ਵਿਜੈ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ & ਓਰਸ.

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਓਰਸ.

(ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 4634 ਆਫ 2014)

ਜੁਲਾਈ 27, 2022

[ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ ਅਤੇ

ਸੀ. ਟੀ. ਰਵੀਕੁਮਾਰ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਐਸ.2(1), ਧਾਰਾ (ਨਾ) – ਇਸ ਵਿੱਚ "ਕਾਰਵਾਈ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵ – ਫੈਸਲਾ: ਐਸ.2(1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਨਾ) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ "ਕਾਰਵਾਈ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਸੰਦਰਭਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ ਅਰਥ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਈ.ਡੀ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਨਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇ।

ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਐਸ.2(1), ਧਾਰਾ (ਵਾ) – ਇਸ ਵਿੱਚ "ਜਾਂਚ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵ – ਫੈਸਲਾ: ਐਸ.2(1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਨਾ) ਵਿੱਚ "ਜਾਂਚ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਕੇਵਲ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ "ਪੁੱਛਗਿੱਛ" ਦੇ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਐਸ.2(1), ਧਾਰਾ (ਯਾ), ਵਿਆਖਿਆ – ਫੈਸਲਾ: ਐਸ.2(1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਵਾ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਆਖਿਆ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਅਤੇ ਟਰੈਕ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਐਸ.3 – ਦਾਇਰਾ – ਫੈਸਲਾ: ਐਸ.3 ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧੇਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀ, ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ, ਨੂੰ ਕੈਪਚਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਦਾਗੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਔਪਚਾਰਿਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ – 2019 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਐਸ.3 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਆਖਿਆ ਐਸ.3 ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕੇਵਲ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ – ਐਸ.3 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ "ਅਤੇ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਜਾਂ" ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਖੇਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ "ਹਰ" ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਸੁਝਾਈ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਦਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2002 - ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅਭਿਯੋਗ - ਕੀ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ - ਫੈਸਲਾ: ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਅਭਿਯੋਗ ਕਾਲਪਨਿਕ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ/ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਸਮੇਤ ਯੋਗ ਫੋਰਮ ਅੱਗੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਲੰਬਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2002 - ਧਾਰਾ 5 - ਵੈਧਤਾ ਦੀ - ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 5 ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਹੈ - ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਵਸਥਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਈ ਜਾਵੇ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2002 - ਧਾਰਾ 8(4) - ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ - ਫੈਸਲਾ: ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 8 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ - ਜਬਰੀ ਕਬਜ਼ਾ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਬਤੀ ਦੇ ਔਪਚਾਰਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 8(4) ਅਧੀਨ ਦਿਸ਼ਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ - ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਕੇਸ-ਟੂ-ਕੇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2002 - ਧਾਰਾ 17 - ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ - ਰੱਦ - ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 17 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 2005 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2002 - ਧਾਰਾ 18 - ਧਾਰਾ 18 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ - ਰੱਦ - ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2002 - ਧਾਰਾ 19 - ਧਾਰਾ 19 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ - ਰੱਦ - ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 19 ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 24 – ਵੈਧਤਾ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 24 ਦਾ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਜਾਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 44 – ਧਾਰਾ 44 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ – ਫੈਸਲਾ: ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਮਾਮਲਾ-ਦਰ-ਮਾਮਲਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 44 – ਚੁਣੌਤੀ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 44 ਨੂੰ ਮਨਮਾਨਾ ਜਾਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 45(1) – ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ – ਧਾਰਾ 45(1) ਵਿੱਚ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ – ਫੈਸਲਾ: ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 45(1) ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਸੀ, ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਜਨਦਾਰ ਕਾਰਨਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਮਿਟਾਇਆ ਨਹੀਂ – ਇਹ ਸੰਸਦ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਜੀਵਿਤ ਹੋ ਸਕੇ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 45 – ਵੈਧਤਾ – 2018 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 45 – ਲਾਗੂਕਾਰੀ – ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸ – ਫੈਸਲਾ: ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਸਮੇਤ ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਵੀ, ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਾਰਿਤ ਸਿਦਾਂਤ ਅਤੇ ਕਠੋਰਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ – ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਧਾਰਾ 438।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 436A ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਸੱਦਾ – ਮਨਜ਼ੂਰੀ – ਫੈਸਲਾ: ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਲੋਂ ਧਾਰਾ 436A ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. – ਧਾਰਾ 436A।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 50 – ਧਾਰਾ 50 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ – ਫੈਸਲਾ: ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਸਖਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ 'ਜਾਂਚ' ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 48 – ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ) – ਫੈਸਲਾ: ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨ – ਫੈਸਲਾ: ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 20(3) ਜਾਂ ਲੇਖ 21 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ – ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 – ਲੇਖ 20(3) ਅਤੇ 21।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 63 – ਵੈਧਤਾ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 63 ਜੋ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਐਕਟ ਦਾ ਸ਼ਡਿਊਲ – ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ – ਫੈਸਲਾ: ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨੀਤੀ ਦਾ

ਮਾਮਲਾ ਹੈ – ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦਾ ਸ਼ਡਿਊਲ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਧਾਰਾ 48 – ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਕੇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਈਸੀਆਈਆਰ) – ਫੈਸਲਾ: ਈਸੀਆਈਆਰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਈਸੀਆਈਆਰ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ (ਈਡੀ) ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ – ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੀ "ਅਸਥਾਈ ਜਬਤੀ" ਜਾਂ "ਨਾਗਰਿਕ ਕਾਰਵਾਈ" ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ/ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ – ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 – ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਕੇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਈਸੀਆਈਆਰ) – ਫੈਸਲਾ: ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਈਸੀਆਈਆਰ ਜੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਚਿੰਤਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ (ਈਡੀ) ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਈਡੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਸ ਦੀ/ਉਸ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 - ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ (ਈ.ਡੀ.) ਮੈਨੂਅਲ - ਫੈਸਲਾ: ਭਾਵੇਂ ਈ.ਡੀ. ਮੈਨੂਅਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਭਾਗਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ) ਦੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਪਾਅ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਚਿੰਤਤ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਵਿਕਲਪ/ਉਪਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕਰ ਸਕੇ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 - ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਟੀਕੇ - ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਲੈਣ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 - ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ - ਫੈਸਲਾ: ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ।

2002 ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਫੈਸਲਾ:

(i) ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੁਝ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ (ਸੱਤ ਜੱਜ) ਦੇ ਰੋਜਰ ਮੈਥਿਊ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

(ii) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਨਾ) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ "ਕਾਰਵਾਈ" ਸ਼ਬਦ ਸੰਦਰਭਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਈ.ਡੀ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।

(iii) ਧਾਰਾ 2(1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਨਾ) ਵਿੱਚ "ਜਾਂਚ" ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਜੈ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ & ਓਆਰ.ਐਸ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ & ਓਆਰ.ਐਸ. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ “ਪੜਤਾਲ” ਦੇ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਬਦਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(iv) 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1) ਦੇ ਕਲਾਜ਼ (u) ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਅਧਾਰਿਤ ਸੰਪਤੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਅਤੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(v) (a) 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀ, ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ, ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਔਪਚਾਰਿਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਦਾਗੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਕਾਰਜ ਦੇ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ “ਅਤੇ” ਨੂੰ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿੰਗ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, “ਜਾਂ” ਵਜੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ

ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸੋਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

(b) ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ "ਅਤੇ" ਨੂੰ "ਜਾਂ" ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਖੇਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ "ਹਰ" ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਸੰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਵਤੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ।

(c) ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਆਖਿਆ, ਕਿ ਕੇਵਲ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਸੰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(d) 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਲਪਨਿਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਪੜਤਾਲ/ਟ੍ਰਾਇਲ ਸਮੇਤ ਐ ਦੁਆਰਾ ਸਕਸ਼ਮ ਫੋਰਮ ਅੱਗੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੰਬਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੁੱਟਕਾਰਾ/ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਕਸ਼ਮ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਸਟੇਟਡ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਸੰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(vi) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਵਸਥਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜੋ ਖਾਕਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਚਿੰਤਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਅਸਰਦਾਰ ਉਪਾਅ ਹਨ।

(vii) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਧਾਰਾ 8 ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(viii) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 17 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 2005 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 17 ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਉਲਝਣ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(ix) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੋਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।

(x) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 19 ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।

(xi) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(xii) (a) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 44 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਕਲੌਜ਼ (ਅ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ

(b) ਧਾਰਾ 44 ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਹਿਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਆਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(xiii) (a) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 45(1) ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਐਲਾਨਣ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ; ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਸਦ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਜੀਵਿਤ ਹੋ ਸਕੇ।

(b) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕੀਤਾ; ਅਤੇ ਹੋਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੇ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਹੈ।

(c) 2018 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 45 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।

(d) ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ, ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਸਮੇਤ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਸਮੇਤ, ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੂਲ ਸਿਦਾਂਤ ਅਤੇ ਕਠੋਰਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(xiv) 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 436A ਦਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(xv) (a) 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ "ਜਾਂਚ" ਦੇ ਸਖਤ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ; ਅਤੇ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ (ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ) ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ।

(ਬੀ) 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(xvi) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਜੋ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੀ ਖਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।

(xvii 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲੀਅਤ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀਅਤ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਭੀ ਪ੍ਰੇਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦਾ ਅਨੁਸੂਚੀ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

(xviii) (ਅ) 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੰਤਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਈਸੀਆਈਆਰ ਨੂੰ 1973 ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਈਸੀਆਈਆਈਆਰ ਈ.ਡੀ. ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ "ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ" ਦੀ "ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ" ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ/ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

(ਬੀ) ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਈਸੀਆਈਆਰ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਚਿੰਤਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜੇ ਈ.ਡੀ. ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਸੀ) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਈ.ਡੀ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਸ ਦੀ/ਉਸ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

(xix) ਭਾਵੇਂ ਈ.ਡੀ. ਮੈਨੂਅਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਭਾਗਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ) ਦੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਨਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਚਿੰਤਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਵਿਕਲਪ/ਉਪਚਾਰ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(xx) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ. 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਕਰਨ।

(xxi)ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 187]

ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. (2018) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2017] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 358; ਯੂਥ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. (2016) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 473; ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (2010) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਡੇਲ 4309; ਮੁੜ ਵਿੱਚ, ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (2021) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 598; ਨਿਤਿਆ ਧਰਮਾਨੰਦ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਗੋਪਾਲ ਸ਼ੀਲਮ ਰੈਡੀ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. (2018) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 93 : [2017] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 118; ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (2014) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2013] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 713; ਈ.ਪੀ. ਰੋਯੱਪਾ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. (1974) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 3 : [1974] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 348; ਐਸ ਜੀ ਜੈਸਿੰਘਾਨੀ v. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. [1967] 2 ਐਸਸੀਆਰ 703; ਕੇ.ਪੀ. ਵਰਗੀਸ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਫਸਰ, ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. (1981) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 173 : [1982] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 629; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਮਾਰਟਿਨ ਲਾਟਰੀ ਏਜੰਸੀਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ (2009) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 209 : [2009] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 946; ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਲਾਗੂਕਰਨ (2019) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 24 : [2019] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 172; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਰਕਤ ਰਾਮ [1962] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 338; ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੈਸਵਾਲ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1964 ਐਸ.ਸੀ. 828 : [1964] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 752; ਨੰਦਿਨੀ ਸਤਪਥੀ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਐਲ. ਦਾਨੀ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. (1978) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 424 : [1978] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 608; ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਯੂ.ਪੀ. ਏਆਈਆਰ 1959 ਐਸਸੀ 1012 : [1959] 2 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 875; ਵੀ.ਕੇ. ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ & ਹੋਰ. (2015) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 588 : [2015] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1; ਸੋਮਸੁੰਦਰਮ ਉਰਫ ਸੋਮੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ (2020) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 722; ਬਾਲਕਿਸ਼ਨ ਏ. ਦੇਵੀਦਿਆਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1980) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600 : [1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 175; ਸੇਲਵੀ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. v. ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ (2010) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 263 : [2010] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 381; ਰਾਜ ਬੰਬਈ ਦਾ ਏ ਬਨਾਮ ਕਾਠੀ ਕਾਲੂ ਓਘਾਦ ਏਆਰ ਆਈ 1961 ਐਸ.ਸੀ. 1808 : [1962] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 10; ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰਾ, ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1077; ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਕਲੈਕਟਰ ਆਫ ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਸਾਈਜ਼, ਗੁੰਟੂਰ ਬਨਾਮ ਰਾਮਦੇਵ ਤੰਬਾਕੂ ਕੰਪਨੀ [1991] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 199 : [1991] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 126; ਗੁਡੀਕਾਂਟੀ ਨਰਸਿੰਘੁਲੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪਬਲਿਕ

ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 240 : [1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 371; ਰਣਜੀਤਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਜੀਤਸਿੰਘ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2005) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 294 : [2005] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 345; ਨੂਰ ਆਗਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2008) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 417 : [2008] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 379; ਰਾਜ ਆਫ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਮੇਟੀ ਫਾਰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਆਫ ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਰਾਈਟਸ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (2010) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 571 : [2010] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 979; ਸਕੀਰੀ ਵਾਸੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ (2008) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 409 : [2007] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1100; ਡੀ.ਕੇ. ਬਾਸੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਡਬਲਿਊ.ਬੀ. (1997) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 416 : [1996] 10 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 284; ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਬਨਾਮ ਦੀਪਕ ਮਹਾਜਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1994) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 440 : [1994] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 445; ਬਿਡ ਸਪਲਾਈ ਕੋ. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਆਰ ਆਈ 1966 ਐਸ.ਸੀ. 479 : [1966] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 267; ਕਲੈਕਟਰ ਆਫ ਮਲਾਬਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਏਰਿਮਾਲ ਇਬਰਾਹਿਮ ਹਾਜੀ ਏਆਰ ਆਈ 1957 ਐਸ.ਸੀ. 688 : [1957] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 970; ਜੀ.ਜੇ. ਫਰਨਾਂਡਿਜ਼ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਮੈਸੂਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਆਰ ਆਈ 1967 ਐਸ.ਸੀ. 1753 : [1967] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 636; ਬਿਜੋ ਇਮੈਨੂਅਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਕੇਰਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (1986) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 615 : [1986] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 518; ਸੁਬਰਮਣੀਅਨ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸੈਂਟਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2014) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 682 : [2014] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 573; ਸਾਗਿਰ ਅਹਮਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਆਰ ਆਈ 1954 ਐਸ.ਸੀ. 728 : [1955] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 707; ਦੀਪ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ [1959] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 8; ਬਾਬੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਕੇਰਲਾ (2010) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 189 : [2010] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1039; ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅੰਤਿਲ ਬਨਾਮ ਸੈਂਟਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2021) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 773; ਅਯਾਉਬਖਾਨ ਨੂਰਖਾਨ ਪਠਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2013) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 721.ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. v. ਕਮੇਟੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (2010) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 571 : [2010] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 979; ਸਾਕਿਰੀ ਵਾਸੁ ਵਿ. ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (2008) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 409 : [2007] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1100; ਡੀ ਕੇ ਬਾਸੂ ਬਨਾਮ ਡਬਲਯੂ ਬੀ ਸਟੇਟ (1997) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 416 : [1996] 10 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 284; ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਬਨਾਮ ਦੀਪਕ ਮਹਾਜਨ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. (1994) 3

ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 440 : [1994] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 445; ਬੀੜੀ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. ਏਆਈਆਰ 1956 ਐਸਸੀ 479 : [1956] ਐਸਸੀਆਰ 267; ਮਾਲਾਬਾਰ ਦੇ ਕੁਲੈਕਟਰ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਇਰਿਮਲ ਇਬਰਾਹਿਮ ਹਾਜੀ ਏਆਈਆਰ 1957 ਐਸਸੀ 688 : [1957] ਐਸਸੀਆਰ 970; ਜੀ.ਜੇ. ਫਰਨਾਂਡੀਜ਼ v. ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. ਏਆਈਆਰ 1967 ਐਸਸੀ 1753: [1967] 3 ਐਸਸੀਆਰ 636; ਬਿਜੋਏ ਇਮੈਨੁਅਲ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. v. ਦਾ ਰਾਜ ਕੇਰਲ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (1986) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 615 : [1986] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 518; ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸੈਂਟਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. (2014) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 682 : [2014] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 873; ਸਗੀਰ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. & ਹੋਰ. ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1954 ਐਸ.ਸੀ. 728 : [1955] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 707; ਦੀਪ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਦ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. [1959] 2 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 8; ਬਾਬੂ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ (2010) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 189 : [2010] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1039; ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅੰਤਿਲ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਬਿਊਰੋ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ, (2021) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 773; ਅੱਯਾ ਉਰਫ ਅਯੂਬ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਅੰਕ., (1989) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 374 : [1988] 3 ਸਪਲਾਈ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 967; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਏ. ਨਜੀਬ (2021) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 713 : (2021) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 50; ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲਚਾਵਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2021) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 435; ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2017] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797; ਜੋਸਫ ਸ਼ਾਇਨ ਬਨਾਮ ਗੋਵਾਨੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2021) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 427; ਕਿਰਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੁਲਕਰਨੀ ਬਨਾਮ ਦ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ. ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 11.4.2019 ਵਿੱਚ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) ਨੰਬਰ 1698 ਦੇ 2019; ਰਾਜੀਵ ਸੂਰੀ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਅਰਬਨ ਆਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2020) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; [2019] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; ਬਰਨੇਜ਼ਦ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਦ ਕਿੰਗ ਐਮਪਰਰ, (1924) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਪੀ.ਸੀ. 49 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1925 ਪੀ.ਸੀ. 1; ਸੋਨੀ ਦੇਵਰਾਜਭਾਈ ਬਾਬੂਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1991) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 298 : [1991] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 812; ਮਜਲ ਸ੍ਰੀਨਾਥ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 282 : [2014] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 529; ਟੈਕ ਮਹਿੰਦਰਾ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਜੁਆਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਡਬਲਿਊ.ਪੀ ਨੰਬਰ 17525/2014 ਫੈਸਲਾ 22.12.2014 ਨੂੰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ]; ਗੁਡ ਨਾਇਕਲਾਓਟ ਸਤਿਆਨਾਰਾਇਣਨ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ

(2017) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਏ.ਟੀ.ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. 2; ਅਰਜੁਨ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ (2015) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਡੈਲ 8658; ਮਿਸ ਅਜੰਤਾ ਮਰਚੈਂਟਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ (2015) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਡੈਲ 8659; ਮਿਸ ਮਨਹਰਸਿਵੈਂਟ ਆਇਲਜ਼ ਅਤੇ ਫੂਡਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ (2016) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਡੈਲ 475; ਮੋਫਦ. ਆਰਿਫ ਉਰਫ ਅਫਾਸਿਯਾਕ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 737 : [2014] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 109; ਸੁਸਮਿਤਾ ਬਰਾਲ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1978) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 494 : [1979] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 392; ਮਿਥੁਨ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1983) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 277 : [1983] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 690; ਮੁਹੰਮਦ ਅਜਮਲ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਰ ਕਸਾਬ ਉਰਫ ਅਬੂ ਮੁਜਾਹਿਦ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2012) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2012] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 95; ਨਹਾਰ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2011) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 307 : [2010] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 581; ਹਨੂਮਾਨ ਗੋਵਿੰਦ ਨਰਗੁੰਡਕਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਐਸ.ਸੀ. 343 : [1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1091; ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਸਿੰਘ ਸਭਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2008) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 602 : [2008] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 783; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੁੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2018) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਬੋਮ 1199; ਵਿੰਸੈਂਟ ਨਜ਼ਾਰੇਥ ਆਫ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (1998) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 226 : [1997] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 595; ਸਸ਼ੀਕਾਂਤ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2007) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 630 : [2006] 8 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 474; ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ, (2014) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 295 : [2013] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 983; ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਐਸ.ਪੀ. ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਬਨਾਮ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਉਰਫ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ, (2017) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2017] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 630; ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ, ਜੈਪੁਰ ਬਨਾਮ ਬਚਨਲਾਲ ਬਜਾਜਾ (1977) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 308 : [1978] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 535; ਸੰਜੇ ਚੰਦਰਾ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ, (2012) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 40 : [2011] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 309; ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਨੀਫ (2011) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 784 : [2011] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 590; ਰੋਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜ [1969] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 461 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1970 ਐਸ.ਸੀ. 940; ਬਾਲਕਿਸ਼ਨ ਏ. ਦੇਵੀਦਯਾਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ (1980) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600 : [1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 175; ਰਾਮਨਾਰਾਇਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਡਾ. ਜੀ.ਬੀ. ਓਜ਼ਾ ਅਤੇ ਹੋਰ. (1973) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 696 : [1973] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 438; ਪੂਲਪਾਂਡੀ @ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ, ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ (1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 259 : [1992] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 247; ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲਾਲ ਮੋਹਨਲਾਲ ਚੋਕਸੀ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1965 ਐਸ.ਸੀ. 1251 : [1965] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 477; ਕੇਸ਼ਵ ਮਹਾਦੇਵ ਵਾਨੀ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਦੀ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1951 ਐਸ.ਸੀ. 128 : [1951] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 228; ਰਿਤੇਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2008) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 205 : [2008] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 553;ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ (2011) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 441 : [2011] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 611; ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 151 : [2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496; ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਸੈਂਟਰਲ)-I, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਵਾਟਿਕਾ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ (2015) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2014] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1037; ਬਿਹਾਰ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਤੇ ਕੇਨ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਯੂਨੀਅਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ. ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1967 ਐਸ.ਸੀ. 389 : [1967] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 848; ਦੱਤਾਤਰੇਯ ਗੋਵਿੰਦ ਮਹਾਜਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ. (1977) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 548 : [1977] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 790; ਐਸ. ਸੁੰਦਰਮ ਪਿੱਲੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਵੀ.ਆਰ. ਪਟਾਬਿਰਾਮਨ ਅਤੇ ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ.ਓਰਸ., (1985) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 591 : [1985] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 643; ਜਗਨ ਨਾਥ ਸੇਸ਼ਾਦਰੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਟੀ.ਐਨ., (2002) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 639; ਹਾਰਡਰ ਮੋਟਰ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਐਮ.ਪੀ. & ਓਰਸ., (2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 613 : [2006] 7 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 766; ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਜੌਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਮਾਈਨਿੰਗ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ, ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 2017 ਕਰ 1846; ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਐਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਿਟੀ (ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ.) & ਓਰਸ. (2017) 2 ਐਲ.ਡਬਲਿਊ. (ਕ੍ਰਿ.) 252; ਸਟੇਟ ਆਫ ਬਿਹਾਰ ਬਨਾਮ ਡਿਓਕਾਰਨ ਨੇਂਸ਼ੀ & ਅਨਰ. (1972) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 890 : [1973] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1004; ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਵੈਲਥ ਟੈਕਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਸ਼ ਸੇਠ. (1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 790 : [1981] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 419; ਸੰਤ ਮਾਇਆ ਰਾਣੀ (ਸਮਤ.) ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ., ਦਿੱਲੀ (1986) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 445 : [1985] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 837; ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਇਕ & ਅਨਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1988 ਐਸ.ਸੀ. 1531 : [1988] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 (ਪੈਰਾ 95)

: (1988) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 602 : [1988] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਬਨਾਮ ਸੁਵੀਰਾਪਾਲ ਓਰਸ. (2018) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਡੈਲ 10472; ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ (ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ.) & ਅਨਰ. (2019) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਕਰ 5456; ਸਮਤ. ਵਿਜੈ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, (2003) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 296 : [2003] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 340; ਸਟੇਟ ਆਫ ਕਰਨਾਟਕ ਬਨਾਮ ਮੇਧਾ ਕੋਟਵਾਲ ਲੇਲੇ (2007) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 355 : [2007] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 757; ਇਨ ਰੇ ਕੁੱਤਨ ਨਾਇਰ ਕੁੰਭੀ ਥੇਯਾਰ ਅਮਿਨੀ ਮੈਡ'ਗ ਓਰਸ., ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪਟਿਕਿਜ਼ਾਗਾ ਕੇਸਜ਼ ਬਨਾਮ ਨੰਬੀ ਬਨਾਮ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਮੈਡ 9; ਨਗਰ ਕੋਤਵਾਲੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਝਾਂਸੀ ਯੂ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਰਾਮ ਐਸ/ਓ ਅਰਜੁਨ, 2009 ਐਸ.ਸੀ. 187 : [2008] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 419; ਰੋਹਿਤਾਸ਼ ਕੁਮਾਰ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ & ਓਰਸ., ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2013 ਐਸ.ਸੀ. 30 : [2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 47; ਅਬਦੁਲਹਲਿਕ ਬਲਸਰਾਫ & ਅਨਰ. ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ & ਓਰਸ. (2019) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਡੈਲ 8428; ਸੀਮਾ ਗਾਰਗ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ, (2020) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਪੰਜਾਬ & ਹਰਿਆਣਾ 738; ਏ. ਕਮਰੁੰਨਿੱਸਾ ਘੋਰੂ ਬਨਾਮ ਚੇਅਰਪਰਸਨ, ਪ੍ਰਿਵੈਂਸ਼ਨ ਆਫ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ, ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, 2012 (4) ਸੀ.ਟੀ.ਸੀ. 608 : 2012 ਰਿਟ ਐਲ.ਆਰ. 719; ਮਹੇਂਦਰਲਾਲ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ & ਓਰਸ., ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਐਸ.ਸੀ. 1019 : [1963] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 912; ਸੀ. ਮੋਹਨ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ & ਓਰਸ. (2021) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 440; ਸਟੇਟ ਆਫ ਗੁਜਰਾਤ & ਅਨਰ. ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਬਿਕਾ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ., ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ & ਅਨਰ. (1974) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 656 : [1974] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 760; ਸਟੇਟ ਆਫ ਮਣੀਪੁਰ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਸੁਰਜਾਕੁਮਾਰ ਓਕਰਮ & ਓਰਸ. (2022) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 130; ਐਮ.ਕੇ. ਅਯੂਬ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ, ਕਸਟਮਜ਼ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਯੂਨਿਟ, ਕੋਚੀਨ & ਡਿਰ., 1984 ਕ੍ਰਿ.ਐਲ.ਜੇ. 3949; ਦ ਸੀਨੀਅਰ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਅਫਸਰ, ਐਨੋਟੇਟਰੀਫਿਊਜ਼ ਰੈਵੇਨਿਊ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਕੇ.ਐਸ. ਅਬਦੁਲ ਬੁਖਰੀ 1990 ਕ੍ਰਿ.ਐਲ.ਜੇ. 704; ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਰਾਮਦਾਸ ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਨਾਇਕ & ਅਨਰ. (1984) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 500 : [1984] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 914; ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ & ਅਨਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ & ਅਨਰ. (2011) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 740; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਐਨ. ਥੰਕਰਾਜਨ & ਓਰਸ. (1995) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 190 : [1995] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 995; ਗੌਰਵ ਕਥੂਰੀਆ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ & ਓਰਸ. (2016) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਪੀਐਚ 3428 ਡੀ.ਬੀ.

ਬੀ.ਏ.ਐਸ.ਐਲ. ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਡਬਲਿਊ.ਬੀ. (1997) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 416 : 1996(10) ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 284; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ & ਓਰਸ. (2020) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 683; ਕ[1993] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 497; ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ, ਉਦੈਪੁਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਟੈਕਸਕੈਮ ਲਿਮਿਟੇਡ, (2007) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 124 : [2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 855; ਐਸੋਸੀਏਟਡ ਇੰਡੇਮ ਮਿਕੈਨਿਕਲ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਡਬਲਿਊ.ਬੀ. ਸਮਾਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ, ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 607 : [2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 174; ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ. ਨਾਂਬੂਦਰੀਪਾਦ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐਲ.ਆਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2007) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 502 : [2007] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 769; ਓਸਵਾਲ ਫੈਟਸ ਅਤੇ ਆਇਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ), ਬਰੇਲੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ, ਬਰੇਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2010) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 728 : [2010] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 37; ਮਾਤਰੂ ਸੁੰਦਰਲ ਕਾਟਨ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਨਾਮ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਐਂਟੀ-ਇਵੇਜ਼ਨ), ਭੀਲਵਾੜਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ, (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 87 : [2014] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 589; ਰੋਹਤ ਆਇਰਨ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ (2018) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 46 : [2017] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 156; ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1994) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 569 : [1994] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 375; ਆਰ. ਸਾਈ ਭਾਰਤੀ ਬਨਾਮ ਜੇ. ਜਯਲਲਿਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2004) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 9 : [2003] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 85; ਸੁਬਰਮਣੀਅਨ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 221 : [2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 865; ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ., ਬੰਬਈ (II) (1994) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 410; [1994] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 263;ਜੌਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਆਫ ਮਾਈਨਜ਼ ਸੇਫਟੀ ਬਨਾਮ ਐਮ/ਐਸ ਤਾਂਡੂਰ ਅਤੇ ਨਾਯੰਡਗੀ ਸਟੋਨ ਕੁਆਰੀਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ (1987) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 208 : [1987] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 800; ਰੀਜੀਨਾ ਬਨਾਮ ਓਕਸ 1959 (2) ਕਿਊ.ਬੀ. 350; ਈਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀ ਰਾਜ (1969) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 219; ਗੁਰਵਜਯਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਐਸਾਰ ਪਾਵਰ ਲਿਮਿਟੇਡ (2008) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 755 : [2008] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 822; ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅਨਜ (2005) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 551 : [2005] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1019; ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਅਥਾਰਿਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438 : [2014] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1109; ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਿਵਿਲ ਲਿਬਰਟੀਜ਼ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਨਜ (2005) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 436 : [2005] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 694; ਦਿਥਾ ਹਰਸਰਨ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ

ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਨਜ (1999) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 228 : [1999] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 609; ਰੋਹਤਾਸ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਨੇ ਅਤੇ ਅਨਜ (1979) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 229 : [1980] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 151; ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1987) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 340 : [1987] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 854; ਮਦਨਲਾਲ ਧੂਧਾਵਤ ਮੈਮੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (1988) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 271 : [1988] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 225; ਸੈਂਟਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (1996) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 735 : [1996] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 127; ਸਟੇਟ (ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ) ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਸਰਨ (2003) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 578 : [203] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 476; ਮਹਾਦੇਵ ਕੇਸ਼ਾਵ ਔਂਟਾਡੇ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਆਰ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (2009) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1210A[2008] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 989; ਗੌਤਮ ਕੁੰਡੂ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ (ਪ੍ਰਿਵੈਂਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਐਕਟ), ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (2015) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2015] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 499; ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚੰਦਰ ਭੂਸ਼ਣ ਯਾਦਵ (2020) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 747; ਏ.ਆਰ.ਵਿਜ ਕੇ.ਸੀ.'ਐਮ.ਗੂਸ ਅਤੇ ਜੇ4: ਬਨਾਮ ਰਾਦਾਬੋਲਾ ਬੋਸ ਅਤੇ ਅਨ੍ਹ. ਏ11952 56 ਐਸ.ਸੀ.ਜੇ 369 : [1953] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (2009) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 94 : [2009] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 735; ਕ੍ਰਿਸ਼ੋਰਭਾਈ ਖਾਨਾਚੰਦ ਅਡਵਾਨੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਅਨ੍ਹ. (2003) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 274 : [2003] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ IJ; ਇਨੇਵੈਂਟਿਵ ਇੰਡਸਟਰੀਜ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਆਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ.ਆਈ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 407 : [2017] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 33; ਪਟਨਾ ਇੰਪ੍ਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ [[963] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 812; ਦਿ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਆ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਦਿ ਸੈਕਰੇਟਰੀ, ਬੋਰਡ ਆਫ ਰੈਵੇਨਿਊ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ ਅਤੇ ਅਮਰ. [[964] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 280; ਆਨੰਦਜੀ ਹਰੀਦਾਸ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਪੀ. ਕਸਤੂਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1968 ਐਸ.ਸੀ. 565 : [1968] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 661; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੇਟ ਬੋਰਡ ਆਫ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਈਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਨ੍ਹ. ਬਨਾਮ ਪਰਿਤੋਸ਼ ਭੂਪੇਸ਼ਕੁਮਾਰ ਸ਼ੇਠ ਅਤੇ ਹੋਰ (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 27 : [1985] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 29; ਏਤਾਪਨ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਨੈਥੋਡੇ ਬਨਾਮ ਭਾਸਕਰਨ ਇਤਿਆਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (1988) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 640 : [1988] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 939; ਭਗੀਰਥ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ, (1985) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 580 : [1985] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 743; ਈਸਟਰਨ ਕੋਲੀਫੈਡਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਅਨ੍ਹ., (2009) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 345 : [2009] 9

ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 690; ਹਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (2010) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਜੁਰ 475; ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2015) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਪੀ&ਐਚ 19739; ਛਗਨ ਚੰਦਰਕਾਂਤ ਭਯੂਆਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਬੋਰਨ 9938; ਕਦਨਮਿਲਾ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਬਨਾਮ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਅਤੇ ਅਨ੍ਰ. (2017) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਦਿਲ 12810; ਵੀਰਭਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਅਤੇ ਅਨ੍ਰ. (2017) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਦਿਲ 8930; ਮੋਇਨ ਅਖਤਰ ਕੁਰੇਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਾਈਡ ਆਰਡਰ ਦਿਨਾਂਕ 01.12.2017 ਵਿੱਚ ਡਬਲਿਊ.ਪੀ.

ਵਿਜੈ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 2465/2017; ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਬਨਾਮ ਵਕਾਮੁੱਲਾ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 04.01.2018 ਵਿੱਚ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਡਾਇਰੀ ਨੰਬਰ 36918/2017; ਰਾਜਭੂਸ਼ਣ ਓਮਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਡਿਕਸਿਟ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2019) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 156; ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦਫਤਰ ਬਨਾਮ ਰਾਹੁਲ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਗੰਭੀਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂਚ ਦਫਤਰ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਕੇ.ਪੀ. ਅਨੁਰਵ ਬਨਾਮ ਸਹਾਇਕ ਕਲੈਕਟਰ (ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ), ਕੇਂਦਰੀ ਉਤਪਾਦ ਸੰਗ੍ਰਹਣਾਲਾ, ਕੋਚੀਨ (1997) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 721; [1991] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797; ਡਾਲਮੀਆ ਸੀਮੈਂਟ (ਭਾਰਤ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ (2016) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ.) 694; ਐਕਸਲ ਕ੍ਰਾਪ ਕੇਅਰ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2017) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 47;](2005) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 [2004] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 272; ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ I, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਬਨਾਮ ਗੋਲਡ ਕੋਇਨ ਹੈਲਥ ਫੂਡ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ (2008) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 622 ; [2008] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 179; ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਭੋਪਾਲ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਲੀ ਪ੍ਰੋਡਕਟਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2003) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 461 ; [2003] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79; ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਆਮਦਨ ਖੁਫੀਆ ਜਾਂਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ (2008) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 82 ; [2008] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 856; ਸਹਾਇਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਨਾਮ ਸਤਿਏਂਦਰ ਰਾਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 513; ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਕਮਰਿਸ਼ਕਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2018) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 394 ; [2018] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 974;

ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੁਕੀਦਾ ਸਿੰਘ (2021) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1173; ਅਰਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2014) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 273 ; [2014] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 128; ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਪੂਰਨਿਮਾ ਜੈਸਵਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2008) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 305 ; [2008] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 179; ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਗ੍ਰੈਨਾਈਟਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1994) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 691 ; [1994] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 579; ਮਿਸਿਜ਼ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਬਿਪਨ ਕੁਮਾਰ + ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1982) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 31 ; [1982] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 31; ਅਹਿਮਦ ਨੂਰਮੁਹੰਮਦ ਭੱਟੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2005) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 647 ; [2005] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 879; ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 33 ; [2014] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 569; ਏ.ਕੇ. ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1982) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 271 ;[1982] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 272; ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੋਹਨਲਾਲ ਜੀਤਮਲਜੀ ਪੋਰਵਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1987) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 364 ; [1987] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 677; ਵਾਈ.ਐਸ. ਜਗਨ ਮੋਹਨ ਰੈੱਡੀ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (2013) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 439 ; [2013] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 547; ਨਿੰਮਗੱਡਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (2013) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 466 ; [2013] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 493; ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮਾਰੰਨਾ ਸ਼ੈੱਟੀ (2012) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 561 : [2012] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 873; ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਨਿਆਜ਼ੁੱਦੀਨ ਸਕ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2018) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 738 : [2017] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 313; ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (2018) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 813 : [2018] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 739; ਨੰਦਿਨੀ ਸਤਪਥੀ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਐਲ. ਦਾਨੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ/ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਵਾਇਜ਼ੁਲ (2019) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2019] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1060; ਗੰਭੀਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂਚ ਦਫਤਰ ਬਨਾਮ ਨਿਤਿਨ ਜੋਹਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2019) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 165; ਮੋਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353 : [2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 579; ਪਟੇਲ ਗੋਰਧਨਦਾਸ ਹਰਗੋਵਿੰਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1963 ਐਸ.ਸੀ. 1742 : [1964] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 608; ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਟਨ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਰੋਚ ਬੋਰੋ ਮਿਊਨਿਸਿਪੈਲਿਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (1969) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 283 : [1970] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 388; ਭ ਬੀ. ਅਘਨੂ ਨਾਗੇਸਿਆ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1966 ਐਸ.ਸੀ. 119 : [1966] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 134; ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਬਨਾਮ ਵੀ.ਸੀ. ਸ਼ੁਕਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (1998) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 410 : [1998] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1153; ਬਦਾਕੂ ਜੋਤੀ ਸਾਵੰਤ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਦੀ

ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1966 ਐਸ.ਸੀ. 1746 : [1966] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 698; ਵਿਲਾਸ ਬਨਾਮ ਕਸਟਮਜ਼ ਦੇ ਕਲੈਕਟਰ, ਮਦਰਾਸ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1970 ਐਸ.ਸੀ. 1065; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਸਾਦ (1975) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 210 : [1975] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 881; ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਬਨਾਮ ਕੋਲਕਾਤਾ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1959 ਐਸ.ਸੀ. 763 : [1959] 2 ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 459; ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਸਹਿਗਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ 1983 (5) ਡੀ.ਆਰ.ਜੇ. 1 : [1983] ਡੀ.ਐਲ.ਜੇ. 314; ਸੀ. ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ 1986 (10) ਡੀ.ਆਰ.ਜੇ. 109 : 30 (1986) ਡੀ.ਐਲ.ਟੀ. 119; ਪ੍ਰਣੀਆ ਸਵਰੂਪ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2008) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 107 : [2008] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 117; ਬਲੇਸ਼ਵਰ ਰਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜ [1963] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 433; ਦੀਪਕਭਾਈ ਜਗਦੀਸ਼ਚੰਦਰ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2019) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 547 : [2019] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 101; ਨਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ (2004) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 699 : [2004] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1146; ਹੇਮ ਪਾਂਡੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (2004) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 106 : [2004] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1999; ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਨਾਰਦਨ ਭਟ ਬਨਾਮ ਦੱਤਾਤਰੇਯ ਜੀ. ਹੇਗੜੇ (2008) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 54 : [2008] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 605; ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ (2001) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 375 : [2001] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 644; ਪੀ.ਐਨ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ [1995] 2 ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 187 : [1995] 5 ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 526; ਮੁਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਰਾਜ (ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਸ਼ਾਖਾ ਦਿੱਲੀ) (2020) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 122 ਬਨਾਮ ਸੀਮਾ ਸਿਲਕ ਅਤੇ ਸਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2008) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 580 : [2008] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 201; ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1986) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 486 : [1986] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 939; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਤੁਲ ਕੁਮਾਰ ਸਮਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1979) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 4 : [1979] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 229; ਦਿਵਾਕਰ ਬੱਲੂ ਕਾਉਰਨੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ, (2002) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 135 : [2002] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 75; ਯੋਗੇਸ਼ ਉਰਫ ਸਚਿਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਜੋਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ, (2008) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 394 : [2008] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1116; ਪੀ. ਵਿਜਯਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2010) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 398 : [2010] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 78; ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ, (2010) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 368 : [2010] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 669; ਸ਼ਿਓਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅਹਲਾਵਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2013) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 476 : [2012] 10

ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1043; ਸੰਭਾਂਦਾ ਸੋਨੋਵਾਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2005) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 665 : [2005] 1 ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 472; ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਏ. ਵੈਦਿਆਨਾਥ ਅਯਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਐਸ.ਸੀ. 61; ਐਮ. ਨਰਸਿੰਘ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਦੀ ਰਾਜ (2001) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 691 : [2001] 5 ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 584; ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2021) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 369; ਰਾਓ ਸ਼ਿਵ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਵਿੰਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1953 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 394; ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ (2015) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 222 : [2015] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 435; ਗੋਕਾਕ ਪਟੇਲ ਵੋਲਕਾਰਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਦੁੰਦਯਾ ਗੁਰੁਸ਼ਿੱਦਾਇਆ ਹਿਰੇਮਥ ਅਤੇ ਹੋਰ (1991) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 141 : [1991] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 396; ਗੁੰਮਨੈਲ ਬਨਾਮ ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ (1972) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 194 : [1973] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 508; ਐਚ.ਐਨ. ਰਿਸ਼ਬੁਦ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜ [1955] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1150; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੀ. ਹਿੰਦੂਜਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2003) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 195 : [2003] 1 ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 307; ਮਨੁਭਾਈ ਰਤੀਲਾਲ ਪਟੇਲ ਉਸ਼ਾਬੇਨ *ਅੰਡਰਟ੍ਰਾਇਲ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1994) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 731 : [1994] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 386 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।* ਠਾਕੁਰੈਨ ਬਲਰਾਜ ਕੁੰਵਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਏ ਜਗਤਪਾਲ ਸਿੰਘ (1904) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਪੀ.ਸੀ. 9 : (1904) 1 ਆਲ ਐਲ.ਜੇ. 384; ਨਲੀਨਾਖਿਆ ਬਾਇਸਾਕ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਹਾਲਦਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1953 ਐਸ.ਸੀ. 148 : [1953] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 533; ਚੰਦਰਾ ਬੋਰੋ ਬਨਾਮ ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਐਮ.ਪੀ., ਨਾਗਪੁਰ (1970) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 233 : [1971] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 422; ਮੁਸਲਿਮ ਵਕਫ ਬੋਰਡ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਧਾ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (1979) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 468; ਤੂਰਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1980) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 179 : [1980] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1042; ਸਾਖੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2004) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 518 : [2004] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 723; ਗੁਣਤੀਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹੰਮਨਬਕਸ ਅਤੇ ਹੋਰ (2005) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 228 : [2005] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 770; ਸੀ. ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਗਲੈਕਸੋ-ਸਮਿਥਕਲਾਈਨ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ (2007) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 171 : [2007] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 800; ਡੀ. ਫਰੇਜ਼ਰ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਮੰਤਰੀ (1948) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਪੀ.ਸੀ. 65 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1949 ਪੀ.ਸੀ. 120; ਤਾਜੋਮ ਸਿਜ਼ਿਨ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਰਾਜ (2020) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 882; ਅਸ਼ੋਕ ਮੁਨੀਲਾਲ ਜੈਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ, ਦਿੱਲੀ 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 158; ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਫਾਰੈਸਟ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜੀ.ਵੀ. ਸੁਧਾਕਰ ਰਾਓ ਅਤੇ ਹੋਰ (1985) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 573 :

[1985] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 680; ਬਿਸਵਨਾਥ ਭੱਟਾਚਾਰਿਆ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 392 : [2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 855; ਅਤੇ ਗੋਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਜੈਸਵਾਲ ਬਨਾਮ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 : [2015] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1037 – ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਰਡਗੇਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1936 ਪੀ.ਸੀ. 169; ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਬਨਾਮ ਐਂਥਨੀ ਸੇਲੋਮ 107 ਐਸ.ਸੀ.ਟੀ. 2095 (1987); ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਬਨਾਮ ਰੇਨੀ ਆਰਮਸਟਰਾਂਗ ਸੈਂਡਰਸ, 929 ਐਫ.2ਡੀ. 1466 (10ਵੀਂ ਸਰਕਟ, 1991); ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਬਨਾਮ ਪੌਲ ਜਾਨਸਨ, 440 ਐਫ.3ਡੀ. 1286, 1293 (11ਵੀਂ ਸਰਕਟ, 2006); ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਬਨਾਮ ਇਗੋਰ ਫੀਜ਼ੋਰ ਲੈਂਬਰਗ, 614 ਐਫ.3ਡੀ. 573 (6ਵੀਂ ਸਰਕਟ, 2010); ਸੈਲੂਲਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਅਤੇ ਛੁਪਾਉਣ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਕੇਸ ਲਾਅ, 18 ਜੇ ਬਿਜ਼ ਐਲ 255 (2015); ਰੀਜੀਨਾ ਬਨਾਮ ਕਥਬਰਟਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ [1981] ਏ.ਸੀ. 470; ਐਲੀਜ਼ਾਬੈਥ ਵਾਰਬਰਟਨ ਬਨਾਮ ਜੇਮਸ ਲਵਲੈਂਡ (1831) 2 ਡਾਊ ਅਤੇ ਸੀ.ਐਲ. 480; ਬੈਲ, ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਬਨਾਮ ਵੇਲਫਿਸ਼ ਸਕਾਲ ਬਨਾਮ ਮਾਰਟਿਨ 467 ਯੂ.ਐਸ. 253 (1984); ਗਿਫਫੋਰਡ ਬਨਾਮ ਕੇਲੀਸਨ (1943) 51 ਮੈਨ. 210; ਆਰ ਬਨਾਮ ਅਹਮਦ (2012) 2 ਆਲ ਈ.ਆਰ. 1137; ਆਰ ਬਨਾਮ ਜੇਮਸ [2012] 2 ਕ੍ਰ ਐਪ ਆਰ 25; ਸੈਮੂਅਲ ਡਬਲਿਊ. ਮੈਕਕਿਵਕ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਰਿਫ (1925) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਯੂ.ਐਸ. ਐਸ.ਸੀ. 42; ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਤੇ ਐਲਟਨ ਰੇਲਰੋਡ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਹੈਨਰੀ ਏ. ਟ੍ਰਾਨਬਾਰਗਰ 238 ਯੂ.ਐਸ. 67; ਸੀਫੋਰਡ ਕੋਰਟ ਐਸਟੇਟਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਐਸ਼ਰ [1949] 2 ਕੇ.ਬੀ. 481; ਜਾਰਜੀਆ ਰੇਲਰੋਡ ਅਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਜੇਮਸ ਐਮ. ਸਮਿਥ 128 ਯੂ.ਐਸ. 174 (1888); ਅਤੇ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀਜ਼ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਨਾਮ ਐਲਵਿਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (1973) 1 ਆਲ ਈ.ਆਰ. 576; ਨੋਰਟਨ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਲਬੀ ਕਾਉਂਟੀ 118 ਯੂ.ਐਸ. 425 (1886) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

[2017] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 358 ਪੈਰਾ 1(ਅ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2021] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 598 ਪੈਰਾ 2(ਆਈ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2017] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 118 ਪੈਰਾ 2(ਈਈ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 713 ਪੈਰਾ 2(ਆਈਆਈਆਈ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1974] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 348 ਪੈਰਾ 2(ਆਈਆਈਆਈ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1967] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 703 ਪੈਰਾ 2(ਆਈਆਈਆਈ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1982] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 629 ਪੈਰਾ 2(ਆਈਵੀ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2009] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 946 ਪੈਰਾ 2(ਆਈਐਕਸ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2019] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 172 ਪੈਰਾ 2(ਆਈਐਕਸ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2018] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 158 ਪੈਰਾ 2(ਵੀਆਈਆਈ) ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1962] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 338 ਪੈਰਾ 2(ਵੀਆਈਆਈਆਈਆਈ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1964] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 752 ਪੈਰਾ 2(ਵੀਆਈਆਈਆਈਆਈ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1978] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 608 ਪੈਰਾ 2(ਵੀਆਈਆਈਆਈਆਈ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1959] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 875 ਪੈਰਾ 2(ਵੀਆਈਆਈ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 2(ਵੀਆਈਆਈਆਈਆਈ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2020) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 722 ਪੈਰਾ 2(ਵੀਆਈਆਈਆਈਆਈ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 175 ਪੈਰਾ 2(ਐਕਸਆਈਵੀ) [2010] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 381 ਪੈਰਾ 2(ਆਈਐਕਸ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1962] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 10 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 2(ix)

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1077 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 2(xxii)

[1991] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 126 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 2(xxiii)

[1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 371 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3

[2005] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 345 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3

[2008] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 379 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3

[2010] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 979 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3

[2007] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1100 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3

[1996] 10 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 284 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(i)

[1994] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 445 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(i)

[1956] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 267 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(i)

[1957] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 970 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(i)

[1967] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 636 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(i)

[1986] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 518 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(ii)

[2014] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 873 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(ii)

[1955] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 707 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(iii)

[1959] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 8 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(iii)

[2010] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1039 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(iii)

[2021] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 773 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(iii)

[1988] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 967 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(iii)

[2021] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 713 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(iii)

(2021] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 435 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(iii)

[2017] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(iii)

[2018] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 765 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 3(iii)

[1976] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 277 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 4(v)

[1997] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1038 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 4(v)

[2020] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 637 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 4(vii) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ

[2022] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਏ (2021) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 427 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 4(viii)

[2019] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 4(viii)

[1991] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 812 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 6(ii)

[2014] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 529 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 6(ii)

ਬੀ (2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8

[1997] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 392 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8

[1982] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 690 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8

[2012] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 295 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8

ਸੀ (2010) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 851 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8(i)

[1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1091 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8(i)

[2008] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 783 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8(i)

ਡੀ (1997) 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 595 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8(iii)

[2006] 8 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 474 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8(iii)

[2013] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 983 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8(iii)

[2017] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 630 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8(iii)

ਈ (2017) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 535 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8(iv)

[2011] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 309 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8(iv)

[2011] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 590 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 8(iv)

ਐਫ (1981) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 175 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 9

[1973] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 348 & [1967] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 848 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 10(ii)
[1977] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 790 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 10(iii)

[1985] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 643 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 10(iii)

(2002) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 639 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 10(iii)

[2006] 7 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 766 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 10(iii)

[1973] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1004 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 10(iii)

[1981] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 419 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 10(iii)

[1985] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 827 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 11

[1988] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 11

[2003] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 340 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 11(i)

[2007] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 757 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 11(i)

[2008] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 419 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 12(i)

[2012] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 47 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 12(i)

[1963] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 912 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 13

[1974] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 760 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 13

[1984] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 914 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 14(i)

[2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 240 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 14(i)

[1995] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 905 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 14(iii)

[1996] 10 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 284 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 14(iv)

[1994] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 14(v)

(1994) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 86 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 15

[1961] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 107 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 15

[1959] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 274 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 15

(1969) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 662 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 15

(2015) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 605 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 15 ਆਈ.ਐਸ.

[1987] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1173 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(ixxiv)

[1988] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 962 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(ixxxv)

[1990] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 365 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(ixxxv) [1991] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 307 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxxv)

[1993] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 497 ਪੈਰਾ 16(xxxv) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 855 ਪੈਰਾ 16(xxxv) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 174 ਪੈਰਾ 16(xxxv) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2007] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 769 ਪੈਰਾ 16(xxxv) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2010] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 927 ਪੈਰਾ 16(xxxv) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 589 ਪੈਰਾ 16(xxxvi) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2017] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 156 ਪੈਰਾ 16(xxxvi) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1994] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 375 ਪੈਰਾ 16(xxxvii) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 85 ਪੈਰਾ 16(xxxvii) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 865 ਪੈਰਾ 16(xxxvii) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1994] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 263 ਪੈਰਾ 16(xxxviii) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1987] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 800 ਪੈਰਾ 16(xxxviii) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1969] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 219 ਪੈਰਾ 16(xxxviii) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 822 ਪੈਰਾ 16(xxxviii) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1019 ਪੈਰਾ 16(xxxix) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 119 ਪੈਰਾ 16(xxxix) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2005] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 494 ਪੈਰਾ 16(xxxix) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1999] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 669 ਪੈਰਾ 16(xxxix) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1980] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 151 ਪੈਰਾ 16(xl) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1987] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 84 ਪੈਰਾ 16(xli) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1988] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 225 ਪੈਰਾ 16(xli) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1996] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 127 ਪੈਰਾ 16(xli) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 476 ਪੈਰਾ 16(xli) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 889 ਪੈਰਾ 16(xlii) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 499 ਪੈਰਾ 16(xlii) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2020) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 747 ਪੈਰਾ 16(xlii) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1953] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 16(xliii) [2009] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 735 ਪੈਰਾ 16(ixlii) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 16(xliii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2017] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 33 ਪੈਰਾ 16(xliv) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1963] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 812 ਪੈਰਾ 16(xlv) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1964] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 280 ਪੈਰਾ 16(xlvi) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1968] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 661 ਪੈਰਾ 16(xlvii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1985] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 29 ਪੈਰਾ 16(xlviii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2011] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 936 ਪੈਰਾ 16(lxix) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1985] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 743 ਪੈਰਾ 16(l) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2009] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 690 ਪੈਰਾ 16(li) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2019] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 91 ਪੈਰਾ 16(lii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1997] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797 ਪੈਰਾ 16(liii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2004] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 272 ਪੈਰਾ 16(liv) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 179 ਪੈਰਾ 16(lv) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79 ਪੈਰਾ 16(lvi) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 856 ਪੈਰਾ 16(lvii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 513 ਪੈਰਾ 16(lviii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2018] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 974 ਪੈਰਾ 16(lix) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 128 ਪੈਰਾ 16(lx) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 179 ਪੈਰਾ 16(lxi) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1994] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 579 ਪੈਰਾ 16(lxii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1982] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 31 ਪੈਰਾ 16(lxiii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2005] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 879 ਪੈਰਾ 16(lxiv) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 569 ਪੈਰਾ 16(lxv) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1982] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 272 ਪੈਰਾ 16(lxvi) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1987] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 677 ਪੈਰਾ 16(lxvii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 547 ਪੈਰਾ 16(lxviii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 493 ਪੈਰਾ 16(lxix) [2017] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 503 ਪੈਰਾ 16(xiii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1959] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 629 ਪੈਰਾ 16(xii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1226 ਪੈਰਾ 16(xiv) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 435 ਪੈਰਾ 16(xvii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 30 ਪੈਰਾ 16(vii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1979] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 476 ਪੈਰਾ 16(viii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 869 ਪੈਰਾ 16(viii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1951] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 682 ਪੈਰਾ 16(viii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1992] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 409 ਪੈਰਾ 16(xix) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1994] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 369 ਪੈਰਾ 16(xix) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1998] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 632 ਪੈਰਾ 16(xix) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1978] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 641 ਪੈਰਾ 16(x) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1984] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 725 ਪੈਰਾ 16(x) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2005] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 345 ਪੈਰਾ 16(xx) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2004] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1092 ਪੈਰਾ 16(xi) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2000] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 549 ਪੈਰਾ 16(xi) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(2004) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 504 ਪੈਰਾ 16(xii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(2005) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 480 ਪੈਰਾ 16(xv) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2006] 10 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 381 ਪੈਰਾ 16(xvi) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2008] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1159 ਪੈਰਾ 16(xviii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2008] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1083 ਪੈਰਾ 16(xviii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2009] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 533 ਪੈਰਾ 16(xviii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2012] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 873 ਪੈਰਾ 16(xix) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2017] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 513 ਪੈਰਾ 16(xii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2018] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 739 ਪੈਰਾ 16(xii) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2019] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1060 ਪੈਰਾ 16(xvi) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(2019) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 165 ਪੈਰਾ 16(xvi) ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 579 ਪੈਰਾ 16(xvii) ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ.

[1964] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 608 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxiv)

[1970] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 388 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxiv)

[1994] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 639 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxiv)

[1996] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 349 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxiv)

[1996] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 637 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxiv)

[2003] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxiv)

[2009] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 821 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxiv)

[2016] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1025 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxiv)

[2016] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 689 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxiv)

[1955] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 613 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxv)

[1958] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1422 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxv)

[1972] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 105 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxv)

[2020] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxvii)

[1988] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 929 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 16(xxvii)

[2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 465 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 6(xxix)

[1960] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 116 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(i)

[1961] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 592 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(i)

[1964] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 137 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(ii)

[1972] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 775 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(iii)

[1997] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 142 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(iv)

[1966] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 134 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(v)

[1998] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1153 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(v)

[1966] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 698 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(ix)

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1970 ਐਸ.ਸੀ. 1065 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(ix)

[1975] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 881 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(ix)

[1959] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 459 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(vii)

[2008] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1217 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(viii) [1963] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 433 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xv)

[2019] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 701 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xvi)

[2004] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1148 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xvii)

[2001] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 900 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xviii)

[2008] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 605 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xix)

[2001] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 644 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xx)

[1994] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 526 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxi)

[2020] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 120 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxii)

[2008] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 201 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxiii)

[1986] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 939 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxiv)

[1979] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 229 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxv)

[2002] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 75 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxvi)

[2008] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1116 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxvii)

[2010] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 78 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxviii)

[2010] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 669 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxix)

[2012] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1034 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxx)

[2005] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 472 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxxi)

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਐਸ.ਸੀ. 61 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxxii)

[2000] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 584 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxxiii)

[2021] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 369 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxxiv)

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1953 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 394 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxxv)

[2015] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 435 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxxvi)

[1991] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 396 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxxvii)

[1973] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 508 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxxviii)

[1955] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1150 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxxix)

[2003] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 307 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xl)

[2012] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 993 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xli) ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ.

[1982] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 121 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxvii)

[1980] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17 (xxix)

[2003] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 485 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17 (xxxix)

[1974] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 704 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xv)

[1967] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 340 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(vii)

[1999] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 977 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xiii)

[1970] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 601 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(ix)

[1985] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 969 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xvii)

[2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 849 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xlvii)

[2007] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 409 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ17(liii)

[2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 885 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(lx)

[1985] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 680 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 17(hx)

[1953] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 533 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 17(xix)

[2015] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1037 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 17(lx)

[1979] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 717 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 17(xxv)

[1999] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 117 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 38

[1971] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 422 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 49

[1979] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 148 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 49

[1980] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1042 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 49

[2004] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 723 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 49

[2005] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 770 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 49

[2007] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 800 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 49

[2000] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 712 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 95

[1956] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 199 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 95

[2017] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 946 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 111

[2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ129

[2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 725 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 138 A [1979] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 532 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 143

[1994] 4 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 386 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 143

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੱਡੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਫੌਜਦਾਰੀ) ਨੰਬਰ 4634 ਦੀ 2014.

30.04.2014 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 1132 ਦੀ 2012 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਨਾਲ

ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 28394, 28922, 29273 ਦੀ 2011, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ) ਡਾਇਰੀ ਨੰਬਰ 41063 ਦੀ 2015, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 9987, 10018, 15019 ਦੀ 2015, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 993 ਦੀ 2016, ਟੀ.ਪੀ. (ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 150, 151-157 ਦੀ 2016, ਡਬਲਿਊ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 152 ਦੀ 2016, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 11389 ਦੀ 2019, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 2890, 5487 ਦੀ 2017, ਸੀਆਰਐਲ. ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1269, 1270 ਦੀ 2017, 1271-1272 ਦੀ 2017, ਡਬਲਿਊ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 202 ਦੀ 2017, ਡਾਇਰੀ ਨੰਬਰ 9364, 9365, 17000, 17462, 20250, 22529 ਦੀ 2018, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 1534, 1700-1703, 1705, 2901, 4078, 5446, 9922, 7408, 8546, 11049 ਦੀ 2018, ਸੀਆਰਐਲ. ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 223, 391-392, 793-794, 1114, 1115, 1210 ਦੀ 2018, ਡਬਲਿਊ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 26, 33, 57, 117, 173, 185, 186, 225, 291, 390, 333, 336 ਦੀ 2018, ਟਰਾਂਸਫਰਡ ਕੇਸ (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) ਨੰਬਰ 3, 4, 5 ਦੀ 2018, ਟਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਿਲ) ਨੰਬਰ 1538 ਦੀ 2018, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 3644, 3677, 4332-4334, 4515, 5153, 6530, 864, 8111, 8174, 9311, 9952, 106207 ਦੀ 2019, ਡਬਲਿਊ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 9, 16, 49, 118, 119, 122, 137, 149, 157, 173, 205, 212, 217, 229, 244, 253, 261, 263, 268, 277, 282, 283, 285, 287, 288, 289, 291, 299, 300, 303, 305, 306, 308, 309, 313, 326, 346, 365, 367 ਦੀ 2019, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 45, 206, 268, 617, 702, 828, 2164, 3366, 3474, 5536, 6128, 6172, 6303, 6456, 6660 ਦੀ 2020, ਡਬਲਿਊ.ਪੀ (ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 5, 9, 28, 35, 36, 39, 42, 52, 60, 61, 89, 90, 91, 93, 124, 137, 140, 142, 145, 169, 184, 221, 223, 228, 229, 240, 257, 267, 285, 286, 311, 329, 360, 385, 387, 404, 410, 411, 429 ਦੀ 2019, ਡਬਲਿਊ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 14ਦੀ 2020, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਡਾਇਰੀ ਨੰਬਰ 8326, 31566, 11605 ਦੀ 2021, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 609, 734,

1031, 1072, 1073, 1107, 1355, 1440, 1403, 1586, 1859, 1910, 20501, 2237, 2250, 2435, 3218, 3253, 3274, 3439, 3584, 3622, 3760-3764, 4024, 4384, 5169, 5714, 5225, 5457, 5652, 5666-5667, 6138, 6847, 7021-7023, 8426 ਦੀ 2021, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 8724-8727, 10097 ਦੀ 2021, ਟਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) ਨੰਬਰ 465 ਦੀ 2021, ਡਬਲਿਊ.ਪੀ (ਸੀਆਰਐਲ.) ਨੰਬਰ 66 ਦੀ 2021, ਡਬਲਿਊ.ਪੀ (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) ਨੰਬਰ 4, 6, 11, 18, 19, 21, 27, 33, 40, 47, 66, 69, 144, 179, 190, 227, 263, 266, 268, 321, 202, 335, 379, 370, 303, 405, 434, 454, 475, 520, 532 ਦੀ 2021.

ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਐਸ.ਸੀ., ਸੂਰਯਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਅਮਨ ਲੇਖੀ, ਕੇ ਐਮ ਏ ਨਟਰਾਜ, ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਮਿਸ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਭਾਟੀ, ਜੈਅੰਤ ਕੇ. ਸੂਦ, ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਬੈਨਰਜੀ, ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਸੰਜੈ ਜੈਨ, ਏ.ਐਸ.ਜੀਜ਼, ਬੀ.ਕੇ. ਸਤੀਜਾ, ਸਮਰ ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਰੁਚੀ ਕੋਹਲੀ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਹਾਜਨ, ਏ.ਏ.ਜੀਜ਼, ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਸਿਧਾਰਥ ਲੁਥਰਾ, ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਵਿਵੇਕ ਰੈੱਡੀ, ਵਿਕਰਮ ਚੌਧਰੀ, ਸੂਰਯਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਏ. ਮਾਰਿਆਰਪੁਤਮ, ਪ੍ਰਨੋਈ ਕੇ. ਸਿਬੂ, ਜੇ. ਉਪਾਧਯਾਯ, ਬੀ. ਨਰਸਿੰਹਾ ਰੈੱਡੀ, ਸਿੱਧਾਰਥ ਅਗਰਵਾਲ, ਮੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦੁਸ਼ਿਆਂਤ ਮਹਾਜਨ, ਬੰਸਲ, ਅਮਿਤ ਕੇ ਦੇਸਾਈ, ਡਾ. ਮੇਨਕਾ ਗੁਰੁਸਵਾਮੀ, ਆਬਾਦ ਪੋਂਡਾ, ਮਹੇਸ਼ ਜੇਠਮਲਾਨੀ, ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਐਨ. ਹਰਿਨਿਰਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟਸ, ਮਹੇਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ, ਅੰਸ਼ੁਮਾਨ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਪ੍ਰਸੰਕ ਜੈਨ, ਮਿਸ ਰਬੀਆ ਠਾਕੁਰ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਰਾਓ, ਈ.ਸੀ. ਅਗਰਵਾਲ, ਅਰਸ਼ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਨਾ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਚੱਢਾ, ਆਦਿਤ ਐਸ. ਪੂਜਾਰੀ, ਅਮਿਤ ਭੰਡਾਰੀ, ਅਕਸ਼ਤ ਗੁਪਤਾ, ਮਿਸ ਮਾਧਵੀ ਅਗਰਵਾਲ, ਮਿਸ ਅੰਬਿਕਾ ਮਾਥੁਰ, ਸ਼੍ਰੀਧਰ ਕਾਲੇ, ਰਾਜੇਸ਼ ਟੰਕਾ, ਹਰਸ਼ ਮਿੱਤਲ, ਮਿਸ ਸ਼ੈਲੀ ਭਾਸੀਨ, ਬਲਾਜੀ ਐਸ. ਸੁਬਰਮਾਨੀਅਨ, ਮਿਸ ਇਸ਼ਾਨੀ ਬੈਨਰਜੀ, ਐਸ.ਸੀ.ਵੀ. ਵਿਰਾਗੀ, ਅਨਿਲ ਐਮ.ਐਸ. ਇਲਾਵਰਾਸੁਮ, ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਯਣਨ, ਤਰੁਣ ਦੁਆ, ਅਨੰਤ ਗੰਗੀ, ਅਸਨੀ ਅਹਮਦ, ਆਦਿਤਿਆ ਰਾਜ, ਸੁਲਹਾਨ ਮੁਕਰਜੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੰਘ, ਆਦਿਤਿਆ ਦੇਵਾਨ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਮਿਸ ਚਿਤਰਕਾ ਦਾਸ, ਨਿਖਿਲ ਪਰੀਕਸਿਥ, ਦੇਵਾਂਗ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨਚੰਦਾ, ਚਿਰਾਗ ਮਦਨ, ਮਿਸ ਸ਼ੁਭਾਂਗਿਨੀ ਜੈਨ, ਸੰਦੀਪ ਪਾਧੀ, ਮਿਸ ਪਦਮਨਾ ਵੇਂਕਟਰਮਨ, ਮਿਸ ਪੀ.ਆਰ. ਚੈਂਬਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੋ., ਪ੍ਰਤਿਯਕਸ਼ ਕਨੋਈ, ਵਿਕਟਰ ਡਾਇਸ, ਮਿਸ ਅਨਵੇਸ਼ਾ ਪਾਧੀ, ਮੋਹਿਤ ਰਾਏ, ਅਤੁਲ ਅਗਰਵਾਲ, ਸੌਰਭ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਕੁਮਾਰ ਦੁਸ਼ਿਆਂਤ ਸਿੰਘ, ਕੇਸ਼ਵ ਚੌਧਰੀ, ਅਮਿਤ ਕੇ. ਨੈਨ, ਹਰਸ਼ਿਤ ਸੇਠੀ, ਰਿਸ਼ੀ ਸੇਗਲ, ਮਿਸ ਰਿਆ ਖੰਨਾ, ਦੇਵਾਂਸੁ ਯਾਦਵ, ਕਪਿਲ ਧਾਰੀਆ, ਰਤਿਕਿਮ ਗੋਗਰੀ, ਵਰੁਣ ਸ਼ੇਰੇਕਰ, ਕਾਰਤਿਕੇਯ ਸਿੰਘ, ਸਮਰਥ ਸ਼ਾਂਡਿਲਯ, ਗੌਤਮ ਅਵਸਥੀ, ਮਿਸ ਅਨਜੂ ਕੇ. ਵਰਕੀ, ਨਿਖਿਲ ਜੈਨ, ਹੇਮੰਤ ਸ਼ਾਹ, ਸੰਗਰਾਮ ਐਸ. ਸਾਰੋਂ, ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ, ਸਤਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਮਿਸ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨੀਖਰਾ, ਸ਼ਰਧਾ ਬਿਸ਼ਨੋਈ, ਕੁਨਿਕਾ ਅਨਿਲ, ਦਿਲੀਪ ਡੋਗਰਾ, ਰਜਤ ਨੈਰ, ਸਾਰਿਕਾ ਰਾਜੂ, ਮਿਸ ਅਵਨੀ ਬਹਾਰ ਕੁਮਾਠ, ਨੀਦਾ

ਗੋਖਲੇ, ਨਿਵੇਦਿਤਾ ਰਿਸ਼ਭ, ਸ਼ਰਾਂਤ ਨੰਬਿਆਰ, ਏ ਕੇ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਿਸ ਨਿਸ਼ਾ ਬਾਗਚੀ, ਬਿਨੂ ਤਮਤਾ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਮਿਸ ਜ਼ੋਹੇਬ ਹੁਸੈਨ, ਮਿਸ ਸਾਰਿਕਾ ਰਾਜੂ, ਮਿਸ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਸਮੁਖ, ਮਿਸ ਨੀਲਾ ਕੇਦਾਰ ਗੋਖਲੇ, ਸ਼ਰਾਥੀ ਨੰਬਿਆਰ, ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਰੋਰੀਆ, ਰਾਜ ਬਹਾਦੁਰ ਯਾਦਵ, ਅਨੁਸੁਮਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਕਿਤ ਭਾਟੀਆ, ਅਰਪਿਤ ਗੋਇਲ, ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਸੰਜੈ ਕੁਮਾਰ ਤਿਆਗੀ, ਕਨੂ ਜੀ ਅਗਰਵਾਲ, ਪੋਹੇਬ ਹਸਨ, ਮਿਸ ਆਸਥਾ ਮੇਹਤਾ, ਮਿਸ ਦੀਪਮਸਵਿਤਾ ਪ੍ਰਿਯਮ, ਮਿਸ ਅਰਚਨਾ ਪਾਠਕ ਦਲੀਨ, ਮਿਸ ਸੁਗੋਸ਼ ਸੁਬਰਮਨੀਅਮ, ਮਿਸ ਅਵੰਤਿਕਾ ਮਾਥੁਰ, ਐਡ. ਵੀ. ਵੀ. ਬੋਲਾਰ, ਬਸੰਗ ਜੀ.ਐਸ. ਮੱਕਰ, ਅਨਵੇਸ਼ਵਾਪੁਰਾਪੁ ਐਮ.ਐਸ. ਅਰਪੁਤਮ ਅਰੁਨਾ ਅਤੇ ਕੋ, ਸਈਦ ਅਬਦੁਲ ਹਸੀਬ, ਆਦਿਤ ਖੋਰਨਾ, ਮਯੰਕ ਪਾਂਡੇ, ਦੀਪਬਾਲੀ ਦੱਤਾ, ਰਾਜਨ ਕੇਸੀਆਰ. ਚੌਰਸੀਆ, ਮਿਸ ਦੀਪਬਾਲੀ ਏ ਡੁੱਟਾ, ਐਮ.ਕੇ. ਮਰੋਰੀਆ, ਬੀ. ਵਿਨੋਧ ਕੰਨਾ, ਵਨਸਜਾ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕਰ, ਮਿਸ ਮੋਨਿਕਾ ਗੁਸਾਈਨ, ਵਰੁਣ ਸ਼ੰਕਰ, ਲਕਸ਼ਮਨ ਆਰਐਸ, ਅਥਰਵਾ ਕੋਪਲ, ਦਿਵਿਆਂਸੂ ਜੈਨ, ਅਰਨਵ ਨਾਰੈਣ, ਪਵਨ ਆਰ. ਉਪਾਧਯਾਯ, ਮਿਸਿਜ਼ ਸ਼ਰਮਿਲਾ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਮਿਸ ਅਨੀਸ਼ਾ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਸਰਜੀਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਗੌਰਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਧੀ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ, ਰਘੁਨਾਥ ਬਸੰਤ, ਯੋਗੇਸ਼ ਬਾਗੁਲ, ਅਨਿਰੁੱਧ ਰੈੱਡ ਇਰਸ਼ਾਦ ਅਹਮਦ, ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਮਾਡੀਅਲ, ਸੁਧਾਂਸ਼ੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਵੈਭਵ ਸਭਰਵਾਲ, ਮਿਸ ਰਾਖੀ ਐਮ., ਮਿਸ ਨੀਹਾ ਜੈਨ, ਸਮ੍ਰਤੀ ਅਯਰ, ਨੇਹਾ ਜੈਨ, ਮਿਸ ਕਨਿਸ਼ਕਾ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਅਬੂਬਾਲਾ ਇਸਲਾਮ, ਇਬਾਦ ਮੁਸਤਾਕ, ਮਿਸ ਅਕਾਂਕਸ਼ਾ ਰਾਏ, ਪਵਨ ਉਪਾਧਿਆਯ, ਐਸ. ਐਸ. ਸਾਸਤਰੀ, ਰਾਜੇਂਦਰ ਵਾਟਸ, ਵਿਪੁਲ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਮੈਸਰਜ਼. ਉੱਨੋਕ ਲੀਗਲ ਐਲ.ਐਲ.ਪੀ., ਮੈਸਰਜ਼. ਐਪ ਅਤੇ ਜੇ ਚੈਂਬਰਜ਼, ਭਰਦਵਾਜ ਐਸ., ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਿਸਿਜ਼.ਪ੍ਰਿਯਾ ਪੁਰੀ, ਅਰਸਲਦੀਪ ਐਸ. ਜਸਰੋਟੀਆ, ਰਣਜਨ ਦੁਬੇ, ਯਤ ਸਿਬਲ, ਕੇ. ਜੀ.ਸ੍ਰੀਵਬਾਲਮੁਰੁਘਨ, ਅਖਿਲ, ਸ਼ਰਦ ਪੁਰੀ, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ, ਮਿਸਿਜ਼ ਸ਼ੀਰਨਾ ਬੀ, ਨਿਕਲੇਸ਼ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਮਨੀਸ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਮਹਿਮਾ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਵਿਵੇਕ ਨਾਰਾਯਣ ਸ਼ਰਮਾ, ਤੁਸ਼ਾਰ ਕੁਮਾਰ, ਰਾਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਝਾ, ਪ੍ਰਮਸ਼ੁ ਕੌਸ਼ਲ, ਸ਼ੁਭਮ ਅਵਸਥੀ, ਅਜੈ ਸਿੰਘ, ਬ੍ਰਜ ਕੇ. ਮਿਸ਼ਰਾ, ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ, ਅਰੁਣ ਰਾਘਵੇਂਦਰੇਰ, ਮਿਸ ਭਾਰਤੀ ਤਿਆਗੀ, ਸ਼ਾਂਤਨੂ ਐਮ. ਅਡਕਰ, ਆਰ. ਲਕਸ਼ਮਣਨ, ਐਸ. ਉਦੈ ਕੁਮਾਰ ਸਾਗਰ, ਮਿਸ ਬੀਨਾ ਮਾਧਵਨ, ਸੰਜੇ ਇੰਦੁਇਕੁਰ, ਆਰ. ਨਾਰਾਯਣ ਕੁਮਾਰ, ਮਿਸ ਅਕਾਂਸ਼ਾ ਮੇਹਰਾ, ਮੈਸਰਜ਼. ਲਾਇਅਰਜ਼ ਐਸ ਨਿੱਟ ਅਤੇ ਕੋ., ਅਕਸ਼ੈ ਨਾਗਰਾਜਨ, ਰਿਸ਼ੀ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਮਿਸ ਸੋਨੀਆ ਦੁਦੇ, ਸ਼ਤਾਦਰੂ ਚਕਰਵਰਤੀ, ਮਿਸ ਕੰਚਨ ਯਾਦਵ, ਸੁਰਭੀ ਆਨੰਦ, ਮੈਸਰਜ਼. ਲੀਗਲ ਆਪਸ਼ਨਜ਼, ਤਨਵੀਰ ਅਹਮਦ ਮੀਰ, ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀ, ਧ੍ਰੁਵ ਗੁਪਤਾ, ਵੈਭਵ ਸੂਰੀ, ਪ੍ਰਭਾਲ ਰਾਏ, ਮੈਸਰਜ਼.ਉਰਜਾ ਪਾਂਡੇ, ਅਮਿਤ ਗੁਪਤਾ, ਅਖਿਲੇਸ਼ ਦੁਬੇ, ਧਰਵੇਸ਼ ਜੋਸ਼ੀ, ਉੱਤਮ ਦੁਬੇ, ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਮਹਾਪਾਤਰਾ, ਭਵਿਨੀ ਸ੍ਰੀਸਬਿਸਤਵਾ, ਮੈਸਰਜ਼. ਮਿਤੇਰ ਅਤੇ ਮਿਤੇਰ ਕੋ., ਗੁਰੀਸਮਰ ਐਸ. ਵਿਰਕ, ਨਕੁਲ ਮੋਹਤਾ, ਮਿਸ ਮਿਸ਼ਾ ਰੋਹਤਗੀ, ਦੇਵਾਂਸ਼ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਜਾਨਸਨ ਸੁੱਬਾ, ਦੀਪਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਏ. ਰਸਤੋਗੀ, ਪ੍ਰਤੁਸ਼ਪਾਵ ਸਾਹਾ, ਮਾਹਿਰ ਚੇਲਾਬਾਈ, ਰੋਹਿਤ ਘੋਸ਼, ਮਿਸ ਕਨਿਕਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਮੈਸਰਜ਼. ਖਾਤੀਆਨ ਅਤੇ ਕੋ., ਐਮ ਟੀ. ਜਾਰਜ, ਮਿਸ ਸੂਰਯ, ਜਾਨਸ ਜਾਰਜ, ਮਿਸ ਰਾਸ਼ੀ ਬਾਂਸਲ, ਸ਼ੇਖਰ ਜੀ. ਦੇਵਾਸਾ, ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾਰੀ, ਸ਼ਸ਼ੀ ਭੂਸ਼ਣ ਨਾਗਰ, ਰਮੇਸ਼ ਜਾਧਵ, ਮੈਸਰਜ਼. ਦੇਵਾਸਾ ਅਤੇ ਕੋ., ਨਮਿਤ ਸਕਸੇਨਾ, ਅਨਵਿਸ਼ਾ ਮੈਥਾਨੀ, ਮਿਸ ਅਰੁਸ਼ੀ ਧਵਨ, ਐਮ.ਕੇ. ਸੁਬਰਮਾਨੀਅਮ, ਵਿਨੋਧ ਕਾਂਬਲੀ ਬੀ., ਰਿਤੇਸ਼ ਪਟੇਲ, ਸ਼ੈਵਤਾਕਸ਼ੀ, ਸੰਜੂਲ

ਅਵਸਥੀ, ਮਿਸ ਦਿਕਸ਼ਾ ਰਾਏ, ਅੰਕਿਤਾ ਅਗਰਵਾਲ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਰਨਦਰਜੀ, ਮਹਾਫਿਜ਼ ਅਨਸਲਾਨ, ਨਾਦਜ਼ਿਕ, ਪੋਲਾਂਕੀ ਗੌਥਮ, ਸ਼ੈਕ ਮੋਹਮਦ ਹਨੀਫ, ਟੀ. ਵਿਜਯ ਭਾਸਕਰ ਰੈੱਡੀ, ਕੇ.ਵੀ. ਗਿਰੀਸ਼ ਚੌਧਰੀ, ਮਿਸ ਰਾਜੇਸਵਰੀ ਮੁਖਰਜੀ, ਦੇਵੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਕਰਨੁਕਰ ਮਹਾਲਿਕ, ਮਿਸਿਜ਼ ਅਨਿਲ ਕਟਿਆਰ, ਸਈਦ ਅਹਮਦ ਸੁਆਦ, ਦਾਨਿਸ਼ ਅਹਮਦ ਸੈਯਦ, ਮੋਹਦ. ਪਰਵੇਜ਼ ਦਬਾਸ, ਉਜ਼ਮੀ ਜਮੀਲ ਹੁਸੈਨ, ਆਦਿਬ ਸੈਗ, ਮੋਹਦ. ਸ਼ਾਹਿਬ, ਸੁਨੀਲ ਸਰੋਗੀ, ਮੈਸਰਜ਼. ਸ਼ੈਖ ਅਹਮਦ ਸੈਯਦ, ਡਾ.ਗਾਇ ਅਤੇ ਕਾਂਤਵਾਲਾ, ਅਜ਼ਮਤ ਹਾਇਤ ਅਮੁਨੁੱਲਾਹ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਅਵਾਨਾ, ਸਾਗਰ ਤੁਪਾਲਂਗ, ਮਿਸ ਨਿਤਿਆ ਸ਼ਰਮਾ, ਦੇਵਾਸ਼ ਮੈਲੋਟ, ਸੁਜੀਤ ਸੰਬੋ, ਆਦਿਰ ਸੀ. ਸ਼ਾਹਦੇ, ਦਿਵੇਸ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਿੰਘ, ਗੌਤਮ ਤੁਲੋਕਰ, ਅਲੀਪਾ ਸੁਦੇ, ਸ਼੍ਰੇਯਾਂਸ਼ ਰਾਠੀ, ਮੈਸਰਜ਼. ਐਮ. ਵੀ. ਕਿਨੀ ਅਤੇ ਐਸੋਸੀਏਟਸ, ਸਰਵੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਘੇਲ, ਮੁਖਤਾਰ ਆਲਮ, ਮਿਸ ਨਤਾਸ਼ਾ, ਬੀ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਬਾਲਾਜੀ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ, ਐਮ ਬੀ ਐਚ ਏ ਆਰ ਐਸ ਰਾਜੂ, ਮਿਸਿਜ਼ ਲਕਸ਼ਮੀ ਰਾਓ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਯਾਦਵ, ਮੋਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹਰੁਖ, ਮਿਸ ਪੱਲਵੀ ਸੇਨਗੁਪਤਾ, ਮਿਸ ਗਰਿਮਾ ਜੈਨ, ਮਿਸ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਿਯਾ, ਸੁਹੈਲ ਅਹਮਦ, ਵੀ.ਸ਼ਿਆਮੋਹਨ, ਮਿਸ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ, ਮਿਸ ਮੰਦਾਕਿਨੀ ਸਿੰਘ, ਕਰਨਵੀਰ ਗੋਗੀਆ, ਮਿਸ ਸ਼ਿਵਾਂਗੀ ਸਿੰਘਲ, ਮਿਸ ਆਸ਼ਿਮਾ ਮੰਡੋਲਾ, ਡੀ.ਪੀ. ਗਗਗਰ, ਅਸ਼ੋਕਾ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ, ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ, ਅਨਿਲ ਕੇ. ਚੋਪੜਾ, ਸ਼੍ਰੇਯਾਸ਼ ਯੂ. ਲਾਲਿਤ, ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇਵਿਕਾ ਖੰਨਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੀ.ਡੀ. ਖੰਨਾ, ਅਨਿਰੁਧ ਪੀ. ਮੇਈ, ਚਿਰਾਗ ਐਮ. ਸ਼ਰਾਫ, ਅਮਨਦੀਪ ਮਹਿਤਾ, ਗੌਰਵ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਸਮੀਰ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਰਾਹੁਲ ਚਿਟਨਿਸ, ਸਚਿਨ ਪਾਟਿਲ, ਆਦਿਤਿਆ ਏ ਪਾਂਡੇ, ਜੀਓ ਜੋਸੇਫ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਵੇਤਲ ਸ਼ੇਪਾਲ, ਵੀ.ਐੱਨ. ਰਘੁਪਤੀ, ਨਿਸ਼ੀ ਰਾਜੇਨ ਸ਼ੋਂਕਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨੁ. ਕੇ.ਜੋਏ, ਅਲੀਮ ਅਨਵਰ, ਆਕਾਸ਼ ਕਾਕੜੇ, ਸੋਮਨਾਥ ਪਧਾਨ, ਸਵੇਤਾਬ ਕੁਮਾਰ, ਸੁਖਦਾ ਕੱਕੜ, ਡਾ.ਮੋਨਿਕਾ ਗੁਸਾਈਂ, ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸੱਭਰਵਾਲ, ਸਮੀਰ ਭਟਨਾਗਰ, ਸਈਅਦ ਮਹਿਦੀ ਇਮਾਮ, ਵੀ.ਵਾਸੂਦੇਵਨ, ਅਸਵਾਤੀ ਐਮ.ਕੇ., ਬਿਰਜ ਕਾਂਤ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਹਿਤੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਐੱਸ. ਰਾਜੋਰਾ, ਅਖਿਲੇਸ਼ਵਰ ਝਾਅ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨੀਸ਼ਾ ਕੋਂਗੋਵੀ, ਆਰ. ਸੁਧਿੰਦਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਮਿਤਾਭ, ਸ਼ਿਵਭੂਸ਼ਣ ਹੱਟੀ, ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਦੀਕਸ਼ਿਤ, ਆਰ ਗੋਪਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਵੀ. ਵਾਸੁਦੇਵ, ਅਵਸਥੀ ਐਮ.ਕੇ., ਗੌਤਮ ਖਜ਼ਾਨਚੀ, ਅੰਸ਼ੁਮਨ ਸਿਨਹਾ, ਵਿਜੇ ਪਾਂਡੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੈਕ੍ਰਿਤੀ ਐੱਸ ਜਡੇਜਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਿਨੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਅਮਿਤ, ਮਨੀਸ਼ ਸਕਸੈਨਾ, ਵਿਪਨ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੈਨਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਜਲ ਰਾਣੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਤਾਸ਼ਾ ਡਾਲਮੀਆ, ਆਨੰਦ ਵਰਮਾ, ਮਯੰਕ ਜੈਨ, ਮਧੁਰ ਜੈਨ, ਏ. ਸੇਲਵਿਨ ਰਾਜਾ, ਧਰੁਵ ਗੁਪਤਾ, ਪ੍ਰਭਵ ਰੌਲੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਰਤਿਕਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੇਆਂਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੂਹ-ਏ- ਹਿਨਾ ਦੁਆ, ਰਾਜੀਵ ਭੱਲਾ, ਰਾਜੀਵ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਯਜੂਰ ਭੱਲਾ, ਦੀਪਕ ਸਮੋਤਾ, ਸੁਮੀਰ ਆਹੂਜਾ, ਸ਼ੁਭਮ ਭੱਲਾ, ਵੀ. ਪੁਰੁਸ਼ੋਤਮਨ ਰੈੱਡੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਸ਼ਾ ਰੋਹਤਗੀ ਮੋਹਤਾ, ਜਾਨਸਨ ਸੁੱਬਾ, ਸੋਮਨਾਥ ਪਧਾਨ, ਸਵੇਤਾਬ ਕੁਮਾਰ, ਰਿਸ਼ਭ ਜੈਨ, ਜੋਤੀ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੌਰਭ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸਚਿਨ ਜੌਲੀ, ਅਕਸ਼ੈ। ਆਨੰਦ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨੀਸ਼ਾ ਕੋਂਗੋਵੀ, ਆਰ ਸੁਧਿੰਦਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਮਿਤਾਭ, ਸ਼ਿਵਭੂਸ਼ਣ ਹੱਟੀ, ਆਰ ਗੋਪਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਗੋਸਾਈਂ, ਨਗਰਕੱਟੀ ਕਾਰਤਿਕ ਉਦੈ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀਪਿਕਾ ਕਾਲੀਆ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਦਿਆ ਰਾਜਕੋਟੀਆ ਲੂਥਰਾ, ਸੰਦੀਪ ਸ਼ਰਮਾ,ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਈ.ਸੀ. ਅਗਰਵਾਲਾ, ਰਾਜ ਕਮਲ, ਅਭਿਮਨਿਊ ਭੰਡਾਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਰਤਿਕਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਆਰਵ ਪੰਡਿਤ, ਸ਼੍ਰੇਆਂਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੂਹੀ ਹਿਨਾ ਦੁਆ, ਵਿਲਸ ਮੈਥਿਊਜ਼,

ਮੈਥਨ ਜੋਸਫ, ਦੇਵੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਤਿਵਾੜੀ, ਪਾਲ ਜੌਹਨ ਐਡੀਸਨ, ਰਾਕੇਸ਼ ਗਰਗ, ਅਸ਼ੀਸ਼ ਗੋਪਾਲ ਗਰਗ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਵੇਤਾ ਗਰਗ, ਨਵੰਜੈ ਮਹਾਪਾਤਰਾ, ਐਸ.ਏ.ਹਸੀਬ, ਅਦਿਤ ਖੋਰਾਣਾ, ਅੰਕੁਰ ਚਾਵਲਾ, ਵੀ.ਕੇ.ਬੀਜੂ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੀਆ ਸੱਚੇ, ਚੇਤਨਿਆ ਸਿੰਘ, ਅਮਲੇਂਦੂ ਕੁਮਾਰ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਝਾਅ, ਅਭੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਾਜੀ ਜਾਰਜ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਜੇ ਲਕਸ਼ਮੀ, ਟੀ.ਜੀ. ਨਰਾਇਣਨ ਨਾਇਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਵੇਤਾ ਗਰਗ, ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਡੀ.ਕੁਮਨਨ, ਨਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਪ੍ਰਣਵ ਸਚਦੇਵਾ, ਕੇ. ਪਾਰੀ ਵੰਧਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਉਮਾ ਦੇਵੀ। ਐੱਮ, ਐਡਵ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ.

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਏ.ਐੱਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਜੇ.

ਵਿਸ਼ਾ - ਸੂਚੀ

ਵੇਰਵੇ	ਪੈਰਾ ਨੰ.
ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ	1(a)-(d)
ਮੁਖਬੰਧ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ	
ਸ੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	2(i) (xxiii)
ਸ੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਲੂਥਰਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	3(i)-(iii)
ਡਾ.ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	4(i)-(ix)
ਸ੍ਰੀ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	5(1)-(iii)
ਸ੍ਰੀ ਅਮਿਤ ਦੇਸਾਈ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	6(1)-(iii)
ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਜਨ ਰੈਡੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	7(i)-(ii)
ਮੇਨਕਾ ਗੁਰੂਸਵਾਮੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	8(1)-(v)
ਸ੍ਰੀ ਆਬਾਦ ਪੋਂਡਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	9(1)-(ii)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਅਗਰਵਾਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	10(i)-(iii)
ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੇਸ਼ ਜੇਠਮਲਾਨੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	11(i)-(iii)
ਸ਼੍ਰੀ ਅਭਿਮਨਿਊ ਭੰਡਾਰੀ, ਵਕੀਲ	12(i)-(iv)
ਹਰੀਹਰਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	13
ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਕਰਮ ਚੌਧਰੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ	14(i)-(iv)
ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਸ਼ੈ ਨਾਗਰਾਜਨ, ਵਕੀਲ	15
ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ	
ਸ਼੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ	16(1)-(lxxx)
ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ	17(i)-(lxvi)
ਵਿਚਾਰ	
2002 ਐਕਟ	19-22
2002 ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ	23-24
ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਾਰਾ	25-36
2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3	37-55
2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5	56-70
2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8	71-76
ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਦੌਰੇ	77-86
ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ	87

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ	88-90
ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ	91-103
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ	104-114
ਜ਼ਮਾਨਤ	115-149
2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50	150-173
2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63	174
2002 ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ	175 & 175A
ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ vis-à-vis ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ	176-179
ਈ.ਡੀ ਮੈਨੂਅਲ	180-181
ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ	183-186
2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ	183-186
ਸਿੱਟਾ ਪੰਨਾ	187(i)-(xx)
ਹੋਰ	1-7

40/345+ 176-179 180-181 182 183-186 187(1)-(xx) 1-7 115-149 150-173 174 175 ਅਤੇ 175 ਏ

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

1. ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ(ਆਂ)/ਅਪੀਲ(ਆਂ)/ਕੇਸ(ਆਂ) ਦੇ ਬੈਚ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002[1] ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ/ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੰਡੇਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

(ਅ) ਇਹ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੰਸਦ ਨੇ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਐਕਟ 13 ਦੇ 2018 ਰਾਹੀਂ ਸੋਧਿਆ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਧਾਰਾ 45 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਸੋਧ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਾਹਤ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਸੋਧੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 45 ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਫੈਸਲਾ(ਆਂ) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਬੈਚ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਇਕੱਠੇ ਸੁਣੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਹਨ।

(ਬ) ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ, ਅਪੀਲਾਂ, ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ, ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੇਸ ਹਨ, ਜੋ ਕਸਟਮ ਐਕਟ 1962[4], ਕੇਂਦਰੀ ਮਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਐਕਟ, 2017[5], ਕੰਪਨੀਆਂ ਐਕਟ, 2013[6], ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988[7], ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860[8] ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973[9] ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਾਂ।

(c) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀਆਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ/ਅਧੀਨਸਥ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁਕਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਜ਼ਮਾਨਤ/ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘ ਨੇ ਵੀ ਅਪੀਲਾਂ/ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 139A(1) ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

(d) ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਜੋ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਹਨ।

ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

2. ਮਿਸਟਰ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ/ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ(ਆਂ) ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਇੰਫੋਰਸਮੈਂਟ ਕੇਸ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ[1] ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਸਪਸ਼ਟ, ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਸੰਜੋਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲੇਖ 14, 20 ਅਤੇ 21 ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(j) ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਦੰਡਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ? ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਈ.ਡੀ. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ[2] ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਜਲਦੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲੇਖ 21 ਦਾ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਯੂਥ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘ & ਅਨੁਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮੰਡਲ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇਪਨ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ[2]। ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ, ਹਰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 154 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 157 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ (ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪਾਲਣ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਹੈ।

(ii) ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਜਿਹੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਥ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਮਾਤਰਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ[3]।

(iii) ਅਜਿਹੀ ਵਿਸੰਗਤ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਜਿਹੇ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਈ.ਡੀ. ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕਬੂਲਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 41ਏ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਲਈ ਧਾਰਾ 160 ਅਧੀਨ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਇਹੀ ਵਿਭਾਜਨ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਹੋਰ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧਿਆਇ 12 ਨੂੰ ਈ.ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਕੋਈ ਸ਼ਾਸਨ ਸਿਦਾਂਤ, ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ ਹਨ

(iv) ਸਿੱਬਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ "ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਈਡੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਦਾਗ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਈਸੀਆਈਆਰ ਦਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਹ ਜੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਬਿਨਾ ਦਾਗ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ' ਵਜੋਂ 'ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ' ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਬਿਨਾ ਦਾਗ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਅਤੇ' ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ (ਨੰਬਰ 2) ਅਧਿਨਿਯਮ, 2019 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਦੁਆਰਾ 'ਜਾਂ' ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਸਮਝੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਜੋੜ ਕੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(v) ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਪ੍ਰਥਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਈਡੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਹੋਣ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਇੱਕ ਈਸੀਆਈਆਰ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰਕ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਵਿਆਨਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 3 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ "ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਤਬਾਦਲਾ", "ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਤਪਤੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਭੇਸ ਬਦਲਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕੇ", ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਹ ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਤਬਾਦਲਾ ਸੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਤਪਤੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਭੇਸ ਬਦਲਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ 1999 ਦੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਬਿੱਲ ਅਨੁਸਾਰ "ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸੋਧ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ "ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਦਾਗ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਏ। ਅਸੀਂ ਉਚਿਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ/ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਿਤੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ" ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(vi) ਸੈਕਸ਼ਨ 173 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 2002 (ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ.) ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਸੋਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2009 ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਅਤੇ 17 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਜੋੜੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟਾਇਆ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 17(1) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ 2019 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ, ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ 'ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਰਿਹਾ ਹੈ'। ਸੈਕਸ਼ਨ 50 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ, ਫਿਰ ਵੀ ਚਿੰਤਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੱਦਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟ ਕਰਨਾ ਐਕਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ।

(vii) ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰਾਈਵ ਐਕਟ ਮੂਲ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਠੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਅਣਖੁੱਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੋਰ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲੋਂ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 41ਏ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਅਧੀਨ ਲੇਖ 21 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਣਗੀਆਂ।

(viii) ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਣ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 1999 ਦੇ ਬਿੱਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਧੋਨ ਧੋਨੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਅਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਚੋਰੀ ਵਰਗੇ ਘੱਟ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਵਿਆਪਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਵਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਧੋਨ ਧੋਨੀ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਬੇਤੁਕਾ, ਮਨਮਾਨਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

(ix) ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਾਸ਼ਣਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ *ਕੇ.ਪੀ. ਵਰਗੀਜ਼ ਬਨਾਮ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਏਰਨਾਕੁਲਮ & ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਮ ਮਾਰਟਿਨ ਲਾਟਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਲਿਮਿਟਿਡ* ਅਤੇ *ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ*'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(x) ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। 2013 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(5) ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸੀ -

"8. ਅਦਾਲਤੀ ਨਿਰਣਾ—

(5) ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਹਾਲਾਂਕਿ, 2013 ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਸੋਧ ਨਾਲ, 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ 'ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ।

(xi) ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿੱਤ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019 ਦੁਆਰਾ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 44(1)(ਡੀ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਜੋੜੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸਾਦਾ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਖਿਆ ਕੇਵਲ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਾ ਕਰ ਲਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(xii) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਜਾਂ 155 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣਤਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 65 ਅਧੀਨ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.[2] ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ, ਉਲੰਘਣ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ - ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾ ਨਾਂ-ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ, ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਦੀ ਘਾਟ, ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਪਹੁੰਚ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 161, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 155 ਅਧੀਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੀ ਘਾਟ। ਅਜਿਹੀ ਅਣਗਾਈਡਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(xiii) ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ: (1) ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ (2) ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਕੀ ਹੈ? ਪਹਿਲਾ ਅਸ਼ੋਕ ਮੁਨੀਲਾਲ ਜੈਨ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ, (2018) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 158 (ਪੈਰਾ 3-5) ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ - ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਟੈਸਟ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ***ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਰਕਤ ਰਾਮ*** ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ — ਇੱਕ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 25 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ, 1861 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਅਤੇ 18 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਖਾਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1861 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਭਾਵ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਨੂੰ 1962 ਦੇ ਐਕਟ, ਸੀ ਕਸਟਮਜ਼ ਐਕਟ, 1878, ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ, 1944 ਅਤੇ ਸੀਜੀਐਸਟੀ ਐਕਟ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ***ਬਰਕਤ ਰਾਮ*** ਵਿੱਚ ਸੁਬਾ ਰਾਓ. ਜੇ. ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਏ ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ

ਪੀਐਮਐਲਏ ਇੱਕ ਸਰਾਸਰ ਦੰਡਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 1999 ਦੇ ਬਿੱਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

(xiv) ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੈਸਵਾਲ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ, ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਫਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੈਸਵਾਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਾਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਹਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 50 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਟੋਫਾਨ ਸਿੰਘ[25] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 25 ਅਧੀਨ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਬਿੰਦੂ ਇਹ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ "ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ" ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ "ਪੁੱਛਗਿੱਛ" ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ "ਜਾਂਚ" ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 50 ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਵਿੱਚ "ਜਾਂਚ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(1)(ਡਬਲਯੂ.ਏ) ਅਤੇ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(h) ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ' ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਟੈਸਟ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(xv) ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 44(1)(ਬੀ) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਸੰਜਾਣ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦਕਿ, ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੈਕਸ਼ਨ 44(1)(ਬੀ) ਵਿੱਚ, ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਯਾਨੀ, "ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਫਾਇਲਿੰਗ", ਅਤੇ, "ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ" ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ, 2005[34] ਬਾਰੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ 06.05.2005 ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 44(1)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਾਲ "ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ 'ਤੇ" ਸ਼ਬਦ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਗਲੀ ਸੋਧ ਸੈਕਸ਼ਨ 45(1ਏ) ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 73(2)(ਯੂਏ) ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨਿਆ ਜਾਂ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਸੋਧ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 45(1)(ਏ) ਦਾ ਮਿਟਾਉਣਾ ਸੀ। ਹੋਰ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 44(1)(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਜੇ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ

ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਸਟ ਬੇਤੁਕਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋ ਜਾਂਚਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਠਣ ਵਾਲੀ ਬੇਤੁਕੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 48 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਿੰਦੂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਨਾਮਕਰਣ ਦਾ ਮਾਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨਾਮਕਰਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(xvi) ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 50 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਬਾਰੇ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 50(2) 'ਤੇ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸੱਦੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸੈਕਸ਼ਨ 50(3) ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੱਸਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਹੋਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਸਾਈਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 63(2)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਗਲਤ ਵਰਜਨ ਲਈ ਪਰਿਣਾਮ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਣਗੇ; ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 63(2) ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਧਮਕੀ।

(xvii) ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ 1872 ਦਾ ਐਕਟ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਠੋਰ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 20(3) ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 160 ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 41ਏ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕੀ ਵਜੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਬਿਆਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 161 ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ *ਨੰਦਿਨੀ ਸਤਪਥੀ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਐਲ. ਦਾਨੀ & ਅਨੁਸਾਰ* ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 161(2) ਅਧੀਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 161 ਅਤੇ 162 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 145 ਵਿੱਚ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੌਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ[1] **ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ**[2]। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 162 ਪਿੱਛੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਸਿੰਘ & ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਯੂ.ਪੀ*[3]*.* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(xviii) ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦੰਡ ਦੀ ਧਮਕੀ ਹੇਠ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 25 ਅਧੀਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਈ ਗਈ ਹੈ।

(xix) ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 25 ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ [4] ਏ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਤਾ ਦੇ ਘੋਰ ਦੁਰੁਪਯੋਗ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਹੋਰ, ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ 1872 ਦੇ ਐਕਟ1 ਵਿੱਚ ਟਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਦਬਾਅ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ - 14ਵੀਂ, 48ਵੀਂ ਅਤੇ 69ਵੀਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਕਬੂਲਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਨੂੰ 185ਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੈਸਵਾਲ2 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 25, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 63 ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਲੇਖ 21 ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਲਵੀ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕਰਨਾਟਕ3, 180ਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ੀਕਰਨ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ।

(xx) ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੌਂਬੇ ਬਨਾਮ ਕਾਠੀ ਕਾਲੂ ਓਘੜ[4] ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ., ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ., ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ੱਕੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਨੰਦਿਨੀ ਸਤਪਥੀ[5] **ਅਤੇ ਸੇਲਵੀ**[6] ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ — ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕੁਝ

ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਕੜੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

(xxi) ਫਿਰ ਇਹ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ' ਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰਫ ਸਰੀਰਕ ਸਥਿਤੀ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਤੱਕ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, 'ਗਵਾਹ ਬਣਨ ਲਈ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ 'ਮਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣਾ' ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਸੇਲਵੀ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕਰਨਾਟਕ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ.24 ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੈਸਵਾਲ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬਿਹਾਰ 2 ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ.25 ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, (1980) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600 (ਪੈਰਾ 14) ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ, (2003) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਪੈਰਾ 87-89) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1961 ਐਸ.ਸੀ. 1808 4 ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ.35 ਸੁਪਰਾ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ.'ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ' ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਈ.ਡੀ. ਵਰਗੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਰਫ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਬਿਆਨ ਵੀ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੜੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(xxii) ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੀ ਵਿਧੀਕਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦੰਡ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਧਮਕੀ ਹੇਠ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧਿਆਇ 12 ਦਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਜੋਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਈ.ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇੱਕ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਦਬਾਅ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਭਰਮਜਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(xxii) ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 50, 1985 ਦੇ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 67 ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਹੋਰ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਲਈ ਅਧਾਰ ਕਾਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੋਫਨ ਸਿੰਘ10 ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਠੋਰ ਅਤੇ ਕਠਿਨ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ 'ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 2(j) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ' ਉੱਤੇ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ31। ਧਾਰਾ 50(1) ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ; ਇਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ।

(xxiii) ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧਨ ਬਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਤੋਂ ਸੋਧ ਐਕਟਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹਾਂ।

3. ਅਗਲੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਲੁਥਰਾ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਇਸੇ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਮੌਜੂਦਾ ਤਰੀਕਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿਤ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਹਨ; ਇਹ ਵੀ 1898 ਦੇ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹਨ। ਈ.ਡੀ. ਦੀ ਮੈਨੂਅਲ, ਸਰਕੁਲਰ, ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੁਭਾਵ ਦੇ

ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਵਿਰੁੱਧ ਉਲਟ ਧਾਰਣਾ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਅਧੀਨ। ਹੋਰ, ਸੈਕਸ਼ਨ 22, 23, ਅਤੇ 45 ਅਧੀਨ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਪਹਿਚਾਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 167 ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਸਖਤੀ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਲਟ ਬੋਝ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ। ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਭਾਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਨਿਆਂਇਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਉਤਪਾਦ ਸ਼ੁਲਕ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਕਲੈਕਟਰ, ਗੁੰਟੂਰ ਬਨਾਮ ਰਾਮਦੇਵ ਤੰਬਾਕੂ ਕੰਪਨੀ, (1991) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 139 (ਪੈਰਾ 16)

ਗੁਜਰਾਤ ਉਰਜਾ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟਡ ਬਨਾਮ ਐਸਾਰ ਪਾਵਰ ਲਿਮਿਟਡ. (2016) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 103

ਸਿੱਧਾਰਾਮ ਮੇਤਰੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ & ਹੋਰ, (2011) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 507

ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਸੈੱਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੰਚਾਰਜ, ਦਿੱਲੀ & ਇੱਕ ਹੋਰ,

1999 (6) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 110 (ਪੈਰਾਸ 1, 2, 10, 12)

ਰੱਤੀਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (2012) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 516 (ਪੈਰਾਸ 10, 11 ਅਤੇ 21)

ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਬਨਾਮ ਦੀਪਕ ਮਹਾਜਨ, (1994) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 440 (ਪੈਰਾਸ 10 ਅਤੇ 11)

ਅਜੈ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ, (2010) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 56

ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ & ਹੋਰ, (1994) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.

260 (ਪੈਰਾਸ 10, 11 ਅਤੇ 21)

ਨੰਦਿਨੀ ਸਤਪਥੀ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਐਲ. ਦਾਨੀ & ਅਨੁ. & ਅਨੁ., (1978) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 424

ਡੀ.ਕੇ. ਬਸੂ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ, (1997) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 416

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ,

(2003) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 546 (ਪੈਰਾ 11)

ਰੁਦੁਲ ਸਾਹ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ & ਅਨੁ., (1983) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 141 (ਪੈਰਾ 11)

ਪ੍ਰਮੋਦ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੇਨਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ, (2008) 13 ਐਸ.

ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਨਿਆਂ, ਉਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣ ਵਜੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਨੂੰ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਆਵਰਣ ਹੇਠ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸਰਾਸਰ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ।

ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 17 ਅਧੀਨ, ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਅਨਾਥਮਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(i) ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਨਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਦਾ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣ ਹੈ, ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਈ.ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ, ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1962 ਦੇ ਐਕਟ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਨਿਯਮਨ ਐਕਟ, 1973 ਅਧੀਨ ਵੀ, ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 16 17 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜ ਜਾਂ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ,

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਕੋਲ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਦੋ ਸੈੱਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਆਇਕ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਘਾਟ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਕਦਮ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਘਾਟ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਦਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖ 21 ਅਧੀਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਈ.ਡੀ. ਮੈਨੂਅਲਾਂ, ਸਰਕੁਲਰਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 13 ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨਾ ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 13 ਅਤੇ 19(2) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਪਾਬੰਧੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਡੀ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰਾਂ, ਮਲਾਬਾਰ ਦੇ ਕਲੈਕਟਰ & ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਇਰਿਮਾਲ ਇਬਰਾਹਿਮ ਹਾਜੀ3, ਜੀ.ਜੇ. ਫਰਨਾਂਡਿਜ਼ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ4 ਅਤੇ ਬਿਨਾਪਾਨੀ ਦੇਈ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ5 ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧਿਆਇ 12 ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਹਿਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ii) ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 41 ਤੋਂ 41ਡੀ, 46, 49, 50, 51, 55ਏ, 56, 60ਏ ਵਰਗੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਅਧਿਆਇ V ਅਤੇ VII ਅਧੀਨ, ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਤੋਂ 19 ਅਤੇ 50 ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਅਧੀਨ ਭਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 22(3) ਤੋਂ 22(7) ਤੱਕ ਰੋਕਥਾਮ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਹੋਰ, 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ, ਈ.ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੈੱਕ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਨਾਲ ਹੀ, ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਧੀਨ ਅਧੀਨਸਥ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 410 ਅਤੇ 411 ਨੂੰ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਓਵਰਲੈਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ 4 ਨਾਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ

ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹੀ ਅਸਮਾਨ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧਿਆਇ 12 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹੈ6।

(iii) ਦਲੀਲ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪੈਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸੋਧ ਨਾਲ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਿਊਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ 2018 ਅਤੇ 2019 ਦੇ ਸੋਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਜਿਊਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਮਾਨਯ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਕਿਸੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੜ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।** ਹੋਰ, ਭਾਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੇਗੁਨਾਹ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮੂਲ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿਵਿਲ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਅਧੀਨ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ***, ਨਾਲ ਹੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬੂ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ†। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਭਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ††। ਇਹ ਵੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕੂ) ਅਧਿਨਿਯਮ, 1987 ਦੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਕੰਟਰੋਲ ਆਫ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਐਕਟ, 1999‡ ਅਤੇ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ - ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਪਰਾਧ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਵੈਧ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕੂ) ਅਧਿਨਿਯਮ, 1967§ ਅਧੀਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਚਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਮੰਨਣਯੋਗਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕਤਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਰੋਕੂ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ**। ਹੋਰ, ਇਹ ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹਨ*

ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੂਰਵ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵਰਗੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਫਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਐਂਥਨੀ ਸਾਲਟੇਲਮੋ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰੀ-ਟ੍ਰਾਇਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਹੋਰ, ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਾਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਧਾਰਾ 24 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਅਤੇ (ਬ) ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ - 'ਮਾਨ ਲਵੋ' ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ - 'ਮਾਨ ਸਕਦੇ ਹੋ'।

(iii) ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਚਾਰਜਿਸ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤੱਥ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਉਲਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਗਏ ਮੂਲ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਉਲਟਾਵ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜਿਥੇ ਮੂਲ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬ) ਲਈ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਮਾਨ ਸਕਦੇ ਹੋ' ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਅ) ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਕਦੋਂ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ 'ਅਧਿਕਾਰ' ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 24 ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਧਾਰਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਤਰਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੰਡੇਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(iii) ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲਾ ਹਮਲਾ ਧਾਰਾਵਾਂ 17 ਅਤੇ 18 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ 'ਤੇ ਹੈ। ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਜਾਂ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 2009 ਦੀ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਘੱਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਿਰਫ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 157 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਸਿਰਫ 2019 ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਤਿਮ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿੱਤ (ਨੰ. 2) ਐਕਟ, 2019 ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਵੀ। ਕੋਈ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਈ.ਡੀ. ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਚਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੈਰ-ਸੰਜਾਮਦ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਵੀ, ਈ.ਡੀ. ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਈ.ਡੀ. ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਬੇਲੋੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਰਦਾਰ ਚੈੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਘਾਟ ਅਤਾਰਕਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

(iv) **ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਫਾਰਮ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਜਾਂ ਜਮਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਦੇ ਢੰਗ, 2005**[2] ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਅਤੇ 18 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਖੋਜਾਂ ਲਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(v) ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੈਰਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 5(1) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇੱਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਵਿਧਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, 2009 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ,

ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਗੰਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੰਧਨ ਦੇ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ 'ਕੋਈ ਵੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ 'ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ' ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਵੱਖਰੀਆਤ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਸਿਰਫ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਹੀ। ਈ.ਡੀ. 'ਤੇ ਇਹ ਆਰੋਪ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਟੈਚ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਅਤੇ (vii) ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(4) ਈ.ਡੀ. ਨੂੰ ਅਟੈਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨਲ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ। ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(3)(a) ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵੀ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਤਾਰਕਿਕ ਹੈ। ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਬੰਧਤ ਵਿਧਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨਲ ਅਟੈਚਮੈਂਟ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦੌਰਾਨ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2012 ਵਿੱਚ, ਇਹੀ 'ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ' ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2018 ਸੋਧ – 'ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਕਾਰ

(viii) ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਅਟੈਚ ਜਾਂ ਫਰੀਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਜੋ ਕਿ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਨਿਯਮ, 20134 ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮ 4(4), 5(3), 5(4) ਅਤੇ 5(6) ਖਿਲਾਫ ਚੁਣੌਤੀ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਅਸੰਤੁਲਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਮੁੱਦੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ, ਅਟੈਚ ਕੀਤੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਅਤੇ ਮਿਊਚੁਅਲ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ, ਇੱਕ ਚਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਛੱਡਣਾ, ਉਤਪਾਦਕ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੋਟੇ ਆਮਦਨ ਨਾਲ, ਸਾਰੇ ਮੌਦਰਿਕ ਲਾਭ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨਾ, ਤਰਕਸੰਗਤ, ਬੇਤੁਕਾ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਣਮੇਲਤਾਵਾਂ ਉੱਭਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਈ.ਡੀ. ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ

ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰ ਬਣ ਜਾਣਾ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਕਹੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਅਟੈਚਮੈਂਟ। ਧਾਰਾ 2(1)(b) ਅਧੀਨ, "ਕੀਮਤ" ਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਵਜੋਂ। ਤਰਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈ.ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਘੱਟ ਮੁੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਚਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਲੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਛੱਡਣਾ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ, ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਅਤੇ ਅਨੁਰਾਧਾ ਭਾਸੀਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(viii) ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 45(1), ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੇ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਮਾਨਤ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਅਤੇ ਅਧਿਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ। ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2018 ਦਾ ਸੋਧ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਅਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਕਾਰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ।

ਕਿਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੁਲਕਰਨੀ ਬਨਾਮ ਦ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਅਤੇ ਅਨ੍ਹ. ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਤਰਕ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਰਾਹੀਂ ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ***ਰੋਜਰ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਓਰਸ.*** ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਜਤਾਈ ਗਈ ਹੈ।

2018 ਦਾ ਸੋਧ ਵੀ ਫਾਇਨਾਂਸ ਬਿੱਲ, 2018 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨੋਟਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਧ 1962 ਦੇ ਐਕਟ ਲਈ 2012 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ, ਫਿਰ ਵੀ, ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਉਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

(ii) ਹੋਰ ਵੀ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਸੱਤ (7) ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਧਿਕਤਮ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਹਨ ਜੋ ਮੌਤ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ

ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਭਾਰੀ ਸ਼ਰਤ ਕਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਹਨ। ਹੋਰ, ਇਹ ਵਿਸੰਗਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਨੂੰ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ., ਟਾਡਾ ਐਕਟ, ਜਾਂ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002[2] ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

5. ਮਿਸਟਰ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਅਗਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 44 ਸੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਧਾਰਾ 3 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਧਾਰਾ 2(1)(u) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਊ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ" ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ 'ਤੇ ਖਾਸ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਇਕੋ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਬਰੀਕਰਨ ਨਾਲ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਵਿਅੁੱਤਪੰਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 3 ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੇਕਰ ਮੂਲ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਬਰੀਕਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾ 44 ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਧਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮੂਲ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਮੂਲ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(ii) ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਇਸਨੂੰ ਲਗਭਗ ਸ਼ਬਦਸ਼ਃ ਦੁਹਰਾ ਕੇ ਇੱਕ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਮ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ। ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਮੱਗਲਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਮਣੀਪੁਲੇਟਰਾਂ ਐਕਟ, 19673, ਫੇਰਾ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਮੱਗਲਿੰਗ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 19744 ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, "ਸਾਫੇਮਾ" ਐਕਟ, 1962 ਨੂੰ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਮੂਲ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ5।

(ii) ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਕਸਰ ਈ.ਡੀ. ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਕਟ ਦੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਰਥ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ - ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਦਾਗ ਦੇ ਦਿਖਾਉਣਾ/ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ - ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇਗਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ, ਜੋ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹੈ - ਸਭ ਇਸੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 3 ਲਈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਪਹਿਲਾ ਚਲਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ।

(iii) ਅਗਲੀ ਦਲੀਲ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਅਰਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੇਵਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਂ ਛੁਪਾਉਣਾ ਹੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਬਿਨਾ ਦਾਗ ਦੇ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਦਾਵਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ' ਵਾਕਾਂਸ਼ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। "ਅਤੇ" ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਟਰਟਾਈਟ ਵਿਭਾਗ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2012 ਦੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ "ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ" ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅੰਸ ਹੋਵੇ।

ਮਿਸਟਰ ਅਮਿਤ ਦੇਸਾਈ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ, ਜੋ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਅਤੇ ਯੂ.ਐਨ. ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਰੈਜੋਲਿਊਸ਼ਨ[6] ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ 1999 ਦੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ[7], ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾਵਾਂ 2(1)(p), 2(1)(u) ਅਤੇ 3 ਦੇ ਆਰੰਭਿਕ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ 2013 ਦੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਨਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਵਾਲ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ - ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਦੂਜਾ - ਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਸੰਪਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਤੀਜਾ - ਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਖਿਲਾਫ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਚੌਥਾ - ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸੰਜੋਗ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਮਿਲਾਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 437 ਅਤੇ 439 ਅਧੀਨ ਆਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਹਨ।

ਬਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਦ ਕਿੰਗ ਐਮਪਰਰ, 1924 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਪੀ.ਸੀ 49: ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1925 ਪੀ.ਸੀ 1

'ਵਿਸ਼ਵ ਦਵਾਈ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ' ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਜੂਨ 1998 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ।

"ਉਦੇਸ਼ ਸੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਦੇ ਤੰਤਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਉਪਾਯਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ"। ਇਹ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਐਕਟ "ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨ

(i) ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਈ.ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਚੀ ਨੇ 2009 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ 2013 ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀ.ਸੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 2009 ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(1)(u) ਅਧੀਨ "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਹੀ ਕੰਮ 2009 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮਾਂ ਉਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਲਈ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਆਰੰਭਕ ਬਿੰਦੂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤਰਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(1) ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਖੋਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਵਯਵ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸੋਨੀ ਦੇਵਰਾਜਭਾਈ ਬਾਬੂਭਾਈ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਮਹੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ & ਅਨੁਸਾਰ, ਟੈਕ ਮਹਿੰਦਰਾ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਜੌਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ & ਹੋਰਾਂ, ਅਤੇ ਗੌਰਵ ਨਾਗਵੇਕਰ ਸਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ *ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬਨਾਮ*

ਏ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ[1], ਐਮ/ਐਸ. ਅਜੰਤਾ ਮਰਚੈਂਟਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ[2] ਅਤੇ ਐਮ/ਐਸ. ਮਹਾਨਿਵੇਸ਼ ਆਇਲਜ਼ & ਫੂਡਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ[3].

(ii) ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 'ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ' ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ, 'ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ' ਜਾਂ 'ਇਸਨੂੰ' ਅਣ-ਦਾਗਦਾਰ ਜਾਇਦਾਦ 'ਵਜੋਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਜੋ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿੰਗ, ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਨਮਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(iii) ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇਹ ਸੈਟਲਡ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਹਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45(2) ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 437 ਦੀ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਜੋ ਧਾਰਾ 45(2) ਵਰਗੀਆਂ ਹੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਉਹ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਮੌਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਜੋ ਅਧਿਕਤਮ ਸੱਤ ਸਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਚਿਤ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 45(2) ਕੇਵਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 439 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਦੇ ਚਲਦੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਸਵਭਾਵ ਵਿੱਚ, ਕੇਵਲ ਟਾਡਾ ਐਕਟ, ਪੋਟਾ, ਮਕੋਕਾ & ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਵਰਗੇ ਐਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਹੋਰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 3 ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਸਲੀ ਇਰਾਦਾ ਸੀ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰੱਦ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ।

ਐਮ/ਐਸ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਡੈਲ 86554. ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਈ.ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਐਸ ਐਲ ਪੀ(ਅਪਰਾਧੀ) ਨੰਬਰ 1418/2015 ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਸਟੇਟਸ-ਕੁਓ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ5. ਐਮ/ਐਸ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.ਆਨਲਾਈਨ ਡੈਲ 475. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਈ.ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਐਲ.ਪੀ.ਏ. ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।6 7. ਸ੍ਰੀ ਐਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਰੈੱਡੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ? ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋਣ ਬਣਾਏ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋਣ ਨ

(i) ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(u) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 3 ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਬਿਲਕੁਲ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਹਨ, ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਸ਼ੀਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਬਿਲੋਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਪ੍ਰਤਿਕਸ਼ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਧਨ ਧੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(ii) ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੁਣ ਧਨ ਧੋਣ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇੱਕ ਜਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਦਾ ਦਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਜਾਂ ਅਟੈਚਮੈਂਟ 2002 ਵਿੱਚ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸੋਧ ਹਨ ਜੋ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 2(1)(u), 3, 8, 24, 44, ਆਦਿ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2013 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਮਦਰਾਸ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ

ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤਬ ਤੋਂ, ਸੋਧ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ, ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਈਨ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 8

ਇਸ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁੜ-ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 8(5) ਨੂੰ ਅਰਧ-ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਡਾ. ਮੇਨਕਾ ਗੁਰੂਸਵਾਮੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ[16]। ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੌਲਿਕ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ' ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੁਹੰਮਦ ਅਜਮਲ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਰ ਕਸਾਬ ਉਰਫ ਅਬੂ ਮੁਜਾਹਿਦ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ[17], ਜਿੱਥੇ ਮਿਰਾਂਡਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਜਾਇਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਦੋਨਾਂ ਵਿੱਚ ਛੇ ਸਾਲ ਲੰਬੀ ਪ੍ਰੀ-ਟ੍ਰਾਇਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਲਟਾ ਬੋਝ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ।

(i) ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 50 ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਸੱਦੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਧਾਰਾ 53 ਦੇ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ

16. ਮੋਹਦ. ਆਰਿਫ ਉਰਫ ਅਸ਼ਫ਼ਾਕ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ & ਓਰਸ., (2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 737 (ਪੈਰਾ 28); ਵੀਖੋ: ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ & ਓਰਸ., (1978) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 494; ਮਿਥੂ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (1983) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 277.

17. (2012) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਰਾਹੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤੋਫਾਨ ਸਿੰਘ17 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 50 ਵਿੱਚ "ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ" ਦੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ 1872 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਗਾਉਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਲਚੀਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਕ

(ii) ਹੋਰ, ਸੈਕਸ਼ਨ 44(1)(d) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਚਲਾਏ ਜਾਣ, ਪਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਜੱਜ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 50 ਅਧੀਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਜੱਜ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਤੁਕਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕੋ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਜੁੜੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਸੈੱਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਜਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਈਡੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜੱਜ ਦੇ ਮਨ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹੋਰ, ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਰਿਟ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 1 ਦੇ 2017 ਵਿੱਚ ਰੇ: ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਪਰਿਆਪਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ[18]। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ, 2021 ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ

[17]ਉੱਪਰ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 31 'ਤੇ (ਨਾਲ ਹੀ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 24 'ਤੇ)।

[18]"*ਮਾਲੀਮਾਥ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ*, ਆਦਿ." ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1952 ਐਸ.ਸੀ. 343 (ਪੈਰਾ 10)

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਅਪਰਿਆਪਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ, ਇਨ ਰੇ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓਰਸ., (ਉੱਪਰ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 12 'ਤੇ) (iii) ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਫਰੇਮ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਈਸੀਆਈਆਰ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਈਡੀ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4(b)(v) ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਐਕਟ, 2005 ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੇ 120 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ – ਨਿਯਮ, ਨਿਯਮਾਂ, ਹਦਾਇਤਾਂ, ਮੈਨੂਅਲਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਈਡੀ ਮੈਨੂਅਲ ਆਮ ਜਨਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਰਹਸਿਮਯੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਆਰਟੀਆਈ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਮੈਨੂਅਲ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ13। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਈਡੀ ਮੈਨੂਅਲ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰੀ-ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸੀਬੀਆਈ ਮੈਨੂਅਲ ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ14। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, 1962 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਮੈਨੂਅਲ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇਵਲ ਈਡੀ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਨਾ-ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਦੱਧਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(iv) **ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕਈ ਜਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਜਮਾਨਤੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਮਾਨਤ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਲ ਅਪਵਾਦ ਹੈ**[15]। ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਐਕਟ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਉਨਮੂਲਨ) ਐਕਟ, 1976[16], ਵਿੱਚ ਜਮਾਨਤੀ ਹਨ ਪਰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਜਮਾਨਤੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਹੇਮੰਤ ਸਿੰਘ ਸਥਰਾਲਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ & ਹੋਰ, (2008) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 602 ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, "ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ"

III ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਮੁੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ & ਹੋਰ, 2018 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਬੰਮ

ਹੇਮੰਤ ਨਾਰਾਇਣ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ, (1998) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 226; ਵੀਖੋ: ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਉਰਫ ਅਫਸਾਨ ਗੁਰੂ & ਹੋਰ, (2005) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600; ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਬਨਾਮ ਏ. ਰਾਜਾ & ਹੋਰ, (2013) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 396; ਅਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਬਨਾਮ ਆਨੰਦ ਸ਼ੰਕਰਨਾਰਾਯਣਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਬਨਾਮ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਉਰਫ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ, (2017) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1

ਜੇ.ਐਸ. ਵਰਮਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਨ), ਸੁਜਾਤਾ ਵੀ. ਮਨੋਹਰ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਅਤੇ ਬੀ.ਐਨ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਚਿਨ & ਹੋਰ, (2017) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 149; ਵੀਖੋ: ਸੰਜੋ ਚੰਦਰਾ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ, (2012) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 40; ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਨੀਫ, (2011) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 784 (ਪੈਰਾ 15)।

ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, "1976 ਐਕਟ" ਵਿਆਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਗੈਰ-ਜਮਾਨਤੀ ਬਣ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਰਥਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਹ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਧੀਨ ਸਟੈਚਯੂਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਅਟੈਚ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਐਕਟ, 1992 ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਅਧੀਨ, ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਦੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਮਾਪਦੰਡ ਅਤੇ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਵੀ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਫਲ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 452(5) ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(") ਅਗਲਾ ਬਿੰਦੂ ਅਪੀਲੇਟ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਲਕਵਾ ਬਾਰੇ ਬਹਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਕਠੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਤੰਤਰ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਿਗਰਾਨੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਕਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 21.09.2019 ਤੋਂ

ਕੋਈ ਵੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਜਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ, ਵੱਡੀ ਮੁਸੀਬਤ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਰਤੁਅਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰਤ ਡਾਟਾ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ, ਫਿਰ ਵੀ, 2005 ਤੋਂ 2015-16 ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ੀਰੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 2018-19 ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਤਮ ਚਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ।

9. ਫਿਰ, ਮਿਸਟਰ ਆਬਾਦ ਪੋਂਡਾ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਤੋਂ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 50(3) ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 63(2)(ਏ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਉਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 20(3) ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ., ਇੱਕ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 50(3) ਦੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ। ਏ ਦਲੀਲ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪੈਰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 63(2)(ਸੀ), ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 50 ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਲੇਖ 20(3) ਅਤੇ 21

(i) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਿਸਟਰ ਪੋਂਡਾ, ਸੀਖਿਆ ਵਾਲੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਰਾਮਨਾਥ ਭੋਗੀਲਾਲ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਕੇ. ਗੁਹਾ ਅਤੇ ਅਨਜਾਂ,[11] ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫੇਰਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕੋ ਸੌਦੇ ਲਈ ਅਲੱਗ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਈ.ਡੀ. ਨੇ ਖੁਦ ਫੇਰਾ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਫੇਰਾ ਅਧੀਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, "ਸੀ.ਈ.ਐਸ.ਏ. 1944 ਐਕਟ"[8]

(1969) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 461 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1970 ਐਸ.ਸੀ. 940[9]

(1980) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600 (ਨੋਟ ਨੰਬਰ 4 ਵਿੱਚ ਵੀ)[10]

ਸੁਪਰਾ ਨੋਟ ਨੰਬਰਾਂ 4, 3, 4, 5, 11, 12, 17, 18.2511 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਇਹੀ ਦਲੀਲ ਪੂਲਪਾਂਡੀ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ, ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਅਨਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਹ ਇੰਕਰਿਮੀਨੇਟਿੰਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲਾਲ ਮੋਹਨਲਾਲ ਚੋਕਸੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਬਲਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ25।

(ii) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(ਐਨ) "ਜਾਂਚ" ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਧਾਰਾ 50 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਸੰਮਨ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 50(4) ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 63(2)(ਏ) ਅਤੇ 63(2)(ਸੀ) ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਗੇ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਆਮ ਪ੍ਰਥਾ ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਗੈਰ-ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੇਬਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤਸੀਹ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜਾਂ ਰਿਮਾਂਡ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਲਵਾੜ ਹੈ।

10. ਸਿੱਧਾਰਥ ਅੱਗਰਵਾਲ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋਣ 'ਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ

ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਭਾਵੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਾਬੰਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਉਹ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ, ਜਿੱਥੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋ ਗਏ ਸਨ; ਦੂਜਾ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ; ਅਤੇ ਤੀਜਾ, ਕੀ ਕਿਸੇ ਸੋਧ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 2019 ਦੀ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ 'ਜਾਣਕਾਰੀ' ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੱਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜੋ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਿੱਤ 20(1) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ 'ਨੋਵਾ ਕੋਨਸਟੀਟੂਸ਼ੀਓ ਫਿਊਟੁਰਿਸ ਫਾਰਮਮ ਇੰਪੋਨੇਰੇ ਦੇਬੇਟ ਨੰਨ ਪ੍ਰੈਟੇਰੀਟਿਸ' ਦੇ ਮੈਕਸਿਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਮ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸਟੈਚੂਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਾ/ਨਵੇਂ ਬੋਝ ਲਾਉਣਾ/ਮੌਜੂਦਾ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ[17]।

ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਅਸਰ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਗਤੀਵਿਧੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਆਮਦਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਨੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਜੋ ਕਿ "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੁਆਰਾ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਮਾਨ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਨਿਯਮ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਕਈ ਸੋਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦਾ ਅਸਲ ਅਰਥ 2019 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਰਫ ਜੋੜ ਦੁਆਰਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸੰਕੀਰਣ

ਕੇਸ਼ਵਨ ਮਾਧਵਨ ਮੇਨਨ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੰਬੇ, ਏਆਈਆਰ 1951 ਐਸ.ਸੀ. 128 (ਪੈਰਾ 15) & ਸੁਨੀਲ ਡੀ. ਸਾਰੀਨ ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ ਸੁਭਾਸ਼ ਬੁਗਦਾਨੇ & ਫੂਡਪੈਕ ਅਗਰਾਸ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ, 2015 (5) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 253 (ਪੈਰਾ 25); ਹਰਵ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬ, (2014) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 441 (ਪੈਰਾਸ 13-14); ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬ & ਅਨਰ., (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 151 (ਪੈਰਾ 10); ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ (ਸੈਂਟਰਲ)-I, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਕਲਰਾ ਟਾਉਨਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ, (2015) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 (ਪੈਰਾਸ 27.31) ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ23। ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਜਾਂ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ

(iii) ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਖੰਡ (ii) ਦੀ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਹੈ, ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣ ਕੈਂਟੋਨਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 2006[24] ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 2B1, ਫਾਰਮੇਸੀ ਐਕਟ, 1948[24] ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 36(1)(iii)(d) ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾਵਾਂ 162(1) & 220(3) ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਰਾਧ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਲੋੜ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਜਾਂ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਹਰ ਅਗਲੀ ਨਾਫਰਮਾਨੀ ਮੁੜ ਮੁੜ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ[22]। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੈ

ਬਿਲਾਫੀਆ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਕੋਰ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਯੂਨੀਅਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਬੈਂਕ & ਓਰਸ., ਏਅਰ 1987 ਐਸ.ਸੀ. 359 (ਪੈਰਾ 7 & 58); ਦੱਤਾਤਰੇਯ ਗੋਵਿੰਦ ਮਹਾਜਨ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ & ਓਰਸ., (1977) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਐਲ&ਐਸ) 503 (ਪੈਰਾ 5 & 54); ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਐਫ.ਆਰ. ਪਟਨੀ & ਓਰਸ., (1983) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 591 (ਪੈਰਾ 2 & 45-53); ਜਗਨ ਈ. ਮਾਸਟਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਐਸ. ਦਵੇ, 2006 (7) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 39; ਅਤੇ ਹਰਦੇਓ ਟਾਈਮਰ & ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ

ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, 2018 (5) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 662 (ਪੈਰਾ 11) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ

ਏ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅੰਤ ਬਿੰਦੂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾ ਦਾਗ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵਜੋਂ ਮਿਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ, ਮੌਲਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ, 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ[3]।

ਬੀ 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਨੂੰ, ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ[3]।

ਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 44(1)(ਅ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦਾ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੋਰ, ਉਹ ਧਾਰਾ 44(1)(ਅ) ਦਾ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ; ਇਸਨੂੰ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਦਲਾਵ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ 58 ਵਿੱਚੋਂ 37 ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਲੰਘਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਕ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, *ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਇਕ & ਅਨੁਰ.* 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਆਖਿਆ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 374(3) ਅਧੀਨ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 401 ਅਧੀਨ ਸੋਧ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਪੀਲੀ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਜੋ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਪਰਾਧ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਪੂਰਵ ਅਪਰਾਧ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਈ

ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਸਕਿਰਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਪੀਸੀ ਐਕਟ, ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008[4]। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੀਐਮਐਲਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ

ਡੀ ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਇਕ & ਅਨੁਰ. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਆਖਿਆ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 374(3) ਅਧੀਨ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 401 ਅਧੀਨ ਸੋਧ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ

(i) ਧਾਰਾ 44(1)(c) ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੋਰ, ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਨਕੁਆਰੀ ਜਾਂ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲਿਜਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਫੈਸਲਾ ਹੀ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਕਮਿਟਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਫਿਆਤ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸਮੇਂ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ, ਜੇਕਰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਖਾਲੀਪਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 44(1)(c) ਅਧੀਨ 'ਕਮਿਟ' ਅਤੇ 'ਕਮਿਟਡ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਕਮਿਟਲ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਧਾਰਾ ਦੀ ਅਸਲ ਮੰਸ਼ਾ ਸਿਰਫ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਪਾਲ & ਓਰਸ* ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕੇਰਲ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਬਨਾਮ ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ, ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ (ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ)* ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਮਿਟਲ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਰ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦਿਮਾਗ ਲਾਏ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਟਕਰਾਅ

ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

(ii) ਧਾਰਾ 45 ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 201 ਅਤੇ 212 ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਸਿਦਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧੋਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਧਨ-ਧੋਣ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧੋਣ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਉਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਧਨ-ਧੋਣ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਸਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਤਰਕਹੀਣ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਜਾਂ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਨਾਲ ਸਮੀਕਰਣ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ, ਇਕ ਸੀਰੀਅਲ ਕਾਤਲ ਜੋ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਅਸਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀਰੀਅਲ ਕਾਤਲ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ। ***ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ***'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 45 ਵਿੱਚ ਸੋਧ (ਜੋ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ) ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਨੁਮਾਨ ਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦਾ ਦੋਸ਼ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਰਾਜ ਹਿੱਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਾਂ।

(iii) ਧਾਰਾ 24 ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 24(ਏ) ਸਿਰਫ ਤਦ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਾਰਾ 24(ਬੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਧਨ-ਧੋਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ

24(ਏ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੋਰ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਧਾਗਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮਜਬੂਰੀ ਰਾਜ ਹਿੱਤ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਸੱਤ ਸਾਲ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ., ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ. ਅਤੇ ਪੀ.ਸੀ. ਐਕਟ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਜਬੂਰੀ ਰਾਜ ਹਿੱਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਾ ਅੱਤਵਾਦ, ਅੰਡਰ

ਮਿਸਟਰ ਅਭਿਮਨਯੂ ਭੰਡਾਰੀ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ, 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਗਏ ਬਾਅਦ। ਉਸ ਨੇ ਲਗਭਗ ਉਹੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ "ਅਤੇ" ਨੂੰ "ਜਾਂ" ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਨਾ ਸੰਧੀ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਧੀ ਵਿਰੁੱਧ ਟਰਾਂਸਨੈਸ਼ਨਲ ਆਰਗੈਨਾਈਜਡ ਕ੍ਰਾਈਮ, 2000/ਏ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ 'ਵਰਤੋਂ' ਅਤੇ/ਜਾਂ 'ਛੁਪਾਉਣਾ' 'ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਤਪਤੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਭੇਸ ਬਦਲਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ' ਹੈ ਜਾਂ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਜੋ ਮੂਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ/ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕੇ'

[41]. *ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ*'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਪੈਸਿਆਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖਰਚਣਾ।

(ii) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਅਪਵਾਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁਣ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਪਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੇ ਕੋਡ ਸੈਕਸ਼ਨ 1956 ਨਾਲ ਇਕ ਸਮਾਨਤਾ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਹੈ[4] **ਜਿੱਥੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼** ***ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਲਈ, "ਪਾਲੇਰਮੋ ਕਨਵੈਂਸ਼ਨ" ਜਾਂ "2000 ਯੂ.ਐਨ. ਕਨਵੈਂਸ਼ਨ"***

***ਪਾਲੇਰਮੋ ਕਨਵੈਂਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 6 ਨੂੰ ਵੇਖੋ*[*]**

ਉੱਪਰ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 3 ਵਿੱਚ

ਟਾਈਟਲ 18 ਯੂਐਸ ਕੋਡ ਐਸ. 1956- ਮੌਦਰਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਧੋਣਾ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਿਟ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਆਮਦਨੀਆਂ ਦਾ ਖਰਚਣਾ ਜਾਂ ਵਰਤਣਾ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਮਦਨੀਆਂ ਦਾ ਧੋਣਾ ਹੈ।14 ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵਿੱਚ, ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ15।

(ii) ਅਗਲਾ ਤਰਕ "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(u) ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ: - *ਜਾਇਦਾਦ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਜਾਂ, ਦੋ - ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਅਤੇ ਤੀਜਾ - ਜਿਥੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਜਾਇਦਾਦ।*

(iii) ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2019 ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਇਦਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, "ਜਾਇਦਾਦ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੁਣ "ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ" ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਵੀਆਨਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲੇਖ 1 ਅਤੇ 5 ਅਤੇ ਪਾਲੇਰਮੋ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲੇਖ 12 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕੋਈ ਆਮਦਨੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਤਾਂ ਕੋਈ 'ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨੀ' ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਸਿਰਫ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦਾਹਰਣ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰ ਸਕਣ।

ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਆਫ ਅਮੇਰਿਕਾ ਬਨਾਮ ਜੇਰੋਮ ਐਡਮਸ[16], 299 ਐਫ.2ਡੀ 1466 (10ਵੀਂ ਸਰਕਟ 1996); ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਆਫ ਅਮੇਰਿਕਾ ਬਨਾਮ ਪੌਲ ਜੌਨਸਟਨ, 403 ਐਫ.3ਡੀ 1236 (10ਵੀਂ ਸਰਕਟ 2005); ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਆਫ ਅਮੇਰਿਕਾ ਬਨਾਮ ਰੋਜਰ ਲੁੰਡਸਟ੍ਰੋਮ, 614 ਐਫ.2ਡੀ 1283, 1293 (10ਵੀਂ ਸਰਕਟ 1981); ਐਕਸ-ਨੁੰਸੀਓ, ਜੇ, ਮੈਟਰਿਕਸ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਸੀ/ਓ ਐਚ, ਮਿਸਟਰ ਦ ਮੈਟਰਿਕਸ ਆਫ ਸੈਲੂਲਰ ਆਨ ਕੰਸੀਲਮੈਂਟ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਕੇਸ ਲਾ, 1 ਬੀਜੇਐਸ ਐਲ 255 (2015)।

ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਕਿਰਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਾਦਵੀ & ਓਰਸ., ਏਆਈਆਰ 2009 ਐਸਸੀ 187 ਅਤੇ ਕਲੂਵਾਥ ਕਾਮੇ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ & ਓਰਸ., ਏਆਈਆਰ 2013 ਐਸਸੀ 30. ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਕਾਮਨ ਲਾ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ16। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਜਿਹਾ ਸੋਧ ਕਿਸੇ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਅਸਲ ਆਮਦਨੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਬਰਾਬਰ ਮੁੱਲ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਯੂਏਪੀਏ, ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ, ਬੇਨਾਮੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਕਟ, 198817 ਅਤੇ ਫਿਊਜਿਟਿਵ ਇਕਨਾਮਿਕ ਆਫੈਂਡਰਜ਼ ਐਕਟ, 201818 ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਐਕਟਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। "ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਜਾਇਦਾਦ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਗਿਆ ਹ

ਹੋਰ, 'ਮੁੱਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਵਿਆਖਿਆ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 8(5) ਅਤੇ 8(6) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਅਸਲ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਵੈਧ ਧਨ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਅਤੇ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਮੁੱਲ ਦੀ' ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਅਨੁਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ[20]।

(iv) ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 8(4) ਅਧੀਨ ਸੰਪਤੀ ਦਾ "ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ" ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਰਥ ਸਰੀਰਕ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨਿਰਮਾਣਾਤਮਕ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਰੀਖਿਆ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ। ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕੇ ਗਏ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਕਬਜ਼ਾ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਅਸਲ ਦੀ ਬਜਾਏ[15]। ਇਹ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 300ਏ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਜ਼ਬਤੀ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਾਰੇ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼

ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਗਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਬੰਧਕ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਰ ਬੇਦਖਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

13. **ਸ਼੍ਰੀ ਐਨ. ਹਰੀਹਰਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਲਾ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ, ਨੇ *ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ*2** ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 45(1) ਵਿੱਚ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੋਸਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਭਾਗ III ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਖਾਲੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸੋਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਜਿਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ***ਸੂਬਾ ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਬਿਕਾ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ***5, ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਾ 45(1) ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ*15। ***ਮਹੰਤ ਮੋਤੀ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ***6 ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਵਿੱਚ, ***ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ***6 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਦੋ ਸਥਿਤੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ, ਜਿੱਥੇ ਸਿਰਫ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਿਨਾ ਛੇੜਛਾੜ ਦੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਦੂਜੀ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ ਏ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੂਜੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2018 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਦਲਾਅ ਸਿਰਫ ਇਸ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਪਾਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2018 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਦਲਾਅ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਦਲਾਅ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਉਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਬਿਨਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਵੇਂ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੇ ਸੋਧ ਲੇਖ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

14. ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਕਰਮ ਚੌਧਰੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੇ ਧਾਰਾ 45(1) ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਚੁਣੌਤੀ ਚੁੱਕੀ ਜੋ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ*5 ਵਿੱਚ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਨੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, *ਮਣੀਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੁੱਪਾ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 3 ਸੁਰਜਕੁਮਾਰ ਓਕਰਮ ਅਤੇ ਹੋਰ,*19 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਾਨ-ਏਸਟ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਵੀ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਕਿ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 45(1) ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਸੰਪਾਦਕੀ ਗਲਤੀ ਜਿੱਥੇ ਬੇਰ ਐਕਟਸ, ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪਰਾਧਿਕ (ਖਾਲੀ) ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ। ਇਸ ਲਈ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 45(1) ਅਧੀਨ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਦਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2018 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 45 ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਾਲ ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲਈ ਨਰਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ। ਹੋਰ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੋਧ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਅਤੇ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ *ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ* ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ।

(ii) **ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧਿਆਇ XII ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ, ਉਸ ਨੇ *ਅਸ਼ੋਕ ਮੁਨੀਲਾਲ ਜੈਨ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ,*[14] 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 42(2) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ**[14]। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ (ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਅਤੇ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਦੀ ਪੁਨਃ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ16. *ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣਯੋਗ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਾਂਚ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਤੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਜਾਂ 155 ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਧਾਰਾ 157 ਅਧੀਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸਕਸ਼ਮ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਭੇਜਣਾ, ਧਾਰਾ 172 ਅਧੀਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪੰਨਾਬੱਧ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਬਣਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 167 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ।

(ii) **ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ (ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਬਜ਼ਾ) ਐਕਟ**, 1966[17] ਦਾ ਵੀ ਸੰਕੇਤਿਕ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਧਾਰਾ 6 ਰਾਹੀਂ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 155 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚੂੰਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਚੋਲਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਯ ਲਾਗੂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਜੇ ਇਹ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 154, 157, 167 ਅਤੇ 172 ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਯ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।

(iii) **ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਸੰਬੰਧੀ *ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਥਾਮੀਸ਼ਰਾਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ*[18]** ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਚਾਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਉਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੜਾਅ◌ਾਂ◌ਂ, ਜਾਂਚ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ, ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ, ਧਾਰਾਵਾਂ 154, 155 ਅਤੇ 157 ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ, ਧਾਰਾਵਾਂ 437 ਅਤੇ 439 ਅਧੀਨ ਪੂਰਵ-ਗਿਰਫ਼ਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 226 ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਫਿਸ਼ਿੰਗ ਅਤੇ ਰੋਵਿੰਗ ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(iv) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਗੋਰਾ ਕਥੂਰੀਆ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ',19 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਡੀ.ਕੇ. ਬਸੂ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ' ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1940 ਦੇ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕਾਸਮੈਟਿਕਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਥੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁਣ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਜ਼ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਨਿਰੀਖਕਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਜੋ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਖਾਸ ਐਕਟਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।12

(v) ਫਿਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਾਲਾਡੀ ਨਾਲ ਜੁੜਾਵ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਧਾਰਾ 44 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲਿੰਕ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਕੇਸ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ

ਪਾਉਣਗੇ। ਫਿਰ, ਨਾਈਕੀਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 2(1)(u) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਕੋਈ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਦਾ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਾਇਰਾ ਨੂੰ 'ਕੋਈ ਵੀ' ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਰਾਧ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।13 ਉਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਨਤੀਜੇ ਅਟਲ ਹਨ। ਈਡੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਰਾਧ ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਇਕੱਠੇ ਚਲਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 44(1)(c) ਦੀ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਹੋਰ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਣਦਾਗੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿੰਗ ਅਤੇ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ।15 ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਅਣਦਾਗੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਤੱਥ ਵੀ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 391-392/2018 ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ ਅਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਿਟੀ (ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਜਿੱਥੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਦੋਵੇਂ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ, 2015 ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

15. ਮਿਸਟਰ ਅਕਸ਼ੈ ਨਾਗਰਾਜਨ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਖਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਧਾਰਾ 3 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(1)(u) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਲਗਾਤਾਰ ਪਰਿਭਾਸਾਵਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤਿੱਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨਾ, ਉਹ ਗੈਰ-ਤਿੱਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਿਭਾਸਾ ਕਾਫੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਤਿੱਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਿਭਾਸਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ, "ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ, ਵਰਤੋਂ, ਲੁਕਾਉਣਾ, ਕਬਜ਼ਾ ਸਮਰੱਥ ਹੈ"। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ[9]। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 71 ਅਤੇ ਲੇਖ 20(2) ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ[10]। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 50(3) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਨੂੰ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 132 ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ[11]।

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

16. ਮਿਸਟਰ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੌਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬਹਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮਿਸਟਰ ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸੌਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ।

(i) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੌਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ, ਈ.ਡੀ. ਵੱਲੋਂ ਲਗਭਗ 4,700 ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਯੂ.ਕੇ. (7,900), ਯੂ.ਐਸ.ਏ. (1,532), ਚੀਨ (4,691), ਆਸਟਰੀਆ (1,036), ਹਾਂਗਕਾਂਗ (1,823), ਬੈਲਜੀਅਮ (1,862), ਰੂਸ (2,764) ਵਿੱਚ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਾਲਾਨਾ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ 2068 ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਗੂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਲਗਭਗ 33 ਲੱਖ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

(ii) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਦਾਇਤਵ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜਿਥੇ "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਨੂੰ ਸ਼ੋਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(iii) ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੁਝ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ, "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵੱਲ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1988 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ***ਰੀਜੀਨਾ ਬਨਾਮ ਕਥਬਰਟਸਨ & ਓਰਸ.*** ਵਿੱਚ ਲਾਰਡਸ ਦੇ ਸਦਨ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਹੋਡਸਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਡਰੱਗ ਟ੍ਰੈਫਿਕਿੰਗ ਅਪਰਾਧ ਐਕਟ, 1986 (ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਡਰੱਗ ਟ੍ਰੈਫਿਕਿੰਗ ਐਕਟ, 1994 ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ) ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਡਰੱਗ ਟ੍ਰੈਫਿਕਿੰਗ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ।

(iv) ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਵਿਆਨਾ ਸੰਧੀ ਨੇ ਹਰ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਡਰੱਗ ਟ੍ਰੈਫਿਕਿੰਗ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਲਾਇਆ, *ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ।*

(v) ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਕਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਸੰਧੀ ਨੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰੇਲੂ ਨਿਯਮਨ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਵੀ ਰੱਖਿਆ।

(vi) ਹੋਰ, ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 31.10.2003 ਨੂੰ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਭਾ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਸੰਧੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ, ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੇ ਅਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ, ਖੋਜਣ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਮਾਨਿਆ। ਸੰਧੀ ਨੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਜਾਗਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਵਧੀਆ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਅ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ 'ਕਾਗਜ਼ੀ ਟ੍ਰੇਲ' ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਕਿ ਅਵੈਧ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕੇ।

(vii) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਦਾਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਾਇਤਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

(viii) ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਿੱਚ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਨੂੰ ਸੱਤ ਵੱਡੇ ਅੰਦਯੋਗਿਕ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ (ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਸੈਵਨ, G-7) ਦੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜੁਲਾਈ, 1989 ਵਿੱਚ ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੱਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ 'ਚਾਲੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ' ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸਮਰਪਿਤ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਕੇ। ਹੋਰ, ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੈਰ-ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ("ਐਨ ਸੀ ਸੀ ਟੀ") ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨੂੰ 14.2.2000 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ 25 ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਦੀਆਂ ਚਾਲੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਤਨ ਵਿੱਚ 'ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ' ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਅਸਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ। ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ-ਸਹਿਯੋਗੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਖਿਲਾਫ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿੱਚ 'ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਭਾਵੇਂ ਗੈਰ-ਸਹਿਯੋਗੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

(ix) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਖਿਲਾਫ ਕਦਮ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੋਰ, ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਨੇ 2003 ਅਤੇ 2012 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਲੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਂ ਸੰਦਿਗਧ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਥਾਮ, ਨਿਯਮਨ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

(x) ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਆਕਲਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਰੇਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲਾਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਕਲਨਾਂ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਮੁਲਾਂਕਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਵਰਣਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ।

(xi) ਇਹ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣ ਉੱਤੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ “ਵੱਡੇ ਛੇ” ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ ਜਾਂ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਨਤੀਜਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਵਧੀਆ ਫੌਲੋ-ਅੱਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(xii) ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਆਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਚਨਬੱਧਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਲਣਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭੂਰੀ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਕਾਲੀ

ਸੂਚੀ, ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਜੋਖਮ ਬਾਰੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਆਰਥਿਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬੌਂਡ/ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣਾ, ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਪਾਰ ਖੇਤਰ ਲਈ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਵਾਹਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣਾ, ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਪੱਤਰ ਪੂਰੇ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਲਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਪਾਉਣਾ ਜੋ ਹੋਰ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ 'ਉੱਚ ਜੋਖਮ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼' ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(xiii) ਹੋਰ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਦਰਾ ਫੰਡ (ਆਈ.ਐੱਮ.ਐੱਫ) ਦੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਵਿੱਤ ਪੋਸ਼ਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ (ਏ.ਐੱਮ.ਐੱਲ/ਸੀ.ਐੱਫ.ਟੀ) ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਤੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਉੱਠ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲ ਆਰਥਿਕ ਅਸਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪ੍ਰਵਾਹਾਂ ਦਾ ਅਸਥਿਰ ਹੋਣਾ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਖ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ, ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਪਾਉਣਾ।

(xiv) ਜਵਾਬੀ ਨੇ ਹੋਰ ਯੂਰਪ ਕੌਂਸਲ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ, ਖੋਜ, ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਮਦਨ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਵਿੱਤ ਪੋਸ਼ਣ 'ਤੇ (2005) ਏ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਲਈ 'ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧਾਂ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਚੁਣਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ, ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਧਿਕਤਮ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ (ਜਾਂ, ਉਹ ਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲੈਣ ਲਈ।

(xv) ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿਰੁੱਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ, 1991 ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ('ਪਹਿਲਾ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼') ਨੂੰ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਗਾਹਕ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ-ਰੱਖਣ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ

ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਸਬੰਧੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ। ਦੂਜਾ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ (2001) ਨੇ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਈ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵੀ ਵਧਾਈ। ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ (2005) ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਮਧਿਅਸਤਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉੱਚ ਮੁੱਲ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ €15,000 ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਨਕਦ ਅਦਾਇਗੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। 'ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ' ਦੀ ਇੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 'ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਰਾਧਾਂ' ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਅਧਿਕਤਮ ਸਜ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹਨ, ਜਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ), ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ 'ਤੇ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ (2015) 2012 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਵੀਨ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਨਿਯਮਤ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ।

(xvi) ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸੰਬਰ 1988 ਦੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਬੈਸਲ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਜਾਂ ਸ਼ੋਧਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ।

(xvii) ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਗਮੋਂਟ ਗਰੁੱਪ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਿੱਤੀ ਸੂਚਨਾ ਇਕਾਈ, ਜੋ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੰਚ ਹੈ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(xviii) ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਹੋਰ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ 1920 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਾਫੀਆ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਂਡਰੇਟਸ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਂਡਰੇਟਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਿੱਖ ਦੇਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਂਡਰੇਟਸ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਨੂੰ 'ਧੋਇਆ ਹੋਇਆ' ਕਹਿਣਾ ਗਿਆ। ਹੋਰ, 'ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ

ਅਰਥ ਵਿੱਚ 1982 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕੋਲੰਬੀਅਨ ਦਵਾਈ ਦੇ ਧੋਏ ਗਏ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ।

(xix) ਇਹ ਵੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਆਪਣੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ 'ਦਾ ਆਨੰਦ' ਲੈਣ। ਹੋਰ, ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ 'ਇੱਕ ਜਟਿਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਕਸਰ ਨਵੀਨਤਮ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਧਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇਸਦੀ ਅਸਲੀਅਤ, ਸ੍ਰੋਤ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਛੁਪਾਈ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਧੋਏ ਗਏ ਧਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉੱਚਿਤ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ' ਕਈ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਕਦਮਾਂ ਵਿੱਚ।

(xx) ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪਹਿਲਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੂਜਾ, ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ 'ਕਾਗਜ਼ੀ ਨਿਸ਼ਾਨ' ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇਸਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ।

(xxi) ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸ੍ਰੋਤ ਕਾਲਰ ਅਪਰਾਧ (ਟੈਕਸ, ਧੋਖਾਧੜੀ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਪਰਾਧ, ਗਬਨ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਸੰਪਦਾ ਅਪਰਾਧ), ਨਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਤਸਕਰੀ, ਉਤਪਾਦ ਸ਼ੁਲਕ ਦੀ ਚੋਰੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ (ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਗਬਨ) ਹਨ।

(xxvi) **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਕੋਡ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ**

(xviii) ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਮੂਲ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਿੱਖਿਆ ਸੌਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਨੁਸਾਰ "ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਇਸਦੀ ਉਤਪਤੀ ਨੂੰ ਟਰੇਸ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ "ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ" ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਆਨਾ ਸੰਧੀ ਦੇ ਲੇਖ ਏ

3.1(ਬੀ)(ਦੂਜਾ) ਅਤੇ (ਸੀ)(ਪਹਿਲਾ) ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਆਨਾ ਸੰਧੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ, ਨਤੀਜਤਨ, ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਧੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੇਂਜ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਅਪਨਾਈ ਗਈ। ਵਿਆਨਾ ਸੰਧੀ ਅਤੇ ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ, ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਨੇ ਸਦੱਸ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ। ਇਹੀ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਨੰਬਰ 3 ਦੁਆਰਾ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੁਆਰਾ ਫਾਰਮੂਲੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਚਾਲੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਧੀਨ ਆ ਗਿਆ। 2010 ਵਿੱਚ, ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਨੇ 'ਐਂਟੀ-ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ (ਏ.ਐਮ.ਐਲ.) ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਵਿੱਤ ਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੀ.ਐਫ.ਟੀ.) ਰੀਜੀਮ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਆਪਸੀ ਮੁਲਾਂਕਣ' ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ।[83] ਮਿਊਚੁਅਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਨੰਬਰ 1 ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਛੁਪਾਉਣੀ, ਕਬਜ਼ਾ, ਵਿਤਰਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧੀਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਪਾਲਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਅਨੁਪਾਲਣ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2012 ਨੇ ਧਾਰਾ 3 ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਸੌਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ, 2011,[84] ਅਤੇ ਸੋਧ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੋਏ ਸੰਸਦੀ ਬਹਿਸਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ।

(ਅੱਠਾਰਵੀਂ) ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਕੱਢਦਿਆਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਸੌਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਛੁਪਾਉਣੀ, ਕੇਵਲ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਂ ਕੇਵਲ "ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ" ਜਾਂ "ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਗਤੀਵਿਧੀ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਇਸ ਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ), ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦਾਗੀ ਜਾਂ ਬੇਦਾਗ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ।

ਐਫ (ਅੱਠਾਰਵੀਂ) ਇਹ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗਲਤ ਡਰਾਫਟ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਵਿਸੰਗਤੀ ਨੂੰ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀ 2013 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੌਰਾਨ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਬਦ "ਸਮੇਤ" ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਕੇਵਲ ਉਦਾਹਰਣਾਤਮਕ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

(xxii) ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਆਪਸੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵਿੱਚ 2012 ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੇਕਾਂ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਅਤੇ 8 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧਾਂ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ., ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੋਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਪਸੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹਨ।

(xxiii) ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਫੋਰਡ ਕੋਰਟ ਐਸਟੇਟਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਐਸ਼ਰ,[18] 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਦਸਣ ਲਈ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਜੋ ਮੁਸੀਬਤ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਹਾਰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਕਸਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, "ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਅਧੀਨ, ਮਾਨਕ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(xxiv) ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019 ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ, ਕੇਵਲ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਬਿੱਲ, 2019[19] 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਪਿੱਛੋਕੜ/ਉਚਿਤਤਾ

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(xxv) ਸ਼ਬਦ 'ਕੋਈ ਵੀ' ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 'ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ' ਵਾਕਾਂਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾਉਣ, ਕਬਜ਼ਾ, ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਲਗਨੇਸਨ ਮੈਟਲਜ਼ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਨ. ਸ਼ਾਨਮੁਘਮ ਚੇਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਇੱਕ ਕਿਸਮ/ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਸਮੇਤ ਇਕਾਂਤ – ਕਬਜ਼ਾ, ਛੁਪਾਉਣ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ, ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ। ਇਹ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੱਚੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਅਸਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ 'ਸਮੇਤ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਦਾਹਰਣਕ ਅਤੇ ਸੀਮਾਬੱਧ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਬਦ 'ਸਮੇਤ' ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸਿਲਸਿਲਾ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਹ ਦਾਖਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਪਰੋਕਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਜਾਂਚ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉੱਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਮੇਤ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵਿੱਚ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਰੋਹਿਤ ਟੰਡਨ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (xviii) ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਾਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਆਰ. ਸਾਈ ਭਾਰਤੀ ਬਨਾਮ ਜੇ. ਜਯਲਲਿਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ,**** ਅਤੇ ਸੁਬਰਮਣੀਅਮ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ,***** ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ "ਅਪਰਾਧ" ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ

ਕਰਨਾ ਕੇਵਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇੱਕਲੌਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(xviii) ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ 'ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ' ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬੇਨਤੀ ਵਜੋਂ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ "ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ" ਜਾਂ ਜੋ “ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ” ਜਾਂ ਜੋ “ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ” ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਅਤੇ” ਦਾ ਸਹੀ ਅਰਥ “ਜਾਂ” ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਸੀ। ਹੋਰ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਨਿਰਰਥਕ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਰਾਹੀਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ., ਬੰਬਈ (II)*******.

ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ‘ਅਤੇ’ ਨੂੰ ‘ਜਾਂ’ ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ “ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ” ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੇਖਾ 'ਤੇ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਛੁਪਾਉਣੀ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਾਇਤਵ ਅਤੇ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਅਤੇ” ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਿਆਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਭਿਆਸ ਕੇਵਲ 'ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਲਤੀ' ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਬਨਾਮ ਐਮ/ਐਸ ਤਾਂਡੂਰ ਅਤੇ ਨਾਇਅੰਡਗੀ ਸਟੋਨ ਕੁਆਰੀਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ******** ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖਾਣ ਐਕਟ, 19528 ਦੀ ਵਿਧਾਨਕ ਮੰਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦ “ਅਤੇ” ਨੂੰ “ਜਾਂ” ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(ixxxii) ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਹੋਰ ਪੀਪਲਜ਼

ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਿਵਿਲ ਲਿਬਰਟੀਜ਼ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰੀ[10] **ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਹਰੀਹਰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਨਾਮ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰੀ**[11] ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧਾਂ ਅਤੇ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਉੱਤੇ ਘਰੇਲੂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(ix) ਜਦੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਤੇ 5 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਇੱਕ ਆਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਸ ਆਪਰਾਧਿਕ ਜਾਂ ਦੰਡਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ; ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਖਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 65 ਅਤੇ 71 ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਕਾਰਨ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਬਮਿਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 65 ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।

(xii) ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਕੋਡ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੱਖਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣਗੇ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 71 ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਛੋਟ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਕ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਰੋਹਿਤ (ਐਸ.ਵੀ.ਏ) ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰੀ[12], **ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ**[13], ਐਲ. ਐਮ. ਐਸ. ਉੰਮੂ ਸਲੇਮਾ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰੀ।

ਦਾਊਦਭਾਈ ਮੇਮਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨ[22], *ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ*

ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ[23], *ਰਾਜ (ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘੀ)*

ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਸਰਨ ਔਟਯਾਨ ਅਤੇ ਮਹੁੰਦੇਸ਼ ਅਬਦੁਲਰਹੀਮ ਕਲੋਤਾ ਸ਼ੇਖ

ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘੀ ਅਤੇ ਹੋਰ.[24], *ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ*

ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ[25], *ਗੁਣੁਕੁਲਾ ਭਵਰਤੀਆ ਬਨਾਮ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਸਰਕਾਰ*

(ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ), ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ

ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚੰਦਰ ਭੂਸ਼ਣ ਯਾਦਵ[26].

(xiii) ਅਗਲਾ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 71 ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲੌਜ਼ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਉਸ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ[28]। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ***ਦੀਪ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ***[29] ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਟੈਸਟ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸੰਗਤੀ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਰਾਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਕੋਡ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕੋ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(xiii) **ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰੱਦ ਸੈਕਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਕਸਿਮ 'ਐਸਟ ਐਕਸਚੁਸਿਓ ਅਲਟੇਰਿਅਸ' (ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਮੰਸ਼ਾ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈ) ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸੰਗਤੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਬਾਹਰ ਹੈ**[30]**।**

(xiv) **ਇਨੇਵੈਂਟਿਵ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਆਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ.ਆਈ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ**[31] **'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦਿਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਦਿਵਾਲੀਆਪਨ ਕੋਡ, 2016**[32] ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2022] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

(A) ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 71 ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਿਹਿਤ ਅਰਥ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਜਨਰਲੀਆ ਸਪੈਸ਼ਲੀਬਸ ਨੰਨ ਡੇਰੋਗੈਂਟ' ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ

ਈਸਟਲੀ ਬੋਰੋ ਬਨਾਮ ਸੇਂਟ ਜੇਮਸ ਲਵਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ *ਪਟਨਾ ਇੰਪ੍ਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇਵੀ & ਓਰਸ, ਦ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਆ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਦ ਸੈਕਰੈਟਰੀ, ਬੋਰਡ ਆਫ ਰੈਵੇਨਿਊ, ਤਿਰੁਵਨੰਤਪੁਰਮ & ਅਨਰ, ਅੰਦਰਾਜੀ ਹਰੀਦਾਸ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਪੀ. ਕਸਤੂਰੇ & ਓਰਸ, ਮਦਰਾਸ ਸਟੇਟ ਬੋਰਡ ਆਫ ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਹਾਈਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ & ਅਨਰ ਬਨਾਮ ਪਾਰਿਤੋਸ਼ ਭੂਪੇਸ਼ਕੁਮਾਰ ਸੇਠ & ਓਰਸ, ਉਸਮਾਨਭਾਈ ਦਾਊਦਭਾਈ ਮੇਮਨ* ਅਤੇ *ਇਥੋਪੀਆਈ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਗਣੇਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ ਸਾਬੂ* ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਨੁਸਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(B) ਫਿਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਜਾਮਣੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਮਣੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਬੇਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਸੀ) ਅਧੀਨ ਸੰਜਾਮਣੀ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 2(ਲ) ਅਧੀਨ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਮਣੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਿਰਫ "ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ" 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਅਪਰਾਧਾਂ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ (ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ.) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ II ਅਧੀਨ ਵੀ, ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਸੰਜਾਮਣੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ, ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸੰਜਾਮਣੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਮਣੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

(C) ਇਸ ਲਈ, ਪੈਸਾ ਧੋਣ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਸੰਜਾਮਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਮਣੀ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਬੇਮਤਲਬ ਹੈ।

(D) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸੰਜਾਮਣੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 'ਸੰਜਾਮਣੀ' ਸ਼ਬਦ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਭ੍ਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਸੰਜਾਮਣੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਅਧਿਕਾਰ ਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਭ੍ਰਮ ਕਿਸੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰਫ ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਸੰਗਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, 'ਸੰਜਾਮਣੀ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ

2(1)(ਐਨ) ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸੀਖਿਆ ਸਾਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ 2019 ਸੋਧ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਤਕਾਲੀਨ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(viii) ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 19 ਅਤੇ 45 ਦੇ ਅਸੋਧਿਤ ਮਾਰਜਿਨਲ ਨੋਟ27 ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਾਰੰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਉੱਚੇ ਚਾਨਸ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੂਚਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਅਨੁ.28, ਪੰਜਾਬ & ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਰਮ ਸਿੰਘ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਓਰਸ.29, ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਛਗਨ ਚੰਦਰਕਾਂਤ ਭੁਜਬਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਓਰਸ.30, ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਕਮੁੱਲਾ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ & ਅਨੁ.31, ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਧਰ & ਅਨੁ. ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ & ਅਨੁ.32, ਵਿਕਰਮਾਦਿਤਿਆ ਸਿੰਘ & ਅਨੁ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਓਰਸ.33 ਅਤੇ ਇਸ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਬਨਾਮ ਵਕਮੁੱਲਾ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ34 ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 363 ਦੇ 2018 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿ.ਐਮ.ਏ. ਨੰਬਰ 2151 ਦੇ 2018 ਅਰਥਾਤ ਰਾਜਭੂਸ਼ਣ ਓਮਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਐਂਡ ਅਨੁ. ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਸੀਰੀਅਸ ਫਰਾਡ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਆਫਿਸ ਬਨਾਮ ਰਾਹੁਲ ਮੋਦੀ & ਅਨੁ.

(viii) ਹੋਰ, ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਬਾਇਨਰੀ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸੰਜਾਮਯੋਗ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਮਯੋਗ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੇਮਤਲਬ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਡ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਬੇਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸੰਜਾਮਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰੰਤੂ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਹੀ ਰਜਿਸਟਰ

ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੁਵਿਧਾ ਲਈ ਹੈ।

(ix) ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੇ.ਆਈ. ਪਾਵੁੰਨੀ ਬਨਾਮ ਸਹਾਇਕ ਕਲੈਕਟਰ (ਐਚ.ਕਿਊ.), ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਕਲੈਕਟੋਰੇਟ, ਕੋਚੀਨ

(x) ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਸੰਜਾਮਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਐਡਨੇਰਾ ਸੀਮੈਂਟ ਵਿੰਧਵਾਸਿਨੀ ਇੰਜੀ. ਅਤੇ ਦਲਮੀਆ ਸੀਮੈਂਟ (ਭਾਰਤ) ਲਿਮਿਟੇਡ & ਅਨ੍ਹ ਬਨਾਮ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ

(xi) ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਜ਼ਿਲੇ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (iii) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਦੀ ਸੋਧ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਸੰਜਾਮਯੋਗ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਆਯਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਭੋਪਾਲ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਲੀ ਪ੍ਰੋਡਕਟਸ & ਅਨ੍., ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਰੈਵੇਨਿਊ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ, ਸਹਾਇਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਨਾਮ ਸਤਿਆਂਦਰ ਰਾਏ & ਅਨ੍., ਆਯਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਸੈਂਟਰਲ)-I, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਵਾਟਿਕਾ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਸੀ. ਰਾਮਕਰਸ਼ਣਨ & ਅਨ੍., ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਮੁਦਰਿਕਾ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(iii) ਫਿਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ

ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉੱਚਿਤ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਅਨੁਸਾਰ। ਈ.ਡੀ. ਦਾ ਮੁਖੀ, ਜੋ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ, ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2003 ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਅਧੀਨ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਖਾਸ ਰੈਂਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਉੱਚਿਤ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਇਹ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਉੱਚਿਤ ਸ਼ੱਕ/ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਘਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਵਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 22(1) ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਤਰਕ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦੀ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਐਕਟ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਟ ਖੁਦ ਹੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਛੇਵਾਂ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸ (10) ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਰੋਕਥਾਮ [ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਦੇ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ) ਨਿਯਮ, 2005 ਅਨੁਸਾਰ। ਸੱਤਵਾਂ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਚੌਬੀਸ ਘੰਟਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸਕੇ।

(iv) ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਅਧੀਨ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਸਿਰਫ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ, ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਅਧਿਆਇ V ਵੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

(v) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਰਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ & ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਉੱਚ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਮਨਮਾਨੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦਕਿ, ਚੂੰਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (iv) ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 41A ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ, ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਨਿਆਇਕ ਤੌਰ ਤੇ ਦਖਲ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ।

(v) ਹੋਰ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੀ ਤਾਕਤ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਦਾਖਲਗੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਧਾਰਾ 44 ਜਾਂ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 44 ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ, ਧਾਰਾ 44(1)(ਬੀ) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਦਾਖਲਗੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

(vi) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਐਫ.ਈ.ਆਰ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਅਤੇ 1962 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 103 ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। *ਰਾਮਾਵਿਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਹਤਾ*'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਦਾਖਲਗੀ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(vii) ਫਿਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਪਦਮ ਨਾਰਾਇਣ ਅੱਗਰਵਾਲ & ਓਰਸ* 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 1962 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 104 ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ, ਖਿਆਲ ਜਾਂ ਫੈਂਸੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ" ਅਤੇ "ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ" ਮਨਮਾਨੀ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਨਾਲ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ 17 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 313 ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

(lx) ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਫੈਸਲੇ *ਗਿਫੋਰਡ ਬਨਾਮ ਕੈਲਸਨ* ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਮੰਨਣ ਦਾ ਕਾਰਨ" ਮਨ ਦੀ ਉਸ ਪੱਕੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਾਤਰ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਮਾਨਕ ਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ *ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਗ੍ਰੀਨ & ਫਰਸ. ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਐਚ. & ਓਰਸ.* 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੱਤਾ ਦੀ ਕਸਰਤ ਲਈ ਕਾਰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ *ਮੈਸਰਜ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਬਿਪਨ ਕੁਮਾਰ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬ & ਓਰਸ,* ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੱਤਾ ਇੱਕ ਉੱਚ-ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਭਰੋਸਾ *ਅਹਿਮਦ ਨੂਰਮਹਮਦ ਭਟੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਗੁਜਰਾਤ & ਓਰਸ.* ਅਤੇ *ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ & ਓਰਸ,* 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿਰਫ ਸੱਤਾ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(lxi) ਫਿਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਕਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੰਤਰ ਬਣਾਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਤੰਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰੈਂਬਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਨਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਅਧੀਨ ਸਖਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਰੂਰੀ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਾਈਕਰੋਇਕਨੋਮਿਕ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਅਧੀਨ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਮਾਪਦੰਡ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਿੰਨਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ, ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹੋਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਹੋਰ ਅੱਤਵਾਦ, ਨਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

(lxii) ਵਿਆਨਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, ਪਾਲੇਰਮੋ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧਾਂ ਦੇ ਮੈਂਡੇਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦਾ ਕਾਰਜ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(lxiii) ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹਿੱਤ ਦੇ ਅਗਾਂਹ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਸਾਧਾਰਣ ਆਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਏ.ਕੇ. ਰਾਯ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ 'ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ, ਉਚਿਤ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ'। ਹੋਰ, ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਨਵੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡਰਾਉਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਪਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ

ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਸੂਚਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੱਤ (7) ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਕੁੱਲ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜਾਂਚਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੋਹਨਲਾਲ ਜੀਤਮਲਜੀ ਪੋਰਵਾਲ ਅਤੇ ਅਨ੍ਹ, ਵਾਈ.ਐਸ. ਜਗਨ ਮੋਹਨ ਰੈੱਡੀ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ, ਨਿੰਮਗੱਡਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ, ਗੌਤਮ ਕੁੰਡੂ, ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅਨ੍ਹ ਬਨਾਮ ਜੀ ਏ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਉਰਫ ਬੱਚਾ ਰਾਏ*** ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੋਰ, ਮੋਹਦ. ਹਨੀਫ ਕੁਰੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ*** ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੁੱਧੀਮਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਰਾਹਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(lxiv) ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਵ-ਚਿੰਤਨ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਵੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਟਰੇਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਖਤ ਜਮਾਨਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਜਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। *ਤਲਬ ਹਾਜੀ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਮਧੁਕਰ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਮੋੱਡਕਰ ਅਤੇ ਅਨਜ***** 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਬਲਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਰੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

(lxv) ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਰੁਟੀਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਟਰਾਂਸ-ਬਾਰਡਰ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਅੱਜ ਉਪਲਬਧ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਗੁਮਨਾਮ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਨਿਰਰਥਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

(lxvi) ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਧਨ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਮਾਨਤ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਉਚਿਤ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦਾ ਉਚਿਤ ਖਦਸ਼ਾ ਅਤੇ ਜਨਤਕ/ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਦਿਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹੋਈ, ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਬੇਲਗਾਮ ਵਿਵੇਕ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ “ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ” ਇਹ ਇੱਕ ਨਵੀਨ ਵਿਧਾਨਿਕ ਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 437 ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਣ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਵਰਗੀਕਰਨ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਵਾਸਤੂਕਲਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(iv) ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਉੱਚ ਸੀਮਾ ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਉੱਚ ਮਾਨਕ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਜੀਬ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਜਾਂਚ ਦਾ ਢੰਗ ਸਾਧਾਰਣ ਦੰਡਾਤਮਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਹੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਕੋਡ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਕਈ

ਵਾਰ ਸਾਧਾਰਣ ਦੰਡਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਆਈ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨੂੰ

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਮਾਨਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਾਠੀ ਰਾਣਿੰਗ ਰਾਵਤ ਬਨਾਮ ਸੌਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ ਉੱਤੇ, ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਬਾਜੋਰੀਆ & ਅਨ੍ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜ ਦੇ ਉੱਤੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ 197834 ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ35 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਅੱਠਾਰਾਂ) ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਐਸਬਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਬਨਾਮ ਕੈਸ ਕਾਊਂਟੀ[36], ਚਰਨਜੀਤ ਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ[26] ਅਤੇ ਬੰਬੇ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਫ.ਐਨ. ਬਾਲਸਾਰਾ[28] ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ 'ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸਮਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਵੱਖਰੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ'। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਯੋਗ ਵਿਭੇਦ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਇਸ ਲਈ, ਮਨਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣਯੋਗ ਵਿਭੇਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਨਿਵਾਰਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ।

(ਉੱਨੀ) ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 38, 39(ਬੀ), 39(ਸੀ) ਅਤੇ 51(ਬੀ) ਅਤੇ 51(ਸੀ) 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੰਜੋਏ ਗਏ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਮੰਡੇਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ[29], **ਪਜਾਮ ਸੰਬੰਧਮ ਉਦਯਾਰ ਬਨਾਮ ਮਦੁਰਾ ਕੋਟਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ**[30] **ਅਤੇ ਐਮ.ਆਰ.ਐਫ. ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਕੇਰਲਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ**[71] 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ

ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਸੰਸਦ ਉਹ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਰੰਗਨਾਥ ਰੈੱਡੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ[72] **ਅਤੇ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਲ. ਅਬੂ ਕਾਵੂਰ ਬਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ**[73], ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 39(ਬੀ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ix) ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੋ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਧੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਭਾਵ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰੋਕਥਾਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨਾ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਜਾਂ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ74 ਅਤੇ ਰਣਜੀਤਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਜੀਤਸਿੰਘ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅਨ੍.75 ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਅਤੇ ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ. ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇ।

(xii) ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਨ। ਕਲੈਕਟਰ ਆਫ ਕਸਟਮਜ਼, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਅਹਮਦਾਲੀਵਾ ਨੋਦਿਰਾ76 ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ "ਉਚਿਤ ਆਧਾਰਾਂ" 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਆਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਹੈ। ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਸੁਪਰਡੈਂਟ., ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਕੰਟਰੋਲ ਬਿਊਰੋ, ਚੈਨਈ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਪੌਲਸਾਮੀ77, ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ78, “ਅਹਮਦਾਲੀਵਾ ਨਾਦਿਰਾ”, ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਅਬਦੁੱਲਾ79, ਰਣਜੀਤਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਜੀਤਸਿੰਘ ਸ਼ਰਮਾ”, ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਕੰਟਰੋਲ ਬਿਊਰੋ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾ ਫੁੰਟਸੋਕ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਚੇਨਾ ਬੋਇਆਨਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ & ਅਨ੍., ਐਨ.ਬੀ. ਮੋਂਟ ਬਨਾਮ ਮੋਹਦ. ਨਸੀਮੁੱਦੀਨ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਾਲ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਓਰਸ., ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਰਤਨ ਮੱਲਿਕ ਉਰਫ਼ ਹਾਬੂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਾ ਮਰੰਨਾ ਸ਼ੈੱਟੀ, ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਨਿਆਜੁੱਦੀਨ ਐਸ.ਕੇ. & ਅਨ੍., ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ ਬਨਾਮ ਜ਼ਹੂਰ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਵਤਾਲੀ ਅਤੇ ਸੀਰੀਅਸ ਫਰਾਡ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਆਫਿਸ ਬਨਾਮ ਨਿਤਿਨ ਜੋਹਰੀ & ਅਨ੍.

ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਮੋਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓਰਸ. ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਬੈੱਲ, ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਬਨਾਮ ਵੋਲਫਿਸ਼ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਲ ਬਨਾਮ ਮਾਰਟਿਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ 'ਗੈਰ-ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਨਿਯਮਨ' ਹੈ।

ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਦੋਹਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਿਨਾ ਸੋਧੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਹਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਬਿਨਾ ਸੋਧੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਰਗੀਕਰਣ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕਿ ਦੋਹਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਸਿਰਫ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਸੀ ਜੋ ਤਿੰਨ (3) ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਸਨ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ ਏ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨੋਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਅਤੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ixxiv) ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਚਾਲੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਉਲੰਘਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤ

ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਉਲੰਘਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਤੀਜਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪਟੇਲ ਗੋਰਧਨਦਾਸ ਹਰਗੋਵਿੰਦਾਸ & ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਨਗਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ & ਇੱਕ ਹੋਰ,

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਟਨ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟਿਡ & ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰੋਚ ਬੋਰੋ ਮਿਊਨਿਸਿਪੈਲਿਟੀ & ਹੋਰ,

ਬੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ।

(ixx) ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ *ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ* ਵਿੱਚ ਪਰ ਇਨਕਰੀਅਮ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਰੋਹਿਤ ਟੰਡਨ* ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਸੀ। *ਭਾਮਰ ਰਾਥੋਡ ਪੇਸਕੀਆ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੰਬੇ, ਐਮ.ਪੀ.ਐਲ. ਸੁੰਦਰਮੀਅਰ & ਕੋ. ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ & ਅਨੁ.* ਅਤੇ *ਐਫ.ਐਨ. ਬਾਲਸਾਰਾ* 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਨਿਰਰਥਕਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਨਾਹੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮਨਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁੜ-ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕਾਰਗਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ *ਦੀਪ ਚੰਦ* ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਪਿੱਛੇਕੜ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਹਵਾਲਾ *ਜਗੰਨਾਥ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਫਸਰ, ਲੈਂਡ ਰਿਫਾਰਮਜ਼ & ਓਰਸ. ਆਦਿ.* 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਦੀਪ ਚੰਦ* ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਸਮਾਨ ਤਰਕ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ *ਸਟੇਟ ਆਫ ਮਣੀਪੁਰ* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਤਰਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤਫਹਮੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਅਣਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ।

(ixx) ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ *ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ* ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪਰ ਇਨਕਰੀਅਮ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਇਸ ਨੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਹੋਰ, ਫੈਸਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਲਾਸ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਲਈ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਵਰਗੀਕਰਣ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਵੱਖਰੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਈ 'ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹਿੱਤ' ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(lxvii) ਹੋਰ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 45 ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਿਰਫ ਨਿਯਮਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 42 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਖੋਜ ਨੂੰ ਉਲਟਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪਨਾਤਮਕ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ, ਸੁਸੀਲਾ ਅਗਰਵਾਲ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) & ਅਨੁਰ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਬਾਰੇ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਓਬਿਟਰ ਡਿਕਟਾ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(lxviii) ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਗਲਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲੌਜ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 438 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 45 ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(lxix) ਹੋਰ ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੇਮਾਦਰੀ ਮਿਸਰਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ & ਓਰਸ.[4] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਥੇ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 226 ਅਧੀਨ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ixx) ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਦਲੀਲ, ਜੋ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 44(2) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ, ਕਿ ਧਾਰਾ 45 ਵਿੱਚ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਿਰਫ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 44 ਅਧੀਨ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 44 ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਮਾਨਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ।

17. ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(3) ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਤੀਜਾ, ਅਜਿਹੀ ਮਜਬੂਰੀ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਧਾਰਾ 20(3) ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(i) "ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ" ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(3) ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦਲੀਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਬਿੰਦੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(3) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜੇਕਰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। *ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ & ਓਰਸ.* 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼" ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 20(3) ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ। *ਮੁਹੰਮਦ ਦਸਤਗੀਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ* 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 20(3) ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਸ਼ਮ ਬਾਨੂਸੁੱਲਾਹ ਮੇਮਨ (ਸੁਪਰਾ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 202) (1954) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ. 1076 (ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 47 'ਤੇ ਵੀ) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 756 ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਸਿਰਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਧਾਰਾ 20(3) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣ ਸਕੇ। ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਕਾਥੀ ਕਾਲੂ ਓਘਾਦ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਗਿਆਰਾਂ-ਜੱਜ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦ

(ii) ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਲੇਮਸਿੰਘ & ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 108 ਅਧੀਨ 1962 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਏ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 20(3) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੋਮੀ ਸਾਫਿਆ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 20(3) ਨਾਲ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ, ਸਿਰਫ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਲਕੀਸ਼ਨ ਏ. ਦੇਵੀਦਯਾਲ ਅਤੇ ਪੂਪਾਲੈਂਡ ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 20(3) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਜਾਂ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

B ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, *ਪੁਪਾਲੈਂਡ* 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ *ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ* ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ *ਨੰਦਿਨੀ ਸਤਪਥੀ* ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

(iii) 'ਮਜਬੂਰੀ' ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਠੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ 'ਦੋਸ਼ੀ' ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੱਜਬੂਰੀ ਵਾਲੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰਕ ਧਮਕੀਆਂ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸ਼ੱਦਦ, ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਦਬਾਅ, ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਮਜਬੂਰੀ, ਥੱਕਾਊ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੀਤੀ, ਹਾਵੀ ਅਤੇ ਡਰਾਉਣ ਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।' ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਮਜਬੂਰੀ' ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰੀਖਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(iv) *ਨੰਦਿਨੀ ਸਤਪਥੀ* ਅਤੇ *ਸੀ. ਸੰਪਤ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ, ਮਦਰਾਸ* ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਮਗਰੀ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 50(3), 50(4) ਅਤੇ 63(2) ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਜਬੂਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ।

(v) 'ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਚਾਰ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – (i) ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਰ ਨਿਰਦੋਸ਼; (ii) ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਬਲ ਨਾ ਹੋਵੇ; (iii) ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਬਿਨਾ ਕਬੂਲਨਾਮਾ; ਅਤੇ (iv) ਕਬੂਲਨਾਮਾ। *ਨੰਦਿਨੀ ਸਤਪਥੀ* ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ,

ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਬਿਆਨ ਭਾਵੇਂ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਜੋ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਨਾ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦਾਖਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਜਿਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦੋਨੋਂ ਬਚਾਉ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। *ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਬਨਾਮ ਵੀ.ਸੀ. ਸ਼ੁਕਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ***** ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਅਧੀਨ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਿਆਨ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(vi) ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਦਲਮੀਆ ਸੀਮੈਂਟ (ਭਾਰਤ) ਲਿਮਿਟੇਡ'*ਤੇ ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 50(2) ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਧਾਰਾ 50(3) ਅਧੀਨ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 50 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਦਿੱਲੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਵਿਕਰਮਾਦਿਤਿਆ ਸਿੰਘ*'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਸਿਰਫ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ। ਭਰੋਸਾ *ਕਨ੍ਹੈਯਾ ਕੁਮਾਰ*'ਤੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 50 ਅਧੀਨ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

(vii) ਸ੍ਰੀ ਆਬਾਦ ਪੋਂਡਾ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ, ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ *ਰਾਮਨਲਾਲ ਭੋਗੀਲਾਲ ਸ਼ਾਹ*'ਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਫ.ਈ.ਆਰ.ਏ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ

ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਜਦਕਿ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ, *ਰਾਮਨਲਾਲ ਭੋਗੀਲਾਲ ਸ਼ਾਹ* ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਅਪਰਾਧ - ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਵੱਖਰੇ ਹਨ।

(viii) 1872 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 25 ਦੇ 1872 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਰੋਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ - (i) ਕਬੂਲਨਾਮਾ; (ii) ਅਜਿਹਾ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਧਾਰਾ 50 ਅਧੀਨ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਬਿਆਨ ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ 1872 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ 'ਸਬੂਤ' ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ *ਕਸਟਮ ਐਕਟ* 1962 ਦੀ ਧਾਰਾ 108...

1962 ਐਕਟ ਸੈਕਸ਼ਨ 50 ਦੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਨਾਲ ਪਾਰੀ ਮਟੀਰੀਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। *ਤੁਫਾਨ ਸਿੰਘ* ਵਿੱਚ ਇਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 67 1962 ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 108 ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਸਬੂਤ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 67 ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹੀ ਤਰਕ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 50(2) ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ 'ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ix) ਹੋਰ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 45(1A) ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, *ਬਾਦਕੂ ਜੋਤੀ ਸਾਵੰਤ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਦੇ ਰਾਜ, ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਾਜ, ਐਚ. ਐਨ. ਰਿਸ਼ਬੁਦ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜ, ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਾਜ, ਐਚ. ਐਨ. ਰਿਸ਼ਬੁਦ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜ, ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਾਜ, ਐਚ. ਐਨ. ਰਿਸ਼ਬੁਦ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜ, ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਾਜ, ਐਚ. ਐਨ. ਰਿਸ਼ਬੁਦ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜ, ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਾਜ, ਇੱਲੀਆਸ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਕਸਟਮ ਕਲੈਕਟਰ, ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਸਾਦ* ਅਤੇ *ਬਾਲਕਿਸ਼ਨ ਏ. ਦੇਵੀਦਯਾਲ* ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(x) ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਈ.ਡੀ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਿਰਫ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 44(1)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਡੀ) ਅਧੀਨ "ਸ਼ਿਕਾਇਤ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ "ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ" ਨੂੰ 'ਸ਼ਿਕਾਇਤ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਇਹ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 155(4) ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 155(2) ਨਿਰਰਥਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 155(4) ਅਧੀਨ ਪੈਂਦੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਰਾਇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਇਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 155(4) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਡੀ) ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਇਦਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ, ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ 'ਸ਼ਿਕਾਇਤ' ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਕਲਪਨਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਗੈਰ-ਸੰਜਾਇਦਾ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਈਡੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ

ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਉਲਟ ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ।

(xi) *ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਬਨਾਮ ਕੋਲਕਾਤਾ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ।* 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ "ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ" ਸ਼ਬਦ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਵਜੋਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਸਹਿਗਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ* 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਇਦਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। *ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਬਰਕਤ ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਨਾਲ, ਪਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੰਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਲ ਉੱਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਵਸੂਲੀ ਜਾਂ ਮਾਲ ਦੀ ਸਮੱਗਲਿੰਗ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਕੁਝ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੋਜ, ਜ਼ਬਤੀ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਮਾਲ ਦੀ ਸਮੱਗਲਿੰਗ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੁਰਕੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਈਡੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਸਿਰਫ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮਿਕ ਮਾਮਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਈਡੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਈਡੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਲਈ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ।

(xii) ਪਰੇਨਾ ਸਵਰੂਪ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਧਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ 'ਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ

ਕਮਲਾਕਾਂਤ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਦੋਨੋਂ, ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪਰਿਣਾਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਟੈਚ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਲਈ।

(xiii) ਧਾਰਾ 50(4) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਨਿਆਇਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਆਇਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ***ਬਾਲਕਿਸ਼ਨ ਏ. ਦੇਵੀਦਯਾਲ***'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(xiv) ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1962 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 108 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮਾਨ ਤਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ***ਬਾਲਕਿਸ਼ਨ ਏ. ਦੇਵੀਦਯਾਲ***'ਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 63(2) ਅਧੀਨ, ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਜੋ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 162 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਈ.ਡੀ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਨਿਆਇਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 193 ਅਤੇ 228 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ, 1872 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 80 ਦਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਸਲੀ ਹੈ ਅਤੇ

ਜਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ, ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ, 1872 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 80 ਦਾ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ *ਬਲੇਸ਼ਵਰ ਰਾਏ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਸਟੇਟ* ਅਤੇ *ਦੁਖਾਭਾਈ ਜਗਦੀਸ਼ਚੰਦਰ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਸਟੇਟ & ਅਨ੍.* ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪ

(xv) ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ *ਤੂਫਾਨ ਸਿੰਘ*[10] ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 67 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 50(2) ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮੌਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਿਯਮਿਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਦੋਵੇਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ

(xvi)1963 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 43311 (vii) 2019 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 54712 ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, "1915 ਐਕਟ"13 ਸੁਪਰਾ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 31 'ਤੇ (ਨਾਲ ਹੀ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 24 'ਤੇ)14 (xvi) ਇਹ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਜੇ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕੋਲ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ (ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ) ਦੀ ਧਾਰਾ 173(8) ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਸੰਗਤੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 45(1A) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰੋਕ ਕਾਰਨ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੋਰ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 44 ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ (ii) ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(xvii) **ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ *ਤੂਫਾਨ ਸਿੰਘ*** ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਸੰਗਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਧਿਕਾਰੀ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਬੰਦ

ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਸੰਗਤੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 44(1)(ਬੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(xviii) ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ *ਤੁਫਾਨ ਸਿੰਘ* ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 67 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਹਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 53ਏ ਨੂੰ ਨਿਰਰਥਕ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਦਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵਿੱਚ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 53ਏ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(xix) ਹੋਰ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਐਕਟ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਜ਼ਬਤੀਕਰਨ ਹੈ।

(xx) ਹੋਰ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇੰਚਾਰਜ ਨੂੰ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਮੇਤ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(xxi) ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 50, 1962 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 108 ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 50 ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਸਬੂਤ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 67 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਇਸ ਲਈ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 50(2) ਨੂੰ ***ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ*** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 67 ਵਾਂਗ ਪੜ੍ਹਨਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ।

(xxii) ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. (2003) ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 3 ਅਤੇ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. (2012) ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 4 ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਨੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੂਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ (2011-12) ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ

ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 24 ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਸ਼ਬਦ "ਸ਼ਾਇਦ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ "ਚਾਹੀਦਾ" ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(xxiii) ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਨਕ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 101 ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਸ਼ਬਦ "ਸਾਬਤ" ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਉਚਿਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦਾ ਭਾਰ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਨਕ ਘਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗਲੈਨਵਿਲ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ - ਦ ਪ੍ਰੂਫ ਆਫ ਗਿਲਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬਰੀਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਗਲਤ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਦਾ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(xxiv) ਜਵਾਬਦੇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਰੋਸਾ ਹਿਤੇਨ ਪੀ. ਦਲਾਲ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਤੀਂਦਰਨਾਥ ਬੈਨਰਜੀ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 139 ਅਧੀਨ ਉਠਾਏ ਗਏ ਧਾਰਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਤੱਥ ਦੀਆਂ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾ ਕੇ ਰੱਦ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਧਾਰਣਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ

ਸੰਭਾਵਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਨਾਰਦਨ ਭਟ ਬਨਾਮ ਦੱਤਾਤਰੇਯ ਜੀ ਹੇਗੜੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂਤਾ ਨੂੰ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੂਤ ਦੇ ਪਾਰੰਪਰਿਕ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਮੁੱਖ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਇੱਕ ਐਕਟ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨਿਆ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੀ.ਐਨ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਲਾਲ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਸਰਕਾਰ & ਅਨੁ. 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸਖਤ ਇਲਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਉਭਰਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਸਾਮਾਨਿਆ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 47ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ, 1972 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਮਾਜ-ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਯਤਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਧਨ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਖਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਨਿਰੋਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 47ਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਅਤੇ 1872 ਦਾ ਐਕਟ ਵਰਗੇ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਉਲਟੇ ਬੋਝ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ[30]। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਕਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਇਕ ਵਿਚਲਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਆਈਪੀਸੀ ਅਤੇ 1872 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦਾ ਧਾਰਣਾ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ।

(xxv) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੂਰ ਆਗਾ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ & ਅਨੁਸਾਰ[34], ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 35 ਅਤੇ 54 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਉਲਟੇ ਬੋਝ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸੀਮਾ ਸਿਲਕ & ਸਾੜੀਆਂ & ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ & ਓਰਸ[35], ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀ.ਐਫ.ਈ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 18 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਜੋ ਉਲਟੇ ਬੋਝ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ

ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਲਟੇ ਬੋਝ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਸੋਹਬਿਤ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੋ. & ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ & ਓਰਸ.[36] ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇੱਕ ਖਾਰਜ ਕਰਨਯੋਗ ਧਾਰਣਾ, ਜੋ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰਨਯੋਗ ਧਾਰਣਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਬੇਤੁਕਾ, ਮਨਮਾਨਾ ਜਾਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ।

(xxvi) ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(ਏ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਣਾ ਅਧੀਨ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ

ਕਿ (xxvi) ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨਰੋਤਮ ਸਿੰਘ & ਅਨੁਸਾਰ।

(ਮੈਕਸਵਰਥ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਬ੍ਰਾਂਚ ਆਫ ਦਿੱਲੀ), (2020) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 120[37]

(2008) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 417 (ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 55 ਵਿੱਚ ਵੀ)

(2008) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 480

I (1986) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 486 ਸੈਕਸ਼ਨ 24(ਏ) ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 'ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ' ਨਾਲ 'ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ' ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, 'ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ' ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਣਾ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ।

(xxvii) ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਕੁਮਾਰ ਸਮਲ ਅਤੇ ਅਨਜ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਖੁਦ ਹੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(ਏ) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੂਲ ਤੱਥ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ

ਧਾਰਣਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਜਾਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ।

(xxviii) ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਅਤੇ 1872 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਵਿਚਕਾਰ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੇ ਜੇਕਰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 24(ਏ) ਵਰਗਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ 1872 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਕਾਰਨ। ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 106 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 24(ਏ) ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਥੇ ਪੈਸਾ ਇੱਕ ਘਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਤਫਾਕਨ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 1872 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਤੱਥ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਉਸ 'ਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਬੰਧਤਾ ਸੋਵਾਰਜੂ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਨਜ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਨਮ ਦੀ ਮਿਤੀ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ, ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਮ, ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਜਨਮ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਸਭ ਤੱਥ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਸਬੂਤ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਤੱਥ ਜੋ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਲਈ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਪਵਾਦਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਾਸ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(ਏ) ਅਧੀਨ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਦੀ ਸ਼ਿਫਟਿੰਗ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਜਾਂ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(xxix) ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਤਰਕ ਜੋ ਕੋਰਟ ਨੇ *ਨੂਰ ਆਗਾ*[4] ਅਤੇ *ਤੂਫਾਨ ਸਿੰਘ*[5] ਵਿੱਚ ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 54 ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਅਤੇ ਗੁਮਰਾਹ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 54 ਦੀ ਨੰਗੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਮੌਲਿਕ ਤੱਥ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 54 ਅਧੀਨ ਧਾਰਣਾ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ।

(xxx) ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(ਬੀ) ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸ਼ਾਇਦ' ਦੀ ਬਜਾਏ 'ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਸ਼ਾਇਦ ਧਾਰਣਾ' ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੇਠ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੰਗਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਦਕਿ, 'ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਧਾਰਣਾ' ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੇਠ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ[46]। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 24(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਧਾਰਣਾ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 24(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਧਾਰਾ 24(ਬੀ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(xxxi) ਹੋਰ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ 'ਅਥਾਰਿਟੀ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਅਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਿਟੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਿਟੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਤਰਕ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(ਬੀ) ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਣਾ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ। ਮੌਲਿਕ ਵਿਜੈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਤੱਥ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ।

(xxxii) ਹੋਰ, *ਪਰੀਨਾ ਸਵਰੂਪ* ਅਤੇ *ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਅਨੁ.*[35] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਿਟੀ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਅਥਾਰਿਟੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਿਵਲ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਨਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ।

(xxxiii) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 20(1) ਅਧੀਨ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਐਕਟ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੋਈ ਕੰਮ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਜਾਂ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਲੇਖ 20(1) ਇੱਕ ਐਕਸ ਪੋਸਟ ਫੈਕਟੋ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਉਸ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। *ਰਾਓ ਸ਼ਿਵ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ & ਅਨੁ. ਬਨਾਮ ਵਿੰਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ*[36] ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਲੇਖ 20(1) ਅਧੀਨ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ' ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਕਿ ਲੇਖ 20(1) ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਅਤੇ ਚਾਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ "ਮਾਨਿਆ" ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਚਾਲੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(xxxiv) ਕਿਹੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਤਾਂ 'ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ' ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ 'ਜਾਰੀ ਅਪਰਾਧ', ਭਾਵ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਵਰਣਿਤ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ, ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਏ ਨੂੰ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵੈ-ਅਪਰਾਧ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਲਈ ਹੈ। ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੱਤ ਇਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹਨ।

(xxxv)ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਆਧਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 10 ਕਿਲੋ ਅਫੀਮ ਦੀ ਚੋਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਅਫੀਮ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦਾ ਪਿਛੋਂ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 20(1) ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜੋ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਪਰਾਧ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨੋਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸੈਮੂਅਲਜ਼ ਬਨਾਮ ਮੈਕਕਰਡੀ, ਸ਼ੈਰਿਫ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ & ਐਲਟਨ ਰੇਲਰੋਡ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਹੈਨਰੀ ਏ. ਟ੍ਰਾਨਬਾਰਗਰ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਸੀਮਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 469 ਅਤੇ 470 ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਸੀਮਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 469 ਅਤੇ 470 ਦੇ ***ਐਕਸ*** ਪੋਸਟ ਫੈਕਟੋ ਕਾਨੂੰਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਸੀਮਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 469 ਅਤੇ 470 ਦੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਫਹਿਮਿਦਾ ਰਜ਼ਾਕ ਮੇਮਨ।

ਐਕਸ 249 ਯੂ.ਐਸ. 47. ਸੀਮਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ।—(1) ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ,— (ਅ) ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ; ਜਾਂ (ਬ) ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ (ਸੀ) ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ। (2) ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸਮਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਅਵਧੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

472. ਜਾਰੀ ਅਪਰਾਧ।—ਜਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਸੀਮਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਰ ਪਲ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 469 ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਇੱਕਲੇ ਕੰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੀਮਾਂਤ ਅਵਧੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉਸ ਮਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਜਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਥਿਤੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਂਤ ਅਵਧੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉਹ ਮਿਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਜਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਖਤਮ ਹੋਇਆ[42]। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਗੋਕਾਕ ਪਟੇਲ ਵੋਲਕਾਰਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਦੁੰਦਯਾ ਗੁਰੁਸਿੱਧਾਇਆ ਹਿਰੇਮਥ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 630 ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗਲਤ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਦੋਹਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਤੱਕ ਗਲਤ ਕਬਜ਼ਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਦ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਖਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀਮਾਂਤ ਅਵਧੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਬਜ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧ ਜਾਰੀ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸੀਮਾਂਤ ਅਵਧੀ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(xxiv) ਫਿਰ ਇਹ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਕੇਂਦਰੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਛੇ ਕ੍ਰਿਆਕਲਾਪਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਲ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਨਿਰਮਾਣਾਤਮਕ ਕਬਜ਼ਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ, ਗੁਣਵੰਤਲਾਲ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਾ** 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰਮਾਣਾਤਮਕ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(g) 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ "ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਰਮਾਣਾਤਮਕ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਮੁੱਖ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਆਕਲਾਪ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਤੱਤ ਹੈ 01.07.2005 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੇ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਿਤੀ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਜਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹਰ ਸੌਦੇ ਨਾਲ ਨਵੀਨੀਕਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

***

ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 472।

(1992) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 14.

H**(1992) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 194.**

** 2. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।— (1) ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਸੰਦਰਭ ਹੋਰ ਨਾ ਮੰਗੇ,—

(i) “ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਦੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਅੰਤਮ ਅਸਰਦਾਰ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਇੱਕ ਦਿਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(1) ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਵੇ ਦੇ ਤਰਕ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਰਿਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(xixvi) ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਈਸੀਆਈਆਰ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 154, ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਾਂਗ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ

ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 154 ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ[6]। ਆਪਣੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇਪਣਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, "ਜਾਂਚ" ਦੀ ਕੁਦਰਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(h)[8] ਅਧੀਨ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(1)(y)[9] ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 45(1A)[9] ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਤੀਜੇ, ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 154 ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ[40]। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਾਂਚ ਭਾਵ, ਸਬੂਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪੈਸੇ ਧੋਣ ਦੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਜ਼ਬਤੀ, ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਜਾਂ ਜ਼ਬਤੀ ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 17, ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਖੋਜ ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 18, ਆਦਿ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਜਿੱਥੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ[41], ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਪੈਸੇ ਧੋਣ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 17(1)(iv) ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5(1) ਪੀਐਮਐਲਏ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ 'ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਸੰਪਤੀ[42] ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨੀ[43] ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ

ਜਾ *ਸਕ*

(xviii) ਫਿਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਲਾਗੂਤਾ ਹੈ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਅਨੁਸਾਰ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ, ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਜ਼ਬਤੀ, ਜਾਂਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਜਾਂਚ" ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(na) ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ 65 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸੱਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(xxix) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਸਬੰਧੀ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰਕ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਨਾ ਕਰਨਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਵਰਗੇ ਰਿਕਵਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਗ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ[44]। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਕਸਰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ[45]।

(xx) ਅਗਲਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਗ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 17 ਅਤੇ 18 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਉੱਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ (ਜੋ ਕਿ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ

ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ)। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 17 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 17(1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੇ ਯਕੀਨੀ ਕਾਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੋਜ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਵਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੋ ਉੱਚ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ, ਹੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 17 ਅਧੀਨ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਮਲ ਬਨਾਮ ਦ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਇੰਸਪੈਕਸ਼ਨ (ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ), ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ & ਓਰਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੇ ਮੰਡੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 17(2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਐਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜੇਗਾ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਉੱਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 17(4) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ, ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ

(xi) ਸਰ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 565; ਡਿਪਟੀ (xi) ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਖੋਜ ਲਈ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਵੇਖਾਲਾ ਖੋਜ ਲ

*(xii) ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਿਵਿਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 18(2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਅਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਖੋਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਛਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਖੋਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੈਜ਼ੇਟਿਡ ਅਫ਼ਸਰ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ[48]; **ਅਤੇ ਜੇ ਖੋਜ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਖੋਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ**[49]। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਖੋਜ ਤੋਂ*

ਪਹਿਲਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ[50]। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ[51]। ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਔਰਤ ਹੀ ਖੋਜ ਸਕਦੀ ਹੈ[52]। ਧਾਰਾ 17(4) ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 18(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਉਂ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

47. ਐਸ.ਸੀ. ਘੋਸ਼ਗਿਰਧਾਰੀਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਨ. ਸੇਨ, ਸਹਾਇਕ ਕਲੈਕਟਰ ਆਫ ਕਸਟਮਜ਼ & ਓਰਸ., (1967) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 340.48 ਧਾਰਾ 18(3), ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, (1999) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 17249 ਧਾਰਾ 18(3) ਦਾ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ50 ਧਾਰਾ 18(6) ਦਾ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ51 ਧਾਰਾ 18(7) ਦਾ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ52 ਧਾਰਾ 18(9) ਦਾ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ (xiii) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 102 ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 17(1) ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਖੋਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 165 ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਵਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

(xiv) ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ *ਪੂਰਨ ਮਲ*', *ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਸਰਕਲ-ਬੀ, ਮੇਰਠ ਬਨਾਮ ਮੈਸਰਜ਼ ਸੇਠ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ & ਓਰਸ., ਆਦਿ,* ਅਤੇ *ਡਾ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ & ਅਨ੍ਰ. ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਐਕਸਚੇਂਜ ਰੈਗੁਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ & ਓਰਸ.,* ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਾਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਹੋਰ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਖੋਜ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਹੈ,

ਬਲਕਿ ਰੋਕਥਾਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੋਹਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਪਤੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 17(1)(iv) 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ, ਜੋ 'ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ' ਫਰੇਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਕਿਸੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹਨ। ਨਿਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਤਰਕ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਾਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜ/ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਮੰਡੇਟ ਦੇ ਚਲਦੇ, ਅਜਿਹੀ ਚਿੰਤਾ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ। ਬਲਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤਤਾ ਜਾਂ ਘਾਟ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਅਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਜ਼ਬਤ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(xlv) ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਸੰਬੰਧੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਸ ਸ਼ਰਤ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 17 ਅਤੇ 18 ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸਵੈ-ਨਿਹਿਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹਨ।

(xlvi) ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਜ਼ਰ ਨਿਯਮਾਂ, 2005 ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਦੀ ਉਪਧਾਰਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪਧਾਰਾ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 17 ਅਧੀਨ ਖੋਜ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 157 ਅਧੀਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਗਾਊ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ। ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਪਧਾਰਾ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਇੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਧਾਰਾ ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਹੈ। *ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਅਨੁ. ਬਨਾਮ ਡਬਲਯੂ. ਐਸ. ਫਾਰਮੇਸੀ & ਅਨੁ* ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨ

ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਨਿਯਮ ਸੋਧੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ, ਨਿਯਮ 3 ਦੀ ਉਪਧਾਰਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

(xlvii) ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 5 ਅਤੇ 8 ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਤਿਹਾਸ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਨੂੰ 2009, 2013, 2015, ਅਤੇ 2018 ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਚਾਰ ਵਾਰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 5(1) ਨੂੰ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2009 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੂਜੀ ਉਪਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ 'ਤੁਰੰਤ ਅਟੈਚਮੈਂਟ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਈ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਪਤੀ ਲਈ ਬਣਾਈ।

(xlviii) ਐਫਏਟੀਐਫ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਪੈਸਿਫਿਕ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਮਿਊਚੁਅਲ ਇਵੈਲੂਏਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਆਮਦਨ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਲੰਬਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਜ਼ਬਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਿਰਰਥਕ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਕਨੀਕੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦਾ ਜ਼ਬਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉੱਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਐਫਏਟੀਐਫ ਨੇ ਇਸ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਫਏਟੀਐਫ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 5 ਅਤੇ 8 ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ।

(xlix) ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿੱਤ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਹਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ 2011 ਦੇ ਬਿੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀਏਟ ਦੁਆਰਾ 08.05.2012 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ।

(l) ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਧਾਰਾ 8(5) ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ

ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2012 ਰਾਹੀਂ ਸੋਧਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਕੇਵਲ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਹੋਰ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(3)(ਏ) ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉੱਤੇ, ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਪੀਐਮਐਲਏ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੌਰਾਨ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 5 ਅਤੇ 8, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਏਫਏਟੀਐਫ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ।

(li) ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਅਤੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ' ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦਾ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਹਨ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਜੋ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ

(iii) ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਦਾ ਕੰਮ ਕੁਝ ਜੋੜਨਾ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਨੂੰ 'ਇੱਕ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ'

ਜਾਰਜੀਆ ਰੇਲਵੇ ਅਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਜੇਮਸ ਐਮ. ਸਮਿਥ, 128 ਯੂ.ਐਸ. 174 (1888) ਅਤੇ ਸਟੈਪ ਡਿਊਟੀਜ਼ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਨਾਮ ਅਵਿਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1973) 1 ਆਲ ਈ.ਆਰ. 576 ਡੀ (iv) ਜਵਾਬੀ ਨੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 5(1) ਦੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ, ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਅਟੈਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਜ਼ਬਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 5(1) ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ 180 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਵੈਧ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਚੌਥੇ, ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ, ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਿਟੀ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਧਿਤ ਹੈ। ਛੇਵੇਂ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਮਰ 180 ਦਿਨ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਿਟੀ ਧਾਰਾ 8(2) ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ। ਸੱਤਵੇਂ, ਇੱਕ ਸ਼ੋ ਕਾਰਨ ਨੋਟਿਸ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ, ਕਮਾਈ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਧਾਰਾ 5(1) ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਅਟੈਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅੱਠਵੇਂ, ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਿਟੀ ਅੱਗੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਉਸ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਨੌਵੇਂ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(iv) ਹੋਰ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 8(6) ਅਧੀਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(v) ਅਗਲਾ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਅਪੀਲੇਟ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਲਈ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ

ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 42 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਅਪੀਲ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਟੈਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(vi) ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਵੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 8(2) ਅਧੀਨ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁ□ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਦਾਵਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰਾਧਾ ਮੋਹਨ ਲਖੋਟਾ, ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ., ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਆਫ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਰੈਵੇਨਿਊ ਵਿਭਾਗ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 5(1) ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਧਾ ਮੋਹਨ ਲਖੋਨੀਆ* ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 5(1) ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ: ਬੀ. ਰਾਮਾ ਰਾਜੂ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ & ਓਰਸ.,41 ਅਲਾਈਵ ਹਾਸਪਿਟੈਲਿਟੀ ਅਤੇ ਫੂਡ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ & ਓਰਸ.,42 ਕੇ. ਸੌਭਾਗਿਆ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ & ਓਰਸ., ਕਿ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ & ਓਰਸ.,43 ਅਤੇ ਜੇ. ਸੇਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ & ਓਰਸ.

(iii) ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ'।

(ix) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਮਾਡਲ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਿਵਲ ਜ਼ਬਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ, ਇਟਲੀ, ਆਇਰਲੈਂਡ, ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ, ਯੂ.ਕੇ., ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕੁਝ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(4) ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਬਿਨਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ (2003)[44] ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ (2012) ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੰਬਰ 4 ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੈ।

(x) ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਿਰਫ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(5) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਇੱਕ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(xi) ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਬਿਸਵਨਾਥ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਹਿ ਸਕਣ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ45। ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਨਿਯਮ, 2013 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ (ix) ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 10 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 26 ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(x) ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(4) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 'ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨੀ' ਜਾਂ 'ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ' ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੈਧ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

(xi) ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਤਰਕ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਤਬ ਮੁਕ ਜਾਏਗੀ ਜੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਤੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(3) ਅਧੀਨ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਅਵਧੀ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਤੀ ਦਿਨ ਜਾਂ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ' ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਮਾਨਤ, ਖਾਰਜ ਆਦਿ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

(xii) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਵੇ ਜੋ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਤੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਮੁਕਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ।

(xiii) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਹਿੱਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(xiv) ਹੋਰ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 8(3)(ਏ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਕਮਲਾਪਤੀ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ, (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 91 ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਧਾਰਾ 8(7) ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਜਾਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ' ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ

18. ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਲੁਥਰਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਸ੍ਰੀ ਵਿਕਰਮ ਚੌਧਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਮਿਤ ਦੇਸਾਈ, ਸ੍ਰੀ ਐਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਰੈੱਡੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਮੇਨਕਾ ਗੁਰੁਸਵਾਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧਾਰਥ ਅਗਰਵਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਅਬਾਦ ਪੋਂਡਾ, ਸ੍ਰੀ ਐਨ. ਹਰੀਨਾਥ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹੇਸ਼ ਜੇਠਮਲਾਨੀ, ਨਿਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

2002 ਦਾ ਐਕਟ

19. ਇਹ ਐਕਟ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ ਦੀ ਕੁਰਕੀ, ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸਮੇਤ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਸ਼ਕਾਰਨ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਤੰਤਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਤਕਾਲਿਕ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਿਸਟਮਾਂ ਨੂੰ, ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਇਸ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਔਪਚਾਰਿਕ ਵਿੱਤੀ ਸਿਸਟਮਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਬਾਰੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਜ੍ਞਾਨਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅਵੈਧ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਖਿਲਾਫ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਮੇਲਨ, 1989 ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ 14 ਤੋਂ 16 ਜੁਲਾਈ, 1989 ਤੱਕ ਸੱਤ ਵੱਡੇ ਔਦਯੋਗਿਕ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਂਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੰਬਰ S-17/2 ਦੀ 23.9.1990 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ 8 ਤੋਂ 10 ਜੂਨ, 1998 ਤੱਕ, ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਜੋ ਕਿ 2002 ਦਾ ਐਕਟ ਬਣ ਗਿਆ, ਦੇ ਪਰਿਚਯ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

"ਪਰਿਚਯ

ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਿਸਟਮਾਂ ਲਈ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਲਈ ਵੀ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਕੁਝ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਬਿੱਲ, 1998 ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ 4 ਮਾਰਚ, 1999 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਾਂਛਿਤ ਬਦਲਾਅ◌ਾਂ ਸਮੇਤ ਉਸ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ।

ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ

ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ, ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਿਸਟਮਾਂ ਲਈ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਲਈ ਵੀ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:--

(ਅ) ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਜ੍ਞਾਨਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੀ ਸੰਧਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੈਸੇ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

(ਬ) 1989 ਵਿੱਚ ਉਚਾਰੇ ਗਏ ਬਾਸਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਦਿੱਤੀ।

(ਸੀ) ਸੱਤ ਵੱਡੇ ਔਦਯੋਗਿਕ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਰ ਬੈਠਕ ਵਿੱਚ 14 ਤੋਂ 16 ਜੁਲਾਈ, 1989 ਨੂੰ ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਲੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੂਲ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਹੇਠ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਿਰਲੇਖ ਹਨ—

- ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਧਨ ਦੀ ਧੋਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ;
- ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਮੋਡੈਲਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ;
- ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ ਦਾ ਜ਼ਬਤੀਕਰਨ;
- ਧਨ ਧੋਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਿਯਾਰਪਣ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ
- ਧਨ ਧੋਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣਾ।

(d) ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਂਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰਬਰ ਐਸ-17/2 ਦੀ 23 ਫਰਵਰੀ, 1990 ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਘੋਸ਼ਣਾਪਤਰ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਫ ਐਕਸ਼ਨ, ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਧਨ ਦੀ ਧੋਣ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉਣ ਲਈ ਤੰਤਰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਧੋਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(e) ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨਸ਼ਾ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 8 ਤੋਂ 10 ਜੂਨ, 1998 ਤੱਕ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਨ ਧੋਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਇਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਹੈ।

2. ਧਨ ਧੋਣ ਅਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ ਦਾ ਜ਼ਬਤੀਕਰਨ, ਧਨ ਧੋਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਤੰਤਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਆਦਿ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਧਨ ਧੋਣ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਬਿੱਲ, 1998 ਨੂੰ 4 ਅਗਸਤ, 1998 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ 4 ਮਾਰਚ, 1999 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ (ਕ) "ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ" ਅਤੇ "ਵਿਅਕਤੀ" ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; (ਖ) ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਭਾਗ I ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 477A ਅਧੀਨ ਖਾਤਿਆਂ ਦੇ ਝੂਠੇਪਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ; (ਗ) 'ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ' ਨੂੰ ਧਨ ਧੋਣ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾ 3(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; (ਘ) ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਏ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਧਿਅਸਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ; (ਙ) ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਧਿਅਸਤਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾ II ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ; (ਚ) ਖੋਜ ਜਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੈਜ਼ੇਟਿਡ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; (ਜ) ਅੰਤਰ-ਸੰਬੰਧਿਤ ਲੈਣ-ਦੇਣ 'ਤੇ ਧਾਰਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾ 22 ਵਿੱਚ "ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਤੱਕ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ; (ਝ) ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਤ, ਅਸਤੀਫਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਖਾਲੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; (ਞ) ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ 1961 ਦੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 288 ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ; (ਟ) ਵੇਖਾਉਣੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ, ਜਾਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ; (ਠ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਾਰ ਨਾਲ

3. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ (ਕ) ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਸਕੇ ਜੋ ਸੋਲ੍ਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਜਾਂ ਔਰਤ ਹੈ, ਜਾਂ ਬੀਮਾਰ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ, (ਖ) ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ

ਲਗਾਉਣਾ, (ਗ) ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲ ਸਕੇ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

4. ਬਿੱਲ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, 2002 ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ/ਜ਼ਬਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ 2016 ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ:

- ਜ਼ਬਤੀ ਐਕਟ, 1857 (1922 ਵਿੱਚ ਰੱਦ);
- ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਲਾ ਸੋਧ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1944;
- ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 (ਅਧਿਆਇ 5 (2013 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ));
- ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1972 (ਅਧਿਆਇ ਵੀ ਆਈ ਏ 2003 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ);
- ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 (ਅਧਿਆਇ XXXIV – ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ);
- ਸਮੱਗਲਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਮਣੀਪੁਲੇਟਰਾਂ (ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ) ਐਕਟ, 1976;
- ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸਿਜ਼ ਐਕਟ, 1985 (ਅਧਿਆਇ 1989 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ);
- ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988 (ਸੈਕਸ਼ਨ 5(6));
- ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਕੰਟਰੋਲ ਆਫ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਐਕਟ, 1999 (ਸੈਕਸ਼ਨ 20) [ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਰਾਜ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸਨੇ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਡਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ]; ਅਤੇ
- ਐਂਟੀ-ਹਾਈਜੈਕਿੰਗ ਐਕਟ, 2016 (ਸੈਕਸ਼ਨ 19)।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਧੋਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਿਸਟਮਾਂ 'ਤੇ ਇਸਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 17.1.2003 ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

ਮਿਲੀ। ਇਹ 1.7.2005 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ "ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 (15 ਦਾ 2003)" ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ।

20. 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮੱਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਸ ਅਧਿਆਇ ਹਨ। ਅਧਿਆਇ I ਛੋਟੇ ਸਿਰਲੇਖ, ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ II ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ III ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੀ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਾ ਹੈ:

a) ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ, ਅਤੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਗਰੇਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ) ਨਿਯਮ, 2005;

b) ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਜ਼ਬਤ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ) ਨਿਯਮ, 2005;

c) ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ) ਨਿਯਮ, 2005 ਜਿਸ ਨੂੰ (ਪੰਜਵੀਂ ਸੋਧ) ਨਿਯਮ, 2019 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ;

d) ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਫਾਰਮ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਜਾਂ ਫ੍ਰੀਜ਼ਿੰਗ & ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਅਗਰੇਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ, ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਕਸਟਡੀ ਅਤੇ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ) ਨਿਯਮ, 2005;

e) ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਗਰੇਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ) ਨਿਯਮ, 2005;

f) ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਜ਼ਬਤ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਗਰੇਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ) ਨਿਯਮ, 2005; ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਭਾਰਤ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ) ਨਿਯਮ, 2005;

g) ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਰਿਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ) ਨਿਯਮ, 2005;

h) ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਅਪੀਲ) ਨਿਯਮ, 2005;

i) ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਦੱਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2007;

j) ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ (ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ) ਨਿਯਮ, 2013;

k) ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ) ਨਿਯਮ, 2013;

l) ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਟੈਚ ਜਾਂ ਫਰੀਜ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ) ਨਿਯਮ, 2013;

m) ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਬਹਾਲੀ) ਨਿਯਮ, 2016 ਜੋ ਕਿ (ਸੋਧ) ਨਿਯਮ, 2019 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ, 2002 ਦਾ ਐਕਟ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਕੋੜੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਿਸਟਮਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

a) ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2005 (20 ਦਾ 2005) (ਲਾਗੂ 1-7-2005);

b)ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2009 (21 ਦਾ 2009) (ਲਾਗੂ 1-6-2009);

c)ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2012 (2 ਦਾ 2013) (ਲਾਗੂ 15-2-2013);

d)ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2015 (20 ਦਾ 2015) (ਲਾਗੂ 14-5-2015);

e)ਕਾਲਾ ਧਨ (ਗੁਪਤ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ) ਅਤੇ ਕਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਕਟ, 2015 (22 ਦਾ 2015) (ਲਾਗੂ 1-7-2015);

f)ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2016 (28 ਦਾ 2016) (ਲਾਗੂ 1-6-2016);

g) ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2013 (13 ਦਾ 2013) (ਲਾਗੂ 1-4-2018);

h)ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2018 (16 ਦਾ 2018) (ਲਾਗੂ 26-7-2018);

i)ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2019 (7 ਦਾ 2019) (ਲਾਗੂ 20-3-2019);

j)ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2019 (14 ਦਾ 2019) (ਲਾਗੂ 25-7-2019); ਅਤੇ

k)ਵਿੱਤ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019 (23 ਦਾ 2019) (ਲਾਗੂ 1-8-2019)।

21. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਵਿੱਤ ਬਿੱਲ/ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ (ਸੱਤ ਜੱਜ) ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ***ਰੋਜਰ ਮੈਥਿਊ*** ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਚੇਤ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਐਕਟ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਜਾਂ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਜੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਉਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੁਲਝਾਉਂਦੀ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਇਸ ਬੈਚ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਝ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਬੈਚ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

22. ਸਾਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ, ਇੱਥੇ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਮੇਤ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੰਚ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਉਪਾਯਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ, ਖਾਰਜ, ਛੁੱਟਕਾਰਾ, ਆਦਿ) ਦੀ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2002 ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

23. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਐਕਟ।

ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਐਕਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਮਤੇ S-17/2 ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਫਰਵਰੀ ਦੇ 23ਵੇਂ ਦਿਨ ਸਤਾਰ੍ਹਵਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ, 1990;

ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਸਭਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ 8 ਤੋਂ 10 ਜੂਨ, 1998 ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਕਾਨੂੰਨ

ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ; ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਪਰੋਕਤ ਮਤਾ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ।

ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੀ ਉਸ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ. ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ। ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਏ ਸ਼ੁੱਧ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ੁੱਧ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ। ਇਹ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਪਹਿਲੂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੂਈ ਜੈਨਰੀਸ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ।

24. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ, ਕੁਰਕੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਇਸ ਸਮੇਤ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪਣਾ, ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਤਾਲਮੇਲ ਲਈ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਵੀ। ਚੁਣੌਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧ (ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ) ਪ੍ਰਤੀ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਹੋਣ ਸਮੇਤ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਜਿੱਠੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਹਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਵਿਧਾਨਿਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦੀ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਚਪੇਟ ਨਾਲ

ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ- ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਾਰਾ

25. ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ 2002 ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਅਭਿਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਅਭਿਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ (ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਨੁਸਾਰ)—

2. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।—(1) ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਸੰਦਰਭ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਨਾ ਹੋਵੇ,—

1. “ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ;
2. “ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਾਰਾ 25 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ [4];

(ਸੀ) “ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਾਰਾ 49 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ;

(ਡੀ) “ਅਟੈਚਮੈਂਟ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਚੈਪਟਰ III ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ, ਪਰਿਵਰਤਨ, ਵਿਸਥਾਪਨ ਜਾਂ ਹਰਕਤ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ;

*** *** ***

(ਜੇ) “ਉਪ ਡਾਇਰੈਕਟਰ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਾਰਾ 49 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਪ ਡਾਇਰੈਕਟਰ;

(ਕੇ) “ਡਾਇਰੈਕਟਰ” ਜਾਂ “ਅਤਿਰਿਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ” ਜਾਂ “ਜੌਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਾਰਾ 49 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਅਤਿਰਿਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਜੌਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ;

*** *** ***

2005 ਦੇ ਐਕਟ 20 ਦੁਆਰਾ ਸੰਸੋਧਨ, ਧਾਰਾ 2 (ਲਾਗੂ 1-7-2005) (ਪੀ) "ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ" ਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ;

*** *** ***

(t) "ਨਿਰਧਾਰਿਤ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ;

(u) "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ 44 ਹੈ

44[ਵਿਆਖਿਆ.—ਸੰਦੇਹ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਵਿੱਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ;]

(v) "ਜਾਇਦਾਦ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਅਸਰੀਰਕ, ਚਲਾਊ ਜਾਂ ਅਚਲ, ਮੂਰਤ ਜਾਂ ਅਮੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਔਜ਼ਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਜਾਂ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਥੇ ਵੀ ਸਥਿਤ ਹੋਣ;

47[ਵਿਆਖਿਆ.—ਸੰਦੇਹ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਜਾਇਦਾਦ" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ;]

*** *** ***

(x) "ਸ਼ਿਡਿਊਲ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਹੈ;

(y) "ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ—

(i) ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ ਏ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ;

44[ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2015 (20 ਦੇ 2015) ਦੁਆਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 145(c) (14-5-2015 ਤੋਂ ਲਾਗੂ) ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

47[ਵਿੱਤ (ਨੰ. 2) ਐਕਟ, 2019, ਸੈਕਸ਼ਨ 19(zziii) (1-8-2019 ਤੋਂ ਲਾਗੂ) ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

44[2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ, ਸੈਕਸ਼ਨ 2(xx) (15-2-2013 ਤੋਂ ਲਾਗੂ, ਐਸ.ਓ. 343(E), ਮਿਤੀ 8.2.2013 ਦੁਆਰਾ) ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(ii) ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ ਬੀ ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁੱਲ ਮੁੱਲ "[ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ] ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ; ਜਾਂ

(iii) ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ ਸੀ ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ;

(2) "ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 43 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(za) "ਤਬਾਦਲਾ" ਵਿੱਚ ਵੇਚਣਾ, ਖਰੀਦਣਾ, ਗਿਰਵੀ, ਪੰਨ, ਤੋਹਫਾ, ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਹੱਕ, ਸਿਰਲੇਖ, ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਂ ਲੀਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਰੂਪ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ;

(zb) "ਮੁੱਲ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਤਾਰੀਖ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

26. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 2(1) ਦੇ ਕਲੌਜ਼ (ਐਨ) ਵਿੱਚ "ਜਾਂਚ" ਦੇ ਅਰਥ ਉੱਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ। "ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਭ ਕਾਰਵਾਈਆਂ" ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਰਥ ਹੈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ VIII ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਅਧਿਆਇ V ਅਧੀਨ, ਅਤੇ ਅਧਿਆਇ III ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਰਣ

ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਮੇਤ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੱਕ। ਇਸ ਲਈ, "ਕਾਰਵਾਈਆਂ" ਦਾ ਅਰਥ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਅਗੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਕੀਰਣ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50(4) ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ

ਧਾਰਾ 48 ਦੇ 2002 ਐਕਟ, (ਦੇਖੋ, ਉਪ-ਕਲੋਜ਼ (iv) ਲਈ 1-6-2009 ਤੋਂ)। ਉਪ-ਕਲੋਜ਼ (ii), ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ:

(ii) "ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ ਬੀ ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁੱਲ ਮੁੱਲ ਤੀਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।" ਐ ਤੋਂ ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ। ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਰਣ ਲਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਵੇ,

ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ (ਭਾਵ, ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਧਾਰਾ 4)। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ "ਕਾਰਵਾਈਆਂ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਭਾਵ, ਧਾਰਾ 48) ਅਤੇ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ (ਭਾਵ, ਧਾਰਾ 6) ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅਗਾਊ (ਭਾਵ, ਧਾਰਾ 43)।

27. ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਲਈ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਰਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਅਧਿਕਰਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼

ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, "ਜਾਂਚ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਪੁੱਛਗਿੱਛ" ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਬਦਲਣਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

28. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ "ਜਾਂਚ" ਹੈ — ਜੋ ਕਿ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਐਚ) ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਇਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 3। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਪਤੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ। ਹੋਰ, 2002 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ "ਜਾਂਚ" ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ "ਪੁੱਛਗਿੱਛ" ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਬਦਲਣਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਤੇ ਅਨੁਕ੍ਰਮਿਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਉਪਾਵਾਂ ਲਈ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੀ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ।

29. ਅਗਲੀ ਢੁਕਵੀਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਸਮੀਕਰਨ ਹੈ "ਪੈਸਾ- ਲਾਂਡਰਿੰਗ", ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਾਂਗੇ।

30. "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਹੈ ਜੋ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(ਯੂ) ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਆਮ ਹੈ, ਭਾਵ, ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸਿਵਲ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਭਿਯੋਗ ਜਾਂ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਹੈ। ਮੂਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2015 ਅਤੇ ਵਿੱਤ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019 ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪਤੀ (ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(ਯੂ) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਲਿਆ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ "ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ" ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ "ਇੱਕ ਤਿਆਰੀ ਅਪਰਾਧ" (ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(ਵਾਈ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸ਼ਡਿਊਲ ਤੋਂ) ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2015 ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ (ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ) ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਕੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ 13 ਦੇ 2018 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼

ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹੋਰ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਵਿੱਤ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019 ਵਿੱਚ, ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼

31. "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਸਾਮਾਨਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਮਦ ਜਾਂ ਜਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੁਝ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ "ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ" ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋਣ ਲਈ, ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ" ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਵਾਹਨ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲੇ (ਅਪਰਾਧ) ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਜਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(ਯੂ) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਿਨਾਂ ਹਿਸਾਬ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਟੈਕਸ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਟੈਕਸ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਲਈ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ "ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ" ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਖਰੇਪਣ ਨੂੰ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

32. ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਾਰਾ "ਅਪ੍ਰਤੱਖ" ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲੇ ਜਾਂ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਦੇ "ਜਾਇਦਾਦ" ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ 2019 ਵਿੱਚ ਜੋੜੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਵੀ

ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ" ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। 2019 ਵਿੱਚ ਜੋੜੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰ

33. ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜੇ ਇਹ ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਯੋਗ ਫੋਰਮ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਪੜਤਾਲ ਅਧੀਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ, "ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ" ਸ਼ਬਦ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਛੁੱਟਕਾਰਾ, ਬਰੀ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ (ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ) ਖਿਲਾਫ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ/ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਹੀ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 2(1)(u) ਨਾਲ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਲਿਖਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਾਰਾ "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

34. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਬਹਿਸ ਲਫ਼ਜ਼ 'ਅਤੇ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਸਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਅਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ 'ਜਾਂ' ਦੇ ਨਾਲ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਵਿਆਖਿਆ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ, ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਗਾਊ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ

ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਆਮ ਯੋਜਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਲੀਲਾਂ, ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਜੋ ਚੁਕੌਤੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਖਿਲਾਫ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ "ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੰਸਦ ਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਬਦਲਾਅ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ◌ਾਂ◌ਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੇ ਨਾਲ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ *ਕ੍ਰਮਵਾਰ* ਉਹ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਸ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿੱਤੀ, ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਬਹਿਸ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਦੇਖਾਂਗੇ।

35. ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਤ੍ਰਿਵਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲੇਰਮੋ ਅਤੇ ਵਿਆਨਾ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ 1988 ਵਿੱਚ ਵਿਆਨਾ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਲੇਖ 3.1(b)(i),(ii),(iv)(c) ਤੋਂ (iv), 3.2 ਅਤੇ 3.3 ਅਧੀਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਲੇਖ 3

ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ

1. ਹਰੇਕ ਪਾਰਟੀ ਅਜਿਹੇ ਉਪਾਅ ਅਪਣਾਵੇਗੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ, ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ:

a)(i) ਤੋਂ (v) ...

b) i) ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਤਬਾਦਲਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਇਸ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਦੇ ਉਪਪੈਰਾ a) ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਤੋਂ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੂਲ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਭੇਸ ਬਦਲਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚ

ਸਕੇ;

ii) ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤ, ਸਰੋਤ, ਸਥਾਨ, ਵਰਤੋਂ, ਗਤੀ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਮਾਲਕੀ ਦੀ ਛੁਪਾਉਣੀ ਜਾਂ ਭੇਸ ਬਦਲਣੀ, ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਦੀ ਉਪਧਾਰਾ a) ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ;

c) ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ:

i) ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਦੀ ਉਪਧਾਰਾ a) ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ;

ii) ਟੇਬਲ I ਅਤੇ ਟੇਬਲ II ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਉਪਕਰਣਾਂ, ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ, ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਕਿ ਉਹ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖੇਤੀ, ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ

iii) ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਧਿਅਮ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਕਸਾਉਣਾ ਜਾਂ ਇਸ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਜ੍ਞਾਨਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ;

iv) ਇਸ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ, ਸਾਂਝ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ, ਸਮਰਥਨ, ਸੁਵਿਧਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ।

2. ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਹਰੇਕ ਪਾਰਟੀ ਅਜਿਹੇ ਉਪਾਅ ਅਪਨਾਵੇਗੀ ਜੋ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਜ੍ਞਾਨਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ, ਖਰੀਦ ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਜੇ ਉਹ 1961 ਏ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 1961 ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਸੋਧੇ ਜਾਂ 1971 ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿੱਜੀ ਖਪਤ ਲਈ ਹੋਣ।

3. *ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤੱਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1 ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼* ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੱਥਾਕਥਿਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਤੋਂ *ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।*

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਗਲਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਮੇਲਨ ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਮੇਲਨ ਸੀ ਜਿਥੇ ਐਨੈਕਸ I ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:

“ਲੇਖ 2. ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

(a) ਤੋਂ (d) .....

(e) “ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ;

(h) “ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਮਦਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਲੇਖ 6 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ;

.....

*** *** ***

ਲੇਖ 6. ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ

1. ਹਰ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੂਲਭੂਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਪਾਯ ਅਪਣਾਵੇਗੀ ਜੋ ਇਰਾਦਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧੀ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ:

(a) (i) ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਤਬਾਦਲਾ, ਜਾਣਦਿਆਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮੂਲ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਭੇਸ ਬਦਲਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨਾ;

(ii) ਸੱਚੇ ਸੁਭਾਵ, ਸ੍ਰੋਤ, ਸਥਾਨ, ਵਿਤਰਣ, ਗਤੀਵਿਧੀ ਜਾਂ ਮਾਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਛੁਪਾਈ ਜਾਂ ਭੇਸ ਬਦਲਣ

(b) ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਅਵਧਾਰਣਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ:

(i) ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਣਦਿਆਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ;

(ii) ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ, ਸਾਂਝ, ਜਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮਦਦ, ਸਹਾਇਤਾ, ਸੁਵਿਧਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ ਇਸ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ।

2. ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਪੈਰਾ 1 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ:

(a) ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਦੇ ਪੈਰਾ 1 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਵਿਵਹਾਰਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਲੇਖ;

(b) ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 2 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 5, 8 ਅਤੇ 23 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ। ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਖਾਸ ਵਿਵਹਾਰਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਅਜਿਹੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਮੂਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ;

(c) ਉਪ-ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ (ਬੀ) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਵਿਵਹਾਰਕ ਅਪਰਾਧ ਹੋਣਗੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇੱਕ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਗਠਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਪਰਾਧ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਚਰਣ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਰਾਜ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਇਹ ਵਚਨਬੱਧ ਸੀ ਉੱਥੇ;

(d) ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲੇਖ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ-ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਵਰਣਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੌਮਾਂ;

(e) ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1 ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈੱਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ

(f) ਜਾਣਕਾਰੀ, ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੱਥਾਕਥਿਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲੀਆਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧਾਂ ਦੇ ਸਾਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ, ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਵਸਥਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸਹਿਮਤੀ ਸੀ ਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਨ ਦਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ, ਕਬਜ਼ਾ, ਵਰਤੋਂ, ਛੁਪਾਉਣਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਵੈਧ ਉਤਪਤੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਛੁਪਾਉਣਾ ਅਤੇ ਛੁਪਾਉਣਾ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਂ ਸਮਝ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਧਨ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ ਜਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧੇ, ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਦੇਸ਼ਯਬੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇਸਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅੱਜ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੇਖਾਂਗੇ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸੋਧਾਂ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ,

26.06.2003 ਨੂੰ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚਾਲੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵਿਆਨਾ ਅਤੇ ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ 'ਤੇ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿਰੋਧੀ (ਏ.ਐਮ.ਐਲ.) ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਵਿੱਤ ਪੋਸ਼ਣ (ਸੀ.ਐਫ.ਟੀ.) ਰਜੀਮ ਦੇ ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ 24.06.2010 ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੋਧ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

“ਸਿਫਾਰਸ਼ 1

.....

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਧਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਤਾ

137. ਵਿਯੇਨਾ ਅਤੇ ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਧਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਜਾਣ-ਬੂਝ ਕੇ/ਇਰਾਦਤਨ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ: ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਤਬਾਦਲਾ; ਆਮਦਨ ਦੀ ਅਸਲ ਕਿਸਮ, ਸਰੋਤ, ਸਥਾਨ, ਵਰਤੋਂ, ਚਲਣ ਜਾਂ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਭੇਸ ਬਦਲਣਾ; ਅਤੇ - ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਮੌਲਿਕ/ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਜਾਂ ਮੂਲ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ - ਆਮਦਨ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ, ਕਬਜ਼ਾ ਰੱਖਣਾ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ (ਵਿਯੇਨਾ ਸੰਧਾਂ ਦੀ ਕਲਾ 3(1)(ਬੀ)&(ਸੀ); ਅਤੇ ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਧਾਂ ਦੀ ਕਲਾ 6(1) ਖਿਲਾਫ ਟ੍ਰਾਂਸਨੈਸ਼ਨਲ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ - ਟੀ.ਓ.ਸੀ. ਸੰਧਾਂ).

138. ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8ਏ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਵਿਯੇਨਾ ਸੰਧਾਂ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ. ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਲਗਭਗ ਵਫਾਦਾਰ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਹੈ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵੱਖਰੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੋਨਾਂ ਵਿਯੇਨਾ ਅਤੇ ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕ੍ਰਿਆਕਲਾਪ ਨਾਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਲ ਖਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

139. ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. (ਐਸ.3) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ "ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਣ-ਬੂਝ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣ-ਬੂਝ ਕੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ

ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ"। ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਮੈਨਸ ਰੀਆ ਦਾ ਪੱਧਰ ਟੀ.ਓ.ਸੀ. ਸੰਧਾਂ ਦੀ ਕਲਾ 6.1(ਏ) ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਇਰਾਦਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। "ਇਸਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ" ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅੰਸ ਜਾਣ-ਬੂਝ ਕੇ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਛੁਪਾਉਣ ਗਤੀਵਿਧੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਛੁਪਾਉਣ, ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ।

.....

ਸਿਫਾਰਸ਼ 2

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ

ਐਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰਤਾ

164. ਜਦੋਂ 1 ਜੁਲਾਈ 2005 ਨੂੰ ਪਾਲੇਰਮੋ ਟੀ.ਓ.ਸੀ. ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਨਕਾਂ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਸੀ। ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਏ ਅਤੇ ਬੀ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਅਤੇ 1 ਜੂਨ 2009 ਤੋਂ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਸੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਨਾਲ, ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਐਮ.ਐਲ. ਅਪਰਾਧੀਕਰਣ ਨੂੰ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਮਾਨਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

165. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਐਮ.ਐਲ. ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਨਾਲ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਐਮ.ਐਲ. ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8ਏ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਨਤੀਜਤਨ ਦੋ ਵਿਖਰੇ ਨਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਐਮ.ਐਲ. ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜੀਵਨ ਹੋਇਆ।

166. ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਲ. ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ. ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਰੂਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨਸ ਰੀਆ ਤੱਤ ਹੈ "ਜਾਣਕਾਰੀ" ਮਾਨਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਰਾਦੇ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਦਾ ਮਾਨਕ ਟੀ.ਓ.ਸੀ. ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਕਲਾ 6(1)(ਏ)(ਆਈ) ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਐਕਸ ਰੀਅਸ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਛੋਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ:

a. ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਤੱਤ ਵਿੱਚ "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ (ਕਰਨਾ)" ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਾਲਾਂਕਿ "ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ" ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਰਫ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਜੋਂ ਅਪਰਾਧੀਕਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਬੇਦਾਗ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ "ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ" ਸਥਿਤੀ ਟੀ.ਓ.ਸੀ. ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਕਲਾ 6(1)(ਏ)(ਆਈ) ਵਿੱਚ "ਛਦਮ" ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰੀਰਕ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ "ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿੰਗ" ਨਾ ਹੋਵੇ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੇਫ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ), ਭਾਵੇਂਕਿ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ "ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿੰਗ" ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਆਡ ਨੈਨ.

b. "ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿੰਗ" ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਪਰਾਧ ਕੇਵਲ "ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ, ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ" ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੱਕ ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੀ ਓ ਸੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 6(1)(b)(i) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੇਵਲ "ਧਾਰਨ" ਦੇ ਅਪਰਾਧ (ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ s.68C) ਜਾਂ "ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਪੈਸੇ" ਦੇ ਅਪਰਾਧ (ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ s.21) ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ "ਕਬਜ਼ਾ" ਦੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਮਝੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ, ਸੈਕਸ਼ਨ 410 ਅਤੇ 411 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ "ਪ੍ਰਾਪਤੀ" ਦਾ ਅਪਰਾਧ "ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ" ਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ (ਜਾਂ D ਬਰਾਬਰ[85]) ਜਾਇਦਾਦ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

***

ਟੇਬਲ 2: ਏ.ਐੱਮ.ਐੱਲ/ਸੀ.ਐੱਫ.ਟੀ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਯੋਜਨਾ

ਏ.ਐੱਮ.ਐੱਲ/ਸੀ.ਐੱਫ.ਟੀ ਸਿਸਟਮ

1. ਆਮ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਹੀਂ

2. ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸੰਸਥਾਗਤ ਕਾਉਂਟਰਕ੍ਰਿਮਿਨਲਾਈਜੇਸ਼ਨ ਆਫ ਮਨੀ

ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਉਪਾਯ (ਆਰ.1 ਅਤੇ ਆਰ.2)

ਭਾਵੇਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਲ ਪਹਿਲੂ ਉੱਤੇ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦੇ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਕਿ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਉਪਾਯ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ:

• ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਆਈ ਐਨ ਆਰ 3 ਮਿਲੀਅਨ ਦੀ ਮੌਦਰਿਕ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

• ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੀ ਐਮ.ਐਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ।

85 “ਚੋਰੀ” ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਜਬਰਦਸਤੀ, ਡਕੈਤੀ, ਗਬਨ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਇਦਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ (ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ s.410) ਨੂੰ ਵਿਆਨਾ ਅਤੇ ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਛੁਪਾਉਣ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ, ਕਬਜ਼ਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਵਰ ਕਰੇ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਖਤ ਅਤੇ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਪਰੀਖਣ ਲਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਸ ਲਾਅ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਲਿਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਤਮ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰੋਧਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਸਕੇ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਮੁਕੱਦਮੇ/ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਏ.ਐਮ.ਐਲ. ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੇ ਮੈਂਡੇਟਾਂ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਪ੍ਰਯਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ; ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਆਪਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, “ਧਨ ਸ਼ੋਧਕ” ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯੂ.ਕੇ. ਅਤੇ ਸਪੇਨ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਆਮਦਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਦੁਆਰਾ, ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ[2]। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਤੋਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਕਾਨੂੰਨ, ਬੈਂਜਮਿਨ ਵੋਗਲ ਅਤੇ ਜੀਨ-ਬੈਪਟਿਸਟ ਮੈਲਾਰਟ, ਮੈਕਸ ਪਲਾਨਕ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ, 2020 ਐਡ. ਪੰਨਾ 798।

".....ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਨਿਯਮਨ ਐਕਟ, 1973 ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਪੈਨਸੇਟਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਚੈਨਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ੋਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 'ਤੇ ਸੀ ਨਾ ਕਿ "ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ" 'ਤੇ। ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ, ਜੋ ਕਿ ਜਬਰਜਨਾਹ, ਗੱਦਾਰੀ, ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ, ਬੰਦੂਕ ਦੌੜ ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸਫਾਈ ਹੈ, ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਿਸਟਮਾਂ ਲਈ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਯੂ.ਐਨ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਨੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰੋਕਥਾਮ ਉਪਾਅ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਦਾ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਸੌਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਠੋਰ ਦੰਡਾਤਮਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੋਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਬਿੱਲ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨੂੰ ਸਿਵਲ

ਗਲਤੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੇ ਰੋਕਥਾਮ ਬਿੱਲ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕਠੋਰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਭਾਸ਼ਣ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਟੋਨ ਸੈੱਟ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ 2002 ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ 2005 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਤਤਕਾਲੀਨ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ, 2012 ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ 17.12.2012 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ: ਮਿਸਟਰ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਸਰ, ਮੈਂ ਮਾਣਯੋਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮਾਣਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਬਿੱਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਉੱਠਣਗੇ; ਉੱਠੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਸਰ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ 'ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ' ਨੂੰ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਅਪਰਾਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਧਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਜਾਂ ਚਿੱਟੇ ਧਨ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕੁਝ ਨਤੀਜੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ — ਇਹ ਨਕਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਧਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਤਕਨੀਕੀ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਪੂਰਵ-ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪੂਰਵ-ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸੋਚ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਇਹ ਸੋਚ ਹੁਣ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਹੁਣ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵੱਲ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੂਰਵ-ਅਪਰਾਧ ਨੇ ਕੁਝ ਨਤੀਜੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਐਫਏਟੀਐਫ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿੱਲ 2002 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ। 2002 ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਪਰਯਾਪਤ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ 2005 ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ 2009 ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਐਫਏਟੀਐਫ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ 2012 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗਲਤੀ ਲੱਭਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ 2012 ਵਿੱ

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

36. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਝੁਕਾਅ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਵੀਨਤਮ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਵਿੱਤ ਬਿੱਲ, 2019 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ/ਸੋਧਾਂ ਲਈ ਉਚਿਤਤਾ – ਪੰਨਾ 226 235 'ਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

"... "

4. ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜੋ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੂਲ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਾ ਤਾਤਕਾਲਿਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ

ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਮਦਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਜੋੜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ।(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸੀਤਾਰਮਣ: ਹੋਰ ਸੋਧਾਂ ਪੀਐਮਐਲਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਐਕਟ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਲਲੇਖ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਲਈ ਜੋ ਸੋਧਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ 2002 ਦੀ ਵਿੰਟੇਜ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੱਲੋਂ ਆਠ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਠ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਕੇਵਲ ਮੌਜੂਦਾ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਹਨ। ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉਲਝਣ ਜਾਂ ਗ੍ਰੇ ਏਰੀਆ ਜਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੋਧ ਧਾਰਾ ਦੀ ਖੁਦ ਦੀ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਹੈ। ...

*** *** ***

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸੀਤਾਰਮਣ: ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਪੀਐਮਐਲਏ ਵਿੱਚ ਸੋਧ; ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ, ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਸੋਧਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਣਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਜਾਣ ਸਕਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੀਐਮਐਲਏ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਬਦਲਾਅ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਅੱਠ ਵੱਖਰੇ ਬਦਲਾਅ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੋਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਕਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀ—ਜੇਕਰ ਦੋ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ—ਦੋਨੋਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਮੌਲਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ

ਜੋ ਕਿ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰੋਵਿਸੋ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਜੋ ਮੁੜ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਖਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੀਐਮਐਲਏ, ਜਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰਦਾਰ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੀਐਮਐਲਏ-ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿੰਦੂ ਹਨ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 3[34] ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਦਲੀਲਾਂ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਚੁਣਾਵ ਕੀਤਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਏਹਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਐਂਟੀ-ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ, ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਦਲਾਵ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾਰ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧਾਂ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਸਮਝ ਦੇ ਚਲਦੇ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਸਾਡੀ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਝ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਨੀਅਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬੀਜ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ।

2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3

37. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵੱਲ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਇਹ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। "ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ" ਸ਼ਬਦ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਔਪਚਾਰਿਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਦਾਗੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਥਾਂ, ਪਰਤਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵੱਧ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਹਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਕੈਪਚਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ

ਆਈ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ, ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਨਿਪਟਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਔਪਚਾਰਿਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਦਾਗੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਕੰਮ ਦੇ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੂਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019, ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

ਸਰਕਾਰੀ ਬਿੱਲ — ਜਾਰੀ. ਐਪ੍ਰੋਪ੍ਰੀਏਸ਼ਨ (ਨੰਬਰ 2) ਬਿੱਲ, 2019 ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ (ਨੰਬਰ 2) ਬਿੱਲ, 2019 (23 ਜੁਲਾਈ 2019).

25 ਜੁਲਾਈ 2002 ਦੀ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਰਾਜਯ ਸਭਾ https://rsdebate.nic.in/bitstream/123456789/100942/1/PD_75_25072002_p937_p238_2.pdf ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਤੀ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019, ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"3. ਅਪਰਾਧ "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸਮੇਤ ਇਸਦੀ ਛੁਪਾਉਣੀ, ਕਬਜ਼ਾ, ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ" ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013 ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਤੀ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019 ਰਾਹੀਂ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਤਿਵੇਂ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ — ਇਹ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਮਦਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਬਣਨ ਜਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ" ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਕੇਵਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੀ ਛੁਪਾਉਣੀ, ਕਬਜ਼ਾ, ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ, ਵਰਤੋਂ, ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ 2019 ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਜਦਕਿ, ਸ਼ਬਦ "ਸਮੇਤ" ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ "ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ" ਦਾ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਪਾਈ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੇ ਸ਼ਬਦ

"ਅਤੇ" ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ "ਜਾਂ" ਵਜੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਹ ਵਿੱਤ ਬਿੱਲ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਨਾਲ 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਮੁੱਖ ਮੂਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਪਾਈ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਗੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਪੱਖ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੀ 8ਵੀਂ ਫਾਲੋ-ਅੱਪ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਊਚੁਅਲ ਇਵੈਲੂਏਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਜੂਨ 2013 ਵਿੱਚ "ਕੋਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ" ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪੱਖ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 2013 ਦੇ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013 (ਲਾਗੂ 15.2.2013) ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦੌਰਾਨ 17.2.2012 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੈਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਨੂੰਨ (ਐਕਟ ਆਫ 2002) ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਜੂਨ 2013 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਕੋਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਪਯੋਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ: ਕੋਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ

ਐਮ.ਐਲ. ਅਪਰਾਧ

ਪੀ.ਸੀ.

ਸੰਖੇਪ – ਪੀ.ਸੀ. ਉੱਚ ਤੀਵਰਤਾ, ਉੱਚ ਜੋਖਮ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਐਮ.ਐਲ. ਦੇ ਪੂਰਵ-ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਦਮ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ (ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ.) ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ 1 ਨਵੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 24 ਜਨਵਰੀ 2020 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਧੇ ਗਏ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਸੁਸਪੱਸ਼ਟ ਐਮ.ਐਲ. ਅਪਰਾਧ ਭਾਵੇਂ "ਪੂਰਵ-ਅਪਰਾਧ" ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ) 19 ਮਾਰਚ 2018 ਨੂੰ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ "ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ XVII ਦੀ ਸੱਤਵੀਂ ਸੂਚੀ", ਜਿਸਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕਪਾਲ ਐਕਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ XII ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕੇਸ ਲਾ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਹਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਐਕਟ 2000 ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਦੇ

ਟੈਕਸ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਕਵਰੀ ਬ੍ਰੈਕਟ ਉਦਾਰ ਹੈ। 2000 ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਕੇਸ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਲ. ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਐਮ.ਐਲ. ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਤੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

ਐਮ.ਐਲ. ਧਾਰਾਵਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਆਮਦਨ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ “ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 3,” ਧੋਣ ਦੀਆਂ ਵਿਵਿਧ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਧੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਦੀ ਅਸਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਵਧਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬੇਵਜਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵਿਵਿਧ ਜ਼ਰੂਰਤ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ (ਜੋਰ “ਵਿਸ਼ੇਸ਼” 'ਤੇ) ਨੂੰ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਾਮਾਨਿਆ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਮਾਨਿਆ ਐਮ.ਐਲ. ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਿਵਿਧ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਾਈਮ ਐਕਟ ਐਮ.ਐਲ. ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਜਮਾ ਹੋਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਗਾਊਣ ਲਈ ਨਿਯਮਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸਰੀਰ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਦੇ ਏਜੰਡੇ 'ਤੇ ਸੰਘਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਐਲ. ਦਾ ਕੇਸ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਜੋੜਨ ਨਾਲ, ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਪਰਾਧਾਂ ਖਿਲਾਫ “ਕਾਰਵਾਈ ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨੀ (ਗੈਰ)ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੇ ਕੰਮ” ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

38. ਇਸਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਈ, 2019 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ ਸੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਹੀ ਸ਼ਬਦ “ਸਮੇਤ” ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਵੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ) ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਯਾਚੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵ

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅਨਯ.* ਵਿੱਚ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀਆਂ, ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਭਾਵੇਂ ਨਗਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਹੋਣ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਇਹਨਾਂ ਸੰਧੀਆਂ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਗਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚਾਲੂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। *ਅਪੈਰਲ ਐਕਸਪੋਰਟ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਏ.ਕੇ. ਚੋਪੜਾ* ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਅਤੇ ਮਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ *ਗੀਤਾ ਹਰਿਹਰਨ* ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਿਵਿਲ ਲਿਬਰਟੀਜ਼*, ਅਤੇ *ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਅਥਾਰਿਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ.* ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਕਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

39. ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਫ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੇਖ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵਿੱਚ "ਅਤੇ" ਸ਼ਬਦ ਵਿਆਨਾ ਅਤੇ ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਈਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦੇਹ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਸਮਰੱਥਾਪੂਰਵਕ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਇਰਾਦੇ ਏ — ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਮਾਈ ਗਈ ਰਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹਰੇਕ (ਹਰ) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਲਈ "ਅਤੇ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਜਾਂ" ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ. ਅੱਗੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਲਈ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਜੇ ਦੱਤਾ**, ਨੇ ਟੀ.ਏ.ਡੀ.ਏ.ਏ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ "ਅਤੇ" ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ਬਦ "ਅਤੇ" ਕਾਰਨ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇਸ ਸਾਦੇ ਜੁਗਾੜ ਦੁਆਰਾ ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਇਸ ਦਾ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੇ ਹੋਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦਾ ਮੂਲ ਸਿਦਾਂਤ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਵਿਗੋਰ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦਰਾ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ ਆਫ ਯੂ.ਪੀ**, ਜੌਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਮਾਈਨਜ਼ ਸੇਫਟੀ** ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਉਰਜਾ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਐਸਾਰ ਪਾਵਰ ਲਿਮਿਟੇਡ** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਚਿੰਤਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਅਤੇ" ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ "ਜਾਂ" ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਸਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

40. ਇਸ ਲਈ, 2019 ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ, 2019 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਪਰ ਕੇਵਲ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹਰੇਕ (ਹਰੇਕ) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਪਰਿਣਾਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ, ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ, ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਣਾ। ਇਹ ਗੱਲ 2019 ਦੇ ਵਿੱਤ ਬਿੱਲ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 18.7.2019 ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਅੱਗੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**।

41. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਅਤੇ" ਨੂੰ "ਜਾਂ" ਵਜੋਂ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਖੇਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ** ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 36 ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸੇ (ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ) ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਅਤੇ” ਦਾ। ਜੇ ਉਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਦੇ ਯੰਤਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਕਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸਾਥੀ ਇਸਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾ ਆਉਣ।

42. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਸਾਫ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਸਵਤੰਤਰ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ — ਚਾਹੇ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਛੁਪਾਉਣੀ, ਕਬਜ਼ਾ, ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਸੰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ — ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਦੇ।

43. ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਪਤੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ (ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ) ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਇੱਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਧੀਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ (ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ) ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰੱਖਣਾ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਨਿਰਭਰ ਜਾਂ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੂਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤਾਰੀਖ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਤ ਮੂਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਧਾਰਾ 3, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2013 ਤੱਕ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 31.7.2019 ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਸੀ) ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਹਨ; ਅਤੇ ਇਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਤੀ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019 ਰਾਹੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਸਮਝਾਇਆ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ, 2019

ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਲਾਜ਼ (ii) ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਬਦਲਦਾ ਜਾਂ ਵਧਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

44. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, 'ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ' ਦੀ ਮੌਲਿਕ ਸਮਝ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਿਤ ਪੜਾਅ ਹਨ, ਉਹ ਹਨ:

(a) ਪਲੇਸਮੈਂਟ: ਜੋ ਕਿ ਧਨ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਸੰਬੰਧ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਹੈ।

(b) ਲੇਅਰਿੰਗ: ਜੋ ਕਿ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣ ਲਈ ਰਾਹ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ ਹੈ।

(c) ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ: ਜੋ ਕਿ ਧਨ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਲਈ ਵੈਧ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ।

45. ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਇੱਕ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਧਨ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਸ਼ਾ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ, ਸਫੇਦ ਕਾਲਰ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਦਾਗੀ ਧਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਧਨ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਕਰਿਆ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਖਿਰਕਾਰ, ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ।

46. ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਸਾਦੇ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸੱਚੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰਕਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਇਸ ਲਈ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਤਰਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਸ਼ਬਦਾਂ, “ਕੋਈ ਵੀ” ਅਤੇ “ਸਮੇਤ” ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀ

ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਸਲੀ ਸੁਭਾਵ ਬਾਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।

47. ਅਸੀਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ *ਸੀਫੋਰਡ ਕੋਰਟ ਐਸਟੇਟਸ ਲਿਮਿਟੇਡ* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

"ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸੀਂ "ਬੋਝ" ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਅਰਥ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬੋਝ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ (ਵਿਨਚੈਸਟਰ ਕੋਰਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਮਾਈਲ), ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਐਸਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਤੱਥ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਗਣਿਤੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸਾਹਿਤ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਉੱਥੇ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ ਅਕਸਰ ਨਾਇੰਸਾਫੀ ਨਾਲ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਜੱਜ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਨਤਾ ਨਾਲ ਬੌਨ੍ਹਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਹੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ ਨੇ ਇਸ ਜਾਂ ਉਸ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ। ਜੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਐਕਟਾਂ ਨੂੰ ਦਿਵਿਆ ਦੂਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਜ਼ਰੂਰ ਬਚ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖਾਮੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੱਜ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਬੁਰਾਈ ਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ "ਬਲ ਅਤੇ ਜੀਵਨ" ਦੇਣ ਲਈ ਪੂਰਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਡਨ ਦੇ ਕੇਸ1) ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਅੱਜ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਵਿਅਵਹਾਰਕ ਸਲਾਹ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਪਲੰਡੇਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਖੰਡ ਐਟਨ ਬਨਾਮ ਸਟਡ* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਘਰੇਲੂ ਰੂਪਕ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ: ਇੱਕ ਜੱਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਜੇ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਈ ਇਸ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾਲ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਧਾ ਕਰਦੇ? ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਉਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ

ਉਹ ਕਰਦੇ। ਇੱਕ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਸਿਲਵਟਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

48. ਹੁਣ ਆਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦੇਈਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾਓਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਿਦ੍ਰਿਸ਼ਿਆ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੀਂਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦੇ। *ਕੇ.ਪੀ. ਵਰਗੀਜ** ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਡਨ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਕਿ ਬਿੱਲ ਦੇ ਚਾਲਕ ਦੀ ਭਾਸ਼ਣ ਬਿੱਲ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਕਸਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, *ਹਾਰਡੇ ਮੋਟਰ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਐਮ.ਪੀ. & ਓਰਸ.** ਅਤੇ *ਮਾਰਟਿਨ ਲਾਟਰੀ ਏਜੰਸੀਜ਼ ਲਿਮਿਟਿਡ** ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਐਕਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਭਾਵੇਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਵਧਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। *ਐਸ. ਸੁੰਦਰਮ ਪਿੱਲੈ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਵੀ.ਆਰ. ਪਟਾਬਿਰਾਮਨ & ਓਰਸ.** ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"50. *ਬਿਬਲੀਆ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕੇਨ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਯੂਨੀਅਨ ਲਿਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੈਂਕ ਆਫ ਬਿਹਾਰ** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਖ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਵਿਜੈ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

53. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ—

(a) ਐਕਟ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ,

(b) ਜਿੱਥੇ ਮੁੱਖ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਜਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਉਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਦਾ ਹੈ,

(c) ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਅਰਥਪੂਰਨ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ,

(d) ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਜਾਂ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਰੁਸਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੱਚੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ

(e) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਐਕਟ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਆਖਿਆ ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਧੁੰਦ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਲੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ। ਇਹ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹੋਰ, ਸ਼ਬਦ “ਅਤੇ” ਨੂੰ “ਜਾਂ” ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਅਰਥ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਿਆਨਾ ਅਤੇ ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

49. ਥਾਕੁਰੈਨ ਬਲਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜੀ ਜਗਤਪਾਲ ਸਿੰਘ1, ਨਲੀਨਾਖਿਆ ਬਿਸਾਕ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਹਾਲਦਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ2, ਚਰਨਜੀਤ ਲਾਲ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਜੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ, ਐਮ.ਪੀ., ਨਾਗਪੁਰ3, ਬੋਰਡ ਆਫ ਮੁਸਲਿਮ ਏ ਵਕਫਸ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਧਾ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ**, ਤਾਰਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ**, ਸਾਕਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ**, ਗੁੰਟਾਇਆਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹੈਮਮਾਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਅਤੇ ਸੀ. ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਗਲੈਕਸੋ ਸਮਿਥਕਲਾਈਨ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਸ ਲਿਮਿਟੇਡ** ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੋਈ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਖਿਆ ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ ਜਾਂ ਮੂਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਹਨ ਡੀ.ਆਰ. ਫਰੇਜ਼ਰ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੈਵੇਨਿਊ ਦੇ ਮੰਤਰੀ**, ਤੋਫਾਨ ਸਿੰਘ** ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਮੁਨੀਲਾਲ ਜੈਨ**। ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ** ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਧ ਆਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਸੋਧ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

50. ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਤੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1999 ਦੇ ਬਿੱਲ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਚੁਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੇਵਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ/ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਵੀ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ:

"ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਤੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਨਾ ਫਾਈਡ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਾਕ "ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ" ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਥੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਰਣਾਂ ਤੋਂ ਹੀ, ਇਰਾਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ (ਦੰਡਾਤਮਕ) ਐਕਟ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਉੱਤਰਦਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿੱਤੀ ਮਾਹਿਰ ਜਦੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਧਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਲਗਭਗ ਅਣਪਛਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਧਨ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮਾਊਸ ਦੀ ਕਲਿੱਕ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਧਨ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਸਰਲ ਤਰਕ ਜਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਤਾਕਤ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਨ ਨੂੰ ਸ਼ੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

51. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਅਣਪਛਾਣਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਿਨਾ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਇਸ ਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਲਈ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ (ਸੋਧ ਤੱਕ) ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸੁਤੰਤਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦਾ ਐਕਟ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਚਾਹੇ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਿਣਾਮ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਪਰਯਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਪੈਸੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਦੇ ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਪੈਸਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਂ ਰੋਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਸਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

52. ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਹੈ: ਕੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਪਰਾਧ ਹੈ? ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਗਲਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਲਾਭ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ

ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(u) ਅਧੀਨ "ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸਾ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸਾਰੀ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਅਪਰਾਧ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜੋ ਧਾਰਾ 2(1)(u) ਅਧੀਨ "ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸਾ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸਾ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 2(1)(u) ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇੱਕ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਅਜਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

53. ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਧੀਨ 2002 ਐਕਟ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਭਿਯੋਗ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸਕ੍ਰਿਯ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(1)(u) ਅਧੀਨ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਮਦਨ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਯਤਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(1)(u) ਅਧੀਨ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਯਤਨ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੇਤਰੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਸੈਕਸ਼ਨ 66(2) ਅਧੀਨ 2002 ਐਕਟ) ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸਮਕਾਲੀਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਖੇਤਰੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ (ਐਨ.ਸੀ.

ਕੇਸ) ਵਜੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(1)(u) ਅਧੀਨ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਰੰਗ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਮਿਲੇਗੀ।

54. ਭਾਵੇਂ, 2002 ਐਕਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਕੋਡ ਹੈ, ਇਹ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 2(1)(u) ਅਧੀਨ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ & ਓਆਰਐਸ. ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ & ਓਆਰਐਸ. [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

55. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਿਟੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਿਟੀ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਕੇਵਲ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ" ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਠੋਸ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਅੱਗੇ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਵੇਸਟਿੰਗ ਤੱਕ, ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੋਵੇਗੀ।

2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5

56. ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਇ III ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਨਿਰਣਾ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ. ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੁਰਕੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ। ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਤਾਂ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ

ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨਾ 2002 ਐਕਟ। ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

..... ਦੇ ਨਾਲ "ਐਕਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਧਿਕਰਤ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ (ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ), ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕਿ—

(ਅ) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਅਤੇ

(ਬ) ਅਜਿਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ, ਤਬਦੀਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ

ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ,

ਉਹ, ਲਿਖਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੌ ਅੱਸੀ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋੜਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ:

ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਜੋੜਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਤਬ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973 (2 ਆਫ 1974) ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਉਸ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਲਈ ਜਾਣ ਲਈ

(ਸੀ) ਅਜਿਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ, ਤਬਦੀਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ,

ਉਹ, ਲਿਖਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੌ ਪੰਜਾਹ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋੜਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 (43 ਆਫ 1961)

ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੋਰ ਅਫਸਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਦੇ ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (ਈ) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਫਸਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਜੋੜਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਤਬ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973 (2 ਆਫ 1974) ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਉਸ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਲਈ ਜਾਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ:

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ (ਬ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੇਕਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅਫਸਰ ਜੋ ਉਪ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ (ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਅਧੀਨ ਨਾ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਨਾ-ਜੋੜਨ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ:

ਹੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, *[ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ]* ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੇਕਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਈ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨਾ), ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਅਧੀਨ ਅਟੈਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨਾ-ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।]

ਇਹ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੌ ਅੱਸੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਰੋਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਵਧੀ ਗਿਣੀ ਜਾਵੇਗੀ।]

(2) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ, ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਵਧੀ ਲਈ ਰੱਖੇਗੀ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਰੇਕ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਵਧੀ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਜਾਂ *[ਉਪ-ਧਾਰਾ (3)] ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 8* ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਖੋ ਬੈਠੇਗਾ।

(4) ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਸ ਵੱਲੋਂ, ਉਸ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਾਰਨ (ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਕਾਰਨ) ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ—

3. ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ;
4. ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਜਾਂ

5. ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਛੁਪਾਇਆ, ਤਬਦੀਲ ਜਾਂ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਹ, ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਨਿੰਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੱਤਰ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ, ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1961 (43 ਦਾ 1961) ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਸ਼ਡਿਊਲ ਦੇ ਨਿਯਮ 1 ਦੀ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜੜ੍ਹ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਤਦ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦ ਤਕ ਕਿ—

6. ਸ਼ਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ ਏ ਅਤੇ ਭਾਗ ਬੀ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1 ਅਧੀਨ, ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 (2 ਦਾ 1974) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ

7. ਸ਼ਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ ਏ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 2 ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸਿਜ਼ ਐਕਟ, 1985 (61 ਦਾ 1985) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਲਈ।

(2) ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜੜ੍ਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮਟੀਰੀਅਲ ਸਮੇਤ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ, ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਮਟੀਰੀਅਲ ਰੱਖੇਗੀ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਰੇਕ ਜੜ੍ਹ ਹੁਕਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ।

(4) ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਆਖਿਆ।—ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, "ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ", ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(5) ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਜੜ੍ਹ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕਰੇਗਾ।

ਵਿਆਖਿਆ.—ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, "ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ", ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

(5) ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜੋੜਤ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰੇਗਾ।"

ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸਾਫ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੇ 2002 ਐਕਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਐਕਟ 21 ਦੇ 2009, ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013, ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2015 ਅਤੇ ਐਕਟ 13 ਦੇ 2018 ਰਾਹੀਂ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਜਿਹੜੇ ਸੋਧ ਐਕਟ 21 ਦੇ 2009 ਅਤੇ ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਚੁਣੌਤੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2015 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ।

57. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਨੇ ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਸਥਾਈ ਜੋੜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦੋਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਹੀ ਹੈ, ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਸਥਾਈ ਜੋੜ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਬਣਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਮੰਨਿਆ ਲਈ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਅਸਥਾਈ ਜੋੜ ਦਾ ਆਦੇਸ਼, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਸਥਾਈ ਜੋੜ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਵਧੀ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੌ ਅੱਸੀ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ 2002 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ।

58. ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਧਾਰਣ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਥਾਈ ਜੋੜ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਗਾਊਂ ਨਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਉਸ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਦਾਖਲ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਇੱਕ ਨਿਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਦਾਖਲਤਾ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਜੋੜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

59. ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2015 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਟੈਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2015 ਰਾਹੀਂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ, ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ "ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ)" ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ "ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ" ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੀਮਿਤ ਬਦਲਾਅ ਹੈ, ਪਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਿਵਾਰਣ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸਬੰਧੀ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਹੈ। ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਜਾਂ ਕਾਫੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਤਃ ਜ਼ਬਤ ਹੋਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤਾਤਕਾਲਿਕਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਮਣੀਪੁਲੇਟ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਜਾਂ ਮੌਕੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, 2015 ਦੀ ਸੋਧ ਨੂੰ ਇਸ ਰੁਕਾਵਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮੰਨਣਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਪੈਸੇ ਧੋਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ (ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ) ਨੂੰ "ਤੁਰੰਤ" ਅਟੈਚ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਪੈਸੇ ਧੋਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਤਕਾਲਿਕਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ (ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ) ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਰੈਂਕਿੰਗ ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਤਕਾਲਿਕ ਜਾਂ "ਤੁਰੰਤ" ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਵੇਂ ਬੇਤੁੱਕਾ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ

'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਐਕਟ 2002 ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ। ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਣਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਿਵਾਰਣ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ ਦੇ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਨਿਯਮਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟਿੰਗ ਸਮੇਤ।

60. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, 2015 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਤਤਕਾਲ ਉਪਾਯ ਲੈਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਜ਼ੁਕ ਵਿਭੇਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ "ਅਭਿਯੋਗ" ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ "ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ" ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੂਰਵ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕੇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਅੰਤਤਃ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਤਰਣ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ, ਵੀ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਕਤਮ ਗਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਮਕਾਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 66(2) ਅਧੀਨ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੂਚਨਾ ਭੇਜਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਜਾਮਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਮਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਅਜਿਹੀ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਤਾਂ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਪਾਯ ਦੀ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚ ਨਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ 2002 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਤਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ 2015 ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੋਧ 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

61. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(1) ਵਿੱਚ ਤੀਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜੋ 2018 ਦੇ ਐਕਟ 13 ਰਾਹੀਂ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਇੱਕ ਸੌ ਅਠਾਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਇਸ ਬਾਰੇ

ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਅਜੂਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ (ਜੋ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(1) ਅਧੀਨ ਨਿਯ

62. 2013 ਦੇ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇਸ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ "ਐਂਟੀ-ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਫਾਇਨਾਂਸਿੰਗ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ" ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਿਤੀ 25.6.2010 ਹੈ। ਉਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

"143. ਇਹ ਕੋਈ ਔਪਚਾਰਿਕ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਹੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (ਦੇਖੋ ਉਪਰੋਕਤ) ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ — ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਧਾਰਾ 3 ਐਮਐਲ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ — ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਕੇਸ ਲਾਅ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਸਵੈ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਲਈ ਹੋਵੇ।

144. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8ਏ ਅਧੀਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

*** *** ***

168. ਐਮ.ਐਲ. ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧਿਕਤਾ ਨਾਲ ਲਿੰਕੇਜ ਅਤੇ ਇੰਟਰੈਕਸ਼ਨ ਭਾਰਤੀ ਏ.ਐਮ.ਐਲ. ਰੀਤੀ ਵਿੱਚ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਹੈ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਈ ਜੇਨੇਰਿਸ ਸਵਾਯੰਭੂ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਕਾਫੀ ਅਜੀਬ ਹੈ। ਕੁਝ ਇੰਟਰਲੋਕਟਰਾਂ ਦਾ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ

(ਸੰਭਵਤਃ ਗਲਤ) ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧਿਕਤਾ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਹੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਰਵੱਈਆ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਮ ਅਭਿਆਸ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਐਮ.ਐਲ. ਜਾਂਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਕੇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਲ. ਜਾਂਚ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾਲ ਇਕੱਠੀ ਚਲ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟਸ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਲ. ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਅੰਤਰ-ਏਜੰਸੀ ਐਮ.ਓ.ਯੂ. ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇੰਟਰੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਢਾਂਚਾ ਇਸ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਵਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਐਲ. ਅਭਿਯੋਗ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

*** *** ***

175. ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਲ. ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਲ. ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦੇ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਉਪਾਯ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ:

- ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਪਾਰਟ ਬੀ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਆਈ.ਐਨ.ਆਰ 3 ਮਿਲੀਅਨ ਦੀ ਮੌਦਰਿਕ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਐਮ.ਐਲ. ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਿਆਨਾ ਅਤੇ ਪਾਲੇਰਮੋ ਸੰਧੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸਿਰਫ ਭੌਤਿਕ ਛੁਪਾਉਣੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ, ਕਬਜ਼ਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਵਰ ਕਰੇ।

- ਮੌਜੂਦਾ ਸਖਤ ਅਤੇ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਅਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਪਰੀਖਣ ਲਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਸ ਲਾਅ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਲਿਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਮਿਲ ਸਕੇ।

- ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਤਮ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਦਾ ਵਧੇਰੇ ਨਿਰੁਤਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਸਕੇ।

- ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਕਾਲੀ ਅਭਿਯੋਗ/ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਇੱਕ (ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ) ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

- ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਣਜ਼ਰੂਰੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 8ਏ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕਰੋ ਜਾਂ, ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

233. ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ਤੀਜੇ ਅਧੀਨ ਜਬਤੀ ਸਿਰਫ ਤਦ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ — ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਸ. 2(1)(ਯੂ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਅਧਾਰਿਤ (ਪ੍ਰੇਡੀਕੇਟ) ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਪ੍ਰੇਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹੀ ਜਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਹੀਂ।

234. ਪ੍ਰੇਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਖੜੇ ਐਮ.ਐਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਧੋਤੇ ਗਏ ਸੰਪਤੀ ਕੋਰਪਸ ਡੈਲਿਕਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੇਡੀਕੇਟ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੋਏ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਧੋਏ ਗਏ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ (ਸੈਕਸ਼ਨ 2.1 ਵਿੱਚ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇਖੋ)।

235. ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਜਬਤੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਧਾਰਿਤ (ਪ੍ਰੇਡੀਕੇਟ) ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਜਬਤੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ, ਮੁਨਾਫਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਪਰਿਭਾਸਾਵਾਂ ਮੁੱਲ ਜਬਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਸੰਪਤੀ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧੀ ਜਾਂ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਜਾਂ ਮਾਲਕੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 65 ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 102 ਅਤੇ 451 ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਕਰਣ ਅਤੇ ਇਰਾਦਤਨ ਉਪਕਰਣ ਜਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੇਸ ਲਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ।

236. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਉੱਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਧਿਆਇ III ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।"

"ਆਮ ਟਿੱਪਣੀਆਂ"

244. ਚੂੰਕਿ ਜ਼ਬਤੀ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਜ਼ਮ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਆਮਦਨ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਐਲਾਨੀਆ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਟੈਚ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਾ ਹੋਣਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਜ਼ਬਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉੱਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

63. ਉਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਐਫਏਟੀਐਫ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:

"2.3.3 ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ 3 ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਲਣਾ"

	ਰੇਟਿੰਗ	*"ਸ.2.3 ਅਧੀਨ ਸਮਰੱਥਨ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜੋ ਕੁੱਲ ਰੇਟਿੰਗ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹਨ।*
ਆਰ.3	ਪੀਸੀ	• *ਧੋਤੇ ਗਏ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪੂਰਵਾਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।* • *ਯੂਏਪੀਏ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਰਾਦਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਧਨਾਂ ਜਾਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।* • *ਯੂਏਪੀਏ ਅਤੇ ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੁੱਲ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।* • *ਜਦੋਂ ਸ਼ੱਕੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹਨ।*

		• *ਐਮਐਲ/ਟੀਐਫ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਦੀ ਸੀਮਿਤ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ।"*

64. ਐਫਏਟੀਐਫ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ 5 ਨੂੰ 2013 ਦੇ ਐਕਟ 2 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, 2011 ਬਿੱਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿੱਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਛੱਤੀਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"5. ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ:

(i)ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਟੈਚਮੈਂਟ: ਮੌਜੂਦਾ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਅਟੈਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ "ਇਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ"। ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਫਿਰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 196 ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੈਕਸ਼ਨ 5(1) ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਈ.ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜੂਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦਾ ਸਮਾਂ 150 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 180 ਦਿਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ।

(ii)***

(iii) ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਤੋਂ ਸਵਤੰਤਰ ਜ਼ਬਤੀ: ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(3) ਅਧੀਨ "ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤਿਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ" ਅੰਤਿਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 8(5) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਨਾ

ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੂਲ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ (ਭਾਵ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ) ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।"

*** *** ***

ਫਿਰ ਵੀ, ਐਮ.ਈ.ਆਰ 2010 ਨੇ ਏ.ਐਮ.ਐਲ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਐਫ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਰੇਟਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ— ਵਿਜੈ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ & ਓਆਰ.ਐਸ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਓਆਰ.ਐਸ. [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

- ਵਸਤੂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ।
- ਡੀ.ਐਨ.ਐਫ.ਬੀ.ਪੀ. ਖੇਤਰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ (ਕੈਸੀਨੋ ਛੱਡ ਕੇ)।
- ਐਮ.ਐਲ. ਦੋਸ਼ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ ਅਸਰਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ।
- ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕੀਅਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਸਤਿਆਪਨ।

ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਲਈ ਅਸਰਹੀਣ ਸੰਕਲਪ ਵਿਵਸਥਾ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਐਮ.ਈ.ਆਰ. 2010 ਵਿੱਚ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਛੋਟੇ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਸੋਧਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

65. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹੈ, ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ 2013 ਦਾ ਸੋਧ ਐਕਟ 2 ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਸੋਧੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ/ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸਬੰਧੀ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਬਦਲਾਅ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ, ਸੰਪਤੀ (ਅਸਥਾਈ) ਦਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋਣ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5(1) ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਸਿਰਫ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ (ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲ

ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇ) 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਸਥਾਈ ਲਗਾਉਣ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

66. ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਲਗਾਉਣਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰੇਗਾ, ਸਮੇਤ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਭਿਯੋਗ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਬੰਧਤ ਤਾਰੀਖ — ਚਾਹੇ ਉਹ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਜਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਪਿਵੋਟ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

67. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਰਿਪੋਰਟ (ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ) ਦੀ ਫਾਇਲਿੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ ਵਿੱਚ *ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ* ਧਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਅਪਵਾਦਿਕ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, "ਤੁਰੰਤ" ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਪਤੀ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ "ਤੁਰੰਤ" ਕਾਰਵਾਈ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਜੋ 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

68. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਵੀ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਥਿਤ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤਰਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, "ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਾਫੀ

ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਮੁੱਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 2(1)(v) ਵਿੱਚ "ਸੰਪਤੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

69. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਤਾਕਤ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਮੂਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੂਜੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜੋ, 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। *"ਭਾਰਤ ਲਈ" ਅਤੇ ਰਾਮਨ ਟੈਕ. & ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਇੰਜੀ. ਕੰ. & ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਮ ਸੋਲੰਕੀ ਟਰੇਡਰਜ਼"*

70. ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਉਪਾਅ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ: "ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ", ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 30 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ, ਕਮਾਈ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਏ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੇ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(1) ਅਧੀਨ ਅਟੈਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

i. ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਲਾਈ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਫੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ ਧਾਰਾ 5(1) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ 2002 ਐਕਟ ਦੇ.

ii. ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੰਪੱਤੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਜਾਂ 'ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਾਈ' ਨੱਥੀ ਨਹੀਂ ਹਨ "ਤੁਰੰਤ", ਅਜਿਹੀ ਗੈਰ-ਨੱਥੀ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ।

iii. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਸਿਰਫ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਆਰਜ਼ੀ. ਇਸ ਅਸਥਾਈ ਲਗਾਵ ਹੁਕਮ ਦਾ ਜੀਵਨ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(1) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਿਰਫ 180 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ।

iv. ਧਾਰਾ 5(2) ਅਧੀਨ ਆਰਜ਼ੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨੂੰ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਅਥਾਰਟੀ।

v. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(5) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਆਰਜ਼ੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ 30 ਦਿਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

vi. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(3) ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਰਜ਼ੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 5(1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਭਾਵ 180 ਦਿਨ ਜਾਂ ਉਸ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਧਾਰਾ 8(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ।

vii. ਧਾਰਾ 8(1) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਰਜ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ "ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ", ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ, ਕਮਾਈ ਜਾਂ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ 'ਤੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਨੇ 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 5(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਟੈਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਐਕਟ.

viii. ਉਪਰੋਕਤ ਐਸ.ਸੀ.ਐਨ. ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕਾਰਨ ਦਸੋ ਕਿ ਕਿਉਂ ਸਾਰੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ "ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ"।

ix. ਧਾਰਾ 8(2) ਐਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 8(1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਸ.ਸੀ.ਐਨ. ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਅੱਗੇ ਦੁੱਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ "ਐਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ" ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਦਰਜ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਐਸ.ਸੀ.ਐਨ. ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

x. ਧਾਰਾ 8(2) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 8(3) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੋਏ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ:

a. ਐਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੜ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਿਰਫ਼

i. ਜਾਂਚ ਦੀ ਅਵਧੀ 365 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਤੱਕ, ਜਾਂ

ii. ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੰਬਿਤਤਾ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ।

b. ਐਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਜਿਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

xi. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(4) ਅਧੀਨ, ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਟੈਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਵੇਗਾ। xiii. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(5) ਅਧੀਨ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਜੇਕਰ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

xiii. ਪਰ, ਧਾਰਾ 8(6) ਅਧੀਨ ਜੇਕਰ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਉੱਤੇ ਇਹ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਪਤੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇਵੇਗੀ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

xiv. ਧਾਰਾ 8(7) ਅਧੀਨ, ਜੇਕਰ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਅਪਰਾਧੀ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ, ਜਿਸ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 8(3) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸੰਪਤੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

xv. ਧਾਰਾ 8(8) ਅਧੀਨ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਹਿੱਤ ਹੈ, ਜੋ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੁਆਂਟੀਫਾਈਏਬਲ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਉਚਿਤ ਐਹਤਿਆਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਿਆ ਹੋਵੇ।

xvi. ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਵੀ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਪੀਲੇਟ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਹੜੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅੰਤਿਮ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

xvii. ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ, 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 26(1) ਅਧੀਨ ਅਪੀਲੇਟ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲੇਟ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਪੀਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਵੀ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਉਹ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ, ਸੋਧ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰੇਗਾ।

xviii. ਹੋਰ, ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 42 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਅਪੀਲ ਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਉੱਠਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਵਸਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 2002

ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਸਮੇਤ ਵਿਆਖਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਯਾਚੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ*। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਨਜ਼ਰੀਏ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ।

2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8

71. ਇਹ ਭਾਗ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਇ III ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਨਿਰਣਾ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ. ਇਹ ਵਿਧੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 48 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(5) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(4) ਜਾਂ 18(10) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਉਸਨੂੰ/ਉਸਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"8. ਅਧਿਕਰਣ।—(1) ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 18 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (10) ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉੱਤੇ, ਜੇਕਰ ਅਧਿਕਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ & ਓਆਰ.ਐਸ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਓਆਰ.ਐਸ. [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ, ਕਮਾਈ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੇ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਕੜੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਧਾਰਾ 17 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 18 ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਕਿ ਕਿਉਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ

ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਪਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਲਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ—
(a) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਵਿਚਾਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ;
(b) ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਧਿਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ; ਅਤੇ
(c) ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ,

ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸੰਪਤੀਆਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇਕਰ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(3) ਜੇਕਰ ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸੰਪਤੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ, ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸੰਪਤੀਆਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 17 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 18 ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਜਾਂ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਜਾਂ ਜ਼ਬਤ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਮੁਹਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ—

(a) *ਤਫਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਤੀ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮਿਆਦ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਯੋਗ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ; ਅਤੇ*

(b) ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (7) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 58B ਜਾਂ ਧਾਰਾ 60 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2A) ਅਧੀਨ *ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ* ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇਗਾ;

ਵਿਆਖਿਆ.—ਧਾਰਾ (a) ਅਧੀਨ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਤੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ, ਉਹ ਮਿਆਦ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਤਫਤੀਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(4) ਜਿਥੇ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਸਥਾਈ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਧਿਕਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੁਰੰਤ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1A) ਅਧੀਨ ਜਮੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1A) ਅਧੀਨ ਜਮੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਉਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

(5) ਜਦੋਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗੇ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

(6) ਜਦੋਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗੇ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

(7) ਜਦੋਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਅਪਰਾਧੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮੁਕੰਮਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਤਾਂ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਵਾ

ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ, ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਸਬੰਧੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਜਾਂ ਰਿਹਾਈ ਸਬੰਧੀ ਉਚਿਤ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਪਤੀ ਬਾਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ।

2019 ਦੇ ਐਕਟ 7 ਰਾਹੀਂ ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਗਣਨਾ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਟੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਤਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ। ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(3)(ਅ) ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਅਵਧੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਤਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਤਰਕ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਉਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 5(1) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਟੈਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਅਜਿਹੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਧਾਰਾ 5(5) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਅਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਧਾਰਾ 5(5) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਧਾਰਾ 44(1)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 5(1) ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਰਡਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੌ ਅੱਸੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ, ਧਾਰਾ 8(3) ਅਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਤਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਅਤੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਆਰਡਰ ਜ਼ਬਤੀ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 8(5) ਜਾਂ 8(7) ਜਾਂ 58ਬੀ ਜਾਂ 60(2ਏ) ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਰਡਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਿਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਆਰਡਰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਚਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

72. ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਧਾਰਾ 8(3)(a) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਮਿਆਦ ਬਾਰੇ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8(4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਵਿਧੀ 2002 ਐਕਟ ਦੇ. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਰੱਖਾਂਗੇ ਦੱਸੋ ਉਪ-ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੰਡ। ਉਪ-ਭਾਗ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ (3), ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਖੋਜ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕੀ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ/ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਰਸੀਦ ਲਈ ਕਿ ਸੰਪੱਤੀ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ, ਉਹ ਲਿਖਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇਗਾ ਧਾਰਾ 5(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੁਰਕੀ (ਆਰਜ਼ੀ) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤ ਜਾਂ ਜਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 18, ਅਤੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਜਾਂ ਧਾਰਨ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਫ੍ਰੀਜ਼ ਕਰਨਾ ਸੌ ਪੰਝੀ ਦਿਨ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਲੰਬਿਤ ਸਮਾਂ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (7) ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 58B ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 60(2A) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ। 2019 ਦੇ ਐਕਟ 7 ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਜਾਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਟੇਅ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ। ਦਲੀਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(3)(a) ਵਿੱਚ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਐਕਟ ਦਾਇਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੰਜਾਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਟੈਚਮੈਂਟ (ਆਰਜ਼ੀ) ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਜੋ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੱਥੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਧਾਰਾ 5(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਇਦਾਦ, ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਰਕੀ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(5) ਦਾ। ਮੰਨਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਾਰਾ 5(5) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਆਰਜ਼ੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਤੋਂ ਆਰਜ਼ੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 44(1)(ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੇ ਜੁਰਮ ਬਾਰੇ 2002 ਐਕਟ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਰਜ਼ੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ ਆਰਡਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੌ ਅੱਸੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਜਦਕਿ, ਸੈਕਸ਼ਨ 8(3) ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਠ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ- ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਬਾਅਦ 8 ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ

ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਆਰਡਰ ਅਤੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਆਰਡਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜ਼ਬਤੀ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(5) ਜਾਂ 8(7) ਜਾਂ 58B ਜਾਂ 60(2A) ਦੇ ਤਹਿਤ। ਦ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਆਰਡਰ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ 2002 ਐਕਟ, ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿਓ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

73. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੈ ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਕਬਜਾ ਲੈਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸੰਪਤੀ ਦੇ. ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਪਵਾਦ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਥਿਤੀ. ਉਸ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 5(1) ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਰਜ਼ੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਹੈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੇਜ਼ ਕਰੋ।2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(4) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਜ਼ਬਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਆਰਜ਼ੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5(4) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਆਰਜ਼ੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਸਮੇਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕੇਗਾ ਉਪ-ਅਧੀਨ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਆਨੰਦ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਭਾਗ (1) ਅਜਿਹੇ ਆਨੰਦ ਤੋਂ। 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਕੁਰਕ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜ਼ਬਤ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਪੋਸਟੂਲੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇੰਟਰਰੇਗਨਮ ਜੇਕਰ ਜਾਇਦਾਦ ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਟਾਈਟਲ ਵੇਸਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੀ ਹੈ ਪਾਰਟੀ, ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਵਲ ਨਤੀਜੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਹੈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ (4) ਦੀ ਧਾਰਾ 8।

74. ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ 2013 ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ 2019 ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਬਾਰੇ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 8(4) ਅਧੀਨ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅੰਪਚਾਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਬਸ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਨਿਯਮ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਕੇਸ-ਟੂ-ਕੇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

75. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ 2003 ਅਤੇ 2012 ਵਿੱਚ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਦੋਸ਼-ਮੁਕਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਜ਼ਬਤੀ ਮਾਡਲ ਸਵੀਕਾਰਯ ਹੈ, ਹਰ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਵਿਛੋੜਨ ਦੀ ਅਤਿ ਤੀਬਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ—ਜੋ ਕਿ ਉਦਯੋਗਿਕ/ਵਪਾਰਿਕ/ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਪਤੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧਾਰਾ 8(5) ਜਾਂ 8(7) ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅੰਪਚਾਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕਰ ਰਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੰਤਤਃ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੈਧ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਨਿਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਹੋਰ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਲਦੀ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਹੀ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

76. ਇਹ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਬਰੀਕਾਰੀ ਜਾਂ ਛੁੱਟਕਾਰੇ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਾਰ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਧਾਰਾ 8(4) ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਪਵਾਦ ਵਜੋਂ ਹੀ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸਮਾਨਤਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਫਾਰੈਸਟ ਅਫਸਰ & ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਮ ਜੀ.ਵੀ. ਸੁਧਾਕਰ ਰਾਓ & ਹੋਰ, ਜਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਸਵਾਲ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ & ਹੋਰ, 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ

77. ਅਧਿਆਇ I ਤੋਂ III ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ V ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਸੰਮਨ, ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 16 ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜੋ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਨ, ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਾਰਣ ਮੰਨਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ, ਜਦੋਂ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ 2002 ਐਕਟ ਨੇ ਸਿਰਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰਣ ਮੰਨਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਧਾਰਾ 17 ਦੇ 2002 ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"17. ਖੋਜ ਅਤੇ ਜਬਤੀ.—(1) ਜਿਥੇ *ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਉਪ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਰਤ ਹੈ,* ਆਪਣੇ ਕਬਜੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ (ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ) ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ—

(i) ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਗੁਣ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ

(ii) ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਕਬਜੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਾਂ

(iii) ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਕਬਜੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, [**] ਜਾਂ

(iv) *ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜੇ ਵਿੱਚ ਹੈ।*

ਤਾਂ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ—

(a) ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਮਾਰਤ, ਥਾਂ, ਜਹਾਜ਼, ਵਾਹਨ ਜਾਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ; (b) ਉਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਬਾਕਸ, ਲਾਕਰ, ਸੇਫ਼, ਅਲਮਾਰੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਿਸੈਪਟੀਕਲ ਦਾ ਤਾਲਾ ਤੋੜਨ ਲਈ ਜਿਥੇ ਤਾਲੇ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਲੋਜ਼ (a) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ;

(c) ਅਜਿਹੇ ਖੋਜ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਿਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ;

(d) ਜੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ *ਜਾਇਦਾਦ*'ਤੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਨਕਲਾਂ ਜਾਂ ਕਾਪੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ;

(e) ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਇੱਕ ਨੋਟ ਜਾਂ ਇੰਵੈਂਟਰੀ ਬਣਾਉਣਾ;

(f) ਸਹੁੰ ਉੱਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਭ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ;

(1A) ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਫ੍ਰੀਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ: ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ, ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਜਾਂ ਉਪ-

ਧਾਰਾ (7) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 58B ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2A) ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਅਧੀਨ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਇੱਕ ਫ੍ਰੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ[1]ਜਾਂ ਫ੍ਰੀਜ਼ਿੰਗ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਉਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ, ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫ਼ਾਫੇ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੱਖੇਗਾ।

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਧਾਰਾ 16 ਅਧੀਨ ਸਰਵੇਖਣ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਛੁਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ, ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਉਸ ਇਮਾਰਤ ਜਾਂ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਸਥਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1A) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਜਾਂ ਫ੍ਰੀਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਬਤੀ ਜਾਂ ਫ੍ਰੀਜ਼ਿੰਗ ਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਤੀਸ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1A) ਅਧੀਨ ਸੇਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫ੍ਰੀਜ਼ਿੰਗ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰੇਗਾ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੱਗੇ।]

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਧੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਟ 21 ਦੇ 2009, ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013 ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ — ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 157 ਅਧੀਨ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਗਾਊ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ

ਇਹ 2013 ਦੇ ਐਕਟ 2 ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 144(ii) (15-2-2013 ਤੋਂ ਲਾਗੂ), ਐਸ.ਓ. 343(ਈ), ਮਿਤੀ 8–2–2013 ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

2013 ਦੇ ਐਕਟ 2 ਦੁਆਰਾ, ਧਾਰਾ 144(i), ਉਪ-ਧਾਰਾ (14) ਲਈ (15-2-2013 ਤੋਂ ਲਾਗੂ), ਐਸ.ਓ. 343(ਈ), ਮਿਤੀ 2-2013 ਦੁਆਰਾ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (14), ਬਦਲਾਅ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ: "(14) ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਬਤੀ ਤੋਂ ਤੀਸ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰੇਗਾ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੱਗੇ।" ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ, ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ, ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ, ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਲਈ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਗਾਊ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂ ਮੰਤਰਾਲਾ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਸੂਚਨਾ ਲਈ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚੁਣੌਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਘਾਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਔਪਚਾਰਿਕ ਐਫ਼.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਜਾਂ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾ

78. ਇਹ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਕਿ 2002 ਦਾ ਐਕਟ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਸੰਪੂਰਣ ਕੋਡ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਸੈਕਸ਼ਨ 71ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 65ਏ ਦੇ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ, ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਜ਼ਬਤੀ, ਜਾਂਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਅਤੇ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4ਏ ਅਤੇ 5ਏ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 71ਏ ਦਾ ਓਵਰਰਾਈਡਿੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ—ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਣਗੇ।

65. ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।—ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਾਰੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ, ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਜ਼ਬਤੀ ਜਾਂਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।

4. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ।—(1) ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (45 ਦੇ I860) ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। (2) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਸਮਾਨ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਜਾਂ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ।

5. ਬਚਾਉ।—ਇਸ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ, ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਨ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਨ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4(2) ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ (ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਪੜਤਾਲ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਅਨਜਥਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਨਕਟਮੈਂਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂਚ, ਪੜਤਾਲ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਜਾਂ ਅਨਜਥਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਜਾਂ ਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਵਿਰੋਧੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਸ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

79. ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ, 2002 ਦਾ ਐਕਟ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਵੈ-ਸੰਭਾਲਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ; ਧਾਰਾ 17 ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਕੋਈ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜੇ ਵੀ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ

ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਵਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉੱਚ-ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੇ ਹਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਨਿਰਮਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ। 2019 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸਮੇਤ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੀਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ & ਓਆਰਐਸ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਓਆਰਐਸ. [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

80. ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਖੋਜ ਤਬ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਏ ਅਨੁਸੂਚੀਤ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 157 ਅਧੀਨ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਤਹਿਤ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਬੇਬਾਕ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦਾ ਐਕਟ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਹੈ ਅਤੇ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਸੰਪੂਰਣ ਕੋਡ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਤੱਥ ਨਾਲ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਹੈ; ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਪਰਾਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੀ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜੋ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ।

81. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹੈ, ਧਾਰਾ 17 ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਨਿਰਮਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਉੱਚ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣਾ, ਜੋ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਹਨ (ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿ ਸੀਵੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਤਰਕਤਾ

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਜਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਰਤ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਧਾਰਣਾ ਬਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਅਜੂਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ (2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਅਤੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਅਗਾਊ ਭੇਜਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਬੰਧੀ ਨਿਆਂਪੂਰਣ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਮੁਖੀ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਨੁਸੂਚੀਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 2002 ਦਾ ਐਕਟ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਅਜੂਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

82. 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਇਸ ਲਈ, ਸਿਰਫ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੈ।

83. ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਾਰਵਾਈ, ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਸਮੇਤ, ਅੰਤਤਃ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 62 ਅਧੀਨ ਵੇਖਵਾਸੂ ਖੋਜ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸਮੇਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਲਗਾਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ 2002 ਐਕਟ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪੂਰਨ ਮਲ[3] ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 ਅਧੀਨ ਨਿਰੀਕਸ਼ਣ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ

ਗਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਸੀ (ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖੋ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਅਫਸਰ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਸਰਕਲ-ਬੀ, ਮੇਰਠ[4]। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਰ.ਐਸ. ਸੇਠ ਗੋਪੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਨ. ਸੇਨ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਕਲੈਕਟਰ ਆਫ ਕਸਟਮਜ਼ & ਓਰਸ.[5], ਕਸਟਮ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 105 ਅਤੇ 136 ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਡਾ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ[6] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਫਈਆਰਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਵਿਆਖਿਆ ਅਪਣਾ ਕੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਲਮ ਅਤੇ ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

84. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(2) ਅਨੁਸਾਰ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਬੰਧੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੇੜਛਾੜ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਿਆਂਪੂਰਣਤਾ ਸਮੇਤ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ, 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(4) ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਕਤ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋ ਕਾਜ਼ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਵਾਸੂ ਖੋਜ ਅਤੇ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 62 ਅਧੀਨ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਨਮਾਨੇ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਨ।

85. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜ਼ੋਰ ਕੋਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਮੁਖੀ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਸ਼ਬਦ ਹੈ "ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ" ਜੋ ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਖੋਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 165 ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਚਾਰਜ ਜਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਣ ਦੇ ਯਕੀਨੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਉਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ) ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਵੈ-ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਆਮ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਜੋ, ਇਸ ਲਈ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 71 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

86. ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 2005 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮਾਂ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਜਬਤੀ ਜਾਂ ਫਰੀਜ਼ਿੰਗ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਦੇ ਢੰਗ, ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਜਬਤੀ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਅਵਧੀ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ 3(2) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਬਾਵਜੂਦ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਮਿਟਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਣਬਦਲੀ ਰਹੀ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, ਇਹ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਅਣਬਦਲੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਨਿਯਮ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਨਿਯਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਨਿਯਮ 3(2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਭ੍ਰਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ

87. ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਧਿਆਇ V ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 2019 ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ (ਨੰ.2) ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 18 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦੇ ਮਿਟਾਉਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(1) ਦੇ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ

ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ — ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸ਼ਡਿਊਲ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 157 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਗਈ, ਆਦਿ। ਸੋਧੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 18 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

*"18. ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ.--(1) ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਜਾਂ ਖਾਸ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਅਧਿਕਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ (ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ, ਮਾਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੇਠ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਲੁਕਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਜਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਜੀ ***

ਐਚ **ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ 2019 ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ (ਨੰ.2) ਐਕਟ, ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਦੁਆਰਾ ਮਿਟਾਇਆ ਗਿਆ (ਲਾਗੂ 1-8-2019).

ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਐਕਟ 21 ਆਫ 2009, ਸੈਕਸ਼ਨ 80 ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਲਾਗੂ 1-6-2009) ਅਤੇ (2) ਜਿਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਜਬਤੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੈਫਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ, ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(3) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ, ਜੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੌਬੀਸ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਉੱਚ ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਨੇੜਲੇ ਗੈਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਚੌਬੀਸ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੇੜਲੇ ਗੈਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਉੱਚ ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(4) ਜੇਕਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੌਬੀਸ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਗੈਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਉੱਚ ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਚੌਬੀਸ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਗੈਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਉੱਚ ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(5) ਜਿਸ ਗੈਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਨਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਅਧਿਨਿਯਮ 2 ਦੇ 2013, ਧਾਰਾ 15 ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ, (15-2-2013 ਨੂੰ ਲਾਗੂ, ਐਸ.ਓ. 343(ਈ), ਮਿਤੀ 8-2-2013)। ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ, ਛੋਡਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ:

"ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਤਾਂ ਤਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ, ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਦੀ ਧਾਰਾ 157 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਲੈਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਡੀਸ਼ਨਲ ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਦਫਤਰ ਜਾਂ ਮੰਤਰਾਲਾ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਸੂਚਨਾ ਰਾਹੀਂ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ" (6) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਗਵਾਹ ਬਣਨ ਲਈ ਕਹੇਗਾ, ਅਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(7) ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੋਜ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਚੀ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

(8) ਕੋਈ ਵੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਖੋਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(9) ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਖੋਜੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਖੋਜ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਵੇ:

***

(10) ਅਧਿਕਾਰੀ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਦਾਖਲ ਕਰੇਗਾ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਬਤੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ, ਅਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ।"

2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਮਿਟਾਉਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਲਈ, ਇਹੀ ਗੱਲ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18(1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਅਧੀਨ ਵੀ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਕਸਰਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਮਾਨ ਬਿਲਟ-ਇਨ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ।

(ii) ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ ਏ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 2 ਵਿੱਚ, ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸਿਜ਼ ਐਕਟ, 1985 (61 ਦੇ 1985) ਦੀ ਧਾਰਾ 36 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।" "25. ਜੇਕਰ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਛਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਗੈਜ਼ਿਟਿਡ ਅਫ਼ਸਰ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੋਜਿਆ ਜਾਣਾ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮੁੱਲਵਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਤਰਕ ਵੈਸੇ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੈਜ਼ਿਟਿਡ ਅਫ਼ਸਰ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਾਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਵਜਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖੋਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੌਖਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਕੁਝ ਸਵਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਗੈਜ਼ਿਟਿਡ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਖੋਜ ਦੇ ਸਮੇਂ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 50 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 50 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦਾ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜੇਕਰ, ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 18(8) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਈ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਕੋਲ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 18(10) ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰਿਟੈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਅੰਤਰਨਿਰਮਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਧੀਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਏ ਧਨ ਦੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਸਬੰਧੀ ਤੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਕਿ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 165 ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤਲਾਸ਼ੀ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਤੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ/ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਪਰਿਣਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 18 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮਨਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਜਾਏ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਇਦਾਦ (ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਏ ਧਨ) ਦੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ, ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ।

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ

88. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਢੰਗ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 19 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਉਪ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਜਾਂ

ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਧਿਕਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋਲ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਧਾਰਾ 19 ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰਨਿਰਮਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ। ਇਹ ਲਿਖਤੀ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੌਰਾਨ, ਅਜਿਹੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ, ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ, ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ, ਇੱਕ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੱਧਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਤੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਹ, ਇਹ ਵੀ ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂਕਿਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਜੋ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਸ

"19. ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ.—(1) ਜੇਕਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਜਾਂ ਖਾਸ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ (ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗਾ।

(2) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ, ਮੁਹਰਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੱਖੇਗਾ।" (3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਚੌਬੀਸ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਨਿਆਇਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ:

ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਬੀਸ-ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ *ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ* ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਚੁਣੌਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਫਾਇਲਿੰਗ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦਕਿ, 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨਲ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 41 ਅਧੀਨ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 154 ਅਧੀਨ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ। ਭਾਵੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਔਪਚਾਰਿਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ *ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ* ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੋਵੇਗਾ।

89. ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਤੰਤਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਸਮਨਵਿਤ ਉਪਾਯਾਂ ਲਈ ਤਾਲਮੇਲ ਸਮੇਤ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ III ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਕਸਦਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਅਧਿਕਰਣ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਧਿਆਇ VIII ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਵੇਖਣ, ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 2002 ਦੇ ਐਕਟ

ਦੇ ਅਧਿਆਇ VIII ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਧਿਕਰਣ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ VIII ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਰਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ III ਅਤੇ V ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਰਣ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਅੱਗੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਣ ਲਈ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਰੰਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜੋ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੇਮਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 ਸਮੇਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐਲਾਨਿਆ ਕਿ ਕਸਟਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 104 ਕਸਟਮ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਕਸਟਮ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 135 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ, ਪਦਮ ਨਾਰਾਇਣ ਅਗਰਵਾਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਕਸਟਮ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ” ਨੂੰ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸ਼ਬਦ “arrêter” ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “ਰੋਕਣਾ ਜਾਂ ਰੁਕਣਾ”। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ

"ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ

36. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੱਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸੱਤਾ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ "ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ" ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 132, 133, 135, 135-ਏ ਜਾਂ 136 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਹਨ ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸੱਤਾ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮਨਮਰਜੀ, ਖਿਆਲਬਾਜੀ ਜਾਂ ਫੈਨਸੀ ਉੱਤੇ ਵਰਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

37. ਧਾਰਾ[134] ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਦੇਵੇ। ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

38. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਸ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਿਆਰ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਜਾਂ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। …"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਐਚ ਐਡ: ਕਸਟਮ ਐਕਟ, 1962 ਦੀ ਧਾਰਾ 104।

2002 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਵਿੱਚ ਸਮਾਹਿਤ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਸਖਤ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਮਿਆਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 44(1)(ਬੀ) ਦੇ

ਅਧੀਨ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ। ਜੇਕਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1973 ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਉੱਚ-ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 44(1)(ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉੱਚ-ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਵਿੱਚ ਖਰਾ ਉਤਰਿਆ ਹੈ

*ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਗ੍ਰੈਨਾਈਟਸ** , ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕਾਰਣਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ, *ਮੈਸਰਜ਼. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਬਿਪਨ ਕੁਮਾਰ*** ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਉੱਚਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਉੱਚਤਮ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਵਿਵੇਕ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2005 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 73 ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਸਬੰਧੀ ਫਾਰਮਾਂ ਅਤੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ *ਅਹਿਮਦ ਨੂਰਮੁਹੰਮਦ ਭੱਟੀ***, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਅਤਾਰਕਿਕ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। (ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖੋ *ਮਨਜੂਰ ਅਲੀ ਖਾਨ****).

90. ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਸੀਂ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ

91. 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ 2013 ਵਿੱਚ ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ:

"24. ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ.— ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦਾ ਬੋਝ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ।"

2013 ਦੀ ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਐੱਫ ਏ ਟੀ ਐੱਫ ਦੀਆਂ 2012 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀਨਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, ਪਾਲੇਰਮੋ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਫਾਇਨਾਂਸਿੰਗ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਾਯ ਅਪਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੋਧ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:

"ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਐਕਟ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਧੀਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਾਲ 2005 ਅਤੇ 2009 ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੁਆਰਾ ਅਕੇਲੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਪੈਸਿਫਿਕ ਗਰੁੱਪ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ 'ਤੇ, ਜੋ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਨਤਾ ਮਿਆਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹਨ। ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਿਆਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵੀ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ।"

ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਨੇ ਧਾਰਾ 24 ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ:

"24. ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।"

ਤਦ ਬਾਅਦ, ਵਿੱਤ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ:

"ਕਮੇਟੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਕੇਵਲ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬਲਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 2013 ਦੇ ਐਕਟ 2 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਜੋ 15.2.2013 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"24. ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ।—ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ,

(a) ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਅਤੇ

(b) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ, ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।" ਸੋਧੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸਾਫ ਭਾਸ਼ਾ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ (ਸਾਰੀਆਂ) ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ "ਕਾਰਵਾਈ" ਨੂੰ 2002 ਐਕਟ ਜਾਂ 1973 ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਜਿਸ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ

ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀਆਂ (ਅਧਿਆਇ VIII ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ) ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੇ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬਿਨੈ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਧਾਰਾ 24) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਅੰਤਤਃ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟਿੰਗ ਲਈ ਅਟੈਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਹ 2002

92. ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਫ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ "ਕਿਸੇ" ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ "ਅਥਾਰਟੀ" ਜਾਂ "ਕੋਰਟ" ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ "ਅਥਾਰਟੀ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਅਡਜੂਡੀਕੇਸ਼ਨ ਲਈ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਅਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਰੰਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ[48]। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਦੇਖੋ ਪਰਵੇਜ਼ ਪੁੱਤਰ ਇਕਬਾਲ ਚੌਧਰੀ (ਉੱਪਰ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 36 ਵਿੱਚ) ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਕਬਜ਼ਾਈ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਪਰਾਧਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਖਤ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਿਆਰ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਇਹੀ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ।

93. ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਭਾਗ (ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ)) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ 'ਤੇ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਭਾਗ, ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਕਾਰਨ, ਕਲੋਜ਼ (ਏ) ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਦੂਜੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ)) ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਵਰਤੀ ਗਈ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ "ਮਾਨ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਹੈ। ਜਦਕਿ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਕਲੋਜ਼ (ਏ) ਅਧੀਨ) ਵਰਤੀ ਗਈ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ "ਜਬ ਤਕ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਹੈ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ***ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ*** ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਅੱਗੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀ ਨੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਤੱਥ ਦੀ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੋਝ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਜਾਇਦਾਦ (ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ) ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

94. ਅਸੀਂ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਿਆਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਆਖਿਆ ਕਲੋਜ਼ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ, ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ "ਤੱਥ" ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: "3. ਵਿਆਖਿਆ ਕਲੋਜ਼।—ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚੋਂ ਉਲਟ ਇਰਾਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਵੇ:—

"ਤੱਥ."—"ਤੱਥ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ—

8. ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ, ਜੋ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;
9. ਕੋਈ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਚੇਤਨ ਹੈ।"

ਸਾਨੂੰ “ਸੰਬੰਧਿਤ”, “ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਤੱਥ” ਅਤੇ “ਦਸਤਾਵੇਜ਼” ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਉੱਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ “ਸਬੂਤ” ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"3. ਵਿਆਖਿਆ ਧਾਰਾ.—ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚੋਂ ਉਲਟ ਇਰਾਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਵੇ:—

“ਸਬੂਤ”.—“ਸਬੂਤ” ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ—

10. ਸਾਰੇ ਬਿਆਨ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਜਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,
11. ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;
12. “ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਮੇਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ], ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”

ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਨ:

"3. ਵਿਆਖਿਆ ਧਾਰਾ.—ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚੋਂ ਉਲਟ ਇਰਾਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਵੇ:—

“ਸਾਬਤ”.—ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਸੰਭਵ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ, ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਅਧੀਨ, ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।” “ਅਸਾਬਤ”—ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਅਸਾਬਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮੌਜੂਦ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾ-ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਸੰਭਵ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ, ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਅਧੀਨ, ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

“ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।” — ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

***

4. “ਮਾਨ ਸਕਦੇ ਹਾਂ”।—ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮੰਗ ਸਕਦੀ ਹੈ।

“ਮਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ”।—ਜਦੋਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਮੰਨੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

“ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ”।—ਜਦੋਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਮੰਨੇਗੀ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ।”

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹੈ, ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ, ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਿਤ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਜਾਂ ਭਾਰ, ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

95. ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ/ਬਚਾਅ ਪੱਖੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ & ਅਨੁ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਧਾਰਣਾ ਸੰਸਦ/ ਕਿਸੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚੋਲਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਿਰਫ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੀ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਬਨਾਮ ਮੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਉਮਰ & ਓਰਸ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਿਯਮ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੀਵਾਸ਼ਮ ਸਿਦਾਂਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਲਈ ਬੇਗਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਨਿਯਮ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇਕਰ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਨਿਯਮ ਜੋ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਪੈਂਡੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਪੇਟਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਡੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ***ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ*** ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ***ਸ਼ੰਭੂ ਨਾਥ ਮਹਿਰਾ ਬਨਾਮ ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਰਾਜ*** ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਧਾਰਾ 106 ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਅਭਿਯੋਗ

ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰੇ, ਪਰ ਇਹ ਧਾਰਾ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਅਨੁਮਾਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਸ਼ੰਭੂ ਨਾਥ ਮਹਿਰਾ* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 33 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"33. ਤੱਥ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਤੋਂ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਬਾਰੇ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਨੁਮਾਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਤੱਥ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੰਦੇਹਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਬਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੈੱਟ ਆਫ ਸਾਬਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ

ਐਚ ਸੁਪਰਾ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 545 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 114 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਭਵ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ, ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗੀ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਹਿਤੇਨ ਪੀ. ਦਲਾਲ* ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 22 ਅਤੇ 23 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"22. ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਨੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 138 ਅਤੇ 139 ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ "ਮਾਨ ਲਵੇ" ਕਿ ਚੈੱਕ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਉਸ ਰਕਮ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਚੈੱਕ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਸਟੇਟ ਆਫ ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਏ. ਵੈਦਿਆਨਾਥ ਅਯਰ* ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਾਨ ਲਵੇ ਜਿੱਥੇ ਮਾਨ ਲੈਣ ਦੇ ਤੱਥਾਕਥਿਤ ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। "ਇਹ ਆਮ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

(ਉੱਥੇ ਪੰਨਾ 65, ਪੈਰਾ 14 ਵਿੱਚ)। ਅਜਿਹਾ ਮਾਨ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੇ ਮਾਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਲਤ "ਮਾਨ ਸਕਦੀ ਹੈ" ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਤ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ। ਮਾਨ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੇ ਮਾਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤੇ ਇਹ ਲੋੜ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਤੱਥ ਦੇ ਮਾਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਜੋ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾ-ਅਸਤਿਤਵ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

23. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੱਥ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਮਾਨ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਤਬ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ,

"ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਸੰਭਵ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ, ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ"36।

ਇਸ ਲਈ, ਖੰਡਨ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਚਾਅ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਾ ਤਾਂ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਭਵ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਮਾਨਕ "ਸਮਝਦਾਰ ਮਨੁੱਖ" ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।*

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ[37] ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ***ਨੂਰ ਆਗਾ***[52] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 24 ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਕਟ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੰਡੇਟ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ

ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹੋਰ, ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਰੱਖਣਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੋਝ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਬੂਤੀ ਬੋਝ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਬੂਤੀ ਬੋਝ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ, ***ਐਮਕੇ ਸਿਲਕ***[3] **ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ**

ਧਾਰਾ 3, ਸਬੂਤ ਐਕਟ

ਧਾਰਾ 57(ਏ) ਦਾ (ਬਾਹਰੀ) ਅਬਕਾਰੀ ਐਕਟ, 1 ਦਾ 1077; (ii) ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 105, 106, 113ਏ ਅਤੇ 118; (iii) ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 139; (iv) ਅਫੀਮ ਐਕਟ, 1878 ਦੀ ਧਾਰਾ 9; (v) ਪੀਓਸੀਐਸਓ ਐਕਟ, 2012 ਦੀ ਧਾਰਾ 30; (vi) ਖੁਰਾਕ ਮਿਲਾਵਟ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1954 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 6/7; (vii) ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 10ਸੀ; (viii) ਕਸਟਮ ਐਕਟ, 1962 ਦੀ ਧਾਰਾ 134ਈ; (ix) ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੀ ਧਾਰਾ 44ਈ; (x) ਸੋਨੇ (ਕੰਟਰੋਲ) ਐਕਟ, 1968 ਦੀ ਧਾਰਾ 58. ਬੀ; (xi) ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਜੰਤੂ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1972 ਦੀ ਧਾਰਾ 57; (xii) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿਨਿਮਯ ਐਕਟ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 18; (xii) ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਜ੍ਞਾਨਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1985 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 54 ਅਤੇ 54; (xiv) ਮਹਾਮਾਰੀ ਰੋਗ ਐਕਟ, 1897 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 35 ਅਤੇ 35ਬੀ; (xv) ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987 ਦੀ ਧਾਰਾ 21; (xvi) ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 20; ਅਤੇ (xvii) ਬਾਲ ਯੌਨ ਸੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਐਕਟ, 2012 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 29 ਅਤੇ 30। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਉਲਟ ਬੋਝ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਤਬ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਦਲਾਅ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਹੋਰ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ

ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਜੋ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ, ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੇ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਮੂਲ ਜਾਂ ਆਧਾਰਭੂਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ, ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਅਪਰਾਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਪਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ (ਨੰ.2) ਐਕਟ, 2019 ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਆਧਾਰਭੂਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਬਣੇਗੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਾਰਨਿਕ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

98. ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੇਠ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਕੇ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਲਾਹ* ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਬੇਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਹੋਰ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਂ ਖਾਸ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਔਪਚਾਰਿਕ ਵਿੱਤੀ ਸਿਸਟਮ ਸਮੇਤ

ਇਸਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਵੇਦੀ ਉੱਤੇ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵੇਲੇ, ਇਸਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਵੀ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

99. ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(ਅ) ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਣਾ ਤਦ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਿੱਧੀ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਇੱਕ ਮੂਲ ਤੱਥ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਮੇਤ। ਇਹ ਮੂਲ ਤੱਥ ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੋਝ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ — ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਬਦ "ਧਾਰਣਾ" ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਧਨ-ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

100. ਅਜਿਹਾ ਬੋਝ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਚੁਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਾਫੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11445 ਅਨੁਸਾਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸੰਭਵ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੁਦਰਤੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ, ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ, ਅਤੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ [ਧਾਰਾ 24(ਅ)] ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਨਕ ਅਨੁਸਾਰ ਬੇਤੁਕਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਅਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ।

101. 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(ਬੀ) ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ "ਮਾਨ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੱਥਾਤਮਕ ਧਾਰਣਾ ਜਾਂ ਵਿਕਲਪਿਕ ਧਾਰਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ***ਏ. ਵਿਜੈਕਾਂਤਾ ਜਯੇਸਤੀ*** ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 14 ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ "ਸ਼ੈਲ ਪ੍ਰੀਜ਼ਿਊਮ" ਅਤੇ "ਮੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਿਊਮ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਭਾਜਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

"(14)..... ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਾਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਧਾਰਣਾ ਤੁਰੰਤ ਉੱਠਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਾਮਾਨਿਆ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ 'ਸ਼ੈਲ ਪ੍ਰੀਜ਼ਿਊਮ' ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ 'ਮੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਿਊਮ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਤੱਥ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮੁਹਾਵਰੇ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹਨ, ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਪਰ ਐਸ. 4 ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਐਕਟ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਨਾਲ ਪਰੀ ਮਟੀਰੀਆ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਣਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਅਰਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਸ਼ੈਲ ਪ੍ਰੀਜ਼ਿਊਮ' ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਜਦੋਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਮਨੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।" ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਉਠਾਏ ਜੋ ਐਸ. 4 ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੱਥ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਾਂਗ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਨਿਆਂ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖਾ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ....."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਮੁੜ ਕੇ, ਐਮ. ਨਰਸਿੰਘਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਏ.ਪੀ. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 13 ਅਤੇ 17 ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

“13. ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ “ਮਾਨ ਸਕਦਾ ਹੈ” ਅਤੇ “ਮਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ” ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ

ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ “ਤੱਥ ਅਨੁਮਾਨ” ਜਾਂ “ਵਿਕਲਪਿਕ ਅਨੁਮਾਨ” ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ “ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ” ਜਾਂ “ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਨੁਮਾਨ” ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(1) ਵਿੱਚ “ਮਾਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ” ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਦਾ ਇਕੋ ਅਰਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

*** *** ***

17. ਅਨੁਮਾਨ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੱਥ ਦਾ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਸਾਬਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਤੱਥ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਕਰੇਗਾ। ਅਨੁਮਾਨ ਹੋਰ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਅੰਤਿਮ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਸਥਿਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੱਥ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਖਿੱਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਤਕ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਅਨੁਮਾਨ ਯਾ ਤਾਂ ਖਾਰਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਦੂਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।”

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(b) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਤਦ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦਾ ਮੂਲ ਤੱਥ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਲਿੰਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ ਧੋਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(b) ਅਧੀਨ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਮਾਮਲੇ, ਭਾਵ ਧਾਰਾ 24(a) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 24(b) ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ

24(a) ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕ ਦਾ ਲਗਭਗ ਉਹੀ ਤਰੀਕਾ ਧਾਰਾ 24(b) ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਰਾਬਰ ਮਾਪਦੰਡ ਨਾਲ।

103. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਧਾਰਾ ਭਾਵ 24 ਦਾ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਜਾਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ

104. "ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(1)(v) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 43 ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 43 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

ਅਧਿਆਇ VII

ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ

43. ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ।—(1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ, ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ, ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੂਚਨਾ ਰਾਹੀਂ ਇਲਾਕੇ ਜਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਜਾਂ ਕੇਸ ਜਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ ਜਾਂ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਆਖਿਆ।—ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ, "ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਰੰਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

(2) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਵੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ, ਕੋਡ ਅਧੀਨ, ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 43 ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 44 ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"44. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ।—(1) ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ,

59[* * *] ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਉਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਖੇਤਰ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ, ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ; ਜਾਂ]

(ਬ) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, *ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ* ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।]

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਉੱਤੇ, ਜੇਕਰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਜਿਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ; ਜਾਂ]

59 ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013, ਐਸ. 26(1), ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ (ਅ) ਲਈ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ (15-2-2013 ਨੂੰ ਲਾਗੂ, ਐਸ.ਓ. 343(ਈ), ਮਿਤੀ 8-2-2013)। ਬਦਲੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ (ਬ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ:

"ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਖੇਤਰ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ, ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ; ਜਾਂ"

ਸ਼ਬਦ "ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਉੱਤੇ" ਐਕਟ 20 ਦੇ 2005, ਐਸ.6, ਦੁਆਰਾ ਹਟਾਏ ਗਏ (1-7-2005 ਨੂੰ ਲਾਗੂ)।

ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013, ਐਸ. 26(1), ਦੁਆਰਾ "ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ" ਲਈ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ (15-2-2013 ਨੂੰ ਲਾਗੂ, ਐਸ.ਓ. 343(ਈ), ਮਿਤੀ 8-2-2013)।

59 [ਵਿੱਤ (ਨੰ.2) ਐਕਟ, 2019, ਐਸ.ਈ. 199(i) ਦੁਆਰਾ (1-8-2019 ਨੂੰ ਲਾਗੂ) (ਈ) ਜੇਕਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਧੀਨ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬ), ਤਾਂ ਇਹ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਉੱਤੇ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉੱਤੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ ਜਿਸ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(d) ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਣਵਾਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਟਰਾਇਲ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।]

ਵਿਆਖਿਆ.—ਸੰਦੇਹ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ,—

(i) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਨੋਂ ਸੈੱਟਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਸੁਣਵਾਈ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(ii) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਗਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਗਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਰ ਸਬੂਤ, ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ, ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਮੂਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।]

(2) ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸੰਬੰਧੀ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 439 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਦੇ ਖੰਡ (b) ਅਧੀਨ

ਸ਼ਕਤੀ ਸਮੇਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ "ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ" ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ "ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ" ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲੌਜ਼ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਛੋਟ 2013 ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਕਟ, ਸੈਕ. 21 (15-2-2013 ਨੂੰ ਐਸ.ਓ. 343(ਈ), ਮਿਤੀ 8-2-2013) ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੈ।

ਵਿੱਤ (ਨੰ.2) ਐਕਟ, 2019, ਸੈਕ. 199 (1-8-2019 ਨੂੰ ਲਾਗੂ) ਨੇ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ 20 ਦੇ 2005, ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013 ਅਤੇ ਵਿੱਤ (ਨੰ.2) ਐਕਟ, 2019 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੈੱਟ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013 ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਤ (ਨੰ.2) ਐਕਟ, 2019 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਸੈਕਸ਼ਨ 44 ਦੇ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਵਿੱਚ ਖੰਡ (a), ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ:

"44. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ।—(1) ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ,

(a) ਤਹਿਤ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਕੇਵਲ ਉਸ ਖੇਤਰ ਲਈ ਗਠਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ, ਅਜਿਹੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ; ਜਾਂ,"

2013 ਦੇ ਸੋਧ ਅਤੇ ਇਸ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਲਾਗੂ, ਧਾਰਾ (a) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"44. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ।—(1) ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ,

(a) ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਉਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਖੇਤਰ ਲਈ ਗਠਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ, ਅਜਿਹੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ; ਜਾਂ,"

...

2013 ਦੇ ਸੋਧ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਨ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮੇਤ।

ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਅਜਿਹੇ (ਨਿਰਧਾਰਿਤ) ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਖੇਤਰ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਥੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੋਧੀ ਗਈ ਧਾਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਸੁਆਲਤਾ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਸਿਰਫ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਥੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 71 ਅਨੁਸਾਰ।

ਧਾਰਾ 44 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਕ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ। *ਪ੍ਰਾਇਮਾ ਫੇਸੀ*, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ

ਅਸਰ, ਜੋ 2013 ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਵਾਲਾ ਅਸਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਅਜਿਹੇ ਸੋਧ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਜਗ੍ਹਾ x ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਗ੍ਹਾ x ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ (ਰਾਜ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵੀ) ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੰਬਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜੀ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇ।

ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ।

108. ਧਾਰਾ 44 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਦੀ ਗਈ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਐਕਟ 20 ਦੇ 2005, ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013 ਅਤੇ ਵਿੱਤ (ਨੰ.2) ਐਕਟ, 2019 ਰਾਹੀਂ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 2013 ਦੀ ਸੋਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ:

ਸੀ "44. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ।—(1) ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ,

*(ਅ)*****

*(ਬ)****"*

ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ****** ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ **(ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ, ਬਿਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਿਤ ਕੀਤੇ);

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਵਿੱਤ (ਨੰ.2) ਐਕਟ, 2019 ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"44. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ।—(1) ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ,

*(ਅ)****

*(ਬ)****

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ, ਜੇਕਰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਬਣਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ,

ਐਚ ****" ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ; ਜਾਂ

...

2019 ਦੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 44 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ) ਨੇ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ, 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਧੀਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਤਹਿਤ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ ਸੰਜੋਗ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ (ਪੀਐਮਐਲਏ) ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੁੜ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕਲੋਜ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ "ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ" ਵਜੋਂ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ

ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ, ਕਿਵੇਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

109. ਇਸ ਕਲੋਜ਼ ਵਿੱਚ [ਸੈਕਸ਼ਨ 44(1)(ਬੀ)] ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019 ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਆ ਕੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਰਾਇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਵਲ ਇਸ ਸੰਦੇਹ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ V ਅਤੇ VIII ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਉਹ ਇਹ ਰਾਇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਜੇ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਆਇ V ਅਤੇ VIII ਅਧੀਨ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅੱਗੇ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਵੀ ਲੰਬਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਪਿੱਛੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ, ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੋਣ ਦਾ।

110. ਅਸੀਂ ਹੁਣ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 44 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਸੀ) ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨੂੰ 2013 ਦੇ ਐਕਟ 2 ਰਾਹੀਂ ਸੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"44. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ।—(1) ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 (1974 ਦਾ 2) ਵਿੱਚ ਸਮੂਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ,—

(a)***

(b)***

(c) ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਨੇ ਤਹਿਦੀਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਣਾ ਲਈ ਹੈ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ

ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਸੰਜਣਾ ਲਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ, ਤਹਿਦੀਲ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗੀ ਜਿਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਡੀ. ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 44 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਏ) ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਕਲੋਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਲੋਜ਼ ਲਈ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਹਿਦੀਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਅਪਰਾਧ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਹਿਦੀਲ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅਪੀਲ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਨਤੀਜਤਨ, ਸੈਕਸ਼ਨ 44(1)(ਸੀ)...

"28. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਜੱਜ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਖਾਸ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕੇਸ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜੱਜ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ ਖਾਸ ਜੱਜ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਧਾਰਾ 407(1) ਅਤੇ (8) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਾਏ ਬਰੇਲੀ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 407 ਅਧੀਨ, ਭਾਵੇਂ 2 ਪੱਧਰਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਧਾਰਾ 407(1)(ਛੇ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਧਾਰਾ 407(8) ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਤੁਲਾਕਸ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜੱਜ ਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਿਕ ਅਪੀਲ

ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਲਾ ਸੋਧ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 7(1) ਵਿੱਚ ਨਾਨ ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 44 ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਿਚਕਿਚਾਹਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14, 20(3) ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

112. ਧਾਰਾ 44 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਡੀ) ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸਾਫ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਉਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਤੀ (ਨੰਬਰ 2) ਐਕਟ, 2019 ਰਾਹੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਸ਼ੱਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ"। ਇਸ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੰਡ ਦੁਆਰਾ ਖੰਡ (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਖੰਡ (ਆਈ) ਵਿੱਚ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਵਾਂ ਸੈੱਟਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਉਸੇ ਭਾਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਇੱਕੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਚਲ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸਨੂੰ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਜ਼ਮਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਖੰਡ (ਦੂਜਾ) ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੰਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ

ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਿਨਾਂ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਨਾ ਬਚੇ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੇ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਲਿਆਏ ਜਾਣ, ਜਿਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰੇ ਜਿਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸੰਬੰਧੀ ਉਸੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਮੇਤ ਅਦਾਲ

113. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਭਾਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਦਬਾਅ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਚ ਫੋਰਮ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਚੂੰਕਿ ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਸੀ. ਐਕਟ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ, ਆਦਿ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਮਾਮਲੇ ਦਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

114. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 44 ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਧਾਨਿਕ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮਨ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਜ਼ਮਾਨਤ

115. 2002 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧਿਆਇ 7 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 44(2), 45 ਅਤੇ 46 ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਪਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਧਾਰਾ 45 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦੋਹਰੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 45 ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"45. ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਬਣਾਉਣਾ।—(1) *ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ—*

(i) *ਲੋਕ ਅਭਿਯੋਜਕ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ; ਅਤੇ*

(ii) *ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਅਭਿਯੋਜਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜੋ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ:*

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਸੋਲ੍ਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਜਾਂ ਔਰਤ ਹੈ ਜਾਂ ਬੀਮਾਰ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ, [57] ਜਾਂ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ:

ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ ੪ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ— (i) ਡਾਇਰੈਕਟਰ; ਜਾਂ

(ii) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਮ ਜਾਂ ਖਾਸ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

57(1)(A) ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚਿਤ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਦ

ਤੱਕ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਜਾਂ ਖਾਸ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ।)

(2) ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੈ।

[ਵਿਆਖਿਆ—ਸੰਦੇਹ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਹੋਣਾ" ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧ ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਹਨ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 (2 ਦੇ 1974) ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਨ, ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅੰਕਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ।]

**** ਉਪਰੋਕਤ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 3 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ

(i) ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਜੁਰਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ

(ii) ਕਿ ਉਹ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹੀ ਮਿਟ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, *ਮਣੀਪੁਰ ਰਾਜ*[3] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

116. ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਪਹਿਲਾ ਮੁੱਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ: ਕੀ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, *ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ*[4] ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45(1) ਵਿੱਚ 2018 ਦੇ ਐਕਟ 13 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਐਲਾਨ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਾਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ *ਮਣੀਪੁਰ ਰਾਜ*[5] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 29 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਐਲਾਨਣ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਸੰਦਰਭਿਕ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ

ਦੌਰਾਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਕਟ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੇ ***ਬਹਿਰਾਮ ਖੁਰਸ਼ੀਦ ਪੇਸੀਕਾਕਾ*** ***ਅਤੇ ਦੀਪ ਚੰਦ*** ਸਮੇਤ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

117. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਸਦ ਦੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ, ਸਮੇਤ ਸੱਤ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ, ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪੰਜ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਪੀ.ਵੀ. ਸੁੰਦਰਾਰਾਮੀਅਰ & ਕੰਪਨੀ10 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਸੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਅਗਾਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਰਥਕ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਨਮ ਲਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਫੂਕ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਬਿਨਾਂ ਮੁੜ-ਐਕਟਮੈਂਟ ਦੇ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਸੀ:

"ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ: ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਐਕਟ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਪਰ ਬਾਕੀ ਲਈ ਵੈਧ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਇਸਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਮਿਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਧ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਉੱਥੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਗਰੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰੁਕਾਵਟ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਮਦਰਾਸ ਐਕਟ ਦੇ ਐਸ. 22 ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਅਸਫਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਰੀਆਂ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਾਲ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕੀ ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾਲ ਦੀ ਡਿਲਿਵਰੀ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਵਿਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ 286(1)(ਅ)। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਰੀਆਂ 'ਤੇ ਟੈਕਸ

ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਾਲ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕੀ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾਲ ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਖਪਤ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਵਿਕਰੀਆਂ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੈਧ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਮਾਲ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਕਰੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਅਵੈਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 286(2)। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਅਵੈਧ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਵੈਧ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਐਕਟ ਦੇ ਐਨਕਟਮੈਂਟ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾ "22 ਅਧੀਨ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਲੋਬੀ ਅਤੇ ਕੂਲੀ ਵਰਗੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਸਰ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰਤਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਜਾਂਚਣਾ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਕਲਾ 13(2) ਅਧੀਨ ਖਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਜਨਮਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਸੋਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੁਣ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾ 31-ਬੀ ਅਤੇ ਨੌਵੀਂ ਸ਼ਡਿਊਲ ਨੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਣਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਐਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਲਾ 31-ਬੀ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਖਾਮੀ ਦੀ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਕਟਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਮਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁੜ-ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਐਕਟ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਾਲੀ ਜਾਂ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਲਾ 13(2) ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੌਵੀਂ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਕਲਾ 31-ਬੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਏ। ਰ

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

118. ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ-ਵਿਚਾਰਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਾਇਰਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੀਮਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੰਸਦ ਨੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਵਿਚਾਰਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਧ ਕੇ, ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 13 ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਬੁਨਿਆਦ ਹੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਖਾਲੀ

ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਉਖਾੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਦਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਸੰਗਤੀਆਂ ਵਿੱਚ

ਕੇਸਕ ਫਾਰੂਕੀ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਾ

ਨਿਸਕ 2018. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2019 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 13 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਮੁੜ-ਵਿਚਾਰਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ।

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਦੀਆਂ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੁੜ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

119. ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਮਿਟ ਗਈ ਸੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਸੰਸਦ/ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਐਲਾਨਣ ਸਮੇਂ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ।

120. ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45(1) ਵਿੱਚ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕੇਵਲ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ ਏ ਅਧੀਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ, ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧ। ਇਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1 ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੁਣੌਤੀ ਸਿਰਫ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਸੀ ਜਿਥੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲਾ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ

ਲਈ ਵਿਧਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 11 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 43 ਤੱਕ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੀ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 54 ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਲਾਨਿਆ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45(1), ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੀ, ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਦੋ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ।

121. 2018 ਦੇ ਐਕਟ 13 ਰਾਹੀਂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45(1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਦੇ ਭਾਗ ਏ ਅਧੀਨ" ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਕੇ ਸ਼ਬਦ "ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ" ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਹੈ: ਕੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ? ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਉਪ-ਭਾਗ (1) ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨਾਪਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਉਸ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲ

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਟਨ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਜਾਂ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਾਯ ਦੁਆਰਾ ਵੈਧ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਫਿਰ ਕਲਪਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਮੁੜ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਭੂਤਨਾਥਵਸੇਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਪਯੋਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 11 ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ: "11. ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਆਂਕਿਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਪਿੱਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸੋਧਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਿਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਸੋਧ ਅਧਿਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਨਿਆਂਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲ ਕੇ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਜਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਅਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਇੱਕ

ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਵਾਇਦ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਵਾਇਦ ਜੋ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਿਆਂਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਵੈਧ ਐਲਾਨਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਦੂਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਾਮੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

"123. ਫਿਰ, *ਕੋਇਮਬਤੂਰ ਮੈਚ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ* ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ *ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਟਨ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ* ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 24 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"24. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਐਕਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। 1969 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜੋ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ। ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸੋਧੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ, ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੰਨ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਦਲ ਕੇ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਇੰਡੀਅਨ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਕੰਪਨੀ* ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 56 ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"56. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤੋਂ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸਿਦਾਂਤ ਉਭਰਦੇ ਹਨ: ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕਤ ਖੇਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਾਰਚ ਬਾਧਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਨਾਜ਼ੁਕਤਾ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਚਿਕਣੀ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਿਆਂਕਿਕ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਤਿ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਹੋ ਕੇ ਨਿਆਂਕਿਕ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ;

ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ: (ਅ) ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਖਾਮੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤੀ ਗਈ ਅਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; (ਬੀ) ਕੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ; (ਸੀ) ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਵੈਧੀਕਰਣ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਉਪਚਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਆਂਕਿਕ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਿਆਂਕਿਕ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਵਿਧਾਨਕ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਿਰਫ ਐਲਾਨ ਨਾਲ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਕਿਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ, ਸੋਧ ਜਾਂ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਨਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ ਉੱਤੇ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿਆਂਕਿਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਸਰਹੀਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੂਲ ਰੂਪ ਜਾਂ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਿੱਛੇ ਜਾਂ ਬਦਲ ਕੇ। ਬਦਲੇ ਜਾਂ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲਾ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਅਸਰ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਟੈਕਸ ਜਾਂ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਖਤਰਨਾਕ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਟੈਕਸ ਲੈਵੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਅਵੈਧ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਤੋਂ ਵਸੂਲੀ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਕਰਨ ਲਈ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਵਸੂਲਣ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੈਵੀ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।

(9) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਧਾਗਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਧਨਯੋਗ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਪਰ ਉਸ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

125. ਅਸੀਂ *ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ*** ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਤ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਯੋਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"21. ਸਾਵਰਿੰਟੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਦੋਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਲਝਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ***ਭੁਬਨੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ**** ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 82-83 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵੈਧੀਕਰਣ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ***ਭੁਬਨੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ**** ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵੈਧੀਕਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ "ਮਿਟਾਉਣ" ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਅਤਿਵਾਦੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

22. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭੁਬਨੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧਾਨਕ ਕਵਾਇਦ ਨਿਆਇਕ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਵਿਧਾਨਕ ਜੁਗਤ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭੁਬਨੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ* ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2022] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਹਿਦਾਯਤੁੱਲਾਹ, ਸੀ.ਜੇ. ਵੱਲੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ *ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਟਨ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰੋਚ ਬੋਰੋ ਮਿਊਨਿਸਿਪੈਲਿਟੀ* ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ।

23. ਫਿਰ *ਇੰਡੀਅਨ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਸਾਰ ਕੱਢਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਐਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ [ਦੇਖੋ ਪੈਰਾ 56 ਉਪ-ਪੈਰਾ (9) ਪੰਨਾ 1446 'ਤੇ]।

24. *ਕੋਰਿਮਨ ਮੈਚ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਐਨ. ਦੇ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ, ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਕਰੀ ਕਰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ੀ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ 1969 ਦੇ ਸੋਧ ਅਧਿਨਿਯਮ ਨਾਲ ਮੁੜ ਪਿੱਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੰਗੀ ਗਈ ਕਰ ਵੈਧ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਈ।

25. ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਕੋਰਿਮਨ ਮੈਚ ਕੇਸ* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ 1969 ਦੇ ਸੋਧ ਅਧਿਨਿਯਮ ਨਾਲ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਬਕਾਇਆ ਕਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਵਮਾਨਨਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਸਰ ਉਸ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੋਧ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦਾ ਅਸਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪਿੱਛੋਕੜ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹਨ।

26. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਯੋਗ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਪਿੱਛੋਕੜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਵੈਧ ਵਿਧਾਨਕ ਕਵਾਇਦ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੀਮਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਵਿਜੈ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਇਸ ਲਈ ਅਵੈਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਕਤਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ *ਚੇਵੀ ਵੇਂਕੰਨਾ ਯਾਦਵ*, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 30 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

"30. ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾਪਣ ਹੈ ਜੋ ਸੱਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਪਿੱਛੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਜਾਂ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਪਿੱਛੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਉੱਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਮਤ ਨੂੰ ਉਲਟ ਜਾਂ ਪਲਟ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਇੱਕ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਜਾਂ ਨਿਰਰਥਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭੂਤਕਾਲ ਲਈ ਲਾਗੂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਿਕ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣ ਲਈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪਚਾਰਕ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੂਰਵ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਣਾ ਜਾਂ ਨਿਆਇਕ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਕਰਨਾ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਪਿੱਛੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਲਟ-ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ- ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2022] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਾ, ਪਰ ਓਵਰਰੀਚ ਜਾਂ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ[44] ਵਿੱਚ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ

ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ, ਪਾਰਟ ਏ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 45(1) ਵਿੱਚ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਟੈਚਿਊਟ ਬੁੱਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਇਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ, 2018 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ 13 ਦੇ ਨਾਲ 19.4.2018 ਤੋਂ ਅਸਰਦਾਰ।

126. ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ 2018 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੁਣੌਤੀ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਪਰਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ, (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸੀ), ਕੇਵਲ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜੋ ਪਾਰਟ ਏ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ। ਹੁਣ, ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਸੈਕਸ਼ਨ 45) ਸਮੇਤ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। 2018 ਦੇ ਸੋਧ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ

ਇਹ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਸਿਸਟਮਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਸਖਤ ਉਪਾਅ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ

ਸੁਪਰਾ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 3 'ਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ,

ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸਮੇਤ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਗਰੁੱਪਿੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਧਾਰਣ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ "ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ 'ਚ" ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਰੂਪ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਵਰਗ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ

127. ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ: ਕੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਉਚਿਤ ਹੈ? ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਗਈ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਤੱਥ ਨਾਲ ਕਿ ਸੰਸਦ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਨੁਭਵ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਚਿਤਤਾ, ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਅਤੇ 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਖੜਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ

ਇਸ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ

5.2 ਨਾਜਾਇਜ਼ ਦੀ ਕੰਟਰੋਲ: ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਸਮੈਟਿਕਸ ਐਕਟ, 1940 ਦੀ ਧਾਰਾ 36AC; ਵਾਈਲਡ ਲਾਈਫ (ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1972 ਦੀ ਧਾਰਾ 115; ਸਿਵਿਲ ਏਵੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1982 ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਿਲਾਫ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਾ 66; ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰ ਐਕਟ (ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ), 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 15; ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸਿਜ਼ ਐਕਟ, 1985 ਦੀ ਧਾਰਾ 7; ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987 ਦੀ ਧਾਰਾ 20; ਸਮੁੰਦਰੀ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੰਟੀਨੈਂਟਲ ਸ਼ੈਲਫ਼ 'ਤੇ ਸਥਿਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਿਲਾਫ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਦਬਾਉਣ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 8; ਕੰਪਨੀਆਂ ਐਕਟ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 212; ਐਂਟੀ-ਹਾਈਜੈਕਿੰਗ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 12.

ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ:—ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਗੈਂਗਸਟਰਜ਼ ਅਤੇ ਐਂਟੀ-ਸੋਸ਼ਲ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 10; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਕੰਟਰੋਲ ਆਫ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਐਕਟ, 1999 ਦੀ ਧਾਰਾ 212;

ਕਰਨਾਟਕ ਕੰਟਰੋਲ ਆਫ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 22; ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਕੰਟਰੋਲ ਆਫ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਐਕਟ, 2010 (ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ COCA, 2007 ਤੋਂ ਮੁੜਿਆ); ਕਰਨਾਟਕ ਐਂਟੀ-ਡਾਕੋਇਟੀ, ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਕੰਟਰੋਲ ਆਫ ਟੈਰੋਰਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 20; ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਡਰੱਗ (ਕੰਟਰੋਲਡ ਸਬਸਟੈਂਸਿਜ਼) ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 19; ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਕੰਟਰੋਲ ਆਫ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਐਕਟ, 2020 ਦੀ ਧਾਰਾ 15.

ਜਦੋਂ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਨਾ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮੈਨਸ ਰੀਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਤੌਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਮਾਨਤ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ।

128. ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦੋਹਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ[#] ਵਿੱਚ ਉਲੇਖਨਯੋਗ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(8) ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵੰਞਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਛੱਡਣ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਪਾਬੰਦੀ ਦੋਹਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਆਮ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਲਈ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ "ਉਸਮਾਨਭਾਈ ਦਾਊਦਭਾਈ ਮੇਮਨ" ਵਿੱਚ ਦੀ ਗਈ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 349 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

"349. ਧਾਰਾ 20(8)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਧਾਰਾ 437 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀਆਂ ਕਲੌਜ਼ਾਂ (ਦੋ) ਅਤੇ (ਤਿੰਨ) ਅਤੇ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੀ ਕਲੌਜ਼ (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਦੀ ਕਲੌਜ਼ (ਬੀ) ਵਿੱਚ

ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਰਗੇ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ — ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫਾਰਿਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਰੈਗਜ਼ੁਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 35(1) ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 104(1) ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਧੀਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਕਟਾਂ, ਜੇਕਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਕਸਟਮ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਕਟਾਂ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

ਜੀ #ਉੱਪਰ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 190 'ਤੇ ਸੁਪਰਾ

ਐਚ #ਉੱਪਰ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 202 "...ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਕਿ "ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ", ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਐਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 437(1) ਦੀ ਕਲੋਜ਼ (ਇੱਕ) ਅਤੇ ਫੇਰਾ ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 35(1) ਅਤੇ 104(1), ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੇਤੁਕੀ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਫਿਰ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 351 ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ:

"351. ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਫਿਰ ਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਵਰਗੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਵਿਤਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਪੀੜਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਗੁਆ ਬੈਠਣ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਸੀਂ ਤੁਰੰਤ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ *ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ* ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 47 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

“47. .....

ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਟਾਡਾ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਿਨੌਣਾ ਅਪਰਾਧ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਇਸ ਘਿਨੌਣੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜੋ ਮੌਤ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸੀ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਟਾਡਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(8) ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 437 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਾਰਾ 439 ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 437 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਾਲ ਹੀ, ਧਾਰਾ 20(8) ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਟਾਡਾ ਅਧੀਨ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2022] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ***ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ*** ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

129. ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਵਿਨਮ੍ਰਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ (ਉੱਜਲ) ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਐਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਡਿਜ਼ਾਈਨੇਟਿਡ ਕੋਰਟ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਜਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨੇਟਿਡ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਹੀ ਟਰਾਇਬਲ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨਹੀਂ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਈਨੇਟਿਡ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 9, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (6) ਤੋਂ, ਸਮੇਤ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 20(3)(2) ਅਤੇ 20(4)(2)। 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ VII ਅਧੀਨ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਉਪਰੋਕਤ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 190 'ਤੇ

20. ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ - (1) ....

ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਸੋਧ ਨਾਲ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ "ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ" ਦਾ ਹਵਾਲਾ "ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਐਕਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਐਕਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ" ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

20. ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ - (1) ....

ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਸੋਧ ਨਾਲ ਕਿ—

(ਅ) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ "ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ" ਦਾ ਹਵਾਲਾ "ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਐਕਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਐਕਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ" ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਬ) ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ "ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ", "ਨੱਬੇ ਦਿਨ" ਅਤੇ "ਸੱਠ ਦਿਨ", ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ "ਸੱਠ ਦਿਨ", ਇੱਕ ਸੌ ਅਸੀ ਦਿਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੌ ਅਸੀ ਦਿਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ

(ਸੀ) ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵ:

"ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸੌ ਅਸੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨੇਟਿਡ ਕੋਰਟ "342. ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਇਸ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਜਾਂ ਹਲਕਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹਨ (1) ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ; ਅਤੇ (2) ਜਿੱਥੇ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਭਾਵ, (ਅ) ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ (ਬ) ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਉਪ-ਧ

"437. (3)

(a) ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਖਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੰਧਪਤਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਾਂ

(b) ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਖਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਉਸ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ, ਜਾਂ

(c) ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ।"

343. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 439 ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਬੰਧੀ ਖਾਸ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 439(1)(ਕ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"439. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਬੰਧੀ ਖਾਸ ਸ਼ਕਤੀਆਂ।— (1) ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ—

(a) ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧ ਧਾਰਾ 437 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ;

(b) ...;"

344. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਉਸਮਾਨਭਾਈ ਦਾਊਦਭਾਈ ਮੇਮਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਉਦ੍ਧਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ : (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 286-287, ਪੈਰਾ 19)

"ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(7) ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 208(8) ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 20(9) ਦੁਆਰਾ

ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 20(8) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ 'ਕੋਡ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਨ'। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਦੇ ਕੋਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਦਾਲਤ 'ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ' ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 437 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਥੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(8) ਦੁਆਰਾ ਲਾਏ ਗਏ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵੀ ਹੈ।"

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜੋ ਸੁਝਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਰਾਜ ਹਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਖਤ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸਮੇਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਚਯ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ 2002 ਦਾ ਐਕਟ ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਐਲਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਲਈ ਸਖਤ ਸ਼ਾਸਨ (ਕਾਨੂੰਨ) ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 38 ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਆਮਦਨੀ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਏ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 39 ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਨ ਦੇ ਕੇਂਦ੍ਰੀਕਰਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਨਾ ਹਿਸਾਬ ਵਾਲਾ ਪੈਸਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕਣ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਪੀੜਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਪਰ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ 47ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹੋਰ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ, ਸੱਤ

ਸਾਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੁਰੂਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਕਾਰਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯਾਚੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਤਿਵਾਦ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਢਾਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਬਤ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਜੋ ਘਰੇਲੂ ਉਗਰਵਾਦੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾ ਹਿਸਾਬ ਵਾਲੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਰਾਜ ਹਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ & ਓਰਸ.

“13. “ਨਰਮ ਰਾਜ” ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੋਬਲ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ, ਗੁਨਾਰ ਮਿਰਡਾਲ ਦੁਆਰਾ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ-ਆਧਾਰਿਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਜਿਆਦਾ ਰਾਜ ਨਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉੱਤਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।”

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਮੋਹਨਲਾਲ ਹਿਮਤਲਾਲ ਜੈਨ26 ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਅਸਰ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਇਕ ਉਦਾਰ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਅਸਰ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲੋਂ ਕਹੀਂ ਜਿਆਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

“...ਜੇਕਰ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧੀ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਸਮਾਜ ਦੁੱਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਤਲ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਭੜਕੇ ਜੁਨੂਨ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਠੰਡੇ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਸਿਰਫ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਡਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਦੇ ਭਰੋਸੇ

ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਗੁਆ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਫੇਦ ਕਾਲਰ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਢਿੱਲੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ...”

“21. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਲਈ ਗਈ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਗਹਿਰੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਧਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਧਨ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦਾਗ ਵਾਲੇ ਧਨ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਇਲਜ਼ਾਮ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਕਿ ਧਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਦਾਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦਾ 2002 ਐਕਟ।” "44. ਸੈਕਸ਼ਨ 21(4) ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਮਾਣ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਧਾਨਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਐਮ.ਸੀ.ਓ.ਸੀ.ਏ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 21(4) ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ। ਚੂੰਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਸਤਾਰਤ ਕਾਰਣਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਈਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਵਿਲਾਸਤਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਸੀਂ ਰਣਜੀਤਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਜੀਤਸਿੰਘ ਸ਼ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣ-ਅਵਗੁਣ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਕਿ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਜ਼ਰੀਆ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਬਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿੰਮਗੱਡਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਹਨ "ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ" ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਚਾਰਜ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

132. ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 212 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਹਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 447 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਾਰਾਵਾਸ ਅਤੇ 10 ਸਾਲ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਕਮ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਨਿਤਿਨ ਜੋਹਰੀ* ਵਿੱਚ, ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਦੇਣ ਵੱਲ ਸਖਤ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"24. ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 212(7) ਅਨੁਸਾਰ, ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਧਾਰਾ 212(6) ਦੀ ਸੀਮਾ ਉਹਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਅਧੀਨ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਦੇਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ

ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਦੇਣ ਵੱਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਖਤ ਨਜ਼ਰੀਏ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵੀ.ਐਸ. ਜਗਨ ਮੋਹਨ ਰੈੱਡੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ:" (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 449, ਪੈਰਾ 34-35) 34. ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁੜ੍ਹੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

35. ਜਮਾਨਤ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਉਚਿਤ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦਾ ਉਚਿਤ ਖਦਸ਼ਾ, ਜਨਤਾ/ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

133. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੌਤਮ ਕੁੰਡੂ[69] ਅਤੇ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ[70] ਸਮੇਤ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਜਮਾਨਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਹਨ।

134. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਈ ਹੋਰ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1973 ਦਾ ਕੋਡ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ, ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਯਾਂਤਰਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਮ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੇਸ-ਟੂ-ਕੇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ

ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

135. ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸਨੇ 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 54 ਵਿੱਚ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੇਵਲ ਧਾਰਾ 45(1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਹੋਰ (ਦੋ) ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਅਵਲੋਕਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 45(1) ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਮੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਦ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ 2018 ਦੇ ਸੋਧ ਅਧਿਨਿਯਮ 13 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ 19.4.2018 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਜੁੜਵਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ 2018 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ, ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ, ਜੋ ਸਮਾਨ ਜੁੜਵਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਵੈਧ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਜਾਏ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 2018 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 2002 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ 2002 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਰਿਣਾਮ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸਿਸਟਮਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੌਵਰੈਨਟੀ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣਾ।

136. ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤਾ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਮਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੀ ਸਖਤੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ 2002 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਗਲਤਫਹਿਮੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇੱਕ ਵੀਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]।

ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਧਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਧਨ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਇਬਲ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸਿਰਫ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਜਿਹੀ ਧਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਦਲੀਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

137. ਇੱਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮਿਕ ਮੁੱਦਾ ਜੋ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੀਆਂ ਸਖਤੀਆਂ ਦਾ ਧਾਰਾ 438 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੰਭਵਤ: ਨਿਕੇਸ਼ ਤਾਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 42 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਵੀ.ਸੀ. ਮੋਹਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਧਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 45 1973 ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਇੱਕ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲੋਜ਼ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ 1973 ਕੋਡ (2 ਦੇ 1974) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਬੰਧਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦ ਤੱਕ ਉਥੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45(1) ਵਿੱਚ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲੋਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 71 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਸ਼ਬਦ “ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ” ਨਾ ਤਾਂ 1973 ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2002 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 1973 ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ “ਜ਼ਮਾਨਤ” 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 45(1) “ਜ਼ਮਾਨਤ” ਦਾ ਸਾਮਾਨਿਆ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ 1973 ਕੋਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 437, 438 ਅਤੇ 439 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਬੇਸ਼ੱਕ, 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65

ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 1973 ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹੋਰ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 71 ਐਕਟ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡਿੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਇੱਕ ਨਾਨ-ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਕਲੋਜ਼ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1973 ਕੋਡ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ "ਜ਼ਮਾਨਤ" ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ “ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ” ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ 1973 ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

"7.1. ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਕੇਤ ਸ਼ਬਦ “ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ” ਨੂੰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ***ਬਲਚੰਦ ਜੈਨ*** **ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ**",

"ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ “ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ”। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੰਕੇਤ ਸ਼ਬਦ “ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ” ਇੱਕ ਗਲਤ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। “ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ” ਲਈ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦਰਜ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਪਰ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ। ਸੈਕਸ਼ਨ 438 ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ (ਸੀਆਰਪੀਸੀ) ਅਧੀਨ “ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ” ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਵਲ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅੰਤਤਃ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਜੋ “ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ” ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ “ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ” ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਮੇਤ “ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ” ਦੀ ਸੀਮਿਤ ਅਵਧੀ ਲਗਾਉਣਾ ਅੰਤਤਃ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੈ,

ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 438 ਅਧੀਨ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀ-ਅਰੈਸਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਪ੍ਰੀ-ਅਰੈਸਟ ਜ਼ਮਾਨਤ/ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 438 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੀ-ਅਰੈਸਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 437 & 439 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾਪਣ ਜਾਂ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 438 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੀ-ਅਰੈਸਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 437 ਅਤੇ 439 ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਫ਼ਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 438 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 437 ਅਤੇ 439 ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 438 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,

"ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਅਗਰਵਾਲ", ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ,

"ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ"।

ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੀ-ਅਰੈਸਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਸਮਾਂ-ਬੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਥਿਤੀ ਧਾਰਾ 437 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 439 ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਲਈ, ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਲਗਭਗ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉਹਨਾਂ ਖਾਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ।

138. *ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ* ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਾਰ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"77. *ਸਿੱਧਾਰਾਮ ਸਤਲਿੰਗੱਪਾ ਮੇਤਰੇ* ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਿਰਫ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, *ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਰਾਜ,*" ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 386, ਪੈਰਾ 19)

"19. ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਿਰਫ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। (ਦੇਖੋ *ਡੀ.ਕੇ. ਗਣੇਸ਼ ਬਾਬੂ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਟੀ. ਮਨੋਕਰਨ*, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੋਹਦ. ਸਾਜਿਦ ਹੁਸੈਨ ਮੋਹਦ. ਐਸ. ਹੁਸੈਨ[65] ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਪਦਮ ਨਾਰਾਇਣ ਅਗਰਵਾਲ).

ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ

78. ਧਾਰਾ 438 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਣ ਉਪਾਯ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਫਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਣਾ ਪਵੇਗਾ; ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ। ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਲਾਸ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। *ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ* ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। *** *** ***

83. ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੂਰਵ-ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਓਹ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਛੁਪਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲਣੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੋਕੇਗੀ। ਜਵਾਬੀ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੜਾਅ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰਵ-ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਕਈ ਪੜਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਪਲੇਸਮੈਂਟ", "ਲੇਅਰਿੰਗ ਭਾਵ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਮੂਲ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ" ਅਤੇ "ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਭਾਵ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਵਿਵਿਧ ਸੰਪਤੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਰਤੋਂ", ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਵੱਡਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਅਨੀਲ ਸ਼ਰਮਾ* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੀ-ਅਰੈਸਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲਣੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਧਾਰਾ 438 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ

ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਮਾਮਲਾ ਨਿਰਾਧਾਰ ਜਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ। ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ, ਸਮੇਤ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ, ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਨਪੁਟਸ ਹਨ। ਲੈਟਰ ਰੋਗੇਟਰੀ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜਵਾਬ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੜਾਅ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਕਲੌਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਨੋਟ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਜੋ ਤਰੀਕਾ ਅਪਨਾਇਆ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਚੁਕੌਂਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵਜਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ[35]। ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣਾ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਬਾਧਿਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਸੰਸਦ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਕਦੇ ਵੀ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਤੇ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਣਜ਼ਰੂਰੀ ਦੋਖ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਕੇਵਲ ਤਰਕਹੀਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੀ ਸਖਤੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਰਾਹਤ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 1973 ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਪਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਸੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਨੂੰ 1973 ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਿਹੇ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਾਹਤ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਨਿਯਮਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਕਿਸਮ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ, 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਨੋਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 2002 ਐਕਟ

ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਅਧਾਰਭੂਤ ਸਿਦਾਂਤ ਸਕ੍ਰਿਯ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਉਲਟਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਖਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿੱਤੀ ਸਿਸਟਮਾਂ, ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

141. ਨਤੀਜਤਨ, ਜੇਕਰ ਰਾਹਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਸਮੇਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਚਾਹੇ ਉਹ 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਾਰਭੂਤ ਸਿਦਾਂਤ ਅਤੇ ਕਠੋਰਤਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਸਖਤ ਨਿਯਮਨ ਉਪਾਅ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ।

142. ਹਾਲਾਂਕਿ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 436A ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੋੜੀ ਗਈ ਸਖਤ ਪਾਲਣਾ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ, ਜੋ 23.6.2006 ਨੂੰ ਐਕਟ 25 ਦੇ 2005 ਦੁਆਰਾ ਅਸਤਿਤਵ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ, ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮੁੱਖ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 436A ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

“436A. ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਧੀਨ-ਪਰੀਖਿਆ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਧਿਕਤਮ ਸਮਾਂ।— ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ, ਇਸ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ (ਜੋ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਤਮ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਬੰਧ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤਦਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਦਾਲਤ, ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲੰਬੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੈਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਬੰਧ ਦੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤਦਾਰਾਂ ਦੇ:

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ, ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਕਤਮ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿਆਖਿਆ.—ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਬਿਤਾਈ ਗਈ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"[... ਐਕਟ 25 ਦੇ 2005 ਦੁਆਰਾ, ਸੈਕ. 36 (ਪ੍ਰਭਾਵੀ 23-6-2006)] "ਅਜਿਹੇ ਉਦਾਹਰਣ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਅਧੀਨ-ਪਰੀਖਿਆ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਕਤਮ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 436A ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਅਧੀਨ-ਪਰੀਖਿਆ ਕੈਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਕਤਮ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਬੰਧ ਉੱਤੇ, ਜ਼ਮਾਨਤਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤਦਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧੀਨ-ਪਰੀਖਿਆ ਕੈਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਹ ਕੰਨ੍ਹਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਵਧੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

*143. **ਹੁਸੈਨਾਰਾ ਖਾਤੂਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹੋਮ ਸਕੱਤਰ, ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, ਪਟਨਾ***, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਨਾਇਆ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਿੱਚ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 436A ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਘਟਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਪਾਯ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਲੀਗਲ ਏਡ ਕਮੇਟੀ ਰਿਪ੍ਰੈਜੈਂਟਿੰਗ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, *ਹੁਸੈਨਾਰਾ ਖਾਤੂਨ* ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਤਮ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਦੇ ਨਾਨ

ਓਬਸਟੈਂਟੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉੱਤੇ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਦੋਹਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"...ਅਸੀਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਵਿੱਚ ਸਥਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਚੇਤ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਚਮੁਚ ਅਸੀਂ ਨੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨੇ ਟਾਡਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਉੱਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਸੱਦਾ ਉੱਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਇਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਉੱਤੇ ਰਿਹਾਈ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਾਂਝ ਵੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕੁਝ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਵਾਂਝ ਤੋਂ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਪਰ ਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਾਂਝ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੇਹੱਦ ਲੰਬਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਆਸੁਰਿਤ ਨਿਆਂਪੂਰਣਤਾ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਕਤਮ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਅੱਧੀ ਕੈਦ ਭੁਗਤ ਲਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਵਾਂਝ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ

144. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਸੁਝਾਅਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਮਿਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਮਾਨਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 436A ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਮਲ ਪਿੱਛੋਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 436A ਦੀ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ 2002 ਦੇ

ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 436A, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 167 ਅਧੀਨ ਦੀਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਮਾਨਤ ਦਾ ਸਰਬਸੰਮਤ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਅਜੇ ਵੀ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

145. ਭਾਵੇਂ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੋ, ਦੀਫਾਲਟ ਜਮਾਨਤ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 167 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ/ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣ 'ਤੇ। 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 167 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ/ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਟੁੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 436A ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਆਇਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਹਰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਦੀ ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ — ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਕਤਮ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦਾ ਅੱਧਾ ਸਮਾਂ ਕੱਟ ਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਮਾਨਤ ਜਾਂ ਬੰਧਪਤਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਇਸ ਘੱਟ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਮੇਤ।

ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਰਜੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 436ਏ ਦਾ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 'ਤੇ ਸੁਪਰ ਇੰਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਲਟਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ, ਇਹ ਰਾਜ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਏ ਜਾਣ ਜਿੱਥੇ ਸਖਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਤਮ ਕੈਦ ਦੀ

ਅਵਧੀ ਦੇ ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 436ਏ, ਇੱਕ ਸਮਗ੍ਰੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੇਵਲ ਉਸ ਬਾਹਰੀ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੈ, ਨਾਕਾਮ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸੱਚਮੁੱਚ, 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 436ਏ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਯਾਂਤਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਵੇਕ ਵਿੱਚ ਹੈ, 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਅਧੀਨ ਡਿਫਾਲਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ ਏ 436ਏ ਅਧੀਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ-ਦਰ-ਮਾਮਲਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ।

148. ਪਰ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ *ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਲੀਗਲ ਏਡ ਕਮੇਟੀ ਰਿਪ੍ਰੈਜੈਂਟਿੰਗ ਅੰਡਰਟ੍ਰਾਇਲ ਪ੍ਰਿਜਨਰਜ਼* ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉੱਤੇ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸੰਸਦ/ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਦਾ ਇਹ ਬੱਧਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਕੇ ਜਾਇਜ਼ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਤਮ ਕੈਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦੇਵੇ। [ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 436A) ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।]

149. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 436A ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਜੋਂ ਅਤੇ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਿੱਖਿਆ ਜਨਰਲ ਨੇ ਬਹਸਾਂ ਦੌਰਾਨ

ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦਾ ਹੁਕਮ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰਕ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 436A ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50

150. ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਇਹ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕ੍ਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਤੱਥ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਾਈਨ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਝੂਠੇ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਧਮਕੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੋਧੀ ਗਈ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਨਰੁਤਪਾਦਿਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"50. ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੰਮਨ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ, ਆਦਿ।—(1) ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ, ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਉਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਇੱਕ ਸਿਵਿਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਵਿਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1908 (5 ਦੇ 1908) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਟਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਨਾਮਤ:—

(a) ਖੋਜ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣ;

(b) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ [*ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ] ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਉੱਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ;

(c) ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ;

(d) ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ;

(e) ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ

(f) ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਅਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਜੌਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ।

(3) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਮਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਅਧਿਕਰਤ ਏਜੰਟਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਬੰਧਨਯੋਗ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਲਈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਧਨਯੋਗ ਹੋਣਗੇ।

(4) ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਅਧੀਨ ਹਰੇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (45 ਦੇ 1860) ਦੀ ਧਾਰਾ 193 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 228 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(5) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਉਲੇਖਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉਸ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਜਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਉਪ ਡਾਇਰੈਕਟਰ

ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ—

(ਕ) ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ; ਜਾਂ

(ਖ) ਬਿਨਾਂ [***ਜੁਆਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ] ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਣਾ।"

151. ਧਾਰਾ 50, 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ 8 ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਉਲੇਖਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 50 ਨੂੰ 2013 ਦੇ ਐਕਟ 2 ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਫਿਰ, 2018 ਦੇ ਐਕਟ 13 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਧਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

152. ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਉਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ 1908 ਦੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਹ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਧਿਅਸਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਛੱਡਣ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਧਾਰਾ 50 ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸੈਟਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 13 ਅਧੀਨ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਉਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ।

[***2018 ਦੇ ਐਕਟ 13 ਦੁਆਰਾ, ਧਾਰਾ 208(ਕ), ਲਈ "ਡਾਇਰੈਕਟਰ" (19-4-2018 ਨੂੰ ਲਾਗੂ, ਜੀ.ਐਸ.ਆਰ. 383(ਈ), 19ਵੀਂ ਅਪ੍ਰੈਲ, 2018 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ) ਨੇ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਨੁਚਿੱਤ 20(3) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਮਨ ਦੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਮਨਿਤ ਵਿਅਕਤੀ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਏਜੰਟ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਸੱਚ ਦੱਸਣ ਲਈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ। ਆਲੋਚਨਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਕਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਅਧੀਨ ਹਰੇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 193 ਅਤੇ 228 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ, ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 20(3) ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25, ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਮਨਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਤੀਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 20(3) ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 20(3) ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਦਬਾਅ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨ

“ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਲੇਖ 20(3) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਾਰੰਟੀ "ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਜਬਰ" ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ

ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਫ ਲਫ਼ਜ਼ੀ ਅਰਥ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨਾ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਵਾਜ਼ ਲਈ ਸਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੇਖ 20(3) ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਵਾਕ ਹੈ “ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ”। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਵਲ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਸਮਝਣਯੋਗ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਕੇ ਵੀ “ਗਵਾਹ” ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੂੰਗੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ (ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 119) ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ। "ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ" ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ "ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ", ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਹੋਂਠਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਮਨ ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਧਾਰਾ ਜਿਰਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਉਂਤਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ “ਗਵਾਹ” ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਹਰ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਇੱਛਾਸ਼ੀਲ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਗਵਾਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਜਬਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਹ ਜਬਰ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਇੱਛਾਸ਼ੀਲ ਸਬੂਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਚੁੱਪ ਜਾਂ ਸਮਰਪਣ ਦੇ। ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਲੇਖ 20(3) ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਵਾਕ ਹੈ "ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ" ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ "ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ"। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ "ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ" ਦੇ ਵਾਕ ਨਾਲ, ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਜਬਰ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਬਰੀ ਗਵਾਹੀ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪਰਿਣਾਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

154. *ਮੁਹੰਮਦ ਦਸਤਗੀਰ* ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਰੂਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਔਪਚਾਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

“(9) ...

“ਇਸ ਨੂਰ 'ਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੱਕ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ... ਜਬਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ[6] ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵਾਰੰਟ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਨਾਲ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ[6] ਵਿੱਚ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਿਯੱਪਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਐਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਕਲਿਯੱਪਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਤੱਥ ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 20(3) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

"23.....ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਰਟੀਕਲ 20(3) ਅਧੀਨ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਜਬਰੀ ਦਬਾਅ ਖਿਲਾਫ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਰੰਟੀ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਸਾਮਾਨਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ...." (25) ....ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ

ਕੋਈ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਜੇ ਹਨ ਵੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਸ. 242(1) ਅਧੀਨ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਚੁਕੌਂਤੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 20(3) ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲੇਗਾ ਭਾਵੇਂ "ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ" ਖੰਡ ਨੂੰ ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ1 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਦਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ....

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

156. **ਫਿਰ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ *ਕਾਠੀ ਕਾਲੂ ਓਘਡ;*2** ਜਿਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ:

"(15) ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 20 ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (3) ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕਤਾ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਸਰ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਮਜਬੂਰੀ' ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਦੁਰੇਸ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੋਟ, ਮਾਰਕੁੱਟ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੈਦ (ਕਦੇ ਕਦੇ ਸਖਤ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਦੁਰੇਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਜਾਂ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਧਮਕੀ, ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਮਕੀ, ਜਾਂ ਦੁਰੇਸ ਪੇਰ ਮਿਨਿਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ)। ਦੁਰੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਮਾਪੇ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਧਮਕੀ, ਮਾਰਕੁੱਟ ਜਾਂ ਕੈਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

157. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫੈਸਲੇ *ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ* ਵਿੱਚ, ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸੀ ਕਸਟਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

"ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਨਾਰਾਇਣਲਾਲ ਬਾਂਸੀਲਾਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ "ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ", ਅਤੇ ਕਾਥੀ ਕਾਲੂ ਓਘਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ "ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ". ਮੇਹਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਥੀ ਕਾਲੂ ਓਘਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 20(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਕਾਥੀ ਕਾਲੂ ਓਘਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਹਿਣ ਦੇ ਪੜਾਅ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕਾਥੀ ਕਾਲੂ ਓਘਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਿਧਾਂਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ, ਭਾਵ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤਬ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸੰਬੰਧੀ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦਾ ਯੋਗ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, (ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 22(1) ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ) ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਸਟਮ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਸਟਮ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

*ਨੰਦਿਨੀ ਸਤਪਥੀ** ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਵੇਚਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਔਪਚਾਰਿਕ ਦੋਸ਼ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ./ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ./ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ/ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਗਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 20(3) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਵੀ ***ਬਾਲਕਿਸ਼ਨ ਏ. ਦੇਵੀਦਯਾਲ**** ਅਤੇ ***ਸੇਲਵੀ***)।

2002 ਐਕਟ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਮਨ ਧਾਰਾ 50 ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਬੰਧੀ ਜੋ ਕਿ ਅਟੈਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟਿਸੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਰੰਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਜੈ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਓਰਸ. [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

160. ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਲਮੀਆ ਸੀਮੈਂਟ (ਭਾਰਤ) ਲਿਮਿਟੇਡ76 ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 50(2) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਉਂਦਿਆਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਪੜਤਾਲ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ: "33. ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤ□ਤ ਸੁਝਾਅਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਬਿੰਦੂ ਹੈ: ਕੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 50(2) ਅਤੇ (3) ਅਧੀਨ ਦੂਜੇ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਮਨ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣਕਾਰੀ ਹਨ। *** *** ***"

"47. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਜਾਂਚ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 154 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ, ਮੈਂ ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਨਤੀਜਤਨ, ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ, ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

161. ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਲਿਆ ਸੀ *ਕਮਲੁਚਾ ਚੰਦ੍ਰਸ਼ੇਖਰ* ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜੋ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਵੇਂ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

"11. ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਨਤੀਜੇ ਹਨ। ਸਿਵਲ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ, ਐਕਟ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (ਧਾਰਾ 2(1)(a) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 6) ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੱਦਾ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਕਰਨਾ (ਧਾਰਾ 11 ਵੇਖੋ), ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ (ਧਾਰਾ 8)। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਧਾਰਾ 26), ਅਤੇ ਅਪੀਲੇਟ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ (ਧਾਰਾ 2(b) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 25)। ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਧਾਰਾ 42)।" 162. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਤੋਗਤਵਾ ਵੇਸਟਿੰਗ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਜ਼ਬਤੀ, ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

163. ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹਾਂ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(n) ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਅਭਿਵਿਆਖਿਆ "ਜਾਂਚ" ਹੈ, ਪਰ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ "ਜਾਂਚ" ਅਭਿਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫਰਕ ਹੈ।

1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(h) ਅਨੁਸਾਰ, ਜਾਂਚ ਇੱਕ "ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ" ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰੇ। ਜਦਕਿ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(n) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਅਟੈਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਅਤਿਰਿਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਸੰਯੁਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਉਪ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ) ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ***ਸੈਂਸੂ ਸਟ੍ਰਿਕਟੋ***, ਇਸ ਪੜਾਅ (ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ) 'ਤੇ, ਇਹ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਘਟਨਾਤਮਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨਿਕ ਯੋਜਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ 2005 ਵਿੱਚ ਤਤਕਾਲੀਨ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਭਾਸ਼ਣ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"ਸਰ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਸਦਨ ਵਿੱਚ 2002 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਪੈਣਗੇ।

ਸਰ, ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇੱਕ ਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ ਜੋ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਐਕਟ ਯੂ.ਐਨ. ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ 1990 ਵਿੱਚ ਅਪਨਾਏ ਗਏ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 1(3) ਵਿੱਚ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਐਕਟ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖਾਮੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ

ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਹੋਮਵਰਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੋਧ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਅਧੀਨ, ਹਰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਅਧੀਨ, ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਇੱਕ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਇੱਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਹੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 45(1)(b) ਅਧੀਨ, ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਸੋ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਕਿਹੜੀ ਅਦਾਲਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏਗੀ? ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸੀ।

ਹੁਣ ਇਹ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਸੀਂ, ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ, ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਾਂਗੇ; ਅਤੇ, ਉਸ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ, ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਜੋ ਦੂਜੀ ਵਿਸੰਗਤੀ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਉਹ ਸੀ ਕਿ "ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ" ਅਤੇ "ਜਾਂਚ" ਸ਼ਬਦ ਕਈ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਨਤੀਜਤਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਕੋਡ ਕੇਵਲ "ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ" ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ". ਇਸ ਲਈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾ ਦੇਣਾ ਇੱਕ *ਖਾਮੀ ਸੀ*। ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

...

ਅਸੀਂ ਜੋ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ, 2(n)(a) ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, 'ਜਾਂਚ' ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ; ਸੈਕਸ਼ਨ 2B, 29 ਅਤੇ 30 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ; ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 44 ਅਤੇ 45 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਮਯੋਗ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਵਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕੇ; ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 73 ਵਿੱਚ ਪਰਿਣਾਮੀ ਬਦਲਾਅ ਵੀ ਕਰਨਾ। ਮੈਂ ਆਦਰਣੀਯ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕੀਏ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਭਾਸ਼ਣ ਤੋਂ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 4B ਸਮੇਤ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਰਗ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਢੰਗ ਵਿੱਚ। 2005 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ 20 ਰਾਹੀਂ 2002 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 45(1A) ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਅਧਿਕਾਰਤਾ (ਸੈਕਸ਼ਨ 48) ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ/ਪੜਤਾਲ ਕੇਵਲ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਢੰਗ ਵਿੱਚ।

164. 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਲਈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ, ਪਰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਉਪਾਅ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਕਟ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਅਟੈਚ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਛੁਪਾਈ, ਤਬਦੀਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਕਟ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਧਿਅਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ, ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ 2002 ਐਕਟ44 ਦੇ ਚੈਪਟਰ IV ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ।

164A. ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। "ਪੁਲਿਸ" ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਬਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਖੋਜਣਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ***ਬਰਕਤ ਰਾਮ*** ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਲੈਂਡ ਕਸਟਮਜ਼ ਐਕਟ, 1924[43] ਅਧੀਨ ਕਸਟਮ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ:

"ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ, 1861 (ਐਕਟ V ਆਫ 1861), ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਿਯਮਨ ਲਈ ਇੱਕ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਉਸ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਨ ਲਈ ਇੱਕ ਐਕਟ ਹੈ ਜੋ 'ਪੁਲਿਸ' ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ: 'ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਖੋਜ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਗਰ ਸਾਧਨ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਧਿਨਿਯਮਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ'। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਖੋਜ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਕਹਿਣਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾਵਾਂ 23 ਅਤੇ 25 ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸ. 20 ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਕਟ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਨ ਲਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਕਾਰਗਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ. 23 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫਰਜ਼ ਹਨ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਕਾਰਗਰ ਹਨ।" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਅਤੇ ਫਿਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ:

".....ਇਸ ਲਈ, ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਪਰਾਧੀ ਨਾਲੋਂ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਡਿਊਟੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿੰਤਤ ਹੈ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਲੈਂਡ ਕਸਟਮ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਹੈ।

165. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ 'ਤੇ, *ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੈਸਵਾਲ* ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ 1915 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਏ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"(10)....ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਚੈਪਟਰ XIV ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਲੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੇਖ ਨੂੰ ਜੋ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਾਲ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਵੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਾਂਗ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਆਰਡਰ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਨਾਲ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਜਿਹੜੇ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾਪਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਲੋਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ

ਇੱਕ ਇਕਬਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਏ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ "ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ" ਸ਼ਬਦ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਉੜੀਸਾ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 77(2) ਅਧੀਨ ਅਧ

ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਤੋਂ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।"(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) 166. ਫਿਰ, ਬਦਾਕੂ ਜੋਤੀ ਸਾਵੰਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਉਤਪਾਦ ਅਤੇ ਲੂਣ ਐਕਟ, 1944 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਉਤਪਾਦ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

"(1)...ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਸ. 21 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਚਾਰਜ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀ ਐਸ. 25 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਚਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਪਛਾਣਯੋਗ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਸ. 21 ਅਧੀਨ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਅਗਾਊ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ। ਹੋਰ ਐਸ. 21 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ (ਅ) ਅਧੀਨ

ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਪਰਯਾਪਤ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਸਕੇ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਐਸ. 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਜਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਐਸ. 190 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ (ਅ) ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ (ਬ) ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ, ਜਾਂ (ਸੀ) ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ, ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ 'ਤੇ, ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਲੋਜ਼ (ਬ) ਲਈ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਲੋਜ਼ (ਅ) ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲਵੇ, ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਐਕਟ ਦੀ ਐਸ. 9 ਅਧੀਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਸ. 21 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਏ ਅਧੀਨ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਚਾਰਜ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਪਛਾਣਯੋਗ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਐਸ. 21 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ। ਐਸ. 21 ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਉੜੀਸਾ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ, 1915 ਦੀ ਐਸ. 78(3) ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੈਸਵਾਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ6 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ., 1898 ਦੀ ਐਸ. 156 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਉਹ ਖੇਤਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਸ. 77, ਉਪ-ਧਾਰਾ (2), ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਚਾਰਜ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ"। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਐਸ. 21 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਉੜੀਸਾ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਐਸ. 78(3) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਐਸ. 21 ਸਿਰਫ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾ

*167. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ **ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮੇਹਤਾ** ਨੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀ ਕਸਟਮਜ਼ ਐਕਟ, 1878 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:*

".....ਜਦੋਂ ਸੀ ਕਸਟਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੱਕੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਹ ਜਾਂਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਕੋਲ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਸ. 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ".....ਪਰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕਸਟਮ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਟੈਸਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਸ. 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤਦਿਆਂ ਸ. 173 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

168. ਪਰ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਤੂਫਾਨ ਸਿੰਘ* ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਕਾ ਲਿਆ ਸੀ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਅਗੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੌਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਕਿ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੀ ਗਈ ਨਤੀਜਾ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ, 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਨਤੀਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਐਕਟ (ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ) ਇੱਕ ਦੰਡਾਤਮਕ ਸਟੈਚੂਟ ਸੀ। 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮਨ ਪਿੱਛੇ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਯਮਿਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਇੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਭੇਦਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਥਿਤੀ 2002 ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। 2002

ਐਕਟ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕੇਵਲ ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਥੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਢੰਗ ਵਿੱਚ। 2005 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 45(1A) ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਿਯਮਿਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਿਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ 2002 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ ਪਹਿਲੂ ਜਿਸ ਨੇ ***ਤੂਫਾਨ ਸਿੰਘ*** **ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ ਵਜਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ**

ਉਪਰੋਕਤ **ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ** 31 **'ਤੇ (ਨਾਲ ਹੀ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ** 24 **'ਤੇ)**

ਉਪਰੋਕਤ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 31 'ਤੇ (ਨਾਲ ਹੀ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 24 'ਤੇ) ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ, 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 161 ਤੋਂ 164 ਤੱਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਅਗੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦਕਿ, ਉਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ, 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 161 ਤੋਂ 164 ਤੱਕ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਅਗੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਭੇਦਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। 2002 ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਦਕਿ, 2002 ਐਕਟ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਵਲ ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੌਕਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਓ।

ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50(4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾ ਤਾਂ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਮਦਨ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟਿੰਗ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾਗਰਿਕ ਪਰਿਣਾਮ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤ

ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਅਗਲੇ ਬਿੰਦੂ ਹਨ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮਾਪਨ 'ਤੇ, ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਜਦਕਿ, ਜੇ ਉਹੀ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173(2) ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173(8) ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਸੀ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਦੋਹਰਾਪਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਨ ਲਈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਨਿਯਮਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮਾਪਨ 'ਤੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 44(1) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ii) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਹੋਰ ਸਬੂਤ, ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ, ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਤੂਫਾਨ ਸਿੰਘ2 ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ, ਨਿਯੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਕਮੀ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 44(1)(b) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਗੁਣ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮਾਪਨ 'ਤੇ, ਜੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਜਿਸ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰੇ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 67 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ

170. ਪਰ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 53ਏ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵੇਖੀ ਗਈ ਇਹ ਕਮੀ ਵੀ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਸਟਮ ਐਕਟਸ, 1962, ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ, 1944 ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ (ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਬਜ਼ਾ) ਐਕਟ, 1966 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਕਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

171. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਖੋਜ, ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਜ਼ਬਤੀ, ਵੇਸਟਿੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਧਿਅਸਥਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਔਪਚਾਰਿਕਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ 2 ਸੁਪਰਾ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 31 ਤੇ (ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 24 ਤੇ ਵੀ) 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਪਛਾਣਯੋਗ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨਯ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ। ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ, ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ।

171A. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪਛਾਣਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਿੱਚ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਰਾਦਾ ਸਿਰਫ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ 2005 ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਦੇ ਮਾਰਜਿਨਲ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਮਾਰਜਿਨਲ ਨੋਟ ਨੂੰ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਿਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ, ਉਸ ਵਰਣਨ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ

ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜਮਾਨਤੀ ਹੈ ਅਤੇ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

172. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਤੀਜਤਨ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 20(3) ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ/ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸੈਕਸ਼ਨ 25 ਦੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ-ਦਰ-ਮਾਮਲਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ।

173. ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ *ਤੁਫਾਨ ਸਿੰਘ*ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63

174. ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਓਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਦੰਡਾਤਮਕ ਪਰਿਣਾਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜਾਂ ਖੋਜ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 3 ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਧਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ, ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਾਈਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਮੇਤ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਖਾਤਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਧਾਰਾ 63 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"63. ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਆਦਿ—(1) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜਾਂ ਖੋਜ

ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ,—

(ਅ) ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਧਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਬ) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਾਈਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਸੀ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 50 ਅਧੀਨ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਕੁਝ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਖਾਤਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਖਾਤਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਸ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ,

ਉਸ ਨੂੰ, ਹਰ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਉਲੰਘਣ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ, ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਪਰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

(3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।" “(4) ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਕਲਾਜ਼ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਧਾਰਾ 50 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (1860 ਦੀ 45) ਦੀ ਧਾਰਾ 174 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੋਝ ਨੂੰ ਨਾ ਉਤਾਰਨ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ

ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਸਮਨ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 50 ਅਧੀਨ 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ 1908 ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 50 ਅਧੀਨ 2002 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਅਗਾਂਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਮੈਂਡੇਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਅੰਤਤਃ ਕਾਗਜ਼ੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲੇਗੀ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਥਪੂਰਨ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਮਰਾਹ ਕੁਨੇਹਾਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਾਂਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਸੈਕਸ਼ਨ 63 ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨਜਸ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਬੰਧ 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਹੈ।

2002 ਐਕਟ ਦਾ ਸ਼ਿਡਿਊਲ

175. “ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧ” ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(1)(y) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ “ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ” ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਦਾਗੀ ਸੰਪਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨਾ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਰਟ ਏ, ਬੀ ਅਤੇ ਸੀ। ਪਾਰਟ ਏ ਦੇ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ 29 ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਹਨ। ਇਹ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟਸ ਅਤੇ ਉਥੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਾਰਟ ਬੀ ਕਸਟਮ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟ ਸੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

"ਸਮਯਸਾਰਣੀ

(ਧਾਰਾ 2(1) ਦੇਖੋ

ਭਾਗ ਏ"

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1

ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ

(45 ਦਾ 1860)

ਧਾਰਾ

120ਬੀ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜਿਸ਼।

121

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਯੁੱਧ ਛੇੜਨਾ ਜਾਂ ਯੁੱਧ ਛੇੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਯੁੱਧ ਛੇੜਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ।

121ਏ

ਰਾਜ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 121 ਦੁਆਰਾ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚਣਾ।

122

ਰਾਜ ਖਿਲਾਫ ਯੁੱਧ ਛੇੜਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰ, ਆਦਿ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ।

123

ਯੁੱਧ ਛੇੜਨ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਛੁਪਾਉਣਾ।

124ਏ

ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ।

153ਏ

ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ, ਨਿਵਾਸ, ਭਾਸ਼ਾ, ਆਦਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ।

295ਏ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਜੋ ਇਸਦੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

302

ਕਤਲ।

304

ਕਤਲ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਸੂਰਵਾਰ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

307

ਕਤਲ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼।

308

ਕੁਸੂਰਵਾਰ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼।

326

ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਜਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਨਬੁੱਝ ਕੇ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ।

364ਏ

ਫਿਰੌਤੀ, ਆਦਿ ਲਈ ਅਗਵਾ।

384 ਤੋਂ 389

ਬਲਾਤਕਾਰ ਸਬੰਧੀ ਅਪਰਾਧ।

392 ਤੋਂ 402

ਡਕੈਤੀ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਸਬੰਧੀ ਅਪਰਾਧ।

411

ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ।

412

ਡਕੈਤੀ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ।

413

ਆਦਤਨ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਵਿਚ ਵਪਾਰ ਕਰਨਾ।

414

ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਛੁਪਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ।

417

ਧੋਖਾਧੜੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

418

ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਨਾ ਕਿ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰਾਧੀ ਬੰਧਨਯੋਗ ਹੈ।

419 ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

420 ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਹਵਾਲਗੀ ਕਰਵਾਉਣਾ।

421 ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੰਡ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਹਟਾਉਣਾ ਜਾਂ ਛੁਪਾਉਣਾ।

422 ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਫਰੇਬੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਲਈ ਕਰਜ਼ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ।

423 ਝੂਠੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਾਲੇ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਦੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਫਰੇਬੀ ਨਿਰਵਾਹ।

424 ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਫਰੇਬੀ ਹਟਾਉਣਾ ਜਾਂ ਛੁਪਾਉਣਾ।

467 ਕੀਮਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਸੀਅਤ, ਆਦਿ ਦੀ ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ।

471 ਜਾਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੌਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ।

472 ਅਤੇ 473 ਜਾਲੀ ਮੋਹਰ, ਆਦਿ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਰੱਖਣਾ, ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ।

475 ਅਤੇ 476 ਜਾਲੀ ਉਪਕਰਣ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾਉਣਾ।

482 ਝੂਠੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

483 ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨਾ।

484 ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨਾ।

485 ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਭੀ ਉਪਕਰਣ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਰੱਖਣਾ।

486 ਨਕਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਸਮਾਨ ਵੇਚਣਾ।

487 ਸਮਾਨ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਸੈਪਟੀਕਲ ਉੱਤੇ ਝੂਠਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾਉਣਾ।

488 ਅਜਿਹੇ ਝੂਠੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

489A ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨਾ।

489B ਨਕਲੀ ਜਾਂ ਜਾਲੀ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟਾਂ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 2

ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸਿਜ਼ ਐਕਟ, 1985 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ

(61 ਦਾ 1985)

ਸੈਕਸ਼ਨ

15 ਪੋਸਤ ਦੇ ਭੂਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਲੰਘਣਾ।

16 ਕੋਕਾ ਪੌਦੇ ਅਤੇ ਕੋਕਾ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਲੰਘਣਾ।

17 ਤਿਆਰ ਅਫੀਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਲੰਘਣਾ।

18 ਅਫੀਮ ਪੋਸਤ ਅਤੇ ਅਫੀਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਲੰਘਣਾ।

19. ਅਫੀਮ ਦਾ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਨੂੰ ਹੱਕ

20 ਭੰਗ ਦੇ ਪੌਦੇ ਅਤੇ ਭੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਲੰਘਣਾ।

21 ਤਿਆਰ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਤਿਆਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਲੰਘਣਾ।

22 ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸਿਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਲੰਘਣਾ।

23 ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਵੈਧ ਆਯਾਤ, ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਨਿਰਯਾਤ ਜਾਂ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸਿਜ਼ ਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਸ਼ਿਪਮੈਂਟ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਯਾਤ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 3:

ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1908 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ

(6 ਦਾ 1908)

ਧਾਰਾ 3 ਜਾਨ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਧਮਾਕਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣਾ। 4 ਧਮਾਕਾ ਕਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਜਾਂ ਜਾਨ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸਫੋਟਕ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਰੱਖਣਾ।

5 ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਧੀਨ ਵਿਸਫੋਟਕ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 4:

ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ

(37 ਦਾ 1967)

ਧਾਰਾ 10 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ

ਧਾਰਾ 11 ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਘ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਆਦਿ।

13 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ

ਧਾਰਾ 13 ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਘ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ।

13 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ

ਧਾਰਾ 15 ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

16 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ

ਧਾਰਾ 15 ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

16A ਰੇਡੀਓਐਕਟਿਵ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਉਪਕਰਣਾਂ, ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

17 ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਫੰਡ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ।

18 ਸਾਜ਼ਿਸ਼, ਆਦਿ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

18A ਅੱਤਵਾਦੀ ਕੈਂਪਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

18B ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

19 ਪਨਾਹ ਦੇਣਾ, ਆਦਿ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

20 ਅੱਤਵਾਦੀ ਗਿਰੋਹ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

21 ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

38 ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧ।

ਵਿਜੈ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5

ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ

(54 ਦਾ 1959)

ਧਾਰਾ 25 ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ, ਵੇਚਣਾ, ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ, ਬਦਲਣਾ, ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਪਰੀਖਣ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਲਈ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ।

ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੇ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ।

ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 24A ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪ੍ਰਬਲਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨਾਲ ਹੈ।

ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 24B ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪ੍ਰਬਲਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੂਚਿਤ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨਾਲ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 25 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ।

ਧਾਰਾ 26 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 3, 4, 10 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 5, 6, 7 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 26 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ।

ਧਾਰਾ 27 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਜਾਂ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

ਧਾਰਾ 28 ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਅੱਗ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ।

ਧਾਰਾ 29 ਬਿਨਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਖਰੀਦਣਾ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ, ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 30 ਕਿਸੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਜਾਂ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਸਬੰਧ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 7 ਅਨੈਤਿਕ ਟ੍ਰੈਫਿਕ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1956 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (104 ਦਾ 1956) ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਿਵਾਰਣ ਐਕਟ, 1988 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ

(49 ਦਾ 1988)

ਧਾਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

7 ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧ।

7ਏ. ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਲਾਭ ਲੈਣਾ।

8. ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧ।

9. ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧ।

10. ਵਪਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ।

11. ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਣਉਚਿਤ ਲਾਭ ਲੈਣਾ, ਜੋ ਉਸ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ।

12. ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

13. ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੁਰਵਿਹਾਰ।

14. ਆਦਤਨ ਅਪਰਾਧੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

ਬਾਰੂਦ ਐਕਟ, 1884 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ

(4 ਦਾ 1884)

ਧਾਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

9ਬੀ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

9ਸੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ **10**

ਪੁਰਾਤਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾ ਖਜ਼ਾਨੇ ਐਕਟ, 1972 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (52 ਦਾ 1972)

ਧਾਰਾ 25 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ

ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਪੁਰਾਤਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ ਵਪਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ।

ਧਾਰਾ 28

ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ **11**

ਭਾਰਤੀ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਨਿਮਯ ਬੋਰਡ ਐਕਟ, 1992 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (15 ਦਾ 1992)

ਧਾਰਾ 12A ਨਾਲ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ

ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਛਲ-ਕਪਟ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੇ ਉਪਕਰਣਾਂ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ।

ਧਾਰਾ 24

ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਸਿਕਿਊਰਿਟੀਜ਼ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ **12**

ਕਸਟਮ ਐਕਟ, 1962 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (52 ਦਾ 1962)

ਧਾਰਾ 135

ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਸ਼ੁਲਕ ਜਾਂ ਮਨਾਹੀਆਂ ਦੀ ਬਚਾਉ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 13

ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਉਨਮੂਲਨ) ਐਕਟ, 1976 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (19 ਦਾ 1976)

ਧਾਰਾ 16

ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

ਧਾਰਾ 18

ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਧੀਨ ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਨਿਕਾਲਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

ਧਾਰਾ 20

ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣਾ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 14

ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ (ਮਨਾਹੀ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ) ਐਕਟ, 1986 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (61 ਦਾ 1986)

ਧਾਰਾ 14

ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬਾਲ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

ਮਨੁੱਖੀ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1994 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (42 ਦਾ 1994)

ਧਾਰਾ 18 ਬਿਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅੰਗ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ.
19 ਮਨੁੱਖੀ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰਿਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ.
20 ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਸਜ਼ਾ.

ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਿਸ (ਬਾਲ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 2000 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (56 ਦਾ 2000)

ਧਾਰਾ 23 ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਕਰੂਰਤਾ ਲਈ ਸਜ਼ਾ.
24 ਭਿੱਖਾਰੀ ਲਈ ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ.
25 ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਸ਼ੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਨਸ਼ੀਲਾ ਦਵਾਈ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਜ੍ਞਾਨਕ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ.
26 ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ.

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1983 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (31 ਦਾ 1983)

ਧਾਰਾ 24 ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ.

ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ, 1967 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (15 ਦਾ 1967)

ਧਾਰਾ 12 ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ.

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਐਕਟ, 1946 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (31 ਦਾ 1946)

ਧਾਰਾ 14 ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ.
14B ਨਕਲੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ.

14C ਉਕਸਾਉਣ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ.

(18 ਦਾ 2003) ਵਿਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 24

ਪੌਦੇ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2001 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (53 ਦਾ 2001)

ਧਾਰਾ 70 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 68 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ	ਝੂਠਾ ਨਾਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਆਦਿ।
ਧਾਰਾ 71 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 68 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ	ਝੂਠੇ ਨਾਮ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ।
ਧਾਰਾ 72 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 68 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ	ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ।
ਧਾਰਾ 73 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 68 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ	ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 25

ਪਰਿਵੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (29 ਦਾ 1986)

ਧਾਰਾ 15 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ	ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਨਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ, ਆਦਿ ਛੱਡਣ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ।
ਧਾਰਾ 15 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ	ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਰਨਾਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 26

ਪਾਣੀ (ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ) ਐਕਟ, 1974 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (6 ਦਾ 1974)

ਧਾਰਾ 41(2)	ਧਾਰਾ ਜਾਂ ਕੂਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ।
ਧਾਰਾ 43	ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 27ਹਵਾ (ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ) ਐਕਟ, 1981 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ(14 ਦਾ 1981)

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 28

ਸਮੁੰਦਰੀ ਨੈਵੀਗੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮਹਾਦੀਪੀ ਸ਼ੈਲਫ਼ ਉੱਤੇ ਸਥਿਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਰੁੱਧ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਦਮਨ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2002 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (69 ਦਾ 2002)

ਧਾਰਾ 3 ਜਹਾਜ਼, ਸਥਿਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ, ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਮਾਲ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਨੈਵੀਗੇਸ਼ਨ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ, ਆਦਿ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 29

ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2013 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (18 ਦਾ 2013)

ਧਾਰਾ 447 ਧੋਖਾਧੜੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।

ਭਾਗ ਬੀ

ਕਸਟਮ ਐਕਟ, 1962 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ

ਧਾਰਾ 132 ਝੂਠਾ ਐਲਾਨ, ਝੂਠੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਆਦਿ।

ਭਾਗ ਸੀ

ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਕਿ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦਿਸ਼ਟ ਹੈ, —

(i) ਭਾਗ ਏ; ਜਾਂ

***

(3) ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਆਇ XVII ਅਧੀਨ ਸੰਪਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ।

(4) ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਂ ਬਿਆਜ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਬਚਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 51 ਅਧੀਨ ਕਾਲੇ ਧਨ (ਗੁਪਤ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ) ਅਤੇ ਕਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2015 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹੈ।]7 ਇਸ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਨੂੰ ਐਕਟ 21 ਦੇ 2009, ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013, ਐਕਟ 22 ਦੇ 2015, ਐਕਟ 13 ਦੇ 2018 ਅਤੇ ਐਕਟ 16 ਦੇ 2018 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਲਝਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਧਨ ਧੋਹ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਅਤੇ ਗਰੁੱਪਿੰਗ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਰਤਾ, ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਨ ਧੋਹ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

175A. ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਬੇਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 2002 ਦਾ ਐਕਟ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਭਿਯੋਗ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ *ਪਰ* ਸਿਰਫ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਇਦਾ, ਸੰਯੋਜਨਯੋਗ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਦਾ

ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਭੇਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਬਨਾਮ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.

176. 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 154[39] ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ, ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਰੋਕਥਾਮ, ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੀ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਜਰੂਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰਦਿਸ਼ਤ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜੋੜਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਅਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਕਦਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਡਜੂਡੀਕੇਟਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀਆਂ (ਭਾਵ, ਸੈਕਸ਼ਨ 48) ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇਤਫਾਕਨ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ/ਤਫਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਯਾਪਤ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ

ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਔਪਚਾਰਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਕੇਵਲ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ) ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ, ਖਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ (ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ/ਤਫਤੀਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਖਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 71 ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਇਸੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 65 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹਾਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ,

ਲਤਿਕਾ ਕੁਮਾਰੀ (ਉੱਪਰ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰਾਂ 13 ਅਤੇ 26 ਵਿੱਚ) 177. ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ/ਤਫਤੀਸ਼ ਬਾਰੇ ਖਾਸ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੈ। ਹੋਰ, 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ

ਅਗਲਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ: ਕੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(1) ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 22(1) ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੋਨਾਂ ਲਈ ਪੜਤਾਲ/ਜਾਂਚ ਦੀ ਜਟਿਲਤਾ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਦੀ ਨਾ-ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਵਿੱਚ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪੜਤਾਲ/ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੜਤਾਲ/ਜਾਂਚ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 22(1) ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੌਬੀਸ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਹਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 1973

ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਵਧੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 44(1)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਈਡੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਈਡੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਬਾਰੇ ਸਮਕਾਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸਨੂੰ 1973 ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ, ਜੇਕਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਪਤੀ (ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ) ਦੀ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਦੀ ਨਾ-ਸਪਲਾਈ, ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਈਡੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ, 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਕਾਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 22(1) ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀ

ਈ.ਡੀ. ਮੈਨੂਅਲ

180. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 2002 ਦਾ ਐਕਟ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਹੱਦਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਈ.ਡੀ. ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੀ ਆਰਟੀਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(ਬੀ)(ਚਤੁਰਥ) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿ ਆਰਟੀਆਈ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ 120 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਕਤ ਮੈਨੂਅਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰੇ। ਕੇਂਦਰੀ

ਸਤਰਕਤਾ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, 1962 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੁਲਿਸ ਐਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਈ.ਡੀ. ਦੇ। ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਮੈਨੂਅਲ ਕੇਵਲ ਈ.ਡੀ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਭਾਗਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸਹੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ* ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 89 ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

"99. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਮੈਨੂਅਲ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 154 ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ "ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ" ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਅਧਿਆਇ IX ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਮੈਨੂਅਲ ਕੋਈ ਸਟੈਚਿਊਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਡ ਨੂੰ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਕੇਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਪਰਾਧ ਮੈਨੂਅਲ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵੀ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ, ਅਰਥਾਤ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਐਕਟ, 1946 ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਤੋਂ ਇਸਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

E ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਡੀ. ਮੈਨੂਅਲ ਵਿਭਾਗਕ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਗੁਪਤ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਟਿਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਹਨ, ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲਈ। ਇਹ ਵੀ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਜਾਂਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਈ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨਾ ਅਤੇ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਉਸੇ ਨੂੰ ਅਟੈਚ ਕਰਨਾ ਹੈ।, ਇਹ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਚੂੰਕਿ ਜਾਂਚ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ

ਪਛਾਣਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ, ਵਿਭਾਗ ਉਹ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਖਾਕਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੋਰਸ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

H *ਉੱਪਰ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 206 (ਨਾਲ ਹੀ ਫੁੱਟਨੋਟ ਨੰਬਰ 13) ਵਿੱਚ ਵੀਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

2002 ਐਕਟ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ; ਅਤੇ ਜਿਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਮਕਾਲੇ, ਜੋ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਅੱਗੇ ਕੀ ਵਿਕਲਪ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਵੰਡਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ, ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਈ.ਡੀ. ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ

182. ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਅਸਥਾਈ ਅਟੈਚਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਅਤੇ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਟੈਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਭਾਵੇਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰ 2002 ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਇਸ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਅਟੈਚਮੈਂਟ, ਕਬਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਵੇਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਫੋਰਮ ਲਗਾਤਾਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਸੁਲਭ ਹੋਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਫੋਰਮ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੌੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ

183. ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕੋਈ ਪੱਧਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ

ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹੋਰ, ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

184.

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮੁਲਜ਼ਮਗੀ, ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਅਤੇ 212 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਭੇਦ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸੱਤ ਜਾਂ ਦਸ ਸਾਲ ਤੱਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੁਰਮਾਨੇ ਸਮੇਤ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕਹਿਣ ਲਈ ਹਲਕੀ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਮੂਲ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਹ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਦਲੀਲ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

184. ਇਸੇ ਤਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਅਤੇ ਤਰਕਹੀਣ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

185. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਿਧ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਨਿਪਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਮੁੱਦਾ-ਵਾਰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਹੋਰ, ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰੇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਲੰਬੇਪਨ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

186. ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਪਟੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਫੋਰਮ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਉਪਾਯਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀਂ ਵੀਜੇ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ & ਓਆਰਐਸ. ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ & ਓਆਰਐਸ. [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.] ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਬੈਚ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਨਿਸਕਰਸ਼

187. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਸਾਡੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ:-

(i) ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੁਝ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਵਿੱਤੀ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2002 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ (ਸੱਤ ਜੱਜ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ***ਰੋਜਰ ਮੈਥਿਊ***[6] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

(ii) 2002 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 21(1) ਦੀ ਧਾਰਾ (na) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ "ਕਾਰਵਾਈਆਂ" ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੰਦਰਭਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਈ.ਡੀ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਅਧਿਕਰਣ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

(iii) 2002 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1) ਦੀ ਧਾਰਾ (na) ਵਿੱਚ "ਜਾਂਚ" ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਕੇਵਲ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ "ਪੁੱਛਗਿੱਛ" ਦੇ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(iv) 2002 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1) ਦੀ ਧਾਰਾ (u) ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਪਾਈ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਟਰੈਕਿੰਗ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(v) 2002 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀ, ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ, ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਿੱਚ ਕੈਪਚਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਅਸਲ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਔਪਚਾਰਿਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਾਰਵਾਈ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। 2019 ਦੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕੇਵਲ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸੋਧ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਧਨ ਵਿੱਤੀ ਅਧਿਨਿਯਮ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

(vi) ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ "ਅਤੇ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਜਾਂ" ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ "ਹਰ" ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਵਤੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਹੋਵੇਗੀ।

(e) ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਆਖਿਆ, ਕਿ ਕੇਵਲ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸੰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(f) 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਅਜਾਇਮ ਸਬੰਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਜੋ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

2002 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾਮਮਾਤਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੇ, ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ/ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਫੋਰਮ ਅੱਗੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੁਆਰਾ। ਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਛੁੱਟਕਾਰਾ/ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂ ਉਸ ਰਾਹੀਂ

ਸਟੇਟਡ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

(iv) 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਵਸਥਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਇੱਥੇ ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਵਿਅਕਤੀ ਸਬੰਧੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅਸਰਦਾਰ ਉਪਾਅ ਹਨ।

(vii) 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਇੱਥੇ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਰਥ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 8 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਅਧੀਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(viii) 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 17 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 2005 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 3(2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 17 ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਭ੍ਰਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(ix) 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (x) 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 19 ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(xi) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(a) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 44 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (a) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਮਾਮਲਾ-ਦਰ-ਮਾਮਲਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(b) ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 44 ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਹਿਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(xiii) *ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ **ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ** ਵਿੱਚ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45(1) ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਸੀ, ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕਾਰਨ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ; ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਸਦ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਜੀਵਿਤ ਹੋ ਸਕੇ।*

(b) *ਅਸੀਂ **ਨਿਕੇਸ਼ ਤਰਾਚੰਦ ਸ਼ਾਹ** ਵਿੱਚ **ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ** ਦੇ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।*

(c) 2018 ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਤਾਰਕਿਕਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।

(d) ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਭਾਵੇਂ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 438 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ, ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਾਰਭੂਤ ਸਿਦਾਂਤ ਅਤੇ ਕਠੋਰਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(ix) 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 436A ਦਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(a) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ "ਜਾਂਚ" ਦੇ ਸਖਤ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ; ਅਤੇ 2002 ਐਕਟ (ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(b) 2002 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 20(3) ਜਾਂ ਲੇਖ 21 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(xvi) 2002 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਜੋ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਸਬੰਧੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(xvii) 2002 ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲੀਅਤ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀਅਤ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰੀਡੀਕੇਟ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦਾ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

(xviii) (a) 2002 ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੰਤਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਨੂੰ 1973 ਦੀ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਈ.ਡੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸ਼ਿਡਿਊਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਧਾਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ "ਅਸਥਾਈ ਜਕੜਨ" ਦੀ "ਨਾਗਰਿਕ ਕਾਰਵਾਈ" ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ/ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

(b) ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਆਰ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਈ.ਡੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(c) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਈ.ਡੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦੇ/ਉਸਦੀ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਲਗਾਤਾਰ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਣ।

(xiv) ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਈ.ਡੀ. ਮੈਨੂਅਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਭਾਗਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਈ.ਡੀ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ) ਦੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਪਾਅ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਚਿੰਤਤ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਵਿਕਲਪ/ਉਪਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੂਪਰੇਖਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(xv) ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀਆਂ ਕਾਰਨ ਅਨਿਆਇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

(xvi) ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਸਰਾਸਰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਦੇਸ਼

ਟੀ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 150/2016, ਟੀ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 151-157/2016, ਟੀ.ਪੀ. (ਸੀ) ਨੰਬਰ 1583/2018 ਅਤੇ ਟੀ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 435/2021

1. ਇਹ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਯਾਚੀਕਾਵਾਂ ਨਿਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ (ਹੋਰ) ਤਰਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

ਟੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 3/2018 ਅਤੇ 4/2018

2. ਇਨ੍ਹਾਂ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਛੁੱਟਕਾਰਾ/ਜ਼ਮਾਨਤ/ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ (ਹੋਰ) ਤਰਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 169/2020, 370/2021, 454/2021 ਅਤੇ 475/2021

3.(a) ਇਹ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਤ ਬਿੱਲ/ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਿਵਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2022] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8588 ਦੇ 2019 ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ *ਰਾਜਰ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ.*

ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 251/2018 ਅਤੇ 532/2021

(ਬੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਸਿਰਫ 2002 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 152/2016, 220/2017, 26/2018, 33/2018, 75/2018, 117/2018, 173/2018, 175/2018, 184/2018, 226 ਦੇ 2018, 309/2018, 333/2018, 9/2019, 16/2019, 40/2019, 122/2019, 127/2019, 139/2019, 147/2019, 205/2019, 217/2019, 244/2019, 217/2019, 238/2019, 280/2019, 350/2019, 380/2019, 326/2019, 365/2019, 367/2019, 390/2020, 259/2020, 60/2020, 91/2020, 239/2020, 267/2020, 366/2020, 385/2020, 404/2020, 419/2020, 18/2021, 19/2021, 21/2021, 27/2021, 66/2021, 179/2021, 192/2021, 207/2021, 239/2021, 263 ਦੇ 2021, 268/2021, 282/2021, 303/2021, 305/2021, 323/2021 ਅਤੇ 453/2021

(ਸੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ/ਛੁੱਟਕਾਰਾ/ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਫੋਰਮ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਰਾਹਤਾਂ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਭ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕ੍ਰਿ. ਏ. ਨੰਬਰ 1269/2017, 1270/2017, 223/2018, 391-392/2018, 793-794/2018, 1210/2018 ਅਤੇ 682/2019

ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 4634/2014, 9987/2015, 10018/2015, 10019/2015, 993/2016, 1671-1772/2017, 2890/2017, 5487/2017, 1701/2018, 1705/2018, 5444/2018, 6922/2018, 8156/2018, 5350/2019, 8174/2019, 9652/2019, 10627/2019, 2660/2020, 3474/2020, 6128/2020, 609/2021, 734/2021, 1355/2021, 1433/2021, 1440/2021, 1858/2021, 1859/2021, 1920/2021, 2007/2021, 2350/2021, 3456/2021, 3852/2021, 3228/2021, 3237/2021, 3249/2021, 3541/2021, 3829/2021, 3766/2021, 3813/2021, 3921/2021, 4040/2021, 4834/2021, 5156/2021, 5174/2021, 5252/2021, 5457/2021, 5652/2021, 5769/2021, 6189/2021, 7021-23/2021 ਅਤੇ 8429/2021

ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਸੀ) ਨੰਬਰ 28394/2011, 28922/2011, 2973/2011 ਅਤੇ 8764-67/2021

ਵਿਜੈ ਮਦਨਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ... ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਡਾਇਰੀ ਨੰ. 9360/2018, 9365/2018, 17000/2018, 17462/2018, ਏ 20250/2018 ਅਤੇ 22529/2018, 8626/2021 ਅਤੇ 11605/2021

ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ/ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਅਲੱਗ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ/ਛੁੱਟਕਾਰਾ/ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ-ਦਰ-ਮਾਮਲਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। *ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਬੀ ਰਾਹਤਾਂ ਉਚਿਤ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਅਲੱਗ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਰਜਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ।*

ਡਬਲਯੂ.ਪੀ (ਅਪਰਾਧੀ.) ਨੰ. 336/2018, 173/2019, 212/2019, 253/2019, 261/2019, 266/2019, 273/2019, 285/2019, 288/2019, 298/2019, 299/2019, 306/2019, 346/2019, 09/2020, 35/2020, 49/2020, 52/2020, 240/2020 ਅਤੇ 329/2020

ਡਬਲਯੂ.ਪੀ (C) ਨੰ. 1401/2020 ਅਤੇ 56/2021

ਐਸ ਐਲ ਪੀ (ਅਪਰਾਧੀ.) ਨੰ. 1534/2018, 2971/2018, 7408/2018, 11049/2018, 11839/2019, 1732/2020, 203/2020 ਅਤੇ 6303/2020

ਡਬਲਯੂ.ਪੀ (ਅਪਰਾਧੀ.) ਨੰ. 119/2019, 230/2019, 263/2019, 362/2020, 124/2020, 137/2020, 140/2020, 142/2020, 145/2020, 228/2020, 69/2021, 352/2021 ਅਤੇ 420/2021

ਐਸ ਐਲ ਪੀ (ਅਪਰਾਧੀ.) ਨੰ. 11140/2018, 1115/2018, 618/2020, 2814/2020, 6452/2020, 6660/2020, 6388/2021 ਅਤੇ 6472/2021

ਡਬਲਯੂ.ਪੀ (ਅਪਰਾਧੀ.) ਨੰ. 118/2019, 267/2019, 286/2019, 817/2019, 303/2019, 305/2019, 309/2019, 313/2019, 280/2020, 289/2020, 290/2020, 93/2020, 184/2020, 221/2020, 223/2020, 285/2020, 286/2020, 410/2020, 411/2020, 04/2021, 06/2021, 33/2021, 40/2021, 47/2021, 144/2021 ਅਤੇ 204/2021

ਐਸ ਐਲ ਪੀ (ਅਪਰਾਧੀ.) ਨੰ. 2441/2019, 3647/2019, 4322-4324/2019, 4546/2019, 5153/2019, 9541/2019, 647/2020, 3366/2020, 5536/2020, 1031/2021, 1072/2021, 1073/2021, 1107/2021, 2050/2021 ਅਤੇ 6834/2019

ਐਸ ਐਲ ਪੀ (C) ਨੰ. 3013/2021

ਡਾਇਰੀ ਨੰ. 31616/2021: ਡਬਲਯੂ.ਪੀ (ਅਪਰਾਧੀ.) ਨੰ. 05/2020, 311/2020, 380/2020, 387/2020 ਅਤੇ 11/2021

ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 4078/2018, 8111/2019 ਅਤੇ 6172/2020

ਟ੍ਰਾਂਸਫਰਡ ਕੇਸ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 5/2018

ਡਾਇਰੀ ਨੰਬਰ 41063/2015

5. ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ (202 ਐਕਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860, ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973, ਕਸਟਮ ਐਕਟ, 1962, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988, ਕੰਪਨੀਆਂ ਐਕਟ, 2013, ਕੇਂਦਰੀ ਮਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਐਕਟ, 2017, ਆਦਿ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ "ਗਰੁੱਪ-ਵਾਰ/ਐਕਟ-ਵਾਰ" ਉਚਿਤ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਰਜਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

6. ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ/ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੋਰਮ ਅੱਗੇ ਉਚਿਤ ਉਪਾਯ ਲੈ ਸਕਣ, ਜੇਕਰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

7. ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ/ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ, ਜੋ ਵੱਖ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਲੱਗ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੇਸ ਦੀ ਜਲਦੀ ਸੂਚੀਬੱਧੀ ਲਈ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

ਬਿਭੂਤੀ ਭੂਸ਼ਣ ਬੋਸ

ਮੁੱਦੇ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta

Advocate